

MONITOR STRATEGIC

Revistă editată de Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, membru al Consorțiului Academiiilor de Apărare și Institutelor de Studii de Securitate din cadrul Parteneriatului pentru Pace, membru asociat al Proiectului de Istorie Paralelă pentru Securitate prin Cooperare.

REDACTOR-ŞEF

• General-maior (r) dr. MIHAIL E. IONESCU, directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Ministerul Apărării Naționale, România

COLEGIUL DE REDACȚIE

- Prof. asociat dr. JORDAN BAEV, Colegiul de Apărare și Stat Major, „G.S. Rakovsky”, Sofia, Bulgaria
- Prof. univ. dr. DENNIS DELETANT, University College London, Marea Britanie
- SORIN ENCUȚESCU, Președintele Asociației „Manfred Wörner”, București, România
- Lector univ. dr. IULIAN FOTA, Consilier prezidențial, Președinția României
- Dr. SERGHEI KONOPLIOV, Harvard University Program for Black Sea Security, SUA
- Prof. dr. CRAIG NATION, Department of National Security&Strategy, US Army War College, USA
- Prof. dr. REINER POMERRIN, Universitatea din Dresda, Germania
- Prof. dr. ERWIN SCHMIDL, Academia Națională de Apărare, Viena, Austria
- Prof. univ. dr. MICHAEL SHAFIR, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
- Colonel (r) dr. SHAUL SHAY, Senior research fellow, International Policy Institute for Counter-Terrorism at the Interdisciplinary Center, Herzliya, Israel
- Prof. univ. dr. VASILE SECĂREȘ, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, România
- Dr. JEFFREY SIMON, Senior research fellow, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, Washington D.C., SUA
- Comandor (r) GHEORGHE VARTIC, istoric militar, C.S.E.E.A., România

ADRESA

Str. Constantin Mille nr. 6, sector 1, București, cod 010142,
telefon: 0040 21 315.17.00, fax: 0040 21 319.58.01
www.mapn.ro/diepa/ispaim
e-mail:ipsdmh@yahoo.com

Revista a fost inclusă în baza de date a Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior, fiind evaluată la categoria „C”.

REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE / 3

Dr. Mihail E. Ionescu – „Parteneriatul Estic” la Vilnius: încotro? (I) / 5

Dr. Simona Țuțuianu, Carmen Rîjnoveanu – Evoluții de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre și rolul cooperării științifice: dezideratul reactivării Grupului de Lucru privind Stabilitatea Regională în Regiunea Extinsă a Mării Negre / 21

Stella Utica – NATO-Russia cooperation on missile defence within NATO-Russia Council / 29

Mihai-Bogdan Popescu – The economic cooperation between Armenia and Georgia in the context of the Eastern Partnership / 46

Andreea Marin – Importanța moștenirii azere pentru Caucaz și dificultatea rezolvării conflictului „înghețat” din Nagorno-Karabakh / 53

SECURITATE ÎN ASIA ȘI ORIENTUL MIJLOCIU / 61

Dr. Șerban Filip Cioculescu – Evoluții ale războiului civil din Siria: factorii interni și externi. Rolul Iranului și al Turciei / 63

Cristina Denisa Roșu – Rogue States, Nuclear Programs, Imminent Threats: the case of Iran / 90

Anamaria Elena Gheorghe, Dr. Silviu Petre – Suveranitate și securitate umană: India și chestiunea armelor de mici dimensiuni / 114

Carmen Ardelean – Israel – Turkey: Diplomatic Action for a Return to Normality / 131

Dr. Bianca Berna – China-Cambodia Relations – Acumens of Ideational Causality and New Field Theory / 140

Cristina Dobreanu – Turcia, după protestele din Piața Taksim. Implicații pentru politica de securitate / 156

PUNCTE DE VEDERE / 165

Dr. Dragoș Cosmesu – Influența relațiilor internaționale în democratizare / 167

Alexandru Cristian – Ascensiunea Al-Qaeda în Maghreb Islamic / 177

Dragoș Ghercioiu – Lecții învățate din participarea la capabilități comune NATO / 184

RECENZII / 191

- Șerban Filip Cioculescu, *Viitorul nu ia prizonieri – cum ne putem gestiona geografia și anxietățile colective?*, Rao, București, 2013 – **Iuliu Diclescu** / 193

- Stoll Richard J., Ward Michael D. (ed.), *Power in World Politics*, Lynne Rienner Publications, Boulder Co, 1989 – **Bianca Berna** / 198

Redactor-șef adjunct: Șerban Filip Cioculescu
Tehnoredactor: Maria Dumitru

REGIUNEA EXTINSĂ A MĂRII NEGRE

„Parteneriatul Estic” la Vilnius: Încotro? (I)

Dr. Mihail E. IONESCU

Desfășurările recente intervenite în ansamblul Parteneriatului Estic (*Eastern Partnership* – EaP) ridică serioase semne de întrebare relative la soliditatea acestei construcții politice a UE, și, deopotrivă, asupra relațiilor Bruxelles-ului cu Moscova pe termen scurt și mediu. Iar aceste semne de întrebare se observă cu deosebire acum, în ajunul summit-ului EaP de la Vilnius – 28-29 noiembrie 2013 –, când era/este planificată semnarea unor importante documente destinate să consolideze politica de vecinătate a UE la fațada estică a continentului și să consemneze practic vitalitatea organizației europene, afectată de o criză financiar-economică prelungită și încă neîncheiată. Pe de o parte, este scontat a se evidenția astfel că UE continuă neabătută acțiunea de extensie a valorilor sale în vecinătatea proprie, unde atractivitatea acestora acționează pozitiv asupra țărilor foste comuniste în pofida dificultăților prin care trece organizația, pe de altă parte că relațiile cu Rusia sunt normale și non-conflictuale în prezent și în perspectivă. Ce s-a întâmplat însă în ajunul summit-ului de la Vilnius?

După îndelungate negocieri (finalizate în luna iunie 2013) privind încheierea acordului de asociere cu UE, președintele Armeniei a făcut, după o vizită Moscova, la începutul lui septembrie 2013, un anunț neașteptat. Anume că Armenia se alătură uniunii vamale alcătuite din Rusia, Belarus și Kazahstan, pas care face teoretic și practic aproape imposibilă asocierea acestor țări la Uniunea Europeană. Preșe-

dintele armean Serzh Sargsyan a motivat această decizie prin faptul că țara sa este membră a alianței militare conduse de Rusia (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă – CSTO) și că „este o decizie rațională bazată pe interesele naționale ale Armeniei”, care nu afectează „dialogul nostru cu structurile europene”¹. Potrivit unor evaluări ale experților, acest pas mărește izolarea Armeniei și adăugă noi dificultăți procesului de soluționare pașnică a conflictului din Nagorno Karabah².

Reacția UE nu a întârziat și a luat forma unei declarații din 11 septembrie 2013:

*“The development of the Eurasian Economic Union project must respect our partners’ sovereign decisions. Any threats from Russia linked to the possible signing of agreements with the European Union are unacceptable. This applies to all forms of pressure, including: the possible misuse of energy pricing; artificial trade obstacles such as import bans of dubious WTO compatibility and cumbersome customs procedures; military cooperation and security guarantees; and the instrumentalisation of protracted conflicts. This is not how international relations should function on our continent in the twenty-first century. Such actions clearly breach the principles to which all European states have subscribed. In the Helsinki Principles of the OSCE we have committed to respect each country’s ‘right freely to define and conduct as it wishes its relations with other States in accordance with international law’. The European Union will support and stand by those who are subject to undue pressures”*³

Declarația a fost citită în plenul Parlamentului European. Ulterior, au fost întreprinse de către UE măsuri și acțiuni practice pentru a sprijini statele EaP aflate sub presiunea economică a Rusiei să reziste acestor injoncțiuni (Moldova, de exemplu, care urmează a primi o finanțare importantă pentru a rezista în iarna care vine la eventuala sistare a livrării de gaz ruses).

Gestul Armeniei se adăugă și altor dificultăți întâmpinate în scurtă existență a EaP. Menționez aici, pe de o parte, dezlanțuirea în 2008 a crizei/depresiunii financiar-economice internaționale la care s-a adăugat din 2010 criza datoriilor suverane ale UE. Consecința acestei duble crize financiară și economice, a fost o tendință de „look inward” a UE, pentru care soluționarea problemelor interne a devenit o chestiune prioritară. În ultima evaluare a stării uniunii, președintele Comisiei Europene, J. Barroso, a spus limpede acest lucru:

“It is only natural that, over the last few years, our efforts to overcome the economic crisis have overshadowed everything else”⁴⁴.

Acestei tendințe firești – care a avut efect imediat în planul „politicii de vecinătate” a UE, ca atenție și efort, dar și ca fonduri financiare – i s-a adăugat din 2011 fenomenul „primăverii arabe”. Atenția UE a fost îndreptată către dimensiunea sudică a politicii de vecinătate, unde era constatabil un eșec și în mod limpede era necesară o politică de acomodare imediată la noile realități. A fost nevoie nu doar de eforturi enorme în scop de absorbție a crizei datoriilor suverane, și de a depăși obstacolele unui veritabil război mediatic privind iminentul colaps al zonei euro și chiar al organizației înseși, dar și de a se măsura cu câteva dintre cele mai grave consecințe ale „primăverii arabe”. În Libia în 2011 și Mali în 2012 s-a practicat intervenția militară (a NATO, în cel dintâi caz, a Franței, în secundul), acestea fiind și ocazii de a decela noi orientări în ansamblul politicii externe comune a UE. Cazul Libiei a avut ca rezultat imediat vizibilizarea unei orientări a Germaniei opuse „intervenționsimului liberal” și, pe un plan mai general, al reapariției sau consolidării temerii unor actori majori ai scenei internaționale (Rusia, China) că asemenea acțiuni, motivate de „responsabilitatea de

a proteja”, ținesc în fapt schimbarea regimurilor interne în statele vizate. Rezultatul a fost încetinirea procesului de integrare și de implicare în vecinătatea imediată, dar reluat la ambele azimuturi către sfârșitul anului 2012 prin afirmarea energică a strategiei fundamentale a UE în această privință.

În evaluarea făcută la Bruxelles în octombrie 2012 privind strategia largirii organizației se arătau beneficiile acestui proces și decizia de a fi consecventă acestui țel: *“At a time when the EU faces major challenges and significant global uncertainty and gains new momentum for economic, financial and political integration, enlargement policy continues to contribute to peace, security and prosperity on our continent. Within a framework of strict but fair conditionality, the prospect of accession drives political and economic reforms, transforming societies and creating new opportunities for citizens and business. At the same time, enlargement reinforces the Union’s political and economic strengths. By exercising leadership through its enlargement policy, the EU can reap the benefits of a stronger and more united continent, also demonstrating its continued capacity as a global actor”⁴⁵.*

Se cuvine remarcat totuși ca fiind o evidență realitate că, în contextul amplu al mutațiilor profunde intervenite în imediata sa vecinătate, cu deosebire în Sudul continentului, Uniunea Europeană a fost mai ambiguă/prudentă, chiar confuză, în comparație cu situația anterioară. În vecinătatea estică această prudență s-a reflectat și în tentativele de reorientare geopolitică ale unor anumite state – Azerbaidjan, de pildă, a dat semne în această privință încă din 2011, așa cum o vedeau luările de poziție ale experților săi în conferințe internaționale – dar și în proiecțiile entuziaste făcute repetat țintelor de atins în diverse „foi de parcurs” pentru 2012-2013. La 15 mai 2012, de pildă, într-o evaluare a rezultatelor obținute în ansamblul EaP și schițarea unei „foi de parcurs” pentru toamna 2013 se arăta că, între altele:

“Following the finalisation of the negotiations on the EU-Ukraine Association Agreement at the Summit in December 2011, both sides reached a common understanding that Ukraine’s performance, notably in relation to respect for

*common values and the rule of law, will be of crucial importance for the speed of its political association and economic integration with the EU, including in the context of the conclusion of the Association Agreement and its subsequent implementation. By the autumn of 2013, negotiations on Association Agreements with the Republic of Moldova, Georgia, Armenia and Azerbaijan should be well advanced, if not finalized. DCFTA negotiations with Armenia, Georgia and the Republic of Moldova should be well advanced, if not finalized, and substantial progress should have been made in the area of regulatory approximation, in accordance with the Commission's recommendations. Azerbaijan should have made progress towards WTO accession as a precondition for starting DCFTA negotiations. To support the process of preparing for and implementing Association Agreements, including where appropriate DCFTAs, the EU and Armenia, Azerbaijan, Georgia and the Republic of Moldova respectively should agree Association Agendas in 2013*⁶.

De altfel s-a observat curând că modificarea de optică a UE în abordarea problematicii vecinătății, intervenită între 2011 și 2012 – pe care lungul citat de mai sus o reflectă – anume aplicarea principiului „*more for more*”, cu alte cuvinte statele care se reformează mai mult vor primi mai mult sprijin, nu dă rezultatele scontate. O analiză făcută publică în iunie 2013 ajunge la concluzia că prin aplicarea nediferențiată a acestui principiu *“The EU has ended up providing more for less, not enough for more, and not exactly needed for less”*. Cazurile oferite spre exemplificarea acestei concluzii sunt Ucraina și Azerbaidjan. În cel dintâi caz, UE a oferit guvernului ucrainean mai mult sub formă de ajutor, iar acesta a promovat mai puțin acțiunea reformistă, în schimb populația a primit mai puțin în ce privește libertatea de călătorie în UE chiar dacă organizațiile guvernamentale au lansat o campanie plină de succes în această direcție. În cazul secund, guvernul azer a fost criticat foarte puțin pentru absența acțiunii energice în direcția reformelor democratice, iar cetățenii nu au fost suficient sprijiniți în scopul de a corecta această stare de lucruri⁷.

În aceeași analiză mai sus citată, se evidențiază că trebuie să fie evitate unele accente și orientări mai puțin eficiente în activitatea viitoare a UE în vecinătatea estică, iar summit-ul de la Vilnius ar putea fi ocazia pentru asemenea corecturi. Între ele se citează, de pildă, utilizarea acordurilor de asociere ca un *“game changer”* în statele EaP, întrucât implementarea lor ar putea determina o veritabilă „revoluție legală” în aceste țări. Iar o asemenea transformare este greu de înfăptuit de către elitele la putere și deopotrivă amenințătoare chiar pentru supraviețuirea lor pe termen mediu și lung. Ca orientare generală, este evidențiat un indicator infailibil: *“The EU should keep the option of signing agreements open for all those governments showing a clear commitment to reform. And the EU will know when that commitment exists if it stops thinking geopolitically and starts acting like a transformative normative power”*⁸. Mai ales în ce privește Ucraina, se avertizează asupra abordării la Vilnius a formulei *“now-or-never”*. De asemenea, între alte deficiențe de abordare se listează și faptul că o dată cu semnarea acestor acorduri, UE ar putea să fie tentată să facă ea înseși efortul presupus de implementarea lor, mai degrabă decât statele partenere. Ceea ce poate face însă UE este, mai ales, implicarea largă a cetățenilor acestor state, pentru că monitorizarea și alte instrumente prevăzute nu sunt suficient de puternice. Deopotrivă, suspendarea acordurilor ca măsură punitivă sau, invers, de încurajare, poate fi doar teoretic utilizată datorită dificultăților geopolitice implicate, mai precis pentru că ar fi un semnal al abandonării contravenientului și invitația adresată concurentului. *“What the EU can do now is engage more wisely with the citizens of EaP countries to encourage grassroots efforts to push governments to reform.”* În sfârșit, analiza desemnează și acest concurent atunci când afirmă că *“Waiting on the periphery is a large, looming challenge: Russia and its Eurasian customs union”*. Or, se consideră de către unele state ale UE că poziția Rusiei face ca semnarea acestor acorduri să fie o delimitare geopolitică evidentă de Rusia și o veritabilă „hârtie de turnesol” a orientării elitelor din statele respective. În concepția analizei citate pe larg aici, o astfel de poziție minimizează faptul că participarea statelor în cauză la proiectele rusești nu

este defel pe placul acestor elite, dimpotrivă. Mai mult, ar trebui făcută o distincție clară, anume că acordurile nu sunt întrevăzute în UE ca o „armă geopolitică” – așa cum Rusia întrevede propriile proiecte – ci ca un „instrument de transformare”⁹.

Așadar, pe de o parte, UE a traversat din 2010 până în prezent o etapă caracterizată de profundă evoluții determinate de criza datorilor suverane, în general a organizației înseși, pe fondul unor shift-uri sistemice de anvergură, relevante mai jos, care și-au pus amprenta asupra politicii de vecinătate. În cadrul acesteia din urmă, EaP a evoluat contradictoriu, supus, mai ales în perioada 2012-2013 atât unei carențe de atenție și dirijare de fonduri din partea Bruxelles-ului, concentrat asupra altor dosare (lărgirea practică în cazul Croației sau în ansamblul Balcanilor de Vest, unde relația Serbia-Kosovo înregistrează o direcție ascendent pozitivă), cât și atitudinii asertive în creștere a concurentului geopolitic în această regiune, anume Rusia. Ajunul summit-ului UE de la Vilnius, la sfârșitul lunii noiembrie 2013, în timpul președinției lituaniene, înfățișează tabloul EaP caracterizat de incertitudine asupra orientării geopolitice a unora dintre statele componente, supus unor „mișcări” neașteptate și ostile ale Rusiei, precum și de voința Bruxellesului de a face față acestor challenge-uri. UE vrea să evite ca summit-ul să consemneze un eșec al EaP și deopotrivă să așeze o direcție fermă de evoluție a lui în perioada următoare. Defecțiunea – sau aparenta defecțiune – a Armeniei, în septembrie 2013, pare să umbrească impactul tonic al „mișcărilor” UE în Balcanii de Vest, dar există suficiente elemente care să acrediteze teza că la Vilnius organizația nu vrea să înregistreze un eșec. Dimpotrivă.

3. Evenimentele mai sus înfățișate, care au avut impact asupra evoluției EaP s-au rezumat la cele cantonate la Europa sau în imediata ei vecinătate. Realitatea este că evenimentele relatate s-au desfășurat ori chiar au fost făcute posibile în cadrul mai general al unor veritabile mișcări tectonice în ansamblul sistemului internațional de state, care au redirectionat practic liniile esențiale de evoluție ale acestuia. Pe fondul mai general al crizei/recesiunii declanșate în 2008, al creșterii exponențiale a

Chinei și a afirmării altor puteri „emergente” (India, Brazilia, Africa de Sud, Turcia), s-a vorbit și scris amplu despre două mari translații sistemice care au a-și pune amprenta asupra evoluției viitoare a sistemului internațional. Cea dintâi este pierderea centralității sistemice a Europei, iar a doua „pivotul Asiatic” al SUA. Ambele aceste shift-uri sistemice sunt în strânsă legătură unul cu celălalt și înțelegerea unuia nu poate fi făcută decât prin raportare directă la celălalt.

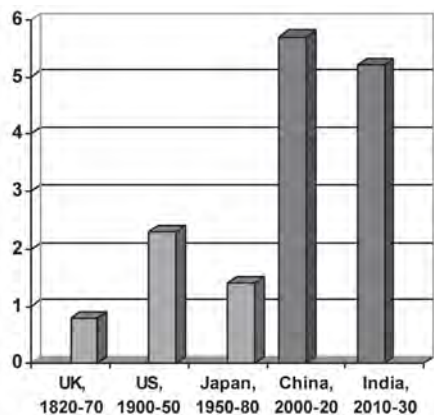
Europa a deținut mai bine de 500 de ani, din epoca marilor descoperiri geografice (sfârșitul secolului al XV-lea), rolul și locul central în sistemul internațional de state. Impulsul atlantic către „descoperirea drumului către Indii” a dat naștere apariției marilor imperii coloniale europene, care vor dura până în a doua jumătate a secolului XX, iar sub diverse forme unele încearcă inerțial să mențină cel puțin o fațadă a lor. În consecința acestor evoluții, tot ceea ce se întâmplă în Europa avea imediat impact în restul lumii, iar acest lucru a fost poate cel mai evident în perioada „Războiului Rece”. Deja în ceea ce se numește „Pax Americana”, adică având ca hegemon SUA, sistemul și-a avut în această etapă în Europa practic centrul evoluției globale. La granița europeană a imperiului sovietic, practic de-a lungul așa-numitei Cortine de Fier (mai specific, în ceea ce s-a chemat „Fulda gap”, în Germania), cele două blocuri politico-militare, care își disputau întâietatea sistemică, aveau dislocate cele mai însemnate forțe militare consemnate istoric în vreme de pace pentru o confruntare posibilă pe marginea apocalipsei nucleare. Restul sistemului internațional de state, în pofida încercării de a se coagula într-o „mișcare a nealiniatilor”, care să conteste dominația europeană, a urmat desfășurările consumate aici, pe bătrânul continent la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut. Prăbușirea comunismului în această parte l-a făcut pe F. Fukuyama să anunțe „sfârșitul istoriei”, cele întâmplate aici în Europa au fost impulsul pentru construcția teoriei „ciocnirii civilizațiilor” (S. Huntington), ambele teorii apărute la sfârșitul Războiului Rece care anunțau scenarii de evoluție istorică a întregii planete, nu doar a Europei.

A urmat, consecutiv Războiului Rece, „momentul unipolar”, când SUA au rămas uni-

ca superputere sistemică și au devenit „puterea indispensabilă”. Dominația sistemică a SUA și-a găsit expresia într-o acțiune cu impact sistemic consumat tot în cuprinsul Europei, anume extinderea NATO și UE („valuri” cuprinse între 1997 și 2007). Iar SUA au avut a interveni militar de două ori în Europa în această etapă pentru a putea gestiona/soluționa crize care puteau să aprindă flacăra unei alte conflagrații sistemice: Bosnia (1995) și Kosovo (1999).

Un reper crucial al acestei etape și în evoluția globală a fost 11 septembrie 2001, când hegemonul global a fost lovit de rețeaua teroristă radical-islamică Al Qaida pe propriul teritoriu într-o tentativă de contestare a conducerii sistemice, fără precedent istoric ca amploare și procedură implicată (utilizarea arsenalului asimetric). În acest moment, prin cele două războaie declanșate de SUA în Marea Orient Mijlociu, în Afganistan (octombrie 2001) și Irak (martie 2003), începe o reformulare sistemică încă neîncheiată ale cărei consecințe viitoare sunt greu de întrevăzut acum. Insurgențele islamice declanșate în cele două țări ocupate de coalițiile internaționale având coloana vertebrală în forța militară americană și unde s-a inițiat un proces de „*nation building*” fără egal până atunci ca scopuri, au avut deopotrivă impact sistemic. Către 2005 sistemul intră în faza „non-polară” (Richard Haas), iar criza din 2008 instalează o „incertitudine” sistemică (Gideon Rachman) nici azi sfârșită.

Fig. 1

Pe acest fond al evoluției sistemice a devenit o certitudine sfârșitul centralității Europei și ascendenței Asiei de Est ca noul centru de

greutate al economiei și politicii globale. Tabelul următor relevă această glisare a centralității sistemice către Asia dinspre Europa¹⁰:

Oricum, evaluări ale top-10 global în termeni de putere înfățișează azi următorul clasament¹¹: vezi la pagina 10 – figura 2.

Creșterea exponențială a Chinei, relevată și în top-ul global prezentat, are o previziune de consolidare în următorii 20 de ani așa cum arată această evaluare din „turnul de fildeș” împrumutată unui proiect american dezvoltat în anul 2011¹².

Așadar, ceea ce se poate desprinde din graficele/tabelele arătate este: Europa își pierde centralitatea sistemică deținută până acum în favoarea Asiei, iar acest *shift* are consecințe încă greu de cuantificat. Ceea ce se poate însă evidenția este faptul că SUA au implementat încă din ianuarie 2012 ceea ce s-a numit „pivotul asiatic”. Dincolo de interpretările diverse date acestei mutații structurale a politicii americane – și există deja o uriașă literatură în această privință – ceea ce se poate spune este că hegemonul sistemic își mută centrul de greutate din Europa către Asia. Or, această modificare structurală nu poate să nu aibă influențe asupra vizibilității politice atât a Uniunii Europene, cât și a vecinătății estice a acesteia în viitorul previzibil. Graficul ultim arată care este interesul arătat de hegemon în viitor atât Europei de Vest, cât și Europei de Est, precum și vecinătății sudice europene. El tinde către „zero”, ceea ce va avea urmări încă nedesluite ferm, dar oricum cu impact negativ cel puțin din două motive: retragerea hegemonului din Europa lipsește UE de descurajarea pe care acesta o asigură față de alți actori care astfel își înfrânau asertivitatea față de bătrânul continent; în al doilea rând, este o veritabilă întrebare aflată azi pe masa decidenților europeni dacă aceste evoluții vor determina un proces accelerat de achiziție de „*hard power*” propriu pentru a compensa retragerea hegemonului sau, dimpotrivă, unul de intrare în umbra insignifianței a organizației înseși, supusă unor tentații contradictorii (regionalizarea unei „zone euro” restrânse sau chiar dezagregarea).

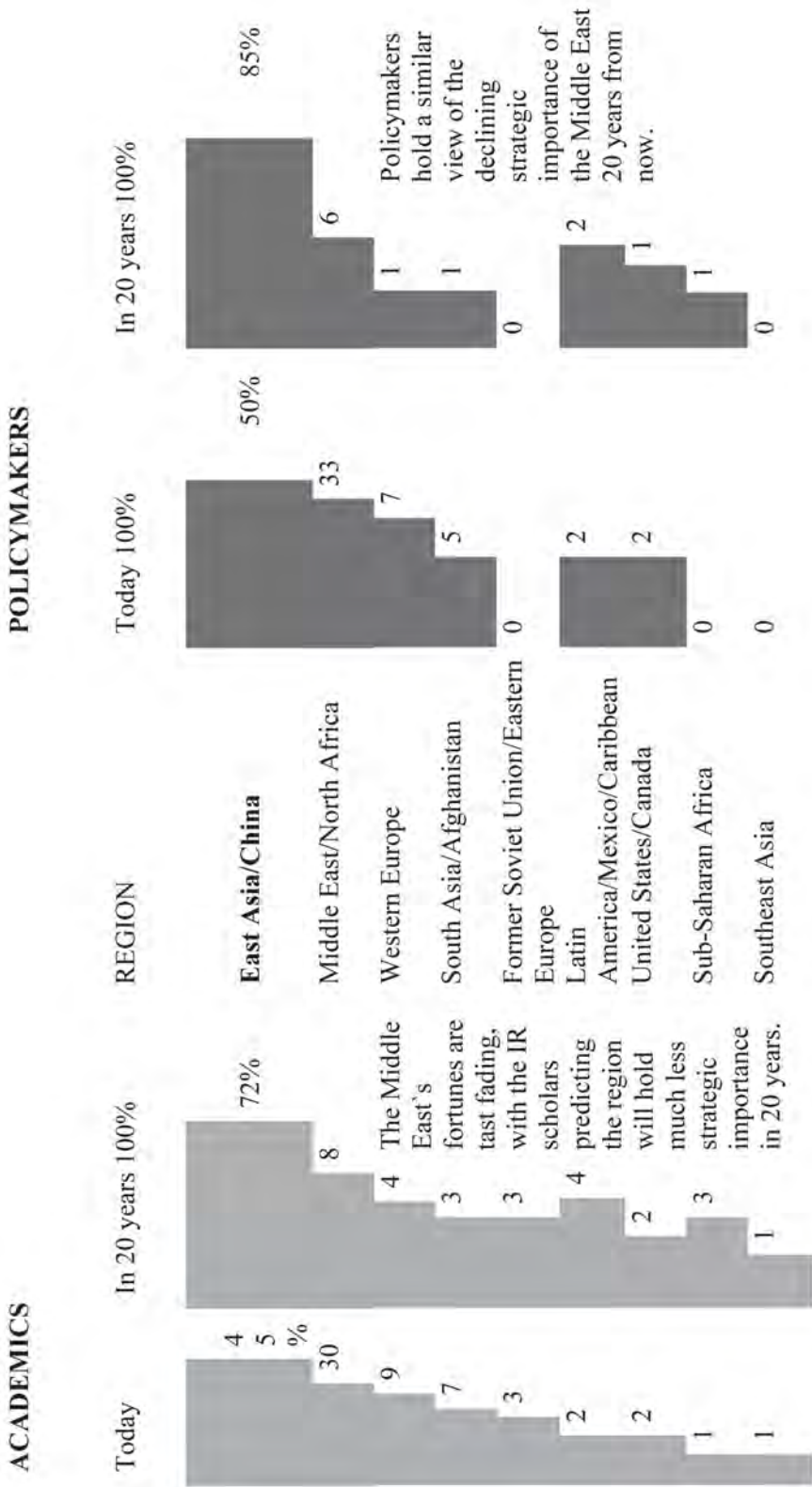
Într-un asemenea cadru, ultimele evoluții ale evenimentelor arată că deja sunt în curs direcții care vor fi materializate într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat. Astfel, ac-

Fig. 2

Rank	Country	Power	Superpower	Potential superpower	Great power (global)	Great power (regional)	Middle power
1	United States	100					
-	Eyropean Union	85					
2	China	60					
3	United Kingdom	40					
3	Germany	40					
4	Japan	30					
4	France	30					
4	Russia	30					
5	India	20					
6	South Korea	15					
6	Brazil	15					
7	Italy	10					
7	Spain	10					
7	Canada	10					
8	Australia	5					
8	Turkey	5					

Sursa: James Rogers, Luis Simon, „WORLD'S FIFTEEN MOST POWERFUL COUNTRIES IN 2012”

Fig. 3

Sursa: Paul C. Avey, Michael C. Desch, James D. Long and all, „THE FOREIGN POLICY SURVEY 2012–THE IVORY TOWER”

tuala dezbateră legată de intervenția militară americană în Siria și soluționarea crizei intervenite prin demantelarea arsenalului chimic al regimului Assad de la Damasc a relevat tendința SUA de retragere și din Orientul Mijlociu. O asemenea orientare a atras împotrivirea acerbă atât a Arabiei Saudite, cât și a Israelului. Hegemonul este contestat cu putere practic de aliații săi cei mai statornici din regiune. La începutul lunii octombrie 2013, Arabia Saudită a refuzat să ocupe un loc de membru nepermanent în Consiliul de Securitate al ONU, o decizie anunțată de Riyadh ca ținând să avertizeze nu atât organizația internațională, cât SUA. Iar oficialități saudite au exprimat puncte de vedere critice față de modul în care acționează în prezent Washingtonul, în special în ceea ce privește Siria și opoziția din interiorul acestei țări reprimată sângeros de către regimul Assad. Prințul saudit Turki Al-Faisal Al-Saud, directorul Centrului de Studii și Cercetări Islamice și fostul director general al serviciilor secrete saudite a declarat la 22 octombrie 2013: *“There is definitely, from a public opinion point of view in the kingdom, a high level of disappointment in the US government’s dealings, not just with Palestine, but equally with Syria, and the efforts to strengthen the moderate opposition, the inclusive opposition”*¹³. Încă de acum doi ani, în plină desfășurare a „primăverii arabe”, Riyadhul a protestat față de sprijinul acordat de SUA înlăturării președintelui H. Mubarak în Egipt, mai mult, chiar că va fi nevoit să caute în altă parte sprijin pentru securitatea sa dat fiind că SUA au devenit *“unreliable”*. Lucrurile s-au agravat de atunci pentru a atinge un „vârf” în septembrie 2013, când SUA au evitat să intervină militar în Siria procedând la un acord cu Rusia în privința distrugerii arsenalului chimic sirian și deopotrivă au lansat negocieri cu Iranul, inamic declarat al Arabiei Saudite în regiune. Deocamdată, prin atitudinea sa recalcitrantă față de SUA, Arabia Saudită încearcă să influențeze comportamentul Washington-ului în Siria, unde este interesată să grăbească înlăturarea lui Assad, dar, nu mai puțin, este neliniștită de rezultatul eventual al negocierilor amorțate deja cu Iranul în dosarul înarmării nucleare a acestuia. Riyadhul-se știe prin documente publicate „wikileaks” – este un vechi partizan al loviturii militare america-

ne (sau americano-israeliene) asupra facilităților de îmbogățire a uraniului deținute de Iran și utilizate eventual pentru construcția bombe nucleare.

Relațiile Ierusalimului cu administrația Obama s-au răcit brusc la sfârșitul lunii septembrie 2013, o dată cu începutul negocierilor Iranului cu „grupul celor șase” (cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU plus Germania). Pentru Ierusalim, un rezultat al negocierilor cu Iranul al acestui grup de mari puteri, care să nu se finalizeze într-o demantelare a tuturor facilităților sale nucleare, înseamnă un eșec pentru că ar permite continuitatea programului atomic militar al Teheranului. La întâlnirea din 23 octombrie de la Londra cu ministrul de Externe American, John Kerry, premierului israelian, B. Netanyahu, a fost foarte explicit în acest sens. El i-a spus interlocutorului următoarele: *“A partial deal that leaves Iran with these capabilities is a bad deal /.../ You wisely insisted there wouldn’t be a partial deal with Syria. You’re right. If (Syrian President Bashar) Assad had said, ‘Well, I’d like to keep, I don’t know, 20 percent, 50 percent, or 80 percent of my chemical weapons capability,’ you would have refused, and correctly so”*¹⁴.

Deopotrivă, administrația Obama are adversari interni extrem de puternici, care acuză o conducere defectuoasă a politicii externe americane, îndepărtarea aliaților, neglijarea substanțială a intereselor naționale. Într-un articol publicat la 26 octombrie în „Washington Post”, intitulat *“Obama is failing the Middle East, and U.S. interests there”*¹⁵, senatorii republicani John McCain (Arizona) și Lindsey Graham (North Carolina) au prezentat motivele pe care le consideră valide pentru a justifica afirmația gravă că administrația Obama a abdicat de la rolul conducător al SUA în această regiune. Mai mult, cei doi senatori republicani socot că această politică a administrației este parte a mai cuprinzătoarei *“collapse of US credibility in the Middle East”*, evidențiată de faptul că *“Israel and our Gulf Arab partners are losing all confidence in the competence, capability and wisdom of the administration’s diplomacy in the region. America’s relationship with Saudi Arabia, in particular, is deteriorating rapidly, to the detriment of U.S. national*

security interests”. În ceea ce privește negocierile cu Iranul, senatorii sunt decși să solicite ca ridicarea sancțiunilor în curs asupra acestei țări să fie efectivă doar dacă Teheranul renunță la acțiunea de îmbogățire a uraniului. În concepția lor, politica SUA în această regiune de mare importanță a planetei înregistrează un eșec, o carență de credibilitate pe care cursul evenimentelor ar demonstra-o convingător.

În mod practic, actuala iritare a aliaților tradiționali ai SUA din Orientul Mijlociu este reacția față de intențiile tot mai evidente ale administrației americane de a abandona această regiune. O modificare strategică de anvergură a fost anunțată de Barack Obama încă din noiembrie 2011, când a declarat în fața Parlamentului australian că *“the United States will play a larger and long-term role in shaping this region [the Asia-Pacific] and its future”*. Acest anunț, care a semnat practic lansarea „pivotalului asiatic” – amintit de noi mai sus – implică indiscutabil o rescriere a priorităților militar-strategice, dar și de politica externă și economică ale SUA. O asemenea „rebalansare”, cum a fost descrisă oficial noua orientare, are loc în contextul în care SUA încheie războaiele purtate până acum în Irak și Afganistan, așadar în Marele Orient Mijlociu, și nu putea să nu trezească aprehensiunea actorilor din această regiune dornici să păstreze forțele militare americane aici ca măsură de siguranță. Studii oficiale americane au evidențiat că noul centru de greutate al SUA ar putea avea o consecință practică imediată: *“an increased U.S. military emphasis on the Asia-Pacific region might result in a reduction in U.S. military capacity in other parts of the world”*¹⁶.

Așadar, în plan mai general, global, au loc, cu o viteză crescândă, mari modificări sistematice, între care pierderea centralității Europei în beneficiul Asiei și orientarea în consecință a hegemonului american; acestea au impact nemijlocit și în zona EaP și influențează comportamentul actorilor majori implicați.

3. De ce a intervenit „defecțiunea” Armeniei? În accepțiunea noastră, Rusia a avut în vara-toamna anului 2013 o largă libertate de mișcare în Estul Europei. Motivația principală a acestei ferestre de oportunitate deschise Rusiei în intervalul menționat s-a datorat atât

evoluei crizei siriene și rolului vizibil jucat de Moscova în soluționarea ei – acordul sovieto-american din septembrie 2013 –, cât și faptului că Germania – cea mai puternică forță a UE – s-a aflat în plină campanie electorală. Victoria partidului lui Angela Merkel în legislativele din 22 septembrie 2013 a însemnat și angajarea unor negocieri prelungite pentru formarea guvernului, încă neîncheiate la ora când sunt scrise aceste rânduri. Aproape imediat după alegeri, intimi ai politicii externe germane au vorbit de o mare inițiativă a noului guvern al Germaniei care să producă un veritabil instrument de „*hard power*” care lipsește UE și urmează să fie lansată la Consiliul European din decembrie acest an. S-a vorbit în ultima vreme nu numai de o armată europeană, ceea ce nu era deja o noutate, dar de adâncirea procesului de integrare a UE și asumarea decsă a drumului către federalism, precum și de construcția unei eventuale flote europene la Marea Baltică. Ambasadorul Ischinger, de pildă, a arătat că este necesară această inițiativă destinată să facă congruența politică externă și de apărare a UE în raport cu sumele cheltuite laolaltă de membrii organizației în domeniul militar:

*“If just a tiny step forward is made at the European Council meeting in December, this would be too little as far as European defense integration is concerned. We need ambitious goals, driven by German foreign policy. The European Council should also commission, in particular, the development of an EU white paper on security and defense policy. The world – and we Europeans – want clarity about the goals, instruments and methods of European security policy”*¹⁷.

O precizare se impune. Activismul Moscovei s-a manifestat în cursul acestei perioade pe două nivele. Unul a fost în flancul drept al EaP, în Azerbaidjan și Armenia, adică în vecinătatea Orientului Mijlociu. De pildă, în martie 2012, revistă americană „American Global Post” a menționat că Azerbaidjanul ar fi semnat un contract cu Israelul în valoare de 1,6 miliarde dolari SUA referitor la achiziționarea de drone și sisteme de apărare antiaeriană¹⁸. Era între cele dintâi știri referitoare la o ade-vărată strategie a Azerbaidjanului de a se dota cu armament modern, în special în ce privește

apărarea antiaeriană, pentru a face față unei noi confruntări cu Armenia în chestiunea Nagorno-Karabakh. Este interesant, din această perspectivă, că națiunile din Caucaz care sunt actori ai „conflictelor înghețate” utilizează cu deosebire dronele pentru a se informa asupra acțiunilor strategice ale adversarului. Sus-citatul raport evidențiază deja, la sfârșitul anului 2012, că Israel, Rusia și Iran, prin vânzări de armament către aceste state caucaziene, ridică semnificativ riscul de conflict între ele. ONU și OSCE au impus un embargo voluntar față de livrarea de armament Azerbaidjanului și Armeniei, dar rapoarte ale SIPRI-Stockholm au arătat că Rusia și Israelul nu respectă această orientare¹⁹. La 18 iunie 2013 au apărut public rapoarte credibile referitoare la faptul că Rusia ar fi livrat recent Azerbaidjanului armamentul stipulat de acorduri încheiate în ultimii doi ani în valoare de 1 miliard de dolari. Potrivit unor asemenea rapoarte, livrările de armament rusesc către Baku includ „circa 100 de tancuri T-90C, lansatoare multiple de rachete Smerch și TOS 1A și tunuri Msta-A și Vena”²⁰. Conform agenției de știri Reuter, asemenea contracte au fost semnate în anii 2011-2012, dar nu au fost onorate pentru a evita escaladarea balanței militare în Caucazul de Sud, Rusia având o bază militară în Armenia și un acord de a apăra această țară în cazul unui atac militar. Or, potrivit unei surse din Ministerul Apărării de la Moscova, acordul de livrare de armament către Azerbaidjan ar fi fost onorat datorită presiunilor exercitate de puternicul grup de interese reprezentat de industria militară rusă. Surse independente credibile au evaluat valoarea acestor contracte la 2-3 miliarde de dolari SUA și ele includ și livrarea unor sisteme de apărare antiaeriană S-300, precum și elicoptere de atac. Erevanul a menționat deja uriașele acumulări de armament de către Baku și riscul înalt de izbucnire a unui nou război pe care aceasta o implică²¹. Referința făcută de președintele Armeniei, relativ la reorientarea surprinzătoare de politică externă de la începutul lunii septembrie 2013, la exigențele intereselor de securitate națională trebuie neapărat pusă în legătură cu aceste știri privind presiunile geopolitice exercitate de Rusia asupra acestui stat.

Este aici cazul să ridicăm o întrebare care să cauționeze concluzia către care ne îndreptăm: de ce Rusia nu a aplicat aceeași „rețetă” în Transnistria, un alt „conflict înghețat”? Cu alte cuvinte, așa cum Moscova a deteriorat balanța militară locală în Caucazul de Sud, aplicând măsuri surprinzătoare și paradoxale – înarmarea inamicului aliatului pe teritoriul căruia are dislocate forțe militare proprii – de ce nu a inițiat asemenea acțiuni și în cazul Transnistriei, aflată între Ucraina și Republica Moldova? Dacă deteriorarea balanței militare în Caucazul de Sud poate avea o echivalență într-o astfel de acțiune, de ce nu, de pildă, concomitent sau mai devreme ori mai târziu, Moscova nu a recunoscut independența Transnistriei, regiunea separatistă a Republicii Moldova, ca factor de presiune pentru a determina Chișinăul la o acțiune similară celei luate de Armenia? Mai ales că în Transnistria deja structurile de conducere ale acestei autoprocimate republici separatiste acționează ca și cum ar fi suverane și independente, astfel că nu ar fi făcut decât să legitimizeze o situație de fapt.

Trei motive credem că au făcut Rusia să nu procedeze astfel în Transnistria.

Mai întâi, pentru că acest lucru ar fi însemnat sfidarea grupului de lucru pentru identificarea unei soluții conflictului înghețat transnistrean, așa numitul format „5 plus doi”. Acest format a luat naștere prin alăturarea, în 2005, a SUA și UE mecanismului OSCE de consultare pentru soluționarea dosarului transnistrean, care includea, pe lângă Chișinău și Tiraspol, OSCE, Rusia și Ucraina. Negocierile și consultările care s-au derulat ulterior au devenit cunoscute ca procesul „5 plus 2”. În 2005 UE a numit un reprezentant special în acest format și a lansat o misiune proprie (EUBAM), în scopul de sprijini Moldova și Ucraina de a stopa sau măcar limita contrabandă desfășurată în sectorul transnistrean al frontierei dintre cele două state. O dată cu schimbarea de guvern la Chișinău și preluarea guvernării de către Alianța pentru Integrare Europeană a intervenit și o modificare strategică a modului de abordare a problematicei transnistrene. Anume, noile autorități moldovenești au abandonat orientarea precedentă a lui A. Voronin – tratative directe cu Moscova – și au subliniat că negocierile urmează a se desfășura doar în formatul

„5 plus 2” astfel încât să intensifice implicarea cu deosebire a UE în dosarul transnistrean. Deopotrivă, guvernul moldovean a atașat o importanță deosebită măsurilor de creștere a încrederii între cele două părți (confidence-building measures) pentru a intensifica o cooperare pragmatică cu Tiraspolul²².

În al doilea rând, pentru că o astfel de acțiune în Transnistria ar fi alertat foarte serios Ucraina. La Kiev, se pare, că există o școală de gândire care apreciază că asocierea cu UE ar grăbi soluționarea problematicei transnistrene, eventual prin negocieri ucraineano-moldovene. În acest chip, anume în condițiile a două state asociate UE, aplicarea procedurilor de soluționare a conflictelor ale organizației europene, precum și sprijinul acesteia, ar face superfluă prezența trupelor ruse ca forțe de „menținere a păcii” și ar obliga Rusia să le retragă. Alternativele rămase Rusiei în acest caz ar fi contraproductive pentru Moscova. Dacă ar alege să recurgă la recunoașterea independenței Transnistriei, deja afirmată la Tiraspol, nu ar face decât să îngroașe dosarul de contencios cu UE, în general cu Vestul, unde se află și cazurile Abhaziei și Osetiei de Sud. Adică ar aduce la marginea conflictului cele două părți, situație neconvenabilă Rusiei aflată într-un veritabil „pivot” către Asia. Iar dacă ar recurge la o împotrivire decisă față de retragerea trupelor de PK rusești atunci la fel de evident ar fi că Moscova nu intenționează să desfășoare relații predictibile, non-conflictuale cu UE, așadar o trăsătură a procesului Meseberg.

În sfârșit, în al treilea rând, Rusia are o înțelegere cu Germania în privința soluționării problematicei Transnistriei, încheiată încă din 2010. Este ceea ce se cheamă „procesul Meseberg” după locul întâlnirii președintelui Rusiei, D.Medvedev, cu cancelarul Germaniei, A. Merkel, în iunie 2010, prin care cei doi interlocutori au făcut referință directă la cazul Transnistriei ca un test al cooperării ruso-europene. Pe de o parte se avea în vedere o receptivitate față de aspirațiile de participare ale Rusiei la arhitectura de securitate europeană, inclusiv în sfera deciziilor, în compensația unui comportament pozitiv al Moscovei la soluționarea problemelor regionale, referință fiind directă la Transnistria. *“In other words, Russia should de-*

*monstrate both its willingness and its ability to contribute positively to the solution of existing security problems. This explicit linkage between the Transnistrian conflict and the wider strategic interests and objectives of a major European power Germany – creates a unique opportunity that should be exploited by Chișinău”*²³.

Este adevărat că Moscova și-a urmărit perseverență propriile interese, dar nu mai puțin Chișinăul, care considera „procesul Meseberg” o fereastră de oportunitate, era foarte atent să semnaleze orice deviere a Rusiei de la acesta și să preseze cealaltă parte să ia măsuri. Așa s-a întâmplat, de pildă, în noiembrie 2012, când la Berlin, președintele Parlamentului Moldovei, Marian Lupu, a menționat public că intenția rusă de a înființa un consulat la Tiraspol contravine înțelegerii ruso-germane din 2010. Mai mult, cu același prilej, oficialul moldovean a sugerat că *“Moscow’s intention to open its consulate in Tiraspol may be viewed as a deviation from the very idea of the German-Russia Meseberg initiative, which was launched in 2010. He reiterated the idea of changing the existing format of peace-keeping forces into civilian observers supervised within the ‘5+2’ mechanism”*²⁴. Ceea ce este interesant este faptul că aceste luări de poziție oficiale ale Chișinăului intervenueau după vizita cancelarului german în capitala moldovenească în luna august 2012. Pe de o parte, autoritățile moldovene erau încrezătoare încă în existența ferestrei de oportunitate deschise de procesul Meseberg, pe de altă parte, că Rusia încerca să testeze validitatea acestuia. Cum s-a observat, la Chișinău Angela Merkel lăudase eforturile țării gazdă în drumul către Europa și declarase că Moldova reprezintă un veritabil „pilon” al EaP.

În sfârșit, dar nu în cele din urmă, energică în Azerbaidjan, la granița Iranului cu Caucazul, Rusia nu-și permite același activism geopolitic în Transnistria. Nu trebuie uitat că Israelul se bizuie în conflictul sau cu Iranul, oricând având șanse să deașeze într-un război nimicitor, pe vecinul acestuia, Azerbaidjan, cu care are legături militare mai sus detaliate pe baza informațiilor disponibile. Potențând Azerbaidjanul militar, Rusia evidențiază voința unor relații predictibile cu Israelul și SUA în cazul unui conflict al unuia dintre aceștia sau

al ambilor cu Iranul. Or, un activism similar al Rusiei în Transnistria ar fi tensionat fără folos relația dezvoltată cu SUA în dosarul iranian și care a fost vizibilă o dată cu acordul din 14 septembrie 2013 pentru anihilarea arsenalului chimic sirian. Se poate spune că Rusia, revenită miraculos acolo de unde a fost exclusă acum circa trei decenii, adică în Orientul Mijlociu, este îndeajuns de realistă să nu riște aceasta recentă achiziție geopolitică utilă pentru ea prin tensionarea raporturilor cu Germania și SUA.

Așadar, concluzia pe care o menționăm mai sus că dirijează demersul nostru este următoarea: Rusia recurge la asemenea presiuni asupra statelor EaP fiind conștientă de limitele unui asemenea comportament. Aceste limite sunt determinate de contextul general al politicii sale externe și de securitate, care nu-i permite să riște o deteriorare/confruntare cu UE (Germania) și SUA, astfel că dinamica atitudinii rusești față de statele EaP în perioada pre-Vilnius este conjuncturală și supusă reacției acestor parteneri în plan global și deopotrivă „flexibilității” conducerilor politice ale țărilor post-sovietice în cauză.

4. What next? Ce se va întâmpla cu EaP? Este Vilnius și, mai ales, constituie rezultatele acestui summit „hârtia de turnesol” crucială a EaP, adică a supraviețuirii sau dispariției definitive a acestui instrument? Cu alte cuvinte, după acest summit, evoluțiile EaP vor urma trenduri care se pot profila chiar în rezultatele înregistrate cu această ocazie?

Mai întâi, situația EaP în perioada post-Vilnius nu trebuie dramatizată. O „școală de gândire” consideră – este adevărat – că Vilnius va semna sentința de condamnare a EaP din cauza faptului că, în confruntarea de putere cu Rusia, obișnuită să utilizeze deopotrivă amenințări cu acțiuni dușmănoase apropiate conflictului său presiuni economice insuportabile și în afara procedurilor legale internaționale, se afla UE dotată desigur cu un „soft power” impresionant – valori europene de asumat și politici de perspectivă de urmat întemeiate de un suport economic fără egal –, dar incapabil să facă față oponentului (o asimetrie *hard-soft power* de un fel aparte). Procedurile de „hard power” utilizate de Rusia, demonstrează că a

implicat în competiție o strategie destinată să precumpănească asupra acestui spațiu, speculând ocazia, o veritabilă „fereastră de oportunitate”, că UE nu dispune de un „hard power” substanțial care să sprijine acțiunea sa în vecinătatea estică. Întotdeauna, spune această școală, *hard power*-ul câștigă, dacă oponentul nu este gata să răspundă identic. Ceea ce este demonstrat istoric²⁵.

O „altă școală de gândire” consideră că, chiar dacă Armenia și Azerbaidjanul au „dezertat”, piatra de încercare a EaP este Ucraina, de poziția acesteia depinzând practic soarta acestei inițiative de racordare a vecinătății estice continentale la azimutul UE. Or, cel puțin până acum, Ucraina vădește a fi consecvență propriului ei azimut, adică semnarea acordului cu UE. Oricum, chiar dacă presiunile rusești asupra Ucrainei sunt masive²⁶, conducerea acestei țări este conștientă că independența sa depinde de un balans inteligent și vizionar între cele două masive vecinătăți. Semnarea de către Ucraina a tratatului de asociere la UE are de trecut obstacolul Yulia Timoșenko, UE condiționând acest eveniment de eliberarea acesteia din închisoare pentru a urma un tratament medical în Germania (importanța pe care o acordă organizația europeană valorilor care o călăuzesc explică legarea sorții unei orientări de politică externă a unui stat de boală unui om politic controversat și poate vizibiliza și poziții neașteptate ale conducerii de la Kiev).

Există și altă „școală de gândire”, cu numeroase nuanțe, care arată că este posibil un compromis, care să fie rezultatul actualului status-quo, adică Rusia păstrând „achizițiile” făcute până acum. Ceea ce ar însemna că vom avea de a face cu un EaP pe două „ligi” (tier): una, unde Rusia prevalează, adică în Caucaz – Azerbaidjan, Georgia, Armenia –, iar altă cu Moldova deja asumată european, iar Ucraina încă deschisă deciziei finale. Chiar dacă acest compromis arată ca mai vechile tehnologii ale sferelor de influență, îmbrăcate însă în forme moderne – așadar nu este exclusă apartenența nominală a uneia sau mai multe dintre aceste state și la UE – nu poate fi defel exclusă o astfel de manieră de gândire în unele cancelarii. Se vorbește foarte des în ultima vreme – cu referire la evoluțiile din Orientul Mijlociu – de revenirea în prim plan a gândirii de tip secolul

al XIX-lea în ansamblul sistemului internațional de state, adică de prevalența „hard power” într-o lume în derivă a anarhiei sistemice ca element regulator al ordinei și stabilității.

Un compromis în EaP, după utilizarea benefică a fereștii de oportunitate menționate de către Rusia, nu poate, în concepția noastră, să fie precum cel mai sus înfățișat. Desigur, Vilnius nu este apocalipsa care condamnă EaP, după cum nu va fi probabil nici succesul așteptat la Bruxelles până la sfârșitul lunii august 2013. Dar va fi indiscutabil o revenire puternică a UE, care va lansa o strategie de recuperare rapidă, poate subsidiară unui mare plan „Germany driven” de asumare a unor responsabilități globale. Cum arăta recent un expert, după Vilnius, *“what could emerge is a ‘two-tier’ Eastern Partnership, encompassing countries in favor of strong relations with the EU (Ukraine, Moldova and Georgia) and countries that are not. The top layer should include Association Agreements, free trade areas and dialogues on visa-free travel. The second layer (destined by default rather than design, for Armenia, Azerbaijan and Belarus), would be much more modest in scope. This ‘two-tier’ Eastern Partnership may well provide the sole way forward, at least so long as these countries do not want ‘more’ from their relations with the EU”*²⁷.

Neîndoielnic, „școala de gândire” cea mai probabil confirmată pe termen mediu și lung este aceea care afirmă că UE va continua ne tulburată țintele care și le-a asumat de la bun început în legătură cu EaP. Astfel că, susține această „școală de gândire”, indiferent de acțiunile și măsurile Rusiei, întemeiate pe „hard power”, UE va persevera în a se întemeia în EaP pe principiile inițiale. Anume, că apropierea acestor state de UE se clădește pe un set de valori, care nu țintește la împiedicarea altor puteri (Rusia) de a beneficia, la rândul-le, de consecințele acestui tip de relații. Mai mult, UE va fi călăuzită de convingerea că nimic nu o poate împiedica să urmărească decisa acest țel de racordare la propria organizație a actorilor EaP, indiferent dacă nu își întemeiază acțiunea modelatoare pe instrumente din arsenalul „hard power”. Încă de la declanșarea crizei de la începutul lunii septembrie acest an, când Armenia a anunțat surprinzător că se înscrie în uniunea vamală a Rusiei, UE a fost consecven-

tă acestui tip de politică față de partenerii din UE. Grijă cea mai însemnată a Comisiei Europene a fost să nu dea impresia unei deraieri a procesului de apropiere a actorilor în cauză de propria organizație și deopotrivă să sublinieze că modul de comportare al Rusiei în actele împrejurări este „inacceptabil”. Oricât ar părea de „soft” acest cuvânt, el are o încărcătură de putere „hard” de care UE este conștientă și este spre paguba celor cărora le este adresat să nu înțeleagă reală semnificație. Aceasta este strategia actuală a UE în competiția cu Rusia și „școala de gândire” aici expusă are argumentele sale foarte puternice. Iată cum a fost exprimată poziția aceasta, care rezuma astfel punctul de vedere oficial al UE, la 26 septembrie 2013:

*“High Representative Ashton and Commissioner Füle with Foreign Ministers on preparations for Vilnius High Representative/Vice President Catherine Ashton and Commissioner for Enlargement and European Neighbourhood Policy Ștefan Füle together with the Lithuanian Foreign Minister Linas Linkevičius met with the Foreign Ministers of the six countries of the Eastern Partnership in New York today to discuss the state of play before the Eastern Partnership (EaP) summit in Vilnius. High Representative Ashton and Commissioner Füle reassured their partners about the inclusivity of the EaP taking into account their commitment to shared values and necessary reforms. A concrete expression of this should be the EaP Vilnius summit in November with the possible signature of the EU Association Agreement with Ukraine and initialing Association Agreements with Georgia and Republic of Moldova. They also underlined EU’s resolve to find ways to strengthen cooperation with other partners. /.../ based on the EU’s values and norms, and adapts to the needs and ambitions of its partner countries. This policy aims to push forward EU-type transformative reforms and does not operate at the expense of anyone. They noted that the cooperation within the Eastern Partnership, including through the Association Agreements, can be beneficial also for the regional cooperation and for the neighbours of EU’s neighbours. At the same time, High Representative Ashton and Commissioner Füle recalled that it was unacceptable to exercise pressure on partner countries willing to sign an Association Agreement with the EU”*²⁸.

Cea mai recentă și convingătoare expunere a tezelor acestei „școli de gândire” este făcută de Amanda Paul, de la *Europen Policy Center*, un think-tank independent aparținând fundației regale belgiene. Într-un studiu consacrat acestei problematici a consecințelor summit-ului de la Vilnius, autoarea face o succintă trecere în revistă a întregului tablou pornind de la ipoteza că *“The optimal outcome is to sign the Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA) with Ukraine as well as initial agreements with Georgia and Moldova”*²⁹. Autoarea are însă temerea, întemeiată în opinia noastră, că provocarea reală pentru EaP va interveni abia după Vilnius, când Ucraina urmează să-și onoreze semnătura, *“which will be costly and difficult”*, iar Moldova și Georgia, care ar urma să semneze acordurile de asociere în 2014 *“will face an uncomfortable ten months as Russia endeavours to coerce them into joining the Russian-led Customs Union (CU) instead”*. Iar acest challenge se va desfășura în plenitudinea sa în condițiile în care UE are a străbate atât criza financiar-economică încă neîncheiată, cât și alegerile europene din primăvara anului 2014 și alegerea unei noi Comisii Europene (adăugăm noi, și un neașteptat și dinamic dosar de contencios cu SUA, având austeritatea promovată de Germania că problema sa cea mai arzătoare). Desigur, Vilnius nu va însemna lansarea unei oferte a UE privind perspectiva de aderare a țărilor EaP, dar *“there is clearly an urgent need for greater support solidarity”*. În acest sens, semnarea acordurilor cu Moldova și Georgia va avea un puternic impact psihologic, iar o vizibilizare solidă a beneficiilor EaP ar putea anihila acțiunea contrară a Rusiei și lobby-ul ei de a atrage statele în cauză în propriile construcții supranaționale. În această direcție, procesul de liberalizare a vizelor pentru cetățenii acestor țări trebuie grăbit, iar sprijinirea forțelor politice și sociale pro-europene consolidată (un semnal puternic pentru celelalte state a fost astfel suportul acordat acestor grupări în Moldova, inclusive în menținerea la putere a „Alianței pentru Integrare Europeană”). Concluzia, la care aderăm integral, acestui studiu este că *“The Vilnius Summit should be used as an opportunity to consolidate EU support for its partners. If the EU is committed to meeting*

*its neighbourhood policies objective (security, stability and prosperity) it will require a greater level of commitment. This will be a win-win not only for the EU and the EaP states, but it will also help empower Russian society as it witnesses democratic change in its neighbourhood”*³⁰.

5. În loc de concluzii. Este limpede ca revigorarea EaP ține, în bună măsură, de deciziile care vor fi adoptate la summit-ul de la Vilnius. Iar aceste decizii trebuie să răspundă următoarelor exigente pentru a-și atinge scopurile propuse inițial în ansamblul EaP:

a. strategia deja asumată în această privință de către UE trebuie urmată cu consecvență și vizionarism; injoncțiunile altor actori în sfera de acțiune a UE, așadar nefiind îndreptată împotriva nimănui și fiind corespunzătoare principiilor pe care sunt așezate azi relațiile internaționale, trebuie să fie considerate „in-acceptabile” și acționat în consecință;

b. trebuie excluse tentațiile unor compromisuri politice, întemeiate pe tehnologii mai vechi sau mai noi de definire a sferelor de interese sau pe conceptul „intereselor tradiționale care trebuie respectate”; în general, calculele de „geografie politică”, supuse exigențelor sistemice și globalizării actuale care face interdependente evoluții în cele mai variate colțuri ale planetei, trebuie abandonate principal și practic;

c. orientările prezente și viitoare ale eliteilor din statele EaP se cuvin atent cântărite și evaluate și evitat că acestea să fie puse în criza identitară sau să-și considere amenințate interesele vitale, inclusiv cele privind supraviețuirea pe termen mediu și lung;

d. sprijinul financiar, economic, politic, în general un sprijin comprehensiv, la adresa statelor EaP trebuie amplificat astfel încât să precumpănească față de anumite injoncțiuni considerate „inacceptabile” în sensul definit de UE după „defecțiunea” Armeniei din septembrie acest an ;

e. față de statele care „găzduiesc” conflicte înghețate este imperativ a fi sădită percepția că UE are voința și capacitatea necesare pentru a putea determina o soluționare echitabilă și pe cât posibil rapidă a acestora;

f. Rusia trebuie convinsă că politica UE în acest spațiu este în propriul beneficiu, întrucât astfel este asigurat „spatele” actualei sale orientări către Asia („pivotal Asiatic” al Moscovei);

g. stabilirea unui mecanism al UE de monitorizare atentă a evoluțiilor în ansamblul EaP, cu scopul de a sesiza abandonarea sau încetarea unora dintre acțiunile necesare pentru atingerea celor de mai sus (cu mențiunea că trebuie să se evite duplicarea celor existente, așadar tinzând către o abordare multilaterală și comprehensivă a EaP) poate impulsiona atât grăbirea unor procese în curs, cât și altele viitoare, precum și contracararea unor acțiuni ostile sau întemeiate pe exigențele amintitei „geografii politice”.

București

(Început de noiembrie 2013)

Note

¹ The Presidents of Armenia and Russia summarized the results of the negotiations, 03.09.2013, <http://www.president.am/en/press-release/item/2013/09/03/President-Serzh-Sargsyan-working-visit-to-Russian-Federation>, accesat 14.10.2013.

² Armen Gregoryan, Armenia Chooses Customs Union over EU Association Agreement, 18.09.2013, published in “Analytical Articles” <http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12817-armenia-chooses-customs-union-over-eu-association-agreement.html>, accesat 03.10.2013.

³ Ștefan Füle, European Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy ‘Statement on the pressure exercised by Russia on countries of the Eastern Partnership’, 11 September 2013, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-687_en.htm, accesat 03.10.2013.

⁴ José Manuel Durão Barroso, State of the Union address 2013, 11.09.2013, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-13-684_en.htm, accesat 05.11.2013.

⁵ Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Brussels, 10.10.2012, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0600:FIN:EN:PDF>, accesat 05.11.2013.

⁶ Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Eastern Partnership: A Roadmap to the autumn 2013 Summit. 12.05.2012, <http://www.enpi-info.eu/library/content/eastern-partnership-roadmap-autumn-2013-summit>, accesat 05.11.2013.

⁷ Olga Shumylo-Tapiola, A Successful Vilnius Summit: Mission Possible, June 4, 2013, <http://carnegieeurope.eu/2013/06/04/successful-vilnius-summit-mission-possible>

<http://carnegieeurope.eu/2013/06/04/successful-vilnius-summit-mission-possible/g88t>.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*, passim.

¹⁰ National Intelligence Council, Global Trends 2030: Alternative Worlds, December 2012, NIC 2012-001, <http://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf>, p.108, accesat, 15.05.2013.

¹¹ James Rogers, Luis Simon, World's fifteen most powerful countries in 2012, 29 December 2011, F:\ROGERS- SIMON TABLE World's fifteen most powerful countries in 2012 European Geostrategy.mht, accesat 26.10.2013.

¹² Paul C. Avey, Michael C. Desch, James D. Long, Daniel Maliniak, Susan Peterson, and Michael J. Tierney, The Foreign Policy Survey 2012- The Ivory Tower, http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/01/03/the_ivory_tower, accesat 11.04. 2013.

¹³ Saudi Prince Turki: “High Level of Disappointment” With US Over Syria, 22.10.2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/10/saudi-turki-syria-us-reaction.html#ixzz2jqrRVfQn>, accesat 06.11.2013.

¹⁴ Israeli PM urges US to be as tough against Iran nuclear program as on Syrian chemical weapons, in “The Washington Post”, October 23, 2013, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/10/saudi-turki-syria-us-reaction.html#ixzz2iw7cvbyF>, accesat, 28 octombrie 2013.

¹⁵ John McCain and Lindsey Graham, Obama is failing the Middle East, and U.S. interests there, October 26, 2013, http://www.washingtonpost.com/opinions/mccain-and-graham-obama-is-failing-the-middle-east-and-us-interests-ther/2013/10/25/47e8f016-3d83-11e3-a94f-b58017bfee6c_story.html, accesat 29.10.2013.

¹⁶ CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress Pivot to the Pacific? The Obama Administration's “Rebalancing” Toward Asia, March 28, 2012, <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/R42448.pdf>, accesat 06.11.2013.

¹⁷ Wolfgang Ischinger, “Raised expectations: The Berlin Republic and its ability to act internationally”, speech at the Allianz Forum in Berlin, September 26, 2013, https://www.securityconference.de/fileadmin/MSC_/PDF/Ischinger_Hauptstadtrede_26.9.2013_E.pdf, accesat 18.11.2013.

¹⁸ Report: Israel sells drones to Azerbaijan, 10.25.2012, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4296758,00.html>, accesat 04.11.2013.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Russia Starts Delivering One billion Arms Package to Azerbaijan, June 18, 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/06/18/us-russia-azerbaijan-arms-idUSBR E95 H0KM20130618?feedType=RSS&feedName=wordNews>, accesat 04.11.2013.

²¹ *Ibidem*.

²² Witold Rodkiewicz (Ed.), Transnistrian Conflict after 20 Years, A Report by an International Expert Group, Warsaw, Chisinau, 2011, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/Transnistrian_Conflict_after_20_Years.pdf.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Andrei Makarychev, A Farewell to Meseberg?, 11-28, 2012, <http://www.ponarseurasia.org/article/farewell-meseberg>.

²⁵ Existența acestei „școli de gândire” pe „culoarele Bruxellesului a fost menționată de europarlamentarul Adrian Severin în comunicarea făcută la octombrie 2013, în cadrul mesei rotunde organizate de Fundația „Nicolaie Titulescu”, sub conducerea președintelui acesteia, Adrian Năstase.

²⁶ Poziția specială a Ucrainei în această perioadă și presiunile exercitate asupra ei – mergând până la amenințarea cu dezmembrarea statală – vor face obiectul unei tratări detaliate în partea secundă a acestui studiu.

²⁷ Nicu Popescu, Behind – and beyond – Armenia's choice, October, 2013, Alert, no.35, 2013, European Union

Institute for Security Studies, http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert___35_Armenia_U-turn.pdf.

²⁸ Eastern Partnership: High Representative Ashton and Commissioner Füle with Foreign Ministers on preparations for Vilnius, New York, 26 September 2013, New York, Press release, http://www.eeas.europa.eu/statements/docs/2013/130926_01_en.pdf.

²⁹ Amanda Paul, Beyond Vilnius: Keeping the Eastern Partnership on Track, 7 October 2013, http://www.epc.eu/pub_details.php?pub_id=3791&cat_id=4.

³⁰ *Ibidem*.

ABSTRACT

Recent development with the Eastern Partnership suggests that the future and solidity of this structure are in doubt, because of the difficult domestic reforms accomplished by partner states (Republic of Moldova, Ukraine, Armenia etc.) but also because of the strong Russian opposition and pressures put on these former Soviet states to abstain from signing the free trade agreements and visa liberalization regime with the EU. In spite of the economic crisis and the Russian alternative projects (the custom union with Belarus and Kazakhstan and the future Eurasian Union), the EU will continue to push the eastern neighbors to prepare for the Vilnius Summit and accept that their future lies with the united Europe. The Vilnius Summit should be used as an opportunity to consolidate EU support for its partners.

Keywords: European Union, neighborhood, strategy, cooperation, partnership, Russia, Armenia, free trade, visa

Major General (r) Mihail E. Ionescu is a PhD in history (1983). He is the director of the Institute for Political Studies of Defense and Military History with the Ministry of National Defense and director of the Center for East-European and Asian Studies (National School for Political Studies and Administration). Mihail E. Ionescu has published more than 20 monographs and 100 studies and articles (published in Romania and abroad) covering various topics related to military history and international relations. Since 2000, he has been involved in various projects and initiatives developed under the aegis of the PfP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes. Between 2001 and 2003, he was co-chair of the „NATO Enlargement” Subgroup within the “Future of NATO” Study Group, PfP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes. Between 2004–2006, he was member of the Senior Advisory Council of the PfP Consortium. Since 2006, Dr. he is co-chair of the Regional Stability within the Greater Black Sea Area Working Group of the PfP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes.

Evoluții de securitate în Regiunea Extinsă a Mării Negre și rolul cooperării științifice: dezideratul reactivării Grupului de Lucru privind Stabilitatea Regională în Regiunea Extinsă a Mării Negre

*Lt.col. dr. Simona Țuțuianu
Cc.șt. Carmen Rîjnoveanu*

Scurt istoric al activităților Grupului de Lucru privind Stabilitatea Regională în Regiunea Extinsă a Mării Negre (RSGBSA WG)

Regiunea Extinsă a Mării Negre (REMN) este un concept care se înscrie într-o tendință constructivă de armonizare a intereselor țărilor din zonă, pe coordonate noi, generate de noile evoluții pe toate segmentele acestui areal. Aici se întâlnesc arealele NATO, Uniunii Europene, Rusiei, Caucazului și chiar Asiei Centrale, zonele de interes energetic și cele care se identifică prin culturi, religii și mentalități diferite.

Stabilitatea și securitatea de durată a zonei Mării Negre pot fi realizate numai printr-o abordare multilaterală, care să includă o mare varietate de instrumente, cu accent pe cele de natură non-militară. Parteneriatul pe modelul PfP cu țările din REMN este un cadru potrivit pentru a induce procese de democratizare a statelor din regiune și pentru a asigura politici de reformare a forțelor armate.¹

În cuprinsul acestui articol, ne-am referit la activitățile Grupului de Lucru pentru Regiunea Extinsă a Mării Negre (RSGBSA WG) din cadrul Consorțiului PfP al Academiiilor de Apărare și Institutelor pentru Studii de Securitate. Prezidat de România și Statele Unite ale Americii, acest Grup de Lucru se constituie într-un mecanism instituțional capabil să augmente-

ze încrederea reciprocă între statele membre, prin promovarea unor proiecte urmărind, în esență, dezvoltarea unor viziuni comune relative la problematica securității și a cooperării, creșterea dialogului, dar și consolidarea unei capacități de analiză și expertiză pe problematici cheie cu care se confruntă în prezent comunitatea regională. Inițiativele Grupului, îndreptate înspre crearea unui segment internațional de experți în problematica securității REMN, care să contribuie, prin intermediul schimbului de experiență cu liderii și experții statelor din regiune, la sprijinirea proceselor de reformă, vin să demonstreze *rolul expertizei integrate în consolidarea stabilității regionale*. Secretariatul Grupului este găzduit de România, prin Institutul de Studii Politice de Apărare și Istorie Militară.

Grupul de Lucru privind stabilitatea regională în Regiunea Extinsă a Mării Negre (RSGBSA WG) își are izvoarele în decizia Consiliului Consultativ Superior al Consorțiului PfP al Academiiilor de Apărare și Institutelor pentru Studii de Securitate, decizie luată cu ocazia reuniunii de la Geneva din 1-3 septembrie 2004. Lansarea propriu-zisă a Grupului a avut loc la București, în februarie 2006, în cadrul conferinței intitulate *Enhancing Security Cooperation in the Black Sea Region: Can we build bridges and barriers?*, organizată de Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară (ISPAIM) din România, Universitatea Națională de Apărare din Washington, Centrul

George C. Marshall din Garmisch și Consorțiul PfP.

În esență, RSGBSA WG este o inițiativă orientată asupra evaluării mediului de securitate din REMN, pe baza cercetării și a cooperării științifice internaționale. Membrii Grupului sunt experți și specialiști din Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Republica Moldova, Federația Rusă, România, Turcia și Ucraina.

Primul și principalul proiect al RSGBSA WG, numit *Mobile Contact Teams – MCT*

(Echipe de Contact Mobile), a avut ca principal obiectiv articularea unei curricule academice comune privind problematica Mării Negre, care să fie predate/prezentate în cadrul universităților și academiilor de apărare din regiune, în cadrul unor seminarii organizate în format multinațional și, ulterior, la cererea expresă a statelor interesate, în format național. În tabelul de mai jos, sunt prezentate, în ordine cronologică, seminariile MCT desfășurate până în prezent.

Denumirea și formatul seminarului MCT	Perioada și locația seminarului	Instituția coordonatoare
Crisis Management and Conflict Prevention (format multinațional)	13-17 mai 2008 Brașov, România	Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și ISPAIM
Defense Institution Building in Security Sector (multinațional)	12-16 mai 2009 Sofia, Bulgaria	Colegiul de Apărare și Stat Major „Rakovski” din Bulgaria
Effective Practices in Civil Emergency Planning and Consequence Management (audiență națională)	23-25 septembrie 2009 Baku, Azerbaidjan	Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, în colaborare cu Școala Internațională NATO din Azerbaidjan (NATO International School of Azerbaijan – NISA)
The building blocks and the effective functioning of a national crisis management system (audiență națională)	25-28 mai 2010 Kiev, Ucraina	Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și ISPAIM, în colaborare cu Institutul Național pentru Probleme de Securitate Internațională din Ucraina (National Institute for International Security Problems – NIISP)
Human resources management (format multinațional)	13-17 septembrie 2010 Chișinău, Republica Moldova	Centrul George C. Marshall

Rolul Consorțiului în articularea unei culturi de securitate identitare în REMN se manifestă prin sprijinul acordat statelor interesate pentru a înțelege corect și mai ușor conceptele de *“nation building”* și prin manifestarea de transparență și disponibilitate depline pentru sprijinirea proceselor de reformă.

Acțiunile Consorțiului PfP au un dublu impact asupra consolidării democrației și a stabilității statelor din REMN: de armonizare a abordărilor/opiniilor privind ariile de interes comun care privesc comunitatea regională și de particularizare a problematicilor cheie, prin racordarea proiectelor generale de asistență la nevoile individuale, specifice, ale părților

interesate. Primul impact este reflectat prin procesul de articulare a curriculumelor academice corespunzătoare celor patru arii de expertiză asumate de RSGBSA WG: managementul crizelor și prevenirea conflictelor, construcția instituțională de apărare, managementul resurselor umane și provocări transnaționale de securitate. Cel de-al doilea impact derivă din adaptarea curriculumelor generale avansate cu prilejul seminariilor MCT desfășurate în format multinațional, la nevoile individuale specifice de asistență ale statelor beneficiare.

Se impun două precizări pentru a releva rolul angajării tuturor membrilor RSGBSA WG în îndeplinirea obiectivelor urmărite. În

primul rând, gestionarea mediului de securitate din REMN este o responsabilitate comună a guvernelor naționale ale statelor din acest areal. Elitele politice trebuie să conștientizeze faptul că „ownership”-ul înseamnă determinare pentru eficientizarea programelor derulate sub egida Consorțiului și, implicit, pentru credibilitatea RSGBSA WG. În al doilea rând, participarea la aceste programe, prin aport de expertiză și integrarea ulterioară a acestora într-un produs finit menit să conducă la reformă democratică, înseamnă libertate de expresie și disponibilitate de cooperare, lărgită în spațiu de interes – REMN – și aprofundată în ceea ce privește problematica abordată. Formatul de lucru al RSGBSA WG asigură un tratament egal tuturor membrilor Grupului și, de asemenea, sentimentul apartenenței lor la Grup (*inclusiveness*), element esențial pentru o adevărată „comunitate epistemică”.

O nouă viziune strategică

Recomandările Consiliului Consultativ Superior (SAC) al Consorțiului Pfp, emise la Berlin (27 octombrie 2010) și Bruxelles (26 octombrie 2011), au trasat noi direcții de acțiune la nivelul RSGBSA WG, incluzând și o repriorizare strategică a agendei de activități și a obiectivelor asumate în cadrul Consorțiului Pfp. Noile decizii SAC marchează inițierea unui nou ciclu de evoluție care vizează promovarea dezvoltării securității cooperative prin organizarea de conferințe de cercetare abordând problematici specifice de interes regional. În conformitate cu noile directive instituite de membrii SAC, RSGBSA WG se va axa pe organizarea de activități/ conferințe de cercetare, abandonându-se, astfel, vechea formulă a instruirii (training-ului), folosită pentru implementarea proiectului MCT. În baza rezultatelor activităților de cercetare vor fi elaborate recomandări specifice (*policy recommendations*) sau sinteze și analize (*policy papers*) care vor fi distribuite factorilor de decizie și instituțiilor interesate din statele membre NATO și parteneri. Aceste recomandări au scopul de a deservi interesele factorilor de decizie din regiune și de a contribui la întărirea încrederii

între state și la consolidarea securității și stabilității regionale.

Schimbară de paradigmă acțională la nivelul Consorțiului este strâns legată de evoluția dinamicilor parteneriale în spațiul euro-atlantic. De altfel, Noul Concept Strategic adoptat la Lisabona în 2010 definește ca obiectiv major al Alianței Nord-Atlantice clarificarea și aprofundarea relațiilor cu parteneri-cheie ai sistemului internațional, precum și extinderea ariei activităților globale de parteneriat. Este de așteptat ca activitățile construite pe baza structurilor și programelor existente în cadrul Consorțiului Pfp să devină din ce în ce mai vizibile, aducând valoare adăugată la actualele programe bilaterale și multilaterale. Eforturile de parteneriat, precum și rolul operațional al Alianței în domeniu, demonstrează în mod evident faptul că instruirea, educația și cercetarea, ca părți integrante și indispensabile ale reformei sectorului de apărare și securitate și ale construirii capacităților interne, devin un element cheie al activităților NATO.

Datorită complexității mediului de securitate din REMN, misiunea definitorie a RSGBSA WG este aceea de a încuraja cooperarea la nivel științific și academic și de a contribui în mod direct la eforturile întreprinse de comunitatea internațională în acest areal în vederea depășirii anumitor blocaje de comunicare și înțelegere, precum și a identificării ariilor majore de interes comun și evitarea chestiunilor de contencios.

RSGBSA WG a organizat o reuniune de planificare în vederea stabilirii și agreării celor mai adecvate modalități de implementare a noilor directive ale SAC, în baza unui *Concept Paper for the Research Plan* care să includă, pe lângă aspecte de ordin logistic și financiar, tematicile de interes general ale viitoarelor manifestări de cercetare ale grupului. Evenimentul s-a desfășurat la București, în perioada 10-11 martie 2011, cu participarea reprezentanților tuturor statelor din regiune. În cadrul reuniunii au fost discutate și adoptate o serie de documente ca suport științific în vederea inițierii activităților de cercetare ale RSGBSA WG, potrivit noii orientări strategice: *Conceptul de cercetare* al RSGBSA WG pentru perioada 2011-2013, Documentul-cadru al RSGBSA WG – *Terms of Reference* – în forma actualiza-

tă în concordanță cu prevederile SAC, lista cu posibile tematici pentru viitoarele conferințe de cercetare ale grupului și calendarul de activități pentru perioada 2011-2013.

Au fost, de asemenea, identificate patru arii de expertiză reprezentative, care vor face subiectul preocupărilor de cercetare ale membrilor RSGBSA WG în perioada următoare, respectiv: 1. Mutual Security in the RSGBSA; 2. New and Old Security Challenges; 3. Democratization and Good Governance; 4. Economic Development and Energy Security.

Lansarea practică a noii viziuni strategice a avut loc în anul 2012, când RSGBSA WG a organizat prima conferință de cercetare cu tema: "New Security Challenges in the Greater Black Sea Area: Towards a Cooperative Agenda". Evenimentul s-a desfășurat în perioada 27-30 mai 2012, la Istanbul, fiind organizat în parteneriat cu Universitatea Kadir Has, Centrul pentru Studii Internaționale și Europene din Istanbul și *Black Sea Security Program* din cadrul Universității Harvard.

La lucrări au luat parte 54 de participanți din statele regiunii Mării Negre (Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Republica Moldova, România, Federația Rusă, Turcia, Ucraina), precum și reprezentanți ai S.U.A., Austriei, Marii Britanii și ai unor organizații internaționale precum NATO, BSEC, SELEC (fostul SECI), Consorțiul PfP, Centrul George C. Marshall din Germania, EUCOM. Prezența unei impresionante delegații din partea Federației Ruse (9 participanți reprezentând atât mediul diplomatic, cât și mediul academic și științific) a confirmat interesul crescut din partea partenerilor ruși de a participa și contribui la activitățile desfășurate în cadrul RSGBSA WG și al Consorțiului PfP.

Lucrările conferinței au fost structurate pe două paliere: ședințe plenare (în cadrul celor 4 secțiuni generale) și grupuri de lucru (2 serii a câte 4 grupuri) având ca obiectiv principal analizarea prezentărilor și elaborarea unor recomandări/ evaluări relativ la subiectele supuse dezbaterii. Discuțiile s-au axat pe patru sectoare cheie de interes regional: securitatea energetică, protecția infrastructurii critice, crima organizată transnațională și securitatea cibernetică. Au fost, de asemenea, incluse două secțiuni speciale, respectiv "*Cooperation and*

Competition in the Greater Black Sea Area" și "*Caucasus in search of peace*".

Discuțiile au evidențiat faptul că Marea Neagră oferă, în egală măsură, provocări și oportunități de dezvoltare a unor programe de cooperare, însă acestea necesită acțiuni coordonate la nivel regional. Cooperarea regională impune cu necesitate creșterea încrederii între actorii regionali și canalizarea politicilor naționale în vederea impulsării proiectelor de cooperare aflate în desfășurare. Rămân o multitudine de dosare sensibile care pot afecta perspectivele de dezvoltare a cooperării în REMN, dar, deopotrivă, pot fi ușor identificabile aspecte și sectoare de cooperare care reflectă priorități și interese comune. S-a subliniat că acest potențial de dialog trebuie fructificat în perioada următoare prin identificarea unor oportunități de cooperare, inclusiv prin organizarea în comun a unor activități de cercetare. De remarcat nivelul de reprezentare al Federației Ruse, precum și implicarea Turciei care își dorește un rol cât mai vizibil în derularea inițiativelor de viitor ale RSGBSA WG. În acest sens, s-a considerat că implicarea activă a celor doi actori regionali majori va contribui decisiv la creșterea vizibilității Grupului și menținerea lui în arhitectura organizațională de bază a Consorțiului.

În baza concluziilor reieșite în urma dezbaterilor, au fost elaborate o serie de recomandări politice care vizează atât cadrul general și perspectivele de evoluție în REMN, precum și potențialul de cooperare analizat pe fiecare dintre cele patru sectoare specifice care au făcut obiectul discuțiilor. Volumul final al conferinței care include și raportul privind recomandările emise a fost publicat în ianuarie 2013, de Editura Militară.

Rezultatele primei conferințe de cercetare a RSGBSA WG au fost prezentate în cadrul reuniunii anuale a Consorțiului PfP desfășurată la Tbilisi, Georgia, în perioada 18-21 iunie 2012. Cu acest prilej, a fost prezentată agenda de activități a grupului pentru anul 2013. Principala activitate planificată viza organizarea unei conferințe de cercetare în Federația Rusă, această opțiune fiind, de altfel, sugerată în prealabil de reprezentanții Consorțiului PfP și discutată, la Istanbul, cu reprezentantul Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse. S-a propus

ca posibilă temă a conferinței: „*New Security Challenges: cooperation in cyber-security*”. De asemenea, în urma discuțiilor cu factorii responsabili din cadrul Consorțiului PFP, s-a propus elaborarea, în cel mai scurt timp, a unui concept general/ plan de lucru al viitoarei conferințe a RSGBSA WG și lansarea unor discuții concrete cu reprezentanții Federației Ruse. De menționat că partenerii ruși și-au arătat interesul față de inițiativa propusă în cadrul grupului și și-au exprimat încrederea că implementarea cu succes a acestui proiect oferă un potențial considerabil de cooperare care trebuie fructificat în viitor.

Decizia dezactivării temporare a RSGBSA WG. Opțiuni de relansare a activităților grupului

Mediul internațional de securitate se află într-un proces de transformare și reasezare, cu perspective de evoluție dificil de descifrat. Dinamicile induse de declanșarea mișcărilor revoluționare din Africa de Nord și Orientul Mijlociu, reorientarea strategică americană și lansarea „Pivotului asiatic”, reevaluarea ecuațiilor de putere regională, emergența Turciei și asertivitatea tot mai crescută a Rusiei, sunt elemente care anunță o schimbare de paradigmă ale cărei efecte tind să se resimtă tot mai puternic asupra designului regional din REMN. Zona Mării Negre pare să reintre treptat în logica competiției de putere pe axa NATO-Moscova-Ankara. Un asemenea scenariu induce un potențial crescut de tensiune și conflict, pe fondul unei diminuări accentuate a perspectivelor de integrare euro-atlantică a statelor din spațiul ex-sovietic. În lipsa unor angajamente ferme din partea NATO și EU, este foarte probabil ca aceste state să apeleze din nou la cartea rusească ca singura alternativă credibilă de securitate. În acest mediu în permanentă schimbare, relația pe direcția Moscova-Ankara capătă noi valențe. Marea Negară reprezintă, fără îndoială, o arie de interes strategic major unde pozițiile celor doi actori converg spre un obiectiv comun care ține de păstrarea exclusivității asupra dinamicilor de securitate regionale. Menținerea *statu quo*-ului regional

și limitarea posibilităților de interferență a altor actori internaționali sunt priorități cheie pe agenda comună a celor două state.

Analizele, în majoritatea lor, vorbesc despre o diminuare a interesului NATO/SUA/UE relativ la REMN², iar proiecția de putere ruso-turcă în regiune este, așadar, parte a noii ecuații de putere în formare. Recentele evoluții din nordul Africii și Orientul Mijlociu, sub impactul mișcărilor revoluționare ale Primăverii Arabe, au expus regiunea Mării Negre unui mediu de securitate tot mai ostil și extrem de volatil. Marea Neagră se află pe direcția marilor mutații geostrategice care se anticipează în zona Orientului Mijlociu, iar modul cum se va defini noua arhitectură de securitate care „se joacă” în prezent va influența în mod hotărâtor perspectivele de evoluție ale arealului Mării Negre. Aceasta cu atât mai mult cu cât sub-sistemul de securitate pontic nu mai poate fi tratat separat, ci ca parte a unui complex de securitate care unește Caucazul cu Orientul Mijlociu și Marea Mediterană, așadar un spațiu de securitate a cărui posibilă configurație va defini, cu siguranță, parametrii noii ordini internaționale.

Activitatea RSGBSA WG este, la rândul ei, influențată de persistența incertitudinilor privind viitorul regiunii și rolul ei în ansamblul sistemului de securitate care se află în plin proces de reconstrucție. În acest context se înscrie decizia SAC, adoptată în cadrul reuniunii comune SAC/CSC din 11-12 septembrie 2012 (Viena, Austria), de dezactivare temporară a RSGBSA WG. Hotărârea a fost motivată de necesitatea reevaluării și redefinirii agendei de activități a RSGBSA WG pentru a corespunde noilor așezări strategice și dinamici de putere regionale. Fără îndoială, RSGBSA WG rămâne un format de cooperare funcțional și extrem de util având misiunea de a construi punți între statele riverane prin încurajarea schimburilor științifice și academice pe dosare specifice, evitându-se însă cele care fac subiectul unor tensiuni majore.

În același timp, se constată un interes în creștere din partea altor *stakeholderi* din cadrul Consorțiului, în special Austria, față de asumarea unor angajamente sporite în zona Mării Negre, Caucaz și Asia Centrală. Recenta propunere austriacă care vizează crearea unui

nou grup de lucru în cadrul Consorțiului Pfp, axat pe problematica securității în Caucaz și Asia Centrală, răspunde acestei tendințe care se face tot mai simțită la nivelul factorilor de decizie austrieci. Ceea ce atrage cu deosebire atenția este faptul că propunerea austriacă vizează și unele state din arealul extins al Mării Negre. Concretizarea unui astfel de demers ar putea avea drept consecințe desființarea RSGBSA WG și, implicit, eliminarea țării noastre din structurile decizionale ale Consorțiului Pfp ale cărui membru activ a fost încă de la înființarea acestuia, în anul 1999. Decizia privind oportunitatea creării noului grup sub coordonarea Austriei urmează să se analizeze cu ocazia unor viitoare reuniuni. Contribuția financiară anunțată deja de reprezentanții austrieci și disponibilitatea acestora de a suplimenta fondurile puse la dispoziție pentru implementarea inițiativei caucaziene ar putea „forța” o decizie pozitivă din partea factorilor de decizie ai Consorțiului Pfp. Trebuie menționat, în subsidiar, faptul că Austria a arătat, în ultimii ani, un interes sporit relativ la REMN, inclusiv prin inițierea unor demersuri care vizau, în esență, preluarea RSGBSA WG și creșterea profilului regional al Austriei într-o zonă tot mai intens disputată.

În contextul dinamicilor curente din cadrul Consorțiului Pfp, precum și al evoluțiilor actuale și de perspectivă din regiunea Mării Negre, trebuie avută în vedere inițierea unor demersuri cât mai concrete în vederea relansării RSGBSA WG și asigurării suportului științific necesar continuării activităților de cercetare, prin fructificarea experienței și expertizei deja dobândite în cei peste 7 ani de existență.

În urma discuțiilor cu membrii RSGBSA WG, dar și cu alți parteneri/ stakeholderi din cadrul Consorțiului Pfp, au fost sugerate câteva posibile căi de urmat și opțiuni de perspectivă în vederea reactivării grupului:

1. Reintegrarea RSGBSA WG în cadrul Consorțiului Pfp și continuarea sprijinului financiar conform procedurilor existente.

2. Continuarea activităților grupului pe modelul *Conflict Studies Working Group*, ceea ce presupune menținerea unui statut de afiliere la Consorțiul Pfp, cu precizarea că finanțarea activităților grupului se va realiza din fonduri proprii.

3. Crearea unui grup nou, independent de Consorțiul Pfp, a cărui conducere ar putea fi asigurată printr-o formulă colectivă de 3 copreședinți, respectiv România, SUA și Turcia. Și în acest caz, finanțarea ar trebui asigurată prin contribuții individuale ale membrilor sau prin identificarea unor fonduri suplimentare. Participarea Turciei la acest proiect și disponibilitatea acestuia de a co-finanța activitățile grupului sunt elemente cheie în implementarea acestei opțiuni.

De remarcat interesul deosebit, manifestat de statele din areal, de a contribui în viitor la proiectele RSGBSA WG, fapt care asigură o vizibilitate sporită acestora, atât la nivelul Consorțiului Pfp, cât și la nivelul Alianței Nord-Atlantice. Prin urmare, se impune analiza cât mai urgentă a opțiunilor de relansare a RSGBSA WG, în vederea promovării, la nivel de Consorțiu, a celor mai potrivite modalități de acțiune necesare desfășurării activităților viitoare de cercetare ale Grupului.

Concluzii

În procesul de schimbare a sistemului relațiilor internaționale, universitățile au rol de parteneriat în analiza fenomenelor, participând la guvernarea și la gestionarea societății. Politicienii redescoperă astăzi importanța crescândă pe care o au academiile, centrele de cercetare, universitățile și sectorul civil în general.

În teoria neoliberală a relațiilor internaționale și mai ales în cadrul teoriilor neofuncționaliste ale integrării europene, s-a vorbit adesea de așa-numitele “comunități epistemice” definite ca rețele de profesioniști activând în domenii specializate și care, grație lucrului în comun, ajung să aibă valori, credințe și așteptări comune. Experții dezvoltă practici de cercetare similare și metode comune de rezolvare a algoritmilor, având și criterii de validare similare³. Experții reuniți în aceste rețele furnizează informații valoroase politicianilor, pe baza cărora aceștia își dezvoltă procesul de *policy-making*. Prin selectarea informațiilor pertinente pe care le transferă politicianilor, ei ajung să aibă o mare influență asupra

structurării agendei de politică externă și de securitate⁴.

În cadrul nostru de analiză, al RSGBSA WG, este verificată ipoteza emergenței unei asemenea comunități epistemice formate din experți în studii de securitate din țările membre ale REMN dar și din UE, SUA, NATO. Aceștia au format deja un “bazin” de informație relevantă pe care o difuzează atât în model interguvernamental, cât și transnațional. Efectul scontat constă în armonizarea punctelor de vedere ale experților în ceea ce privește agenda riscurilor și amenințărilor din REMN și acțiunile ce trebuie întreprinse pentru gestionarea acestora. Cunoașterea asociată securității și suveranității naționale se transnaționalizează accelerat, prin mecanisme de cooperare academică.

Apariția comunităților de experți, în cazul nostru reflectată prin activitățile Consorțiului Pfp și ale RSGBSA WG, relevă fenomenul unei suveranități consolidate prin expertiza integrată, în beneficiul securității și stabilității regionale. **Ceea ce pare mai puțin limpede este gradul de proximitate al rupturii epistemologice, datorate schimbărilor, de loc de neglijat, amintite în cuprinsul acestui articol.** Acest scenariu este însă, în viziunea noastră, unul pesimist și, cel mai probabil, evitabil, având în vedere faptul că abordarea în cauză privind activitățile derulate sub egida RSGBSA WG – “oferta de expertiză” – demonstrează până la acest moment atitudinea cooperantă a statelor din REMN, sporirea profesionalismului părților implicate și consolidarea încrederii reciproce. Comunitatea transnațională a experților ajunge treptat spre o anume concordanță a valorilor și principiilor, fapt ce poate fi benefic pentru intensificarea cooperării pe termen lung.

Pilonul central al identității REMN este reprezentat de procesul de edificare a unei arii de securitate cooperativă. Rețeaua securității cooperative în REMN trebuie să includă mai multe aspecte de interes, precum pluralismul geopolitic zonal, competiția pentru resursele energetice, vecinătatea imediată a unor zone de risc (Asia Centrală și zona lărgită a Orientului Mijlociu), amplificarea amenințărilor nonconvenționale, dar și existența celor de tip convențional (războaiele interstatuale pe fondul conflictelor înghețate), și nu în ultimul rând

rețeaua existentă de organizații (inițiative) de cooperare. Consorțiul Pfp, prin RSGBSA WG se înscrie în peisajul inițiativelor de cooperare, militând activ pentru construcția securității cooperative, pe calea cooperării academice.

Modelul Consorțiului Pfp reproduce o viziune mai îndrăzneată și mai democratică privind forma de organizare academică în materie de securitate regională, îndemnând la transparență politică, implicare civică și sensibilitate față de diferențele identitare prezente la nivel regional. Influența politică atât asupra guvernelor naționale, cât și asupra instituțiilor europene, cu privire la asumarea rezultatelor proiectelor dezvoltate de grupurile de lucru din cadrul Consorțiului Pfp, este un deziderat menit să contribuie la întărirea încrederii interstatuale și la asigurarea securității cooperative. Cooperarea de succes în cadrul Consorțiului – un cadru relaxat de parteneriat instituțional, reflectând „un spirit al libertății academice”⁵ necesar pentru promovarea unei transformări de mentalitate constructivă – se dovedește un impuls în direcția asigurării succesului procesului de stabilizare și reformă în REMN. Dr. James Schear, asistentul secretarului de stat american al apărării pentru strategia de parteneriat și operațiuni de stabilizare, afirma despre RSGBSA WG faptul că acest grup de lucru reprezintă „un forum important pentru găsirea de soluții regionale la problemele regionale”⁶.

Stadiul în care se regăsește astăzi Grupul de Lucru privind Stabilitatea Regională în Zona Extinsă a Mării Negre – **dezactivarea temporară** – trebuie, așadar, să fie considerată o etapă de analiză și reflecție asupra inițiativelor academice care se impun a fi implementate în anii ce vin, pe fundalul recentelor evoluții de securitate și al crizei financiare, încă în derulare. România trebuie să-și asume, în continuare rolul de leader, chiar dacă acest considerent implică ipostaza provocatoare de a genera progresiv asigurări politice și financiare pentru susținerea acestuia, în perspectiva obținerii unor beneficii în planul securității naționale și regionale pe termen mediu și lung. Prin inițiativele circumscrise obiectivului de relansare a RSGBSA WG, România demonstrează că este în măsură să promoveze bunele practici europene și modelele de cooperare europeană în

REM.N. În esență, se urmărește promovarea unei noi logici a cooperării, bazată pe un nou tip de management al problemelor regionale, și de asemenea, crearea unui cadru în care țările regiunii să se poată manifesta liber, fără inhibiții, în care expertiza lor să-și găsească o cutie de rezonanță mult mai eficientă și în care contributorii extraregionali să-și poată promova ideea care nu face altceva decât să contribuie la recordarea regiunii la Europa.

În contextul schimbărilor dramatice intervenite în arhitectura de securitate regională marcată de creșterea profilului geo-strategic al celor doi actori majori la Marea Neagră (Turcia și Federația Rusă), este decisivă menținerea, de către țara noastră, a unei prezențe active în regiune, care să răspundă propriilor interese de securitate. Participarea României la activitățile RSGBSA WG, prin coordonarea activităților Grupului, constituie un vector important în promovarea dezvoltării securității cooperative în regiune.

Note

¹ Partenerii au programe anuale de parteneriat cu NATO, așa-numitele Planuri Individuale de Acțiune ale Parteneriatului (Individual Partnership Action Plans – IPAPs).

² Selçuk Çolakoglu, *Turkey and Russia to determine the future of the Black Sea region*, 6 March 2013, <http://www.turkishweekly.net/news/147833/-turkey-and-russia-to-determine-the-future-of-the-black-sea-region.html>, accesat 27 martie 2013.

³ Peter M. Haas, „Epistemic Communities and International Policy Coordination”, in *International Organization*, Vol. 46, nr. 1, MIT Press, 1992, p.1-35.

⁴ Emanuel Adler, Peter M. Haas, „Conclusion: Epistemic Communities, World Order, and the Creation of a Reflective Research Program”, in *International Organization*, Vol. 46, nr. 1, MIT Press, 1992, p.367-390.

⁵ Alocuțiunea de deschidere a Secretarului General al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, cu prilejul celei de-a 10-a Conferințe Anuale a Consorțiului PFP, 17-19 iunie 2008, Bruxelles. („*The Consortium helped to foster a spirit of academic freedom that I consider a very precious asset*”).

⁶ *Conference Proceedings*, Proceedings of the Twelfth Annual Conference of the PFP Consortium titled „Leveraging Networks to Enhance Defense Education and Build Partner Capacity” (Varșovia, Polonia, iunie 2010), p.51.

ABSTRACT

This Paper reveals the role of Romania in sustaining and promoting the projects developed under the aegis of the Regional Stability within the Greater Black Sea Area Working Group (RSGBSA WG). Following the PFP Senior Advisory Council's decision to temporarily deactivate RSGBSA WG, a series of proactive measures are to be implemented as to relaunch relevant research oriented activities aimed at consolidating the cooperative security in the region. Romania plays a leading role in this process and therefore needs to thoroughly assess the best options ahead to revitalize the Group in the near future.

Key words: Greater Black Sea Area, cooperative security, epistemic community, working groups, defense education

The authors of this article are senior researchers with the Romanian Institute for Political Studies of Defense and Military History. They coordinated the administrative and scientific activities of the Regional Stability within the Greater Black Sea Area Working Group (RSGBSA WG) of the PFP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes, in their capacity of members of the RSGBSA WG's Permanent Secretariat.

“NATO-Russia cooperation on missile defence within NATO-Russia Council”

Ufca Stella

Theoretical Framework

In order to analyse the Russian Foreign Policy towards NATO, I will assume a neoclassical realist approach. The neoclassical realist approach is a theory of foreign policy – the main focus of my research, which reviews the assumptions set forth by the classical realism and the neorealism. The term was introduced by Gideon Rose, in 1998, in his review article, *Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*.

Neoclassical realism has focused on the foreign policy of great powers, but it does not totally ignore the regional powers and minor powers, and other types of states. It is more focused on the structural limitations and opportunities upon state's external behaviour, without undermining the importance of the domestic actors. The explanations offered for the foreign and security policy choices range from systemic level explanations, to sub-systemic, regional and domestic ones. The body in charge to formulate and pursue the grand strategy of a country – what Steven E. Lobell calls foreign policy executive (FPE) – stands at the intersection of international politics with the domestic one. Given FPE's links to both levels – systemic and domestic – it presents certain advantages in assessing the foreign policy of a country, – detaining the necessary information to define and implement the foreign policy agenda. But, the FPE is also constrained in its behaviour by the systemic and domestic pressure, exercised upon its foreign options. Power is “placed [by the neoclassical

realists] at the center of political life.”¹ States do not only adapt to the shifts in power at the international level, but also to the particular shifts in power of foreign countries and more often to the “specific components of a foreign state's power.”²

Besides the international and regional distribution of power, the analysis of the domestic distribution of power – “intrastate competition”³ would reveal the implication of domestic actors in shaping the foreign policy of a country. The existence of different subnational groups formed based on the ethnic, religious, political, social, economic, etc. criteria within a state, and their usually conflicting interests constitute the primary threats to regime survival, with the external environment coming next. Thus, national leaders are more preoccupied about “the ruling regime's survival rather than the nation-state's survival.”⁴

A primary concern for the “societal elites” is whether the foreign policy conducted by their government would contribute to a distribution of political and economic power which reflected on the domestic politics would advantage them or quite the contrary, strengthen the opposing elites. The major fear is that the opposing elites, on the long term, would influence the foreign policy agenda in their own interest.

NATO Ballistic Missile Defence

The proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery, determined NATO, in 1990s, to develop a ballistic mis-

sile defence system. Initially, the BMD system was oriented to protect NATO's deployed forces (Theatre Missile Defence), but, in 2002, its focus was extended to the protection of NATO populations and territory (Territorial Missile Defence).⁵

In connection to the BMD, Alliance's activities are grouped into three categories: 1) Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMD) System capability; 2) BMD for the protection of NATO European territory, populations and forces; 3) Missile defence co-operation with Russia. Although, the emphasis would be put on the NATO third activity, a short description of the first two activities would be made because they are essential for understanding Russia's threat rhetoric towards NATO BMD.

After the 2002 Prague Summit, a study was issued, destined to explore the options for improving the protection of NATO forces, populations and territory against ballistic missile threats. The conclusion of the study was that a BMD is "technically feasible". This study stood as a technical basis for future discussions upon the realization of a NATO ballistic missile defence system. At the 2008 Bucharest Summit, NATO leaders decided that the "planned European-based US ballistic missile defence"⁶ would increase the overall security of the Alliance and that it should be integrated into NATO's future BMD architecture. The possibility of a ballistic missile defence system with a full coverage of the Allied territory and populations, unobtainable under US ballistic missile defence in Europe, was analysed during the Bucharest Summit.

"In September 2009, the U.S. announced its European Phased Adaptive Approach for ballistic missile defence in Europe," endorsed by NATO's Heads of State as "valuable national contribution" to NATO BMD capability, in 2010. Also, at the 2010 Lisbon Summit, NATO leaders decided upon the development of BMD and in 2011, an action plan for the next decade was adopted.

The ALTBMD was designed "to protect NATO deployed forces against short-and-medium range ballistic missile threats (up to 3.000 km range)."⁸ In order to fulfil this purpose it would be realized in several phases.

The complete phase would provide "low and high-attitude defences," encompassing "battle management, communications, command and control and intelligence (BMC3I), early warning sensors, radars and various interceptors."⁹ The NATO member countries are responsible for providing the sensors and "weapon systems," while NATO completes the list with BMC3I capability; besides, NATO makes sure that the necessary links are traced between all segments, so as to integrate them into a fully operable system.

In 2010, the first capability, called Interim Capability was fielded, providing the necessary defence planning instrument, while in May 2012, its completion was announced by NATO Heads of States and Government. This initial phase provides for a maximum protection of the southern Europe against ballistic missile threats. The complete capability is planned to be realized up until 2018.

NATO-Russia initiatives on Missile Defence

As about NATO missile defence cooperation with Russia, under the patronage of the NRC, the first initiative dates back to 2003, when a study was elaborated in order to analyse the possibility of linking NATO and Russian theatre missile defence system. The study was followed by computer-assisted exercises meant to test the potential of interoperability and to find solutions on how it could be improved for future joint operations.

During the Lisbon Summit, discussions were initiated on the possible areas for ballistic missile defence cooperation, after which the NRC members agreed on "a joint ballistic missile threat assessment."¹⁰ Then-Russian President, Dmitry Medvedev, welcomed the initiative for NATO-Russia cooperation on missile defence. Following the Lisbon Summit, the NRC was assigned with the role of analysing the possible scenarios for a joint BMD architecture in Europe.

During the meeting of the NATO-Russia Council in Lisbon, the Heads of State and Government issued a Joint Statement saying:

"We agreed to discuss pursuing missile defense cooperation. We agreed on a joint ballistic missile threat assessment and to continue dialogue in this area. The NRC will also resume Theater Missile Defense Cooperation. We have tasked the NRC to develop a comprehensive Joint Analysis of the future framework for missile defense cooperation."¹¹

Due to the fact that this paper reflects the Russian position towards NATO enlargement and not vice versa, and within this broader framework, towards NATO ballistic missile defence, in the subsequent parts of this chapter some essential questions would be addressed in order to configure the grounds for Russia's concerns:

Why did Russia, in the first place, engage to cooperate with NATO member states on missile defence?

Why does Russia construct its discourse around strategic stability when opposing NATO ballistic missile defence system?

Is it possible for the NATO missile defence system to undermine Russia's strategic capabilities and how?

Which are the perspectives for NATO/United States-Russia missile defence cooperation?

Which are the factors that limit the perspectives for a successful NATO-Russia missile defence cooperation?

The political and military importance of Russia's nuclear weapons

The doctrine of strategic stability was enforced during the Cold War period with the particular purpose of limiting the nuclear capabilities of the Soviet Union and United States and thus, to eliminate the fears of a potential nuclear war. David Holloway believes strategic stability to have two essential components: crisis stability and arms control stability. These two elements are interlinked due to the fact that they mutually enforce each other.

Crisis stability, also called "first-strike stability" is when neither of the two sides is inclined to launch a first strike, knowing that after the attack the opponent would still have sufficient surviving armed forces to retaliate and produce "unacceptable damage" to the aggressor.

Deterrence theory functions only when the assumption according to which actors are rational proves to be true. According to the calculus of a rational actor, the costs of a first strike are far greater than its benefits. Deterrence theory is based on the assumption that the rationality of the deterrer works along with the rationality of the attacker. The one to be deterred lets itself to be deterred.¹²

The arms race stability is defined as the situation when neither side is inclined to increase the potential of its strategic capabilities. A Soviet definition of strategic stability, found in Ioanna-Nikolletta Zyga's article "NATO-Russia Relations and Missile Defence: 'Sticking Point' or 'Game Changer'?" underlines:

"In its narrow sense, strategic stability was understood as a state of nations' strategic armed forces relations, and of relations between the states (coalitions) themselves that featured a fairly equal balance of military capabilities. This state further implied that neither party would attempt to alter its military balance of forces or try (by military means) to establish supremacy over the other for a fairly long period of time."¹³

The broader Soviet definition of strategic stability implied that the military, economic, political efforts taken by the opposing sides to increase their security level – understood in a broader sense – did not end in military aggression against each other. Although, during the Cold War period both Soviet Union and United States operated with the concept of strategic stability, they used different terms to define it.

According to Dmitri Trenin, director of the Carnegie Moscow Center, Russia places more weight on the importance of its nuclear arsenal than the United States is, due to the two main reasons: firstly, its conventional military inferiority and consequently, its emphasis on the nuclear capabilities for deterrent purposes; and secondly, Russia's nuclear arsenal are considered highly important for maintaining its great power status.

After the dissolution of the Soviet Union, Russia suffered great economic and political changes which negatively affected "Russian defence industry and armed forces."¹⁴ This explains Russia's reliance on the nuclear arsenal. As the General Staff of the Armed Forces of

the Russian Federation, General Nikolay Makarov, states, "nuclear weapons constitute the basic deterrent of the Russian army; it was, it still is and it can develop."¹⁵ In this sense, one of Russia's tasks envisioned by the 2010 Military Doctrine of the Russian Federation for deterring and preventing military conflicts is to "maintain strategic stability and the nuclear deterrence potential at an adequate level."¹⁶ Apart from this, through the 2010 Military Doctrine, Russia reserves its right to use nuclear weapons against nuclear or other types of weapons of mass destruction targeting its territory and/or the territory of its allies, as well as against aggressions involving conventional weapons when the very existence of the state is under threat.

A close examination of the provisions of the 2010 Russia's Military Doctrine in parallel with the provisions adopted by the 2000 Russia's Military Doctrine, results into a mirror effect, in the sense that no changes are registered, not even at the level of its terminology and formulation. The 2000 Military Doctrine, signed by the Russian President, Vladimir Putin, on April 21, was intended to replace the Military Doctrine adopted in 1993 and to reflect the military priorities set out in the New National Security Concept of the Russian Federation, approved on 10 January, 2000. The 2000 Military Doctrine states that the nuclear weapons with which the Russian Armed Forces are endowed are seen "as a factor in deterring aggression, safeguarding the military security of the Russian Federation and its allies, and maintaining international stability and peace."¹⁷ The same right, restated in the 2010 Military Doctrine, is ascribed to the Russian Federation by the 2000 Military Doctrine,

"The Russian Federation reserves the right to use nuclear weapons in response to the use of nuclear and other types of weapons of mass destruction against it and (or) its allies, as well as in response to large-scale aggression utilizing conventional weapons in situations critical to the national security of the Russian Federation."¹⁸

Meaning that Russia's strategic thinking and its reliance on the nuclear weapons as the main deterrent against potential aggressors, as the enhancer of its national security and the

security of its allies, and as the preserver of international peace and security through maintaining the strategic stability, has not registered substantial changes.

Dmitri Trenin argues that nuclear weapons are used by Russia as an evidence of its strategic independence towards the United States and NATO. It also could be argued that at the political level, nuclear weapons strengthen Russia's position on the international scene and its decision-making power within the international organizations. Russia is committed to maintain its great power status by establishing equitable relationships with the Western allies, which means that it does not aim to enter the Euro-Atlantic institutions or to bandwagon along with the United States. Even in the absence of imminent external threats of such a magnitude, strategic capabilities are used as a guarantee and reassurance of Russia's preparedness against potential large-scale attacks. In October 2003, President Putin classified nuclear strategic forces as "the main foundation of Russia's national security."¹⁹

While Russia has engaged in arms control negotiations, simultaneously, it has increased the importance it has attributed to the nuclear weapons in its strategic calculations, both at the political and military level. Russia agreed to reduce the potential of its strategic forces vis-à-vis U.S. only with the condition of maintaining the strategic balance and a credible strategic deterrence. Based on Russia's strategic potential, the premises for maintaining a great power status were created. Strategic stability is seen by Russia as the essential element for optimizing its strategic position in relation to the Western powers and as an effective "guarantee against Western pressure and interference"²⁰ in its domestic affairs. Related to this, Trenin states that the role attributed to the nuclear weapons has not changed by much compared to the period of the Cold War, except for the context of global political and ideological rivalry. Deterrence, although at a reduced numerical level, constitutes the basic pillar of Russian national security and of its closest allies, and as a guarantor of its strategic interests.

Russia does take into account the new threats posed by the 21st century international environment, such as religious and ethnic

conflicts, some of them directly affecting its national security and stability, as the Caucasian Wars and the War in Afghanistan; also, the proliferation of weapons of mass destruction, missiles, and missiles technologies; the spread of international terrorism. However, as the 2010 Military Doctrine emphasizes, these threats are not a top priority for Russia's security policy. Instead, NATO enlargement – manifested not merely in its expanded geographical coverage, but rather in its increased political influence; the attempts to undermine strategic stability through the deployment of strategic missile defence systems, open the list of the main external military dangers. Nuclear proliferation, emergence of armed conflicts, spread of international terrorism are placed much further down the list. Countermeasures against these threats are identified through the prism of Russia's strategic strength. In consequence, the terrorist attacks are perceived as a sign of its strategic weakness. Russia's way of coping with these issues makes it redefine the national security priorities in accordance with its traditional view, which places the nuclear strategic deterrent at the center of its security strategy, even if some of the national security problems could not be solved through reference to the nuclear deterrence²¹

How does NATO see the missile defence cooperation with Russia and how does Russia see it?

NATO Allies imagine the missile defence cooperation with Russia as a framework of cooperation between two independent systems, which nonetheless share the information they detain on missile threats. On the opposite, Russia looks for a “full-fledged missile defence architecture in Europe.”²² From the beginning, Medvedev proposed a “sectoral format,” according to which NATO and Russia would jointly develop a missile defence system, which would protect both NATO's European territories and Russian territory against ballistic missile threats coming from Iran, North Korea or other hostile states. The sectoral approach would supposedly empower NATO and Russia

with “red button rights,” rights which authorize both parties to intercept and defend against the ballistic missiles targeting the geographic area assigned under their responsibility. According to this view, the European continent would be separated into sectors assigned under the responsibility of both NATO and Russia on the basis of equal partnership for a coordinated threat control. As regarding the joint modality of planning imagined by the Russian officials, the Chief of the General Staff of the Russian Armed Forces, Nikolai Makarov, suggested at the NATO-Russia Council meeting held in January 2011 that “the main condition for joint work (in the area of missile defence) should be the permanent participation of Russian experts in drafting the European missile defence architecture.”²³

Coming back to NATO's proposal, it involves that Russia would develop its own ballistic missile defence system, which at an appropriate time and under an agreed formula for such an arrangement, it would be linked to the ballistic missile defence systems developed by NATO and United States. The question is whether Russia would succeed to develop a missile defence capability within the established timeframe, even taking into consideration a considerable increased defence budget.

Another important issue is Russia's condition of an equal partnership within a future framework of cooperation on missile defence. Russia's major fear being that NATO ALTBMD would eventually be used to undermine Russia's nuclear deterrent. However, a full-fledged cooperation on missile defence, the desired architecture by Russia and the only solution for completely dissipating Russia's fears, could not be considered as an option by NATO members due to the legal constraints of the Article 5 of the NATO Charter. Article 5 provides collective defence only for member states and could not be extended to partner countries. The only possible framework of cooperation, which would work out for NATO, without damaging its nature, is an efficient coordination of two separate missile defence capabilities. On the other hand, any limitations of the ALTBMD and therefore, of the United States' European Adoptive Approach (EPAA)

as its main national contributor, would certainly fail to pass in the U.S. Senate.

Russia is especially concerned with the ultimate phases of U.S. EPAA (2015-2020)²⁴, when “land-based SM-3 interceptor sites would be installed in Poland and Romania.”²⁵ Physicist Goetz Neuneck, deputy director of the Hamburg University’s Institute for Peace Research and Security Policy, opined that “the next generation of SM-3 interceptors has an anti-intercontinental ballistic missile capability and that could affect Russia’s [nuclear] deterrent in the future.”²⁶ The deployment of U.S. missile defence assets in Europe is perceived by Russia as threatening its second-strike capability. Despite the U.S. political guarantees, according to which the sole purpose of the EPAA is for defensive purposes and not for offensive ones – pre-emptive action against ballistic missile strikes from Iran and North Korea – and reassurance that from a technical point it could not interfere with Russia’s nuclear potential, Russia’s political discourse remains unchanged. Russia argues that Iran does not constitute a threat for the U.S. or for the European powers, so, the sole explanation for its development and strong refusal of a sectoral format is its orientation against Russia. Russian Deputy Foreign Minister Sergei Ryabkov declared for Ekho Moskvy radio that “Iran will not have any missiles anytime soon that will be able to deliver a warhead... to a distance that means such a defence system needs to be created.”²⁷

The opposing views of Russia and NATO member countries over the future framework of a cooperative missile defence has been the trigger for continuous tensions between Russia and NATO on one hand, and Russia and U.S. on the other. In June 2011, NATO issued an official statement against Russia’s plans for a joint missile defence system. NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen emphasized that the territorial missile defence system should be analysed only in connection to the collective defence principle provided by Article 5. Expanding the attributions of Article 5 to non-member states would mean outrooting the meaning of NATO as a defensive alliance. NATO envisioned the realization of a NATO-Russia potential framework of cooperation on missile defence as integrating the two inde-

pendent missile defence systems developed by NATO and Russia through the creation of “two joint missile defence centers, one for sharing data and the other to support planning.”²⁸

The principal reason for NATO’s refusal of a full-fledged cooperation is not technical, but it is political. The whole purpose of the NATO ballistic missile is to ensure a full protection of NATO deployed forces, populations and territories against the threats posed by ballistic missile threats. A joint ballistic missile would be aimed at protecting NATO and Russian territories against common threats. However, NATO and Russian perception and definition of a threat are completely different and sometimes even contradictory. NATO could not allow itself to be directed by a non-member in a matter of collective defence, and more than that, offer full access and full rights on deciding when anti-ballistic missile should be launched and when not. Differently put, NATO could not put the security of its members from missile attacks in Russia’s hands.

On the opposite, NATO members’ refusal of a single system is perceived by Russia as a confirmation of its concerns, according to which the development of the ballistic missile defence system will undermine Russia’s capacity to protect itself by nullifying “the potential of the strategic nuclear forces of the Russian Federation.”²⁹ Russian officials became even more suspicious of the inner purpose of the ballistic missile defence system when Washington refused to offer Russia the legal guarantees that the interceptors deployed in Europe would never target Russia’s strategic missiles.

Russia’s Concerns And Objections towards NATO ALTBMD

Russia is not so much concerned with Phase 1 and Phase 2, as it is with Phase 3 (and it has been with Phase 4), when more advanced versions of SM-3, such as Block IIA (and respectively, Block IIB in case Phase 4 was to be realized) are expected to be deployed. The most controversial issue for Russia was, of course, Phase 4 which provided a timeframe for the deployment of the SM-3 Block IIB, ensu-

ring the necessary capability to counteract Intercontinental Ballistic Missiles. Russian concerns are very well substantiated in then-President Medvedev's statement concerning NATO countries' missile defence system in Europe, released on November 23, 2011. In his statement Medvedev argues that Russia's relations with NATO and USA on missile defence cooperation could be described as long and complicated. Medvedev recognized that Obama's decision to revise Bush's plans for a missile defence shield in Europe has been initially welcomed by Moscow. As an example of Russia's cooperative stance, Medvedev talked about U.S.-Russia agreement on New Start Treaty, which establishes the inherent links between strategic offensive capabilities and missile defence.³⁰ However, given United States' plans for a new missile defence system realized in several stages, Russia raised some questions about the true intentions of the U.S. missile defence system. Russian officials consider that the deployment of U.S. missiles and military capability in close proximity to Russian territory and in neighbouring waters would constitute a strategic belt around Russia's "throat." Medvedev confessed in his statement, that during the 2010 NATO-Russia Council Summit held in Lisbon, he proposed a "joint sector-based missile defence system."³¹ His proposal involved that Europe would be divided into sectors and every country would be responsible for defending a particular sector. Moscow argues that the only possible way for the creation of an "undivided, secure and peaceful Europe" is by enhancing the mutual trust between Russia and NATO allies through the establishment of a functional, equitable and long-lasting partnership. Cooperation in this area could be considered and even sought by Russia only if the future missile defence architecture would imply a fair representation of Russia's "legitimate security interests." Otherwise, Russia could not engage in a cooperation framework that acts against its interest. Moscow responses are to be decided in correspondence with the developments at each stage of the missile defence system implementation. Medvedev stressed out that Russia does not reject any further dialogue with the USA and NATO allies on missile

defence, quite the contrary it encourages it. However, a practical cooperation in this area would not be built on promises and reassurances, but on "clear legal obligations" endorsed by official documents, which could constitute a basis for further negotiation. In the absence of specific military-technical criteria, Russian officials could not measure whether the missile defence programme affects Russian military security, or see if the declarations of NATO allies and U.S. officials are reflected into reality. In connection to this, Medvedev stated:

"We will not agree to take part in a programme that in a short while, in some 6 to 8 years' time could weaken our nuclear deterrent capability. The European missile defence programme is already underway and work on it is, regrettably, moving rapidly in Poland, Turkey, Romania, and Spain. We find ourselves facing a fait accompli. [...]"

*But let me stress the point that we are not closing the door on continued dialogue with the USA and NATO on missile defence and on practical cooperation in this area. We are ready for that. However, this can be achieved only through establishing a clear legal base for cooperation that would guarantee that our legitimate interests and concerns are taken into account. We are open to a dialogue and we hope for a reasonable and constructive approach from our Western partners. [...]"*³²

The intercontinental ballistic missiles constitute the crucial element of Russia's nuclear triad. So, Russia is worried that the missile defence system developed by NATO members would undermine its strategic nuclear deterrent by developing interceptors with the necessary speed to destroy Russian ICBM warheads in their trajectory to the United States. Another Russian concern is the fact that the United States would not stop to the missile defence system planned to be realized until 2018 (previously, until 2020), but it would go beyond it and expand it. Russian officials consider that the United States would not stop to develop its missile defence system until it would not succeed to nullify Russia's retaliatory strike in case of an attack. The scenario that Russian strategic planners have in mind is the following: if, in the future United States would attack Russia by using advanced conventional

weapons; in return, Russia would not be capable to launch a retaliatory strike because the global missile defence system developed by the United States would immediately counterattack it. What mostly concerns Kremlin is the perspective, characterized by Dmitri Trenin as nevertheless a "remote" one, according to which United States would attain the necessary strategic capability to defend itself against Russian missile strikes, which would ultimately lead to a destabilization of the strategic balance and to the cancellation of the deterrence concept, that stood as a fortress in the way of "military conflicts between the major powers for more than 60 years."³³

For a full comprehension of Russia's reasons for opposing the deployment of missile defence system in Europe, several factors should be closely analysed.

One of the several factors influencing Russia's attitude is "threat perception." Moscow's concerns related to the deployment of a missile defence system in Europe are primarily grounded on political issues. The portrayal of the "West," including the "European West" and the "Atlantic West," with their combined military and political forces under the patronage of NATO, as the main military external threat to Russia's security due to the attempts to build individual "oases of peace and security" at the expense of Russia's security and of its allies is suggestive that the Cold War stereotypes have not completely eroded. In this context, NATO expansion to the East is perceived as an attempt of the Alliance to approach the military infrastructure of NATO member states to Russian borders and thus, strategically encircle it.

Russia's relations with NATO should be analysed in strong correlation with NATO relations with former Warsaw Pact satellites and most importantly, with ex-Soviet republics. In consequence, the impact of NATO ballistic missile defence system upon Russia's national security should be analysed as integrated in the broader framework, which is the NATO enlargement process. The Kremlin's suggestion is that by stretching the practice of the concept of collective defence to new member states and by improving its practice through the establishment of the missile defence sys-

tem, NATO member states seek to "roll back" Russia's influence and role in the neighbouring countries and ultimately, to blackmail Russia politically.

Another factor is the analysis of the foreign policy agenda. The idea of a "Euro-Atlantic space from Vancouver to Vladivostok,"³⁴ based on the principle of indivisible security, has been pursued under NATO-Russia Council establishment. This idea strongly resonated under President Medvedev's administration. Furthermore, Russia hardly militates for the creation of a new European security architecture, within which it could play a decisive role in the process of decision-making. NATO's plans for two independent defence systems that would supposedly be coordinated under a future agreed formula is perceived by Russia as an evidence of NATO's unwillingness to include Russia in the future European security structure. In addition, Russia argues that its non-inclusion in the deployment of the missile defence system would generate new dividing lines between NATO member states and non-member states.

As it was already mentioned, Moscow asked for legal and formal guarantees which would confirm the official statements issued by NATO officials that the missile defence system developed by NATO partners would not target its offensive missiles with the missile defence interceptors. In the absence of such legal guarantees, Russian officials consider that their fears according to which the European missile defence system would eventually threaten "their own strategic nuclear forces, undercutting its deterrent value,"³⁵ remain solid, until NATO allies could prove otherwise. Considering the inferiority of Russia's conventional military forces compared to those of the United States, nuclear deterrence remains the "basis and guarantee of Russia's sovereignty and independence,"³⁶ as Russia's Ambassador to NATO Dmitry Rogozin, underlined in February 2011. The validity of Russia's nuclear deterrence does not only constitute the main enhancer of its national security, but also, the main provider and maintainer of its great power status on the international arena.

Another objection raised by Russian officials is over the geopolitical location of the ballistic missile defence elements in Europe, arguing that the missile threats can only originate from “the South.” So, according to this argument, the deployment of missile interceptors in Poland does not coincide with NATO’s identification of the threat source. Russia also disagrees with “U.S. anti-missile components, including Aegis ships and systems, and with the American security presence more generally in the Black Sea and Black Sea region.”³⁷ Besides the deployment of missile interceptors, Russian officials also opposed the installation of a radar system in the Czech Republic, which was perceived as enabling U.S. forces and NATO allies to monitor the European Russian airspace activities.

Russia’s position against the European missile defence system has been shared by its partners in the Shanghai Cooperation Organization, such as China, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Uzbekistan. In this sense, the group has issued an official statement, in June 2011, expressing their common position: “the unilateral and unlimited growth of missile defence systems by any state or group of states can cause damage to strategic stability and international security.”³⁸

Moscow has also been insisting on the fact that once NATO officials are in favour of two independent missile systems, NATO’s missile defence system must not cover Russia’s territory. However, from a technical point of view, it would be impossible to develop a missile defence system with a full coverage of the NATO European territory, without covering Russia’s territory, given that five NATO members share a border with Russia, including the Kaliningrad exclave. More than that, Russian Deputy Defence Minister, Alexei Antonov pleaded for a limitation on the speed and the number of the deployed missile interceptors, so that they could not destroy ICBMs and not undercut Russia’s strategic deterrent factor. Taking into account that on 15 March, 2013, the U.S. Defence Department has announced the abrogation of Phase four of the European Phased Adaptive Approach when SM-3 Block IIB interceptors were to be deployed in order to

ensure the protection of NATO allies against “medium-and-intermediate-range missiles and potential future ICBMs,” the primary instinct was that Russia might drop its concerns related to this issue. However, a significant departure from Russia’s previous stance towards EPAA has not been registered after the announcement made by Washington. Russian Deputy Foreign Minister, Sergei Ryabkov declared that Washington’s decision to abandon the fourth phase of EPAA’s program does not in any way address Russia’s concerns over its national security. Ryabkov also emphasized in an interview sustained on 18 March 2013, that there is no connection between the critics raised by Russia against the European missile defence system and Washington’s announcement. “All aspects of strategic uncertainty related to the creation of a U.S. and NATO missile defence system remain. Therefore, our objections also remain,”³⁹ Ryabkov enunciated. Moscow would continue to ask for “legally binding agreements guaranteeing that US missile defence elements are not aimed against Russia’s strategic nuclear forces,”⁴⁰ he added.

Ryabkov affirmed that it could not see any reason for changing Russia’s official position once even a limited version of U.S. ballistic missile defence poses a threat to Russia’s nuclear capability. Related to this issue, Chair of the Duma Committee on International Relations Alexei Pushkov asked, “They told us that these missile interceptors were needed in Europe as a defence against North Korea. Now it turns out that they are not needed in Europe, but in Alaska. How, after this, can one believe the American explanations?”⁴¹ According to Fyodor Lukyanov, editor of Russia in Global Affairs magazine, “Just moving interceptors from one site to another fundamentally changes nothing from the Russian point of view.”⁴²

Russia’s unchanged position could be understandable given that Washington was not very clear on the specific meaning of the “cancellation of Phase 4,” whether it was issued for an undetermined period of time or if it was totally excluded from the U.S. plans for the deployment of a ballistic missile system in Europe. On the other hand, the cancellation of Phase 4, does not constrain U.S. in any way to deploy more effective BMD systems in the

next years. Quite the contrary, Washington's concerns to counter a more actual threat emerging from North Korea could determine U.S. to amplify its efforts on a future improvement in U.S. BMD technology. The fact that the U.S. "restructuring of missile defence plans" would not negatively affect the security of NATO allies, because the three phases would still provide for a full protection of European NATO territory against ballistic missile threats, was a fact recognized by the very USA. Taking into account these arguments, the Russian conservative lobby group sustain that it is very unlikely that the U.S. decision to abandon the final stage of the Europe shield would have a strong impact on U.S. – Russia relations. Other Russian experts argue that the U.S. changes made to the European missile defence shield could nevertheless be a potential game changer in the present sour U.S. – Russian relations. And most certainly make Russia abandon its threats to withdraw from the New Start Treaty on strategic arms reduction. And there are those experts who sustain that U.S. – Russia relationship need a much stronger impulse than just a reassessment of the strategic balance between the two countries.

Sergei Karaganov, Honorary Chairman of the Council on Foreign and Defence Policies, a leading Russian security think tank, outlined that U.S. decision would create two categories in terms of gains and losses at the Russian domestic level. It would please those in Russia who were really concerned about the threat that the missile defence system posed to Russia's nuclear deterrence. But, it would not please those who used the threat rhetoric only to justify the increase of the military expenditures "or to promote a domestic agenda based on fear of the external foe."⁴³ Karaganov emphasized:

*"We have a big conservative lobby, part of which is a military-industrial complex that needs a rationale for the weapons they want to build – and the idea that the US is out to build a boundless anti-missile shield aimed at undermining Russia's deterrent fits the bill."*⁴⁴

Threat assessment is influenced and constrained, as I already have stated in the theoretical chapter, not only by the structural feature of the international system, but also

by the distribution of power within the state, and political leaders' perception of the relative distribution of power. In connection to the societal leaders' who exercise pressure upon the distribution of physical resources attributed to foreign policy objectives in line with their personal interests, political leaders' establish if a certain shift in the element of power should be defined as a threat or not. Related to this, U.S. changes and the elimination of the element of power which was perceived by the Russian leaders as a threat to the strategic balance may create separately at the domestic level, different losers and winners. But, also it is possible that the U.S. decision to eliminate Phase four would not register significant changes at the Russian domestic level. However, Karaganov sustained that U.S. renunciation on Phase 4 is undeniably positive and would determine Russia to improve its relations with the United States,

*"The mood will shift, and Russia will be more willing to talk about nuclear reductions – which Obama wants – and related issues. The basic impact of this is undeniably positive. It feels like we are starting to get onto the upward curve."*⁴⁵

As a countermeasure to the development of the European missile defence system, Russian officials have stated on numerous occasions that any further reductions of Russia's nuclear arsenal envisioned by the New Start Treaty would not be considered unless NATO allies offer Russia legal binding guarantees that the defence system does not target its nuclear deterrent forces and thus, does not intend to undermine the strategic stability. However, Tom Collina, the research director of the Arms Control Association, a Washington-based advocacy group opined that the U.S. changes made to the EPAA program might pave the way for "another round of U.S. – Russian arms reduction talks."⁴⁶

A short description of NATO ALTBMD programme and U.S. EPAA – "as the cornerstone of NATO's future territorial missile defence capability;"⁴⁷ of the first initiatives of NATO-Russia cooperation on missile defence under the auspices of the NRC; of the two different frameworks proposed by NATO and Russia for the realization of a future missile defence cooperation; of the Russian main objections

and concerns raised against the European missile defence system; etc., have been provided in this chapter. However, an essential question, which is: "Why did Russia engage itself to cooperate with NATO allies in the missile defence area while it perceives it as the main external threat to its national security?" has not yet been addressed.

An answer to this question could be found by analysing the political rationale standing behind Russia's option for an institutionalized cooperation with NATO allies, materialized through the creation of the Permanent Joint Council in 1997, subsequently replaced by NATO-Russia Council in 2002. From the very beginning NATO-Russia Council was perceived by Russia as an important instrument, for preventing NATO expansion in the Central and Eastern Europe, especially in military terms, or at least hinder or delay the process until it could have imposed its own terms under which enlargement could be realized. Or, even if NATO expansion was to be realized, a reality that Russia was well aware that it could not impede for much longer, receive as many legal guarantees and concessions from NATO members as it could, which was partially succeeded by Russia.

Although, Russia had not received a veto right over NATO decisions or over the individual decisions of NATO members, it still managed to impel a change to the format of consultation, cooperation and decision-making, from "28+1" to "29." And most importantly, it had received NATO's legal guarantee substantiated under section IV of the NATO-Russia Founding Act, according to which NATO member states have reiterated their lack of intent and plan "to deploy nuclear weapons on the territory of new members, nor any need to change any aspect of NATO's nuclear posture or nuclear policy – and do not foresee any future need to do so."⁴⁸ In addition the parties-NATO member states and Russia- have agreed that the level of military capabilities would not be increased over their legitimacy to maintain individual or collective legitimate security needs.

Limitation as much as it is possible of NATO objectives and roles, rather than a contribution to their realization, seems to be one

of the goals pursued by Russia through the participation in the NRC. A potential strategic behaviour, in this sense, is Russia's exploitation of NATO's weaknesses from inside through Russia's alignment with NATO members which oppose a certain policy; an example being the common front forged by Russia with France and Great Britain during the military intervention in Iraq (2003).

The international shift towards the Western institutions could not have been ignored by Russia, which would have signified its international isolation. Instead, Russia aimed at counterbalancing Western influence by exploiting its cooperation with NATO members, under the auspices of NATO-Russia Council.

The creation of NATO-Russia Council coincided with Vladimir Putin's first term as President. President Vladimir Putin sought to strengthen Russia's relations with NATO and in general, with the "West" by joining the "war against terrorism" for two main reasons: firstly, to gain access to the Western financial and economic resources and secondly, to justify Russia's fight against "its own version of terrorism" in Chechnya. Through its cooperation with "the West," President Putin sought to overcome Russia's economic problems and to appease the domestic competition over power, to improve its prestige and increase its role on the international scene. Being portrayed as a cooperative actor, working to establish and enhance international peace and security, would certainly work in favour of these purposes.

Another reason for Russia's cooperation with NATO members, which is not less important, is the interest to intensify NATO-Russia common efforts in addressing challenges of mutual concern in areas including the struggle against terrorism, non-proliferation of weapons of mass destruction, counter-piracy, civil emergencies. The NRC Action Plan on Terrorism launched in 2004, the NRC pilot project for counter-narcotics training of Afghan and Central Asian personnel launched in 2005, the Cooperative Airspace Initiative (CAI) implemented in 2006, the support offered by Russia for the NATO-led International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan in spring 2008, etc. could be counted as some examples of successful NATO-Russia cooperation. Once

the challenges are threatening in an equal way both parties, and cooperation proves to be less costly than defection there is no reason for Russia to deny cooperation with NATO members.

Nonetheless, Russia's cooperation with NATO could be regarded as an adaptation to the already existing reality, not as its acceptance, much less as its enhancement. Russia still opposes NATO's expanded "infrastructure and geography" and still regards NATO to be "a working tool", meant to enhance the efforts of other regional and international organizations in preserving peace and stability. Russian foreign policy is focused on balancing the Western influence by diversifying the global network of partners and allies. In this context, Russia's support for UN, OSCE, CSTO and CIS is higher, considering them as better reflecting Russia's legitimate security interests due to the power of decision Russia retains over their strategic agendas. Russia considers UN to have a "unique legitimacy," which is why it must be placed "at the center of international relations and coordinate the policies of the 21st century."⁴⁹ However, the ultimate purpose of Russia is the creation of a "new pan-European security structure," which, although, not officially admitted, is imagined to be constructed around Russia, as the power-control center.

Focusing on one particular area of cooperation, analysed in this chapter, which is NATO-Russia cooperation on missile defence, it could be stated that no progress whatsoever has been achieved since the first initiatives, which date back to the Lisbon Summit. At the Lisbon Summit the parties tasked NRC to develop a joint analysis on the future framework for missile defence cooperation. Not only no progress has been registered, but NATO-Russia relations have been evolving backwards, the missile defence constituting a thorn in NATO-Russia relations and the main obstacle in the way of a more comprehensive NATO-Russia cooperation in other areas.

The missile defence system has been the motive for acute tension not only between Russia and NATO, but also between Russia and United States. The defence against potential missile attacks has been regarded as one potential area for cooperation under the patronage of NATO-Russia Council. However, given NATO-Russia opposing views over a

framework of cooperation in this area, it could not be called cooperation unless it is referred to a future perspective, or to a hypothetical scenario, or to a recommendation. As, at that point Russian Ambassador to NATO, Dmitry Rogozin substantiated during a press conference following the NATO-Russian Council meeting in 2010, *"It could not be called cooperation. It's not even a marriage of convenience. It's like living separately in different apartments, with different entrances and addresses."*⁵⁰

Russia engaged itself to potentially cooperate with NATO in the missile defence area due to the fact that it has envisioned a format for this cooperation that would have enhanced its security interests. At the Lisbon summit, President Medvedev has proposed a "sectoral approach," according to which NATO-Russia would jointly develop a system that would provide defence of the NATO European territory and Russian territory against incoming missiles from Iran and North Korea. Russia's idea of a joint missile defence system is one which would comprise "a common missile defence perimeter." Dmitry Rogozin, Russia's envoy to NATO compared the future system with the "reminiscent of two knights who, defending themselves from attackers, stand back-to-back."⁵¹ Medvedev's proposal implied that Russia would assume the responsibility to protect Europe from ballistic missiles incoming from South-East (from Iran). So, that NATO would not have to develop a ballistic missile defence system that would cover the Eastern and South-eastern Europe and thus, not threaten Russia's offensive nuclear capacity.

The creation of a joint NATO-Russia missile defence system was supposed to lay as a foundation for an enhanced NATO-Russia cooperation.⁵² Russia's proposal of a joint missile defence system was to be established on the principle of "equal partnership," which would have given Russia "red button rights" (equal control of the interceptors). Given that this proposal has been refuted by NATO partners, Russia has not engaged itself in any further cooperation on the totally different framework proposed instead by NATO, which is for two independent, but coordinated missile defence systems. Since NATO is developing the ALT-BMD system without Russia's participation,

Russia has sought for legal guarantees that it would not threaten the deterrence capacity of its nuclear capabilities, an aspect stressed out in its Foreign Policy Concepts, National Security Strategies and Military Doctrines. Because Russia has not received any legal guarantees, as a countermeasure Russia has considered the modernization of its military capabilities, freezing any further cuts in its nuclear arsenal and “maintaining parity with the United States in the area of strategic offensive arms.”⁵³

The cancellation by Washington of the fourth and final stage of a Europe-based missile defence system, which would have provided with interceptors that could “knock down” inter-continental range missile have been regarded by Russian and external experts as a turning point for NATO-Russia relations in a positive direction. However, at the official level, U.S. announcement has not significantly changed the Cold War rhetoric adopted by Russia against the European missile defence system. Russian officials declared that they will continue to seek legal guarantees, endorsed by official documents, that NATO ALTBMD and U.S. EPAA is not directed at Russia’s nuclear strategic forces, considered to be the pillar of its national security. This idea brings us back to the 2013 Foreign Policy Concept of the Russian Federation, which states: “Russia will build relations with NATO consistent with the degree of the alliance’s readiness for equal partnership, strict observance of principles and norms of international law.”⁵⁴ Applied to the missile defence system, Russia’s implication in further talks on the missile defence cooperation would be proportionate with the degree of legal guarantees it receives that it does not contribute to the realization of a defence system that acts against its national security interests. NATO officials have been stating that legal guarantees would not be possible, instead a political framework would be figured out in order to offer Russia the predictability and transparency it looks to obtain from legal binding guarantees. How such a political framework would look like and if it would succeed to improve the security of all actors involved and to what extent would it be accepted by Russia, remains to be seen. However, if NATO officials are referring to the joint threat assessment, more precisely to the proposal of “two joint command centers that

would facilitate the exchange of information,” as well as, to “the joint missile defence exercises at command posts and in the field” and ongoing discussions on “joint responses to common threats,”⁵⁵ these frameworks have been regarded as insufficient by the Russian leaders to completely address Russia’s security concerns.

Conclusions

Russia’s participation in the NATO-Russia Council, which establishes the basis for an equal partnership, proves to be rather the limitation of its roles and functions, than their enhancement or expansion. NATO enlargement has been listed by Russia as one of the main threats to its legitimate security interests and to its natural sphere of influence, mainly due to the military and political aspects of NATO enlargement.

Focusing on the particular area of cooperation, analysed in this paper, which is NATO-Russia cooperation on missile defence, it could be stated that no progress has been achieved since the first initiatives, which date back to the Lisbon Summit. Since then, the missile defence has been the motive for acute tension between Russia and NATO on one hand, and US on the other hand. Even more, missile defence constitutes the major obstacle in the way of a more comprehensive NATO-Russia cooperation in other areas. The missile defence cooperation has been listed in the NATO-Russia Founding Act, under the label of “potential,” as one of the key areas of cooperation between NATO members and Russia. However, given NATO-Russia opposing views over a framework of cooperation in this area, the potential of cooperation has been significantly underscored.

Russia fears most that NATO ALTBMD system developed without Russia’s participation would neutralize Russia’s nuclear strategic deterrent and thus, threaten the strategic stability. Nuclear deterrence does not only constitute the main foundation of Russia’s national security, but also the guarantor of its great power status and the guarantor of the Western non-interference in Russia’s domestic affairs.

Since Russia has not received any legal binding guarantees that would address its concerns, as countermeasures it has considered the

modernization of its military capabilities, freezing any further cuts in its nuclear arsenal and maintaining nuclear parity with United States.

Russia's implication in further talks on the missile defence cooperation has been declared as proportionate with the degree of legal guarantees it receives that it does not contribute to the realization of a defence system that acts against its national security interests by undermining the strategic balance. The cancellation of phase four of the U.S. EPAA (one of Russia's major concerns) could constitute a good impulse for resuming discussions on NATO-Russia cooperation in the missile defence area, despite Russia's adamant position at a first glance.

Bibliography

Books:

Lobell, Steven E. "Threat assessment, the state, and foreign policy: a neoclassical realist model." In *Neoclassical realism, The State, And Foreign Policy*, edited by Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, and Jeffrey W. Taliaferro, 42-74. New York: Cambridge University Press, 2009.

Articles and papers:

Dowds, Talitha. "The Russia/US/NATO Relationship on Missile Defense." *Center For Strategic & International Studies*, May 19, 2011, <http://csis.org/blog/russiausnato-relationship-missile-defense> (accessed May 20, 2013).

Knops, Raymond. "Missile Defense: The Way Ahead for NATO." *NATO Parliamentary Assembly*, 2011, <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2511> (accessed May 22, 2013).

Morgan, Patrick M. "Deterrence Now." *Cambridge Studies in International Relations*, 8-41.

Podvig, Pavel. "Russia's Nuclear Forces: Between Disarmament and Modernization." *IFRI Security Studies Center* (2011): 7-27.

Sokov, Nikolai. "NATO-Russia Disputes and Cooperation on Missile Defense." *CNS Monetary Institute of International Studies*, May 14, 2012, CNS Feature Stories section, http://cns.miis.edu/stories/120514_nato_russia_missile_defense.htm (accessed May 20, 2013).

Trenin, Dmitri. "Russia's Nuclear Policy in the 21st Century Security Environment." *IFRI Proliferation Papers* 25-10 (2005): 5-27.

Trenin, Dmitri. "Missile Defense Could be the Silver Bullet." *Moscow Times*, November 3, 2009,

<http://carnegieendowment.org/2009/11/03/missile-defense-could-be-silver-bullet/214x> (accessed May 5, 2013).

Weiss, Andrew S. "The Kremlin's Bold Missile Defense Gambit." *Rand Corporation*, January 27, 2011, [http://](http://www.rand.org/commentary/2011/01/27/MT.html)

www.rand.org/commentary/2011/01/27/MT.html (accessed May 20, 2013).

Wilkens, Dean A. "Cooperation with Russia on Missile Defense: A NEW Proposal." *Arms Control Association*, March 2012, http://www.armscontrol.org/act/2012_03/Cooperating_With_Russia_on_Missile_Defense_A_New_Proposal (May 20, 2013).

Zyga, Ioanna-Nikolletta. "NATO-Russia Relations and Missile Defense: 'Sticking Point' or 'Game Changer'?" 7-28.

Official Statements:

Medvedev, Dmitry. "Statement in connection with the situation concerning the NATO countries' missile defense system in Europe." November 23, 2011, <http://eng.kremlin.ru/news/315> (accessed May 25, 2013);

North Atlantic Treaty Organization. "NATO-Russia Council Joint Statement at the meeting of the NATO-Russia Council held in Lisbon on 20 November 2010." *North Atlantic Treaty Organization*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_68871.htm (accessed May 6, 2013).

Official documents:

"Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation." Signed in Paris, France, May 27, 1997, *Official Text*, available online at http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm (accessed February 12, 2013).

Putin, Vladimir. "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation." *Approved by President of the Russian Federation V. Putin on 12 February 2013*, <http://www.mid.ru/ns-osndoc.nsf/1e5f0de28fe77fdcc32575d900298676/869c9d2b87ad8014c32575d9002b1c38?OpenDocument> (accessed 20 February 2013).

Russia's Military Doctrine, May 2000, *Arms Control Association*, Article 8, http://www.armscontrol.org/act/2000_05/dc3ma00?print (accessed 12 May 2013).

"Военная доктрина Российской Федерации." [The President of the Russian Federation, "Military Doctrine of the Russian Federation," *Voennaya doktrina Rossiiskoi Federatsii*], February 5, 2010, http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 (accessed 12 May 2013).

Online Sources:

Kravchenko, Stepan, Ratman, Gopal. "Russia Spurns U.S. Move to Delay European Missile Defense." *Bloomberg*, March 18, 2013, News Section, <http://www.bloomberg.com/news/2013-03-17/u-s-awaits-russian-response-to-delaying-missile-shield.html> (accessed May 22, 2013);

Lukyanov, Fyodor. "From Vancouver to Vladivostok." *The St. Petersburg Times* 1383 (June 20, 2008), http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=26329 (accessed on May 10, 2013).

"Moscow looking for NATO cooperation, missile defense guarantees." *RT*, February 19, 2013, <http://rt.com/politics/russia-missile-defense-nato-security-document-566/> (accessed May 22, 2013);

"NATO Missile Shield Aimed at Neutralizing Russian Strategic Deterrent: Official." *NTI*, January 27, 2012, Global Security Newswire section, <http://www.nti.org/gsn/article/nato-missile-shield-aimed-neutralizing-russian-deterrent-official-claims/> (accessed May 22, 2013).

North Atlantic Treaty Organization. "Ballistic Missile Defense," *North Atlantic Treaty Organization*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm (accessed May 6, 2013).

"Russia, NATO Remain at Odds Over Missile Shield." *NTI*, January 27, 2011, Global Security Newswire section, <http://www.nti.org/gsn/article/russia-nato-remain-at-odds-over-missile-shield/> (accessed May 17, 2013);

"Russian lawmaker not reassured by US missile defense plan." *Kyiv Post*, March 18, 2013, <http://www.kyivpost.com/content/russia-and-former-soviet-union/russian-lawmaker-not-reassured-by-us-missile-defense-plan-321831.html> (accessed May 22, 2013).

Stenin, Andrei. "Moscow Unimpressed by Changes in US Missile Defense Plans." *Ria Novosti*, March 18, 2013, World section, <http://en.ria.ru/world/20130318/180087109.html> (accessed May 22, 2013).

Wagner, Daniel, Stellman, Diana. "The Prospects for Missile Defense Cooperation Between NATO and Russia." *Foreign Policy Journal*, February 10, 2011, <http://www.foreignpolicyjournal.com/2011/02/10/the-prospects-for-missile-defense-cooperation-between-nato-and-russia/view-all/> (accessed May 8, 2013).

Weir, Fred. "US drops Europe missile defense plan – but Moscow is unimpressed." *The Christian Science Monitor*, March 18, 2013, World section, <http://www.csmonitor.com/World/Europe/2013/0318/US-drops-Europe-missile-defense-plan-but-Moscow-is-unimpressed> (accessed May 22, 2013).

"Генштаб ВС рассматривает ядерное оружие основным сдерживающим фактором." ["Armed Forces General Staff considers nuclear weapons a major deterrent," *Gheshtab VC rassmatrivaet yadernoe oruzhie osnovnym sderzhivaiushim faktorom*], *Ria novosti*, February 9, 2009, http://www.rian.ru/defense_safety/20090209/161481315.html (accessed 12 May 2013).

Endnotes

¹ Steven E. Lobell, "Threat assessment, the state, and foreign policy: a neoclassical realist model," in *Neoclassical realism, The State, And Foreign Policy*, ed. by Steven E. Lobell, Norrin M. Ripsman, and Jeffrey W. Taliaferro (New York: Cambridge University Press, 2009), 44.

² Lobell, "Threat assessment, the state, and foreign policy," 44.

³ Lobell, "Threat assessment, the state, and foreign policy," 50.

⁴ Lobell, "Threat assessment, the state, and foreign policy," 51.

⁵ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense," *North Atlantic Treaty Organization official site*,

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49635.htm (accessed May 6, 2013).

⁶ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense".

⁷ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense".

⁸ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense".

⁹ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense".

¹⁰ North Atlantic Treaty Organization, "Ballistic Missile Defense".

¹¹ North Atlantic Treaty Organization, "NATO-Russia Council Joint Statement at the meeting of the NATO-Russia Council held in Lisbon on 20 November 2010," *North Atlantic Treaty Organization official site*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_68871.htm (accessed May 6, 2013).

¹² Patrick M. Morgan, "Deterrence Now," *Cambridge Studies in International Relations*, 8-16.

¹³ Ioanna-Nikolletta Zyga, "NATO-Russia Relations and Missile Defense: 'Sticking Point' or 'Game Changer'?" *Carnegie Moscow Center* 2 (2012): 10.

¹⁴ Zyga, "NATO-Russia Relations and Missile Defense," 11.

¹⁵ „Генштаб ВС рассматривает ядерное оружие основным сдерживающим фактором,” [“Armed Forces General Staff considers nuclear weapons a major deterrent,” *Gheshtab VC rassmatrivaet yadernoe oruzhie osnovnym sderzhivaiushim faktorom*], *Ria Novosti*, February 9, 2009, http://www.rian.ru/defense_safety/20090209/161481315.html (accessed May 12, 2013).

¹⁶ President of Russia, "Военная доктрина Российской Федерации" [President of Russia, "Military Doctrine of the Russian Federation," *Voennaya doktrina Rossiiskoi Federatsii*], February 5, 2010, http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 (accessed May 12, 2013).

¹⁷ Russia's Military Doctrine, May 2000, *Arms Control Association*, Article 8, http://www.armscontrol.org/act/2000_05/dc3ma00?print (accessed 12 May 2013).

¹⁸ Russia's Military Doctrine, May 2000, *Arms Control Association*.

¹⁹ Dmitri Trenin, "Russia's Nuclear Policy in the 21st Century Security Environment," *IFRI Proliferation Papers*, 25:10, 2005, 8.

²⁰ Dmitri Trenin, "Russia's Nuclear Policy," 7.

²¹ Pavel Podvig, "Russia's Nuclear Forces: Between Disarmament and Modernization," *IFRI Security Studies Center* (2011): 7.

²² Daniel Wagner, Diana Stellman, "The Prospects for Missile Defense Cooperation Between NATO and Russia," *Foreign Policy Journal*, February 10, 2011, <http://www.foreignpolicyjournal.com/2011/02/10/the-prospects-for-missile-defense-cooperation-between-nato-and-russia/view-all/> (accessed May 8, 2013).

²³ "Russia, NATO Remain at Odds Over Missile Shield," *NTI*, January 27, 2011, Global Security Newswire section, <http://www.nti.org/gsn/article/russia-nato-remain-at-odds-over-missile-shield/> (accessed May 17, 2013).

²⁴ 2020 – a timeframe set for the realization of Phase 4, should no more be included in Russia's calculations due to the fact that Phase 4 has been canceled. However, it does not change the substance of the argument given that no changes have been registered in Russia's threat rhetoric towards U.S. European missile defence system in Europe.

²⁵ Daniel Wagner, Diana Stellman, "The Prospects for Missile Defense Cooperation Between NATO and Russia," *Foreign Policy Journal*.

²⁶ Raymond Knops, "Missile Defense: The Way Ahead for NATO," NATO Parliamentary Assembly, 2011, <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2591> (accessed May 22, 2013).

²⁷ "NATO Missile Shield Aimed at Neutralizing Russian Strategic Deterrent: Official," *NTI*, January 27, 2012, Global Security Newswire section, <http://www.nti.org/gsn/article/nato-missile-shield-aimed-neutralizing-russian-deterrent-official-claims/> (accessed May 22, 2013).

²⁸ Zyga, "NATO-Russia Relations and Missile Defense," 78.

²⁹ "NATO Missile Shield Aimed at Neutralizing Russian Strategic Deterrent: Official," *NTI*.

³⁰ Dmitry Medvedev, *Statement in connection with the situation concerning the NATO countries' missile defense system in Europe*, November 23, 2011, <http://eng.kremlin.ru/news/3115> (accessed May 25, 2013).

³¹ Medvedev, *Statement in connection with the situation concerning the NATO countries' missile defense system in Europe*.

³² Medvedev, *Statement in connection with the situation concerning the NATO countries' missile defense system in Europe*.

³³ Dmitry Trenin, "Missile Defense Could be the Silver Bullet," *Moscow Times*, November 3, 2009, <http://carnegie-endowment.org/2009/11/03/missile-defense-could-be-silver-bullet/214x> (accessed May 5, 2013).

³⁴ Fyodor Lukyanov, "From Vancouver to Vladivostok," *The St. Petersburg Times* 1383 (June 20, 2008), http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=26329 (accessed May 10, 2013).

³⁵ Knops, "Missile Defense," NATO Parliamentary Assembly.

³⁶ Knops, "Missile Defense," NATO Parliamentary Assembly.

³⁷ Knops, "Missile Defense," NATO Parliamentary Assembly.

³⁸ Knops, "Missile Defense," NATO Parliamentary Assembly.

³⁹ Andrei Stenin, "Moscow Unimpressed by Changes in US Missile Defense Plans," *Ria Novosti*, March 18, 2013, World section, <http://en.ria.ru/world/20130318/180087109.html> (accessed May 22, 2013).

⁴⁰ Stenin, "Moscow Unimpressed by Changes in US Missile Defense Plans," *Ria Novosti*.

⁴¹ Stenin, "Moscow Unimpressed by Changes in US Missile Defense Plans," *Ria Novosti*.

⁴² "Russian lawmaker not reassured by US missile defense plan," *Kyiv Post*, March 18, 2013, <http://www.kyivpost.com/content/russia-and-former-soviet-union/russian-lawmaker-not-reassured-by-us-missile-defense-plan-321831.html> (accessed May 22, 2013).

⁴³ Fred Weir, "US drops Europe missile defense plan – but Moscow is unimpressed," *The Christian Science Monitor*, March 18, 2013, World section, <http://www.csmonitor.com/World/Europe/2013/0318/US-drops-Europe-missile-defense-plan-but-Moscow-is-unimpressed> (accessed May 22, 2013).

⁴⁴ Fred Weir, "US drops Europe missile defense plan," *The Christian Science Monitor*.

⁴⁵ Fred Weir, "US drops Europe missile defense plan," *The Christian Science Monitor*.

⁴⁶ Stepan Kravchenko, Gopal Ratman, "Russia Spurns U.S. Move to Delay European Missile Defense," *Bloomberg*, March 18, 2013, News Section, <http://www.bloomberg.com/news/2013-03-17/u-s-awaits-russian-response-to-delaying-missile-shield.html> (accessed May 22, 2013).

⁴⁷ Raymond Knops, "Missile Defense: The Way Ahead for NATO," NATO Parliamentary Assembly, 2011, <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=2591> (accessed May 22, 2013).

⁴⁸ "Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation" signed in Paris, France, May 27, 1997, *Official Text*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm (accessed on February 12, 2013).

⁴⁹ "Moscow looking for NATO cooperation, missile defense guarantees," *RT*, February 19, 2013, <http://rt.com/politics/russia-missile-defense-nato-security-document-566/> (accessed May 22, 2013).

⁵⁰ Talitha Dowds, "The Russia/US/NATO Relationship on Missile Defense," *Center For Strategic & International Studies*, May 19, 2011, <http://csis.org/blog/russiausnato-relationship-missile-defense> (accessed May 20, 2013).

⁵¹ Andrew S. Weiss, "The Kremlin's Bold Missile Defense Gambit," *Rand Corporation*, January 27, 2011, <http://www.rand.org/commentary/2011/01/27/MT.html> (accessed May 20, 2013).

⁵² Nikolai Sokov, "NATO-Russia Disputes and Cooperation on Missile Defense," *CNS Monetary Institute of International Studies*, May 14, 2012, CNS Feature Stories section, http://cns.miis.edu/stories/120514_nato_russia_missile_defense.htm (accessed May 20, 2013).

⁵³ Vladimir Putin, "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation," *Approved by President of the Russian Federation V. Putin on 12 February 2013*.

⁵⁴ Vladimir Putin, "Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation," *Approved by President of the Russian Federation V. Putin on 12 February 2013*.

⁵⁵ Dean A. Wilkening, "Cooperation with Russia on Missile Defense: A NEW Proposal," *Arms Control Association*, March 2012, http://www.armscontrol.org/act/2012_03/Cooperating_With_Russia_on_Missile_Defense_A_New_Proposal (accessed May 20, 2013).

ABSTRACT

The present paper analyses NATO-Russia relations of cooperation by focusing on the missile defence area. Cooperation in the area of the theatre missile defence system has been endorsed by the NATO-Russia Founding Act as a key area of potential cooperation, which also happens to be the motive of acute tension between Russia and NATO on the one hand and the United States on the other hand. The missile defence dimension is analysed as part of a broader framework, which is NATO political and geographical enlargement. In relation to the cooperation on missile defence, an important question is addressed through this paper, which is: Why did Russia engage to cooperate with NATO members on missile defence, if it believes to modify the balance of power? Can we call it cooperation?

The limitation of my research is provided by the technological progress, which could not be measured and most definitely, it could not be anticipated its potential impact on the NATO-Russia cooperation in the missile defence area. A limitation of my research is also given by the evolution and potential changes made to the NATO ALTBMD plans and U.S. EPAA plans.

Keywords: Nuclear, arms, missile, Russia, NATO, conflict, cooperation

Stella Utica has graduated the master in international relations within the national school for political studies and administration.

The economic cooperation between Armenia and Georgia in the context of the Eastern Partnership

Mihai-Bogdan POPESCU

The EU's political attitude towards South Caucasus

a) Political Programs for the South Caucasus

In the beginning of the 1990s the EC/EU paid little attention to the South Caucasus due to the fact that the region was geographically too far away from the EU and its problems apparently hard to manage, while the EU was undergoing internal reforms and developments¹. This situation changed, but not very much, in 1996, when the European Union signed Partnership and Cooperation Agreements (PCAs) with Armenia, Azerbaijan and Georgia, agreements which came into force in 1999. Briefly, the aims of those PCAs were to provide cooperation between the EU and the three South Caucasus countries by developing political relations, by promoting the respect for the democratic principles, the rule of law, human rights and transition to a market economy and by providing trade relations between the parties as well as legal, social, economic, financial, scientific, civil and cultural relationships and partnerships

One step forward was made in 2003 when the European Commission published the considerations on a "Wider Europe Neighbourhood". According to this document, the EU has a duty not only to its citizens but also to its neighbors². However, the three South Caucasus states were not mentioned here, but

the EU's Security Strategy published several months later mentioned the fact that the EU has to take a stronger and more active interest in the South Caucasus³. One year later, in May 2004 the South Caucasus states were officially included in the newly created European Neighbourhood Policy, aimed at stabilizing and democratizing the EU's Southern and Eastern neighbours⁴. As a consequence of this event, Armenia, Azerbaijan and Georgia have signed ENP Action Plans with the EU which are long term reform agenda with several priority areas ranging from the strengthening democracy, rule of law, human rights, market economy to conflict resolution⁵.

The Eastern Partnership (EaP) completes the EU's foreign policy towards Eastern Europe and Southern Caucasus countries as a specific Eastern dimension of the European Neighbourhood Policy (ENP). Launched in May 2009 at the Prague Summit, the EaP fosters the necessary conditions to accelerate political association and further economic integration between the European Union and Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine. This new policy would imply new Association Agreements including also a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) among the EU and the EaP members, and it would also allow for an easier travel to the EU through the visa liberalization process. The Partnership will also promote democracy and good governance, strengthen energy security, promote sector reform and environment protection, encourage people to people contacts, support

economic and social development and offer additional funding for projects to reduce socio-economic imbalances and increase stability⁶. The policy has both a bilateral track and a multilateral track focusing on four thematic platforms: Democracy, good governance and stability; Economic integration and convergence with the EU policies; Energy Security and Contacts between people. Moreover, the EaP is a policy based on a differentiated approach with each partner, it has increased funding and it establishes stronger channels of communication through the launching of Summits at a higher political level which represents also the beginning of a “socialization process” among the partners⁷.

b) The region's importance for the EU

It can be said that the EU has both normative⁸ and strategic goals towards the area. The EU is determined to export its core political norms towards the area, such as democracy, human rights, rule of law or market economy, in order to mitigate the tensions from the area. In terms of security threats, due to its geographical proximity, the South Caucasus might pose a challenge for the EU's Eastern border; threats

such as a possible re emergence of warfare which might further cause a humanitarian crisis, migration flows, but also threats associated with organized crime and illegal migration⁹. There are several European programs for the area linked to transport issues, such as TRANCECA (TRANsport Corridor Europe Caucasus Asia) program, or linked to energy security issues such as INOGATE (Interstate Oil and Gas Transport to Europe), or the more important Baku – Tbilisi Ceyhan Pipeline (BTC) and South Caucasus Gas Pipeline (SCP). The last two energy project increases the importance of South Caucasus states, especially Georgia as a transit state and Azerbaijan as an energy supplier for the European Union¹⁰. Moreover, Azerbaijan is also an important element of the Nabucco project – a pipeline designed with the aim to reduce the Russian gas dependency.

Armenia–Georgia bilateral ties

Due to its rocky relation with Turkey and due to the conflict from Nagorno Karabakh Armenia has closed borders with both Turkey and Azerbaijan, and because of this aspect Georgia and Iran are Armenia's only windows onto the world. Diplomatic relations between Armenia and Georgia were established on 17 July 1992. More than that, in the Georgian National Security Concept, Armenia is described as a partner country. An Inter-Governmental

Table 1. Border Check Points between Georgia and the Republic of Armenia	Check Point in Georgia	Check Point in the Republic of Armenia	Purpose	Category
1.	Ninotsminda	Bavra	All categories of goods and passengers	Road
2.	Guguti	Gogaran	All categories of goods and passengers	Road
3.	Akhkerpi	Privolnoe	All categories of goods and passengers	Road
4.	Sadakhlo	Airum	All categories of goods and passengers	Railway
5.	Sadakhlo	Bagratashen	All categories of goods and passengers	Road
6.	Akhkerpi	Dilijan	All categories of goods and passengers	Road

(source: Davit Narnaia, Sargis Grygorian, “Cross-Border Co-operation between Georgia and the Republic of Armenia”, CARE International in the Caucasus, 2010, p. 8)

Commission, presided by the Prime Ministers of both countries and comprising top managers of various governmental structures, has been regularly discussing various issues in terms of bilateral co-operation since 1998¹¹.

However, when speaking about economic cooperation between the parties, also cross border cooperation and border management are key aspects that have to be taken into account. Georgia and Armenia share a land border of 225 km of which the majority is delineated through a joint delimitation-demarcation process but which remains a work in progress¹². The Republic of Armenia and Georgia have signed a number of bilateral, regional and international agreements to eliminate trade barriers, facilitate the cross-border movement of goods and services and increase investment opportunities for their businesses. There are six cross border check points between Georgia and the Republic of Armenia.

Bilateral economic cooperation between Georgia and Armenia occur mainly in areas such as energy, and transport, but also in other areas such as trade and tourism. Georgian imports from Armenia include steel constructions, coffee, cement. Basic Georgian exports to Armenia include mineral and fizzy waters, foodstuffs, wheat, mineral and chemical fertilizers, cosmetics and perfumes¹³. It has to be mentioned that the countries have an interconnected electricity system, and until 2006 Georgia served as a consumption market for energy generated in Armenia. Today things are different because Georgia can successfully meet its own energy needs as it has developed its own adequate and dynamically increasing generation capacities to meet consumption and is likely to need no imported energy for next 20 or 30 years except for seasonal exchanges¹⁴. It has to be mentioned that Armenia is not among Georgia's top trading partners.

Trade flow in 1999 – 2010 (thousand USD)¹⁵; vezi tabelul alăturat.

The five days war of August 2008 between Georgia and Russia had a direct impact on Armenia also. Armenian Foreign Deputy Ministry, Savarsh Kocharian affirmed that the war had a serious negative economic effect on the country because much of Armenia's trade takes place through Georgia – 75% to 80%, with

Year	Export	Import	Turnover
2000	13,6	13,5	27,1
2001	12,5	10,0	22,5
2002	20,1	9,3	29,4
2003	30,8	11,2	42
2004	54,4	26,2	80,6
2005	39,9	39,3	79,2
2006	73,6	40,3	113,9
2007	110,8	59,5	170,3
2008	124,9	71,5	196,4
2009	88,8	41,4	130,2
2010	160,2	45,6	205,8
2011 (January-April)	68,87	13,08	81,95

Source: Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Georgia, 2012, (www.mfa.gov.ge)

20-25% going through Iran¹⁶. But more important, is the fact that the railway between Armenia and Georgia which also passes through Abkhazia has been closed by the authorities from Tbilisi since 1992, due to the relations between Georgia and Abkhazia. While some politicians, especially those associated with the present ruling coalition – the Georgian Dream – believe that reopening the railway will also bring benefits for Georgia, others such as the president Mikheil Saakashvili are skeptical, believing that reopening the railway will boost Russia's influence in Georgia. *"This railway will be a launch pad for Russia to capture the Caucasus, establish influence over Armenia and Azerbaijan, and secure a corridor to Iran. Why should Georgia be a pawn in Russia's tawdry game?"* Saakashvili said¹⁷. Moreover, he believes that Tbilisi should focus on the east-west rail transport from Azerbaijan to Turkey. For

Yerevan, the reopening of the railway means a possible breakout of Armenia's isolation. Bagrat Asatryan, a former head of Armenia's central bank, believes a rail link via Abkhazia and Georgia would provide a much-needed boost to the country's failing economy. He recalled that when the route stopped working in the 1990s, the volume of trade between Russia and Armenia fell by 95 per cent or more¹⁸. But the reopening of this railway has a geopolitical impact on the region. According to Armenian analysts Russia's influence in the area will increase, thus diminishing Turkey's role in the region, by weakening its influence in Georgia.

It can be concluded that there is an asymmetrical interdependence between Armenia and Georgia, and Yerevan needs a good cooperation with its western neighbor in order to maintain its contacts with the world.

Economic cooperation between the EU, Armenia and Georgia

In terms of bilateral trade the EU is the main trade partner of both Armenia and Georgia. For example, in 2011 trade with the EU represented 32% overall trade for Armenia and 26.1% in Georgia. However, Armenia and Georgia's share of the overall EU trade remains very low, at around 0.1%. Both countries benefit from the special incentive arrangement for sustainable development and good governance – the Generalized Scheme of Preferences (GSP+). In order to qualify for a GSP+ a country must be considered “vulnerable”, which means that which means that a country is not classified by the World Bank as a high income country during three consecutive years; its exports to the EU are heavily concentrated in a few products and it has a low level of exports towards the EU.¹⁹

EU imports from Armenia chiefly consist of manufactured goods, crude materials, miscellaneous manufactured articles, and machinery and transport equipment, and the EU exports to Armenia are dominated by machinery and transport equipment, miscellaneous manufactured articles, chemicals, and foodstuffs. The total value of the preferential Generalized Scheme of Preferences (GSP) imports from Armenia into the EU has increased from € 61

million in 2009 to € 109 million in 2011.²⁰ Furthermore, bilateral trade continued to improve in 2011 from the 2009 slowdown with 18.2% increase year-on-year. EU exports to Armenia increased by 15.7%, while EU imports from Armenia increased by 23.3%.²¹

But Armenia has also a solid economic relation with Russia. The countries have implemented a large number of joint programs in both economic and humanitarian fields, attaching importance to negotiations on construction of a new energy unit of the Armenian Nuclear Power Plant. In October 2011, an agreement between the parties in order to create a free trade area within the Commonwealth of the Independent States has been signed, and in October 2012 a long-term economic cooperation program till 2020 between the Republic of Armenia and the Russian Federation was adopted.²²

Georgia wants to present itself to the West as a regional pioneer for democratic, economic and institutional reforms, and as a transportation link between Europe and the hydrocarbons-rich Caspian Sea and Central Asia. Since coming to power, Saakashvili has invoked several economic models, each reflecting a different philosophical approach to Georgia's future. A “European Singapore” model envisions Georgia as a dynamic business hub, with a perennial inflow of tourists and foreign direct investment. According to this worldview, the key to Georgia's prosperity lies in massive deregulation and privatization. The European model entails the implementation of strict regulations, rigorous standards, and greater democratic accountability²³. However on the long term, according to experts, European economic model will prevail²⁴.

The EU, Armenia and Georgia in the context of the Eastern Partnership

The EaP has important economic incentives, and besides the Association Agreement it also brings a Deep and Comprehensive Free Trade Agreement. Despite, Azerbaijan which is not a WTO member – a condition for the DCFTA negotiations, Armenia and Georgia both concluded negotiations with the EU for the DCFTA.

But Armenia has been described as an important country in Russia's Eurasian Union. However, it seems that the EU's DCFTA has prevailed over Russia's Eurasian Union. As the EU documents mention: *"The emergence of alternative regional integration schemes in the Eastern neighborhood presents a new challenge.... However, there is a choice to be made. For example, joining the Customs Union that is part of the Eurasian Union would preclude economic integration with the EU through a DCFTA"*²⁵. While in the case of Georgia the preferences towards the accession into the EU and NATO have been clearly expressed²⁶, Armenia has to balance between the EU and Russia. It seems that, how Shavarsh Kocharyan expressed, the EU is Armenia's economic choice and Russia represents Armenia's security option. *"Russia is our military security choice, while the DCFTA is our economic choice. This is not a contradiction. In terms of security, Armenia is tied to Russia. We are a member of the Collective Security Treaty Organisation (CSTO)... We are ready to harmonise our legislation with that of the EU and to share deep economic ties. But we have never said we want to become a member – this is the difference between Armenia and some other 'Eastern Partnership' countries"*²⁷.

According to the European documents both countries made significant progress in areas such as macroeconomic policies, fiscal policies, poverty reduction and social cohesion. However, there are still problems, mainly due to corruption and especially elite corruption²⁸. On 22 July 2013, the EU and Georgia have successfully concluded negotiation for a Deep and Comprehensive Free Trade Area, as part of the Association Agreement between them. The Association Agreement, together with the DCFTA, will provide for the close political association and economic integration of Georgia with the EU.²⁹ An independent study – a Trade Sustainability Impact Assessment – carried out for the EU forecasts that the DCFTA will increase Georgia's exports to the EU by 12% and imports from the EU by 7.5%. Full implementation of trade-related reforms could increase Georgia's long-term GDP by +4.3% or €292 million. The DCFTA will be included in the Association Agreement and signed as soon as internal EU and Georgia procedures are completed.

On July 24, 2013 the European Union and the Republic of Armenia successfully concluded negotiations on a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA), as part of the Association Agreement between the EU and Armenia³⁰. A Trade Sustainability Impact Assessment study, conducted by an independent consultant, laid out the likely impact of the DCFTA and the necessary flanking measures that could be required to accompany the reforms in Armenia. The study predicts that both Armenia and the EU can expect to gain from a closer bilateral trade relationship. In the long run the national income gains for Armenia are estimated at €146 million. These gains imply a 2.3 per cent increase in Armenia's GDP. Key to reaping the positive effects is the reduction of non-tariff measures³¹. Liberalising trade between the EU and Armenia is shown to have a limited effects on Armenia's main trading partners³². While in the bilateral relations with the EU, are expected to increase for the direct relation between Armenia and Georgia the DCFTA will have a minimal impact.

Through the Platform 2 – Economic Integration and Convergence with EU policies, the EU further aids to the EaP member states. By doing so, the EU fosters the development of trade, industry, etc in the following countries, but also contributes to the transnational cooperation among participant countries and the EU. To give an example, the EU presently is implementing the project "Strengthening Creative Industries in Armenia, Azerbaijan, Georgia: Heritage Crafts – Common Platform for Development". Another EU program, under the framework of the ENP is the Black Sea Silk Road trail, which aims to boost economic development along the Black Sea Silk Road trail through Armenia, Georgia, Turkey and Greece³³.

On the other hand, the implementation of the UNDP/EU project on South Caucasus Integrated Border Management which started in March 2010 will have a positive impact upon improving border crossing and border management procedures. It will also facilitate the harmonisation of customs procedures between the two countries as well as their simplification³⁴. By its Eastern Partnership Integrated Border Management program, the EU developed a program which provides border crossing

and related infrastructure and equipment on Armenia's northern border with Georgia, and organizes training sessions to enhance border management. The program will last from 2011 to 2013. The project bolsters the skills and capacities of the staff of border management agencies through training sessions, including training sessions in shift management and the efficient implementation of procedures. It makes the Bagratashen-Sadakhlo crossing point more advanced through the delivery of equipment and provision of infrastructure to improve passport control, persons, goods and vehicle checking. It strengthens cooperation between the border agencies and crossborder cooperation through exchange of information, common capacity building initiatives and the design of possible joint actions³⁵. Another project, at the Ninotsminda – Bavra started in October 2012.

Conclusions

As it has been shown, the South Caucasus is an area of interest for the European Union, and since 2003 the EU has started to be more and more committed into this zone. It seems that the DCFTA has been attractive for both Georgia, country that has shown its desire to join the EU both into the decision makers discourse but also through concrete political and economic actions and measures, but also for Armenia a state disputed by both the EU and Russia. Nevertheless, the DCFTA will bring certain benefits only in the bilateral relation between the EU and those two countries, the economic relation between Armenia and Georgia will suffer minimal improvement. But on the other hand, the bilateral relation between the two Caucasus neighbors will be affected positively with the help of the EU's programs for border management and the development of the SME.

Endnotes

² European Commission, "Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours", Brussels, 2003, p. 3.

³ Council of the European Union, "A Secure Europe in a better world", Brussels, 2003, p. 8.

⁴ European Commission, "European Neighbourhood Policy Strategy Paper", Brussels, 2004.

⁵ For a comparative analysis of the three ENP AP see "Analysis of European Neighbourhood Policy (ENP Action Plans for South Caucasus: Armenia, Azerbaijan and Georgia)" available at http://pdc.ceu.hu/archive/00003063/01/Analyses_of_European_Neighbourhood_Policy.pdf accessed on 28.02.2013.

⁶ Council of the European Union, "Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit", Brussels, 2009.

⁷ Yannis Tsantoulis 2009. "Black Sea Synergy and Eastern Partnership: Different Centres of Gravity, Complementarity of Confusing Signals?" *International Center for Black Sea Studies, Policy Brief 12*, 2009, p.3.

⁸ According to Nathalie Tocci, *Who is a Normative Foreign Policy Actor? The European Union and its Global Partners*, CEPS Brussels., 2008 – normative goals are those goals that while indirectly related to a particular actor's specific interests, are essentially concerned with the wider environment within which international relations unfold. Such goals might be democracy promotion, human rights and rule of law.

⁹ Cornell Svante and Frederich Starr, *The Caucasus: A Challenge for Europe*, Central Asia-Caucasus Institute Silk Road Studies Program, Uppsala, 2006, pp.15-21.

¹⁰ *Ibidem* p. 20.

¹¹ Davit Narnaia, Sargis Grygorian, "Cross-Border Cooperation between Georgia and the Republic of Armenia", CARE International in the Caucasus, 2010, p. 6.

¹² Davit Narnaia, Sargis Grygorian, "Cross-Border Cooperation between Georgia and the Republic of Armenia", CARE International in the Caucasus, 2010, p. 1.

¹³ Ministry of Foreign Affairs of Georgia, "Relations between Georgia and Republic of Armenia", available at http://www.mfa.gov.ge/?sec_id=363&lang_id=ENG.

¹⁴ Vahan Asatryan, "Prospects for Electric Energy Export: Promising Trap?", *International Center for Human Development*, 2011, available at <http://www.ichd.org/?laid=1&com=module&module=static&id=675>.

¹⁵ Ministry of Foreign Affairs of Georgia, "Relations between Georgia and Republic of Armenia", available at http://www.mfa.gov.ge/?sec_id=363&lang_id=ENG.

¹⁶ Interview of Shavarsh Kockaryan, in Common Space.eu, available at <http://commonspace.eu/eng/news/6/id2754>.

¹⁷ Trend. Az, "Opening railway through Abkhazia will be a blow to interests of Azerbaijan and Georgia", March 2013, available at <http://en.trend.az/regions/scaucasus/georgia/2131995.html>.

¹⁸ Anaid Gogoryan, Nino Gerzmava, Tigran Hovhannisyan, "Abkhazia's Railway Offers Vital Trade Link", CRS Issues 691, 2013, available at <http://iwpr.net/report-news/abkhazias-railway-offers-vital-trade-link>.

¹⁹ European Commission, Department of Trade, "The EU's new Generalized Scheme of Preferences", available at http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/december/tradoc_150164.pdf.

²⁰ European Commission, Department of Trade, "EU-Armenia Trade relations", available at <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/armenia>.

- ²¹ European Commission, "Memo 12/ XXX, ENP Country Progress Report 2011 – Armenia", Brussels, 15 May 2012, available at http://ec.europa.eu/world/enp/docs/2012_enp_pack/armenia_memo_2011_en.pdf.
- ²² Armenian Ministry of Foreign Affairs, „Bilateral Relations with Russia”, available at <http://www.mfa.am/en/country-by-country/ru>.
- ²³ Thomas de Wall, Georgia's choices", 2011 Carnegie Endowment, available at <http://carnegieendowment.org/2011/06/13/georgia-s-choices/qj4>.
- ²⁴ Kakha Gogolashvili "In search of Georgia's economic model" in *South Caucasus – 20 years of independence*, Friedrich Ebert Stiftung, 2012.
- ²⁵ European Commission, "European Neighborhood Policy: Working Towards Stronger Partnership" Brussels 2013, p. 20.
- ²⁶ Civil Georgia, "PM makes independence day address", May 2013, available at <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=26112>.
- ²⁷ Interview of Shavarsh Kockaryan, in Common Space.eu, available at <http://commonspace.eu/eng/news/6/id2754>.
- ²⁸ European Commission, "ENP Country Progress Report – Armenia", Brussels 2013, and European Commission, "ENP Country Progress Report Georgia", Brussels 2013.
- ²⁹ European Commission Press Release Database, "EU and Georgia conclude talks on Deep and Comprehensive Free Trade Area", Brussels 2013, available at http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-721_en.htm.
- ³⁰ European Commission Press Release Database, "EU and Armenia Agree Trade Deal", Brussels 2013, available at http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-740_en.htm.
- ³¹ Ecorys, "Trade Sustainability Impact Assessment in support of negotiations of a DCFTA between the EU and the Republic of Armenia", Rotterdam 2013, p. 4 available at <http://tsia.ecorys.com/armenia>.
- ³² *Ibidem*, p. 8 <http://tsia.ecorys.com/images/Armenia/draft%20final%20tsia%20armenia%20exec%20summ%20csd.pdf>.
- ³³ EU Neighborhood Info Center, "Black Sea Silk Road trail: new cross-border cooperation project in Armenia, Georgia, Turkey and Greece" available at <http://www.enpi-info.eu/eastportal/news/latest/34092/Black-Sea-Silk-Road-trail-new-cross-border-cooperation-project-in-Armenia,-Georgia,-Turkey-and-Greece>.
- ³⁴ Cross border management p. 56.
- ³⁵ EU Neighborhood Info Center "Eastern Partnership Integrated Border Management – Armenia/Georgia Bagratashen-Sadakhlo crossing point" http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=456&id_type=10.

ABSTRACT

The following article tries to examine the economic relation between Armenia and Georgia, and their bilateral relation with the European Union (EU), in the context of the Eastern Partnership (EaP). The present studies indicates the fact that while a future access of those states into the DCFTA (Deep Comprehensive Free Trade Area) might improve their economic ties with the EU and bring several macroeconomic advantages, the bilateral economic relation between Armenia and Georgia would not improve, due to the fact this also depends on the geopolitical situation from the region. On the other hand, the EU's support for the border management system and for the development of the Small and Medium Enterprises (SME) might bring a certain qualitative change in the relation between those two countries.

Keywords: Armenia, Georgia, European Union, DCFTA, border management

Bogdan Popescu is a PhD Candidate with the National School of Political Sciences and Public Administration, Bucharest and a research assistant within the project "Eastern Partnership. Civilian Security Need Assessment and Development Opportunities" (PN-II-ID-PCE-2011-3-1014)

Importanța moștenirii azere pentru Caucaz și dificultatea rezolvării conflictului „înghețat” din Nagorno-Karabakh

Andreea MARIN

“La sud de Rusia între Marea Neagră și Marea Caspică se întinde regiunea muntoasă Transcaucaziană. Dintre cele trei republici independente care ocupă această regiune, două – Georgia și Armenia – sunt cele mai familiare americanilor. În ceea ce o privește pe a treia, Azerbaidjanul, pare îndepărtat și misterios. Azerbaidjanul este o țară mică, dar o zonă de o remarcabilă frumusețe și varietate.”¹

Când vorbim de istoria Azerbaidjanului ne gândim la unul dintre cele mai vechi leagăne ale civilizației omenirii. În lupta lor pentru existență locuitorii ținuturilor azere din antichitate au trecut la orânduirea gentilică, au format triburi, apoi statul și, în sfârșit s-au format ca popor și națiune de sine stătătoare. Unul dintre primele state primare apărute în această zonă a fost Zamua (la începutul mileniului I î.e.n.). Civilizația care se referă la perioada apariției pe teritoriul Azerbaidjan a societății timpurii împărțite pe clase, a fost creată de triburile locale: kutii, lulubeii, huritaii, manei. Se știe foarte puțin despre apartenența de limbă a acestor triburi, cu excepția huritilor (de cele mai multe ori limba hurită este legată de limbile Caucazului de Nord-Est).²

Prima formațiune statală de pe teritoriul Azerbaidjanului a fost regatul Manna. În cadrul acestui regat a avut loc procesul consolidării etnice: conducătorii regatului Manna s-au ocupat nu numai de recucerirea pământurilor ocupate, dar și de unirea într-un stat unitar a populației împrăștiată în diferite regiuni. Formarea și consolidarea statului Manna a avut loc în condițiile luptei acerbe împotriva incur-

siunilor permanente ale împăraților asirieni și a Urartului vecin.

Atropatena este statul antic de pe teritoriul Azerbaidjanului de Sud. Mulți istorici sunt de părere că, din punct de vedere lingvistic, denumirea statului Azerbaidjan provine din pronunțarea arabă a statului *Atropatena* sau *Aturpatkan*. Albania este primul stat în teritoriul istoric al Azerbaidjanului de Nord (Republica Azerbaidjan). Albania Caucaziană care a existat o mie de ani nu are nicio legătură cu Albania din Balcani; dar ea a jucat un rol important în istoria popoarelor din Caucaz și în mod deosebit în istoria poporului azer (albanii fiind parțial strămoșii azerilor). Poporul alban nu era de neam turcic, în schimb azerii vorbesc astăzi o limbă turcică. Limba caucaziană a albanilor mai are astăzi câteva mii de vorbitori, dar joacă totuși un rol de substrat în limba azeră, care la bază este o limbă turcică. Un alt lucru de remarcat este faptul că Albania caucaziană a fost una dintre cele mai vechi țări creștine. De asemenea, astăzi este incontestabil faptul că Biserica Albană Apostolică este cea mai veche din Caucaz și una din primele din lumea creștină. Creștinismul nu a fost permanent, urmând valurile de cuceri islamice (turci și perși) care și-au lăsat amprenta asupra limbii și culturii azere. De asemenea, câteva dintre luptele purtate de ruși împotriva perșilor au avut loc tot pe acest teritoriu.

Din secolul al XIX-lea, în Caucaz a apărut un nou pericol, Imperiul Rus, care lupta pentru această regiune împotriva unor state musulmane – Turcia și dinastia Kadjar din Iran.

Politica Țarului în Caucaz avea ca obiect crearea unor state creștine sub protectoratul rusesc: Regatul Georgian, Regatul Alban (Azerbaidjanul de Nord) și Provincia Armenia. În 1801 Țarul Alexandru I a anexat Georgia și Azerbaidjanul Imperiului Țarist prin intermediul forței. Azerbaidjanul furniza Rusiei cupru, mătase și bumbac. Azerbaidjanul a reprezentat terenul de luptă principal pentru Iran și Imperiul Țarist din acea perioadă. Lucrurile nu s-au întâmplat conform planului țarist ci conform tratatului din 1828 (Turkmenciai) când s-a împărțit Azerbaidjanul istoric. Planul țarist urmărea acum să înființeze în regiune două state creștine (cel georgian și cel armean) prin armenizarea albanilor și refacerea granițelor estice ale Armeniei Mari. Pentru îndeplinirea acestui scop ținuturile unde locuiau albanii – Karabah, Zangazur – au fost colonizate intensiv de către armenii din Persia și Turcia. Nu toți albanii au fost deznaționalizați; udinii s-au menținut până acum, majoritatea într-un sat din regiunea Gabala. Conform ultimelor statistici găsim 4000 albanii în Republica Azerbaidjan, 4000 în Federația Rusă și 600 în Ucraina. Ca urmare a tratatului din 1828, o treime din stat a revenit rușilor, iar restul Iranului.

Azerbaidjanul a fost recunoscut pentru resursele sale petroliere încă din secolul al XIX-lea, industria petrolieră a început să se dezvolte după anul 1870, iar bogățiile resurselor naturale azere au atras investitori și oameni de afaceri străini care au dezvoltat o industrie investind în tehnologie. Frații Nobel au construit prima navă petrolieră Zoroaster în 1877, iar frații Rothschild calea ferată caucaziană care transporta petrol de la Baku la Marea Neagră. Se presupune că în acea perioadă Baku producea mai mult petrol decât SUA. A urmat apoi declinul industriei de la Baku care a durat până la începutul anilor 1990 și a fost în strânsă legătură cu modul de administrare ineficient al Rusiei.³

Perioada de scurtă independență de care se bucura Azerbaidjanul în anul 1920 se sfârșește brusc fiind invadat de către Armata Roșie; la început regiunea caucaziană a fost unită în Republică Sovietică Federală Socialistă Transcaucaziană. Aceasta a fost metoda abordată de către Rusia sovietică pentru gestionarea conflictelor din zonă, îndeosebi cel al armeni-

lor creștini din Nagorno-Karabakh împotriva musulmanilor azeri. Consecințele acestei decizii s-au reflectat în conflictul ulterior după sfârșitul URSS, conflict nerezolvat până astăzi. Politica guvernului sovietic azer a fost de intoleranță față de religie și s-a manifestat prin închiderea moscheelor, interzicerea educației religioase și internarea clericilor musulmani. După crimele împotriva azerilor trimiși în lagăre de concentrare sau executați (1939 din ordinul lui Stalin) în anul 1936 Republica Socialistă Sovietică Azeră este separată de RSFSR. Politica de brutalitate din Azerbaidjan a luat sfârșit odată cu decesul lui Stalin. Conflictul etnic înghețat pe care Uniunea Sovietică încercase să le țină în frâu au început să reapară la începutul anilor '80, ca și dorința de independență din partea statelor din Europa Centrală și Europa de Est.⁴

Pentru a reda o imagine mult mai clară a ceea ce înseamnă Azerbaidjan și a modului în care se împletește moștenirea azeră cu elementele secolului al XXI-lea, am folosit și părți dintr-un interviu cu fostul vicepreședinte al Institutului Cultural Român, Horia Gârbea. Acesta mi-a împărtășit impresii despre locurile pe care le-a vizitat în Țara Focurilor, despre oameni, cultura și dificultățile cu care se confruntă statul azer pentru a își stabili locul geostrategic prin intermediul accesării resurselor energetice pe plan global.

Factorii ce au condus la conflictul înghețat din Nagorno-Karabakh

Pentru a putea înțelege esența factorilor care au condus la conflictul din Nagorno-Karabakh este mai întâi necesar să amintim, pe scurt, despre cadrul istoric al acestui diferend. Regiunea a fost teatrul principal al disputelor statelor pe o perioadă de secole, așa că acest conflict nu este unul recent și, de obicei, când vorbim despre animozități privind apartenența unui anumit teritoriu pe o perioadă atât de îndelungată, rata de succes a rezolvării acestuia scade în mod considerabil.

Conform istoriei antice sunt acceptate două păreri: sursele armenice amintesc de existența provinciei Arzakh, care ar fi făcut parte din

Armenia, iar azerii susțin că provincia a aparținut Albaniei Caucaziene. Situația etnică actuală din ambele țări nu ne ajută foarte mult în rezolvarea acestei probleme deoarece dacă privim la probele existente nu putem să atestăm niciuna dintre premisele istorice susținute de state. Nu putem contesta existența albanilor de origine caucaziană pe teritoriul respectiv (nu trebuie să fie confundați cu cei din Peninsula Balcanică), dar din nou contra-argumentul vine din partea armenilor care sunt de acord cu existența acestora în zonă, dar susțin că au fost creștinați și „armenizati” de către ei, astfel făcând parte din moștenirea armeană și nu azeră. Părerea istoricilor azeri este alta: poporul alban este unul dintre strămoșii Azerbaidjanului de astăzi, deoarece în regiunea Karabakh au existat în afară de valurile de creștinătate și convertiri la islamism, astfel ajungându-se la diversificare etnică. Răspunsul armean se bazează din nou pe apelarea la rezistență Patriarhiei Albană care a îndurat asupririle din parte turcilor și ale arabilor; chiar dacă provincia Arzakh a fost sub conducerea islamistă Biserica Armeană și Albană din zonă nu a încetat să existe. De exemplu până în secolul al XVII-lea armenii susțin că au fost în Arzakh prinți feudali, care erau intitulați meliks, dar nici măcar pe teritoriul Armeniei nu putem să atestăm prezență continuă a acestor prinți, așadar ne confruntăm cu aceeași problemă și în Nagorno. Din secolul al XVII-lea regiunea a revenit sub putere azeră, reîntorcându-se apoi în timpul perioadei de creștinări efectuate de Imperiul Țarist din 1828 armenilor (decizia rușilor a fost luată din motive politice și strategice nu etnice). Dizolvarea Bisericii Creștine Albane (1836) de către ruși a fost în favoarea armenilor⁵ Multitudinea de stăpâniri pe care le-a avut zona de-a lungul secolelor creează foarte multă confuzia în ceea ce privește apartenența teritoriului în secolul al XXI-lea.

Prezența crescută a armenilor în Nagorno-Karabakh este datorată disensiunilor dintre aceștia și Imperiul Otoman din secolul al XIX-lea, armenii fiind obligați să migreze în număr mare către Caucaz în special în Erivan și Karabakh. Practic putem observa clar că acest conflict a fost alimentat de diferite conjuncturi din istorie, de foarte mult timp și nu a început în secolul XX, deși în acest secol s-a atins

punctul culminant. La începutul secolului, pe scenă internațională existau două Imperii care se luptau pentru supremație în Caucaz (Imperiul Țarist și Imperiul Otoman), ca mai apoi după revoluția bolșevică și apariția Federației Ruse regulile jocului să fie schimbate din nou. Relațiile dintre Armenia și Turcia sunt încă marcate de atrocitățile comise de etnici turci împotriva unor armeni (și ei cetățeni ai Imperiului Otoman) din anul 1915 și alimentate de nerecunoașterea de statul turc a genocidului armean.⁶

După sfârșitul Primului Război Mondial și conform tratatului de la Batumi din 1918 (tratat încheiat între Armenia și Turcia), Nagorno-Karabakh nu mai făcea parte din Armenia. După negocierile purtate de către generalul britanic Thomson, regiunea Nagorno trebuia afiliată Azerbaidjanului, iar statutul său a fost confirmat în urma Conferinței de la Paris. Termenii Conferinței nu au fost acceptați, iar din 1923 Nagorno-Karabakh a făcut parte din Republica Socialistă Sovietică Azeră. Perioada următoare a fost marcată de pace, chiar dacă Armenia nu a încetat niciodată revendicarea regiunii.⁷ Poziția geostrategică a Karabakh-ului și rolul pe care aceasta îl are în asigurarea securității energetice explică apariția după colapsul Uniunii Sovietice a unuia dintre conflictele înghețate nerezolvate din zona Caucazului. În perioada sovietică conducerea politică de la Moscova a recurs la schimbarea componenței etnice din regiune și nu a reacționat în momentul în care a observat tensiunile existente între conducătorii armeni ai Regiunii Autonome din Nagorno-Karabakh și cei din Republica Socialistă Sovietică Azeră; instigarea la violență în ceea ce privește conflictele înghețate din Caucaz a fost alimentată și de către URSS. În anul 1988 armenii din Consiliul Național al Regiunii Nagorno au votat unirea porțiunii cu Armenia. Rezultatul acestui vot a dus la o serie de acțiuni violente împotriva populației minoritare din zonă. Răspunsul URSS-ului pentru a gestiona situația a fost să acorde Republicii Socialiste Sovietice Azere o mai mare putere legală în Nagorno. Unirea cu Republica Armeană a fost proclamată în 1989, în urma formării Mișcării Pan-naționale Armene din Karabakh. Referendumul din 1991 a aprobat crearea unui stat independent și s-a cerut recunoașterea in-

ternațională a noului stat. Ce a urmat acestui referendum a fost un război sângeros și violent care a dus la anexarea zonei de către separatiștii armeni (20% din teritoriul Azerbaidjanului). Azerii care locuiau în teritoriu au fost obligați să îl părăsească; se estimează cifra de circa un milion de refugiați. În urma deciziei Consiliului de Securitate al ONU din 1994 s-a impus acordul de încetare a focului. Până în prezent conflictul nu a fost soluționat, iar șansele de recunoaștere de „jure” în favoarea Armeniei cresc.⁸

Acordul de încetare a focului a fost mediat de Rusia stat a cărui simpatizare pentru partea armeană a fost vizibilă încă de la început. Între anii 1993-1995 Armenia a primit ajutor de la Rusia (arme), iar apoi a fost semnat Tratatul de Prietenie și acordul prin care statul rus furnizează armenilor gaze naturale. Economia enclavei Nagorno are de suferit datorită blocajului economic din partea Azerbaidjanului și a nerecunoașterii din partea comunității internaționale. Momentan economia statului este susținută de către Armenia și a armenilor din alte zone care și-au deschis afaceri pentru susținerea enclavei.⁹

Dacă privim situația din punct de vedere legal statul Azerbaidjan este indivizibil prin intermediul legilor enunțate de către propria Constituție. Azerbaidjan face parte din ONU încă din anul 1992, granițele recunoscute de către comunitatea internațională în acel moment includeau și regiunea Nagorno Karabakh ca parte din Azerbaijan, astfel că încercarea de a schimba granițele statului azer este un atentat la suveranitatea statului. Un alt lucru de luat în considerare este faptul că enclava nu are o graniță naturală cu Armenia.

Grupul de la Minsk a avut cel mai mare succes în a stopa ostilitățile dintre cele două părți. Acesta a fost creat în anul 1992 și este co-prezidat de Federația Rusă, Franța și Statele Unite ale Americii; din grup fac parte Armenia, Azerbaidjan și Nagorno Karabakh (dar nu ca parte oficială). Ultima propunere de pace prezentată la masa de negocieri de către Grupul de la Minsk se bazează pe Principiile de la Madrid (propunere anterioară). Aceasta a fost discutată în anul 2009 la L'Aquila în Italia. Principiile reiterate sunt următoarele:

- Teritoriile înconjurătoare ale Nagorno-Karabakh să fie restituite Azerbaidjanului;
- Existența unui statut interimar al regiunii care să garanteze guvernarea și securitatea zonei;
- Un coridor care să conecteze Armenia de Nagorno-Karabakh;
- Autodeterminarea statutului legal al regiunii din punct de vedere juridic prin referendum;
- Dreptul refugiaților și IDP (*internally displaced person* – refugiați interni) de a reveni în rezidențele anterioare;
- Garanția comunității internaționale în asigurarea unei misiuni de menținerea a păcii.¹⁰

În anul 2010, în timpul summit-ului G8 Muskoka din Canada, co-președinții Grupului de la Minsk au emis o declarație de presă comună prin care își reafirmă sprijinul față de autoritățile armenice și azere în finalizarea unui acord pașnic. Aceștia subliniază că un viitor acord este necesar să respecte principiile Actului de la Helsinki și punctele principale expuse de către ei în Summit-ul de la L'Aquila. Principiile au fost criticate de ambele părți, dar îndeosebi de către partea armeană, care trăiește cu impresia că este favorizat Azerbaidjanul. Reîntoarcerea persoanelor dislocate și a refugiaților, înaintea organizării referendumului și stabilirii statusului legal al regiunii, îi face pe armeni să creadă că soluțiile găsite sunt pro-azere. Pe de altă parte, mulți azeri consideră inacceptabilă această soluție deoarece ea nu ia în considerare înapoierea integrală a Karabakhului Azerbaidjanului.

Recentele negocieri dintre președintele Ilham Aliyev și Serzh Sargsyan au avut loc pe 24 iunie 2012 în Kazan rolul de gazdă fiind jucat de către președintele rus Dmitry Medvedev. Negocierile nu au fost fructuoase și nu s-a ajuns la nicio înțelegere, iar părțile implicate s-au învinuit una pe cealaltă. Autoritățile armenice au spus că președintele Aliyev a cerut cel puțin douăzeci de schimbări la planul inițial, iar, pe de altă parte, oficialii azeri nu au negat acuzele aduse de către armeni adăugând că Armenia însăși a refuzat ofertele anterioare de soluționare a conflictului și cere în continuare concesii majore din partea Azerbaidjanului.

lui. Cel mai probabil neînțelegerile de la Kazan și imposibilitatea ajungerii la un acord au fost cauzate de viitorul referendum din Karabakh, referendum care, conform principiilor enunțate de către Grupul de la Minsk, ar trebui să determine statutul teritoriului.¹¹

Lipsa pașilor înainte spre soluționarea conflictului creează o stare de neîncredere din partea populațiilor armenice și azere în Grupul de la Minsk și în capacitatea acestora de a acorda o soluție viabilă pentru ambele părți implicate. Comunitatea internațională încearcă să schimbe această percepție printr-o implicare activă în rezolvarea conflictului. Rezultatul întâlnirii de la Kazan a fost discutat de către Grupul de la Minsk, iar declarația comună a cerut semnarea Principiilor de Bază pentru a se putea efectua următorul pas: redactarea unui acord de pace. Opiniile Grupului de la Minsk sunt susținute și de către Înaltul Reprezentat al UE pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate. Nenumărate vizite oficiale au fost făcute în cele două țări pentru a sublinia interesul asigurării securității și rezolvării disensiunilor. Chiar dacă acordul de sistare a focului a fost semnat în 1994, schimburi de focuri de-a lungul liniei de contact au loc în continuare, ceea ce dovedește existența unui mediu de securitate instabil care poate conduce la un nou conflict armat. Prin comparație cu evenimentele din Georgia din 2008 putem ajunge la următoarea predicție: un atac armat din partea Azerbaidjanului asupra Armeniei va duce inevitabil la o nouă intervenție a rușilor în Caucaz. Un asemenea conflict militar ar afecta în mod indubitabil eforturile care se fac pentru asigurarea securității energetice în Europa și importanța pe care o are Azerbaidjanul în REMN. Singura evoluție notabilă a Grupului de la Minsk până acum a fost evitarea reluării războiului. Recunoașterea internațională a Nagorno-Karabakh ar crea un precedent greu de suportat pentru Europa reprezentând un mod de alimentare a conflictelor secesioniste din interiorul statelor și automat încălcarea Actului Final de la Helsinki.¹²

În afară de implicațiile existente din punct de vedere al asigurării securității pe scenă internațională, nerezolvarea acestui conflict are repercusiuni directe și asupra oamenilor din zonă. Recomandările făcute de către or-

ganizații nonguvernamentale precum *Human Rights Watch* și *International Crisis Group* s-au îndreptat către asigurarea unui mediu de respectarea a drepturilor și libertăților omului și încetarea persecuțiilor asupra azerilor de către armeni și vice-versa. Conform unui interviu pe care mi l-a acordat domnul Anar Shukurov (secretar pe probleme economice și politice la Ambasada Azerbaidjanului din România) poziția țării sale este pentru pace, pentru rezolvarea acestui conflict prin utilizarea tuturor mijloacelor diplomatice existente, pentru că, dacă s-ar apela la război, atunci ar exista repercusiuni grave din punct de vedere economic pentru Azerbaidjan și pentru influența pe care acesta o are în REMN.

Relațiile externe ale Azerbaidjanului cu Armenia sunt determinate de istoria pe care cele două state o împărtășesc. Chiar dacă acordul de încetare a focului a fost semnat încă în anul 1994, Nagorno-Karabakh reprezintă butoiul cu pulbere din Caucazul de Sud. Conflictele interetnice reprezintă dificultatea principală din regiune, iar acestea au afectat țările din discuție din punct de vedere al dezvoltării economiei, stabilității și a asigurării securității. Primul pas înainte în rezolvarea disensiunilor dintre Armenia și Azerbaidjan a fost făcut la Sochi în 2011, când președinții Medvedev, Aliyev și Sargsisyan au declarat următoarele: „(este necesară) abordarea tuturor problemelor în mod pașnic și anchetarea incidentelor de-a lungul liniei de încetare a focului sub egida co-președinților Grupului de la Minsk.”¹³ În aceeași lună când a fost eliberată declarația de presă s-a făcut din nou pasul înapoi, co-președinții Grupului de la Minsk au observat violări ale acordului de încetare a focului (incidentele pe linia de încetare a focului fiind raportate până în prezent). Oficialii din Azerbaidjan s-au arătat puternic lezați de incapacitatea Grupului de la Minsk de a găsi o soluție, iar Ministrul Apărării Șafar Abiyev a declarat: „Inabilitatea de găsi o soluție a Grupului de la Minsk forțează Azerbaidjanul să își mărească forțele militare pentru a putea lua măsurile necesare pentru eliberarea Nagorno-Karabakh și a regiunilor înconjurătoare.”¹⁴

Conform organizației *Freedom House*, Armenia este considerată *partially free* spre deosebire de Azerbaidjan care a primit *not free*.¹⁵

Aceste scoruri pe care organizația le oferă statelor au legătură cu nivelul de respectare a drepturilor politice și a libertăților și drepturilor fundamentale ale omului. Ambele țări au mari probleme în a respecta aceste drepturi fundamentale care sunt garantate prin tratatele internaționale. Incursiunea în istorie pe care am efectuat-o în subcapitolul *Factorii ce au condus la conflictul înghețat Nagorno-Karabakh* ne-a făcut să ne facem o părere mult mai clară asupra relațiilor dintre Armenia și Azerbaidjan. Analizarea efectivă a datelor și evenimentelor dintre cele două state de-a lungul timpului ne face să ajungem la următoarea concluzie: situația rapoartelor arată deficiențe între cele două puteri care nu se datorează numai neînțelegerilor apărute în 1988 ci are rădăcini mult mai profunde.

Concluzii

Inabilitatea Grupului de la Minsk de a rezolva conflictul Nagorno-Karabakh nu face altceva decât să amplifice și să degradeze din ce în ce mai mult relațiile dintre Armenia și Azerbaidjan. O astfel de deteriorare a raporturilor dintre cele două țări are repercusiuni nu numai în interiorul statelor implicate ci și din prisma faptul că reprezintă o amenințare constantă pentru REMN. Din păcate nu este singurul conflict nerezolvat în zona sau singura situație care are nevoie de atenția și intervenția imediată a organizațiilor internaționale. Relațiile dintre Armenia și Turcia nu sunt nici ele dintre cele mai bune, datorită nrecunoașterii de către Turcia a genocidului armean, astfel statul turc făcând parte din lista de state cu care Armenia nu are relații diplomatice. În afară de problemele nerezolvate ale armenilor nu trebuie să uităm să menționăm Osetia de Sud și Abhazia care, și ele la rândul lor, contribuie la predispoziția către diferende a Caucazului de Sud. Alimentarea conflictelor înghețate și interetnice în timpul comunismului de către URSS și nerezolvarea acestora după căderea Uniunii Sovietice de către organizațiile internaționale duce la posibilitatea unor repercusiuni majore în spectrul securității internaționale. Asigurarea securității energetice nu va putea să fie

întreprinsă cu succes până la capăt dacă chiar statul cheie, Azerbaidjanul, este implicat într-o neînțelegere care duce implicit la instabilitate regională.

Oficialii de la Baku au declarat de nenumărate ori că nu doresc rezolvarea conflictului prin intermediul folosirii forței ci preferă soluționarea lui prin folosirea mijloacelor politico-diplomatice și printr-o implicare mult mai activă a Grupului de la Minsk și a implementării rezoluțiilor ONU referitoare la diferend. Dacă analizăm din punct de vedere strict logic afirmațiile care vin de la Baku, credem că acestea sunt adevărate, pentru că situația existenței unui conflict armat în Karabakh ar duce implicit la scăderea vizibilă a rolului de *hub* energetic al Azerbaidjanului. Un alt motiv pentru care un conflict armat nu este promovat este precedentul din 2008 din Georgia. Impactul războiului de cinci zile a dovedit că există posibilitatea ca aceste conflicte înghețate din fosta URSS să devină din nou „calde”, ceea ce ar avea consecințe nedorite asupra tuturor statelor ce aspiră la păstrarea unui mediu prielnic cooperării și siguranței. Nerespectarea dreptului internațional în vara anului 2008 se impune a fi atent analizată de organizațiile internaționale, pentru a le putea servi ca lecție în anticiparea unui conflict viitor, astfel câștigând oportunitatea de a îl gestiona din timp și prin mijloace non-violente. Încălcarea dreptului internațional în timpul războiului din Georgia ne face să ne punem anumite întrebări în legătură cu modul de raportare al Rusiei la conflictele etno-religioase din republicile ex-sovietice. Aceasta nu a ezitat să își manifeste dezacordul față de apropierea Occidentului, în special de Caucazul de Sud, simțindu-și amenințat statutul de putere predominantă în regiune.

Bibliografie

Adriana UNGUREANU, „Nagorno – Karabakh, 20 de ani de negociere fără rezultat”, *Centrul de Studii Strategii de Apărare și Securitate*, vol. 2, 2011.

David C. KING, *Cultures of the World: Azerbaijan*, editura Marshall Cavendish, New York, 2006, p. 5.

David C. King, *Cultures of the World: Azerbaijan*, editura Marshall Cavendish, New York, pp. 20-27.

Dr. Ioan STAN, „Mișcările separatiste din Transcauzia, surse de conflict și instabilitate ale relațiilor politico-

militare în estul Mării Negre”, *Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate*, vol. 4, pp. 142-152, 2009.

Dumitru SESSERMAN, „Conflicte înghețate din era post sovietică. Integrarea regională – o șansa pentru soluționarea conflictului Nagorno – Karabah”, *Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate*, 2010.

Heiko KRÜGER, *The Nagorno-Karabakh Conflict. A legal Analysis*, Springer, New York, 2010 p.5.

Ibidem 5, pp. 5-14.

Joint Statement by the Heads of Delegation of the OSCE Minsk Group Co-Chair Countries and the President of Azerbaijan and Armenia”, www.mfa.am, accesat la 12.03.2013.

Suha BOLUKBASI, *Azerbaijan a Political History*, International Library of the Caucasus, New York, 2011, p.35

Svante E. CORNELL, *Azerbaijan Since Independence*, Library of Congress, New York, 2011, p. 30.

Vladimir SOCOR, „Armenia, Azerbaijan Again Fail to Agree on Karabakh Peace Framework”, *Eurasia Daily Monitor*, vol. 8, nr.125,2012, www.jamestown.org, accesat la 12.10.2012.

Vladimir TISMĂNEANU, „Genocidul armean: o crimă absolută”, *Evenimentul Zilei*, 2011, www.evz.ro, accesat la 12.05.2013.

www.freedomhouse.org, accesat la 30.05.2013.

www.interfax.com, accesat la 24.02.2013.

www.osce.org, accesat la 23.03.2013.

Note

¹ David C. KING, *Cultures of the World: Azerbaijan*, editura Marshall Cavendish, New York, 2006, p. 5.

² Suha BOLUKBASI, *Azerbaijan a Political History*, International Library of the Caucasus, New York, 2011, p. 35.

³ Svante E. CORNELL, *Azerbaijan Since Independence*, Library of Congress, New York, 2011, p. 30.

⁴ David C. KING, *idem*, pp. 20-27.

⁵ Heiko KRÜGER, *The Nagorno-Karabakh Conflict. A legal Analysis*, Springer, New York, 2010 p. 5.

⁶ Vladimir TISMĂNEANU, „Genocidul armean: o crimă absolută”, *Evenimentul Zilei*, 2011 www.evz.ro, accesat la 12.05.2013.

⁷ *Ibidem* 5, pp. 5-14.

⁸ Dr. Ioan STAN, „Mișcările separatiste din Transcaucazia, surse de conflict și instabilitate ale relațiilor politico-militare în estul Mării Negre”, *Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate*, vol. 4, pp. 142-152, 2009.

⁹ Dumitru SESSERMAN, „Conflicte înghețate din era post sovietică. Integrarea regională – o șansa pentru soluționarea conflictului Nagorno – Karabah”, *Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate*, 2010.

¹⁰ www.osce.org, accesat la 23.03.2013.

¹¹ Vladimir SOCOR, „Armenia, Azerbaijan Again Fail to Agree on Karabakh Peace Framework”, *Eurasia Daily Monitor*, vol. 8, nr. 125, 2012, www.jamestown.org, accesat la 12.10.2012.

¹² Adriana UNGUREANU, „Nagorno-Karabakh, 20 de ani de negociere fără rezultat”, *Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate*, vol. 2, 2011.

¹³ Joint Statement by the Heads of Delegation of the OSCE Minsk Group Co-Chair Countries and the President of Azerbaijan and Armenia”, www.mfa.am, accesat la 12.03.2013.

¹⁴ www.interfax.com, accesat la 24.02.2013.

¹⁵ www.freedomhouse.org, accesat la 30.05.2013.

ABSTRACT

This study aims at presenting a short analysis regarding the importance of the Azerbaijan's heritage throughout history. The foray is essential for us to be able to understand the factors that led to the frozen conflict of Nagorno – Karabakh. The climax of the conflict was reached in 1988 but the foundation of the inter –ethnic conflict was reinforced and nurtured for centuries. In the last 20 years the Minsk Group made very small steps towards finding a proper and valid solution for both sides involved.

Keywords: Azerbaijan, Nagorno – Karabah, Armenia, frozen conflict, geopolitics, history

Andreea Marin graduated from the Political Science University at University of Bucharest and after that obtained a Master's Degree in International Relations at the same University. Her main interests are political science, international relations and the post-Soviet space's frozen conflicts.

SECURITATE ÎN ASIA ȘI ORIENTUL MIJLOCIU

Evoluții ale războiului civil din Siria: factorii interni și externi. Rolul Iranului și al Turciei

Dr. Șerban F. Cioculescu

„Primăvara arabă”: când revoluția conduce la război civil

„Primăvara arabă” este un fenomen complex, declanșat la cumpăna anilor 2010-2011 în mai multe state din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, ca o tentativă a unei părți a populațiilor de a schimba regimuri dictatoriale, corupte, uneori extrem de represive și de a aplica necesarele reforme politico-economice pe care dictatorii le-au împiedicat decenii la rând. Factorii explicativi ai Primăverii arabe sunt numeroși și relativ bine-cunoscuți: lipsa de libertate, osificarea regimurilor, șomajul și decăderea economică, inegalitatea socio-economică foarte mare dintre elitele care monopolizau puterea și oamenii obișnuiți, corupția generalizată și lipsa de perspective pe termen mediu.¹ Dacă în Egipt și Tunisia, presiunea maselor și dezertarea unei părți a aparatului de stat în tabăra protestatarilor au condus la căderea pe cale pașnică a dictatorilor și organizarea de alegeri democratice (cu toate că statul egiptean a cunoscut ulterior o lovitură de stat militară contra președintelui ales în 2012), în schimb rezistența extremă a guvernelor față de cererile legitime ale maselor, violența sângeroasă contra civililor, aveau să conducă în Libia și apoi în Siria la războaie civile. Era vorba de două republici conduse de dictatori care se revendicau din ideologii pretins de stânga, reformiste și care se distanțaseră clar de mesajul islamist, aplicând chiar persecuții dure contra islamiştilor. Au trecut prin răzmerițe ce prevesteau război civil Yemen (care deja avusese

parte de război civil în 1994) și Bahrein, evitând însă căderea în anarhie și haos, ultimul grație intervenției externe a monarhiei saudite. Se remarcă faptul că monarhiile tradiționale din Golf și MENA (*Middle East and North Africa*) au reușit să evite ca tulburările izbucnite să se transforme în război civil, cazurile clasice fiind Iordania și Maroc unde protestele stradale au fost gestionate constructiv, cu moderație. În schimb, republici fragile, aflate în tranziția către democrație, precum Irak și Liban se află aproape de reizbucnirea unor războaie civile. Nu doar state corupte și despotice se confruntă cu mișcări populare de contestare: Turcia, un exemplu de reușită democratică – de fapt singura democrație funcțională (la standarde occidentale) din MENA – s-a confruntat în iunie 2013 cu mari manifestații de proteste legate de configurația urbanistică a Pieței Taksim din Istanbul și de autoritarismul pro-islamic al regimului creat de AKP (*Adalet ve Kalkınma Partisi* – Partidul Dreptății și Dezvoltării, aflat la guvernare, de factură islamist moderată) în ultimul deceniu. În mod uimitor, Brazilia, adică un stat non-musulman, a trecut și ea prin grave tulburări sociale stradale, ceea ce demonstrează că peste tot în lume există mase mari de oameni frustrați pe motive mai ales socio-economice. Atunci când acestor cauze economice li se adaugă și lipsa libertăților politice, potențialul de tulburări sociale devine extrem de greu de gestionat de către elitele aflate la putere.

Ce este un război civil? O definiție clasică ne spune că „războiul civil poate fi definit minimal ca fiind o luptă armată în interiorul gra-

nițelor unei entități recunoscute ca suverane între tabere ce se aflau sub aceeași autoritate la începutul ostilităților”²

Statistic, războaiele civile au devenit mai numeroase din 1945 încoace iar după finalul Războiului Rece, ele sunt în mod zdrobitor dominante numeric dar și ca durată și intensitate față de războaiele inter-statale.³ În timp ce înclăștări precum cele dintre SUA, Marea Britanie și Irak (2003) sau dintre Federația Rusă și Georgia (2008) sunt excepții la începutul acestui secol, țări din Africa, Asia dar și din Europa (Caucaz și Balcanii de Vest) s-au aflat în devastatoare războaie civile în ultimele două decenii. Nu știm în ce măsură rebelii sirieni care își dau viața zi de zi pe străzile orașelor și satelor cunosc istorie și sunt interesați de comparații pertinente. Presupun că măcar unii posedă date despre diverse alte războaie civile, așa încât să nu cumva să creadă că al lor este primul din istoria lumii. Probabil că cel mai adesea compară conflictul sirian cu războiul din Libia, mai ales că a avut un final fericit pentru insurgenți. La fel, suporterii președintelui Assad și acesta însuși ar trebui să încerce să desprindă niște lecții din trecut. După cum arată Daniel Byman, războiul civil este deja un element pre-existent în Orientul Mijlociu extins, fiind de amintit conflictele din Algeria, Egipt, Iran, Irak, Iordania, Libia, Liban, Oman, Siria și Yemen. Aceste războaie sunt adesea repetitive, ciclice, produc efecte de *spill over* în vecinătăți (prin deplasările forțate sau voluntare de populație peste granițe), ele duc la radicalizarea unor segmente largi ale populației și întăresc sau slăbesc guvernele, crează noi lideri din care unii se legitimează doar prin radicalism și violență.⁴ Adesea, statele vecine vor să profite de țara aflată în conflict intern, de pildă spre a avea acces la resursele ei, ori intervin ca nu cumva războiul să se întindă peste graniță și pe teritoriul lor, astfel încât, de regulă, se ajunge la transformarea războaielor civile în „războaie regionale.”⁵

Omogenitatea etnică și/sau religioasă a populațiilor, favorizarea unor grupuri de către dictatori în detrimentul altora dar și tribalismul din aceste societăți au favorizat sau au inhibat tendința acestor conflicte socio-economice și politice de a escalada spre război civil. Există o amplă literatură de specialitate dedicată

războaielor civile și nu este acum cazul să o trecem în revistă. Diverși autori au identificat „motoarele” acestui fenomen în existența statelor „slabe”, a unor resurse ce pot fi prădate, a elementului multi-etnic și multi-religios pe un teritoriu dat, a mitologiilor colective negative și a traumelor istorice, de asemenea în inegalitățile socio-economice persistente asociate unor anumite grupuri, resentimentele și prezența armelor în sânul populației etc.⁶ S-a demonstrat că, uneori, între comunități etnice rivale ce își dispută un teritoriu pe care îl locuiesc împreună, amestecate, sporește riscul declanșării unui război civil din cauza mecanismului de „dilemă a securității societale” (etică și/sau religioasă).⁷ Cu alte cuvinte frica reciprocă de anihilare, ca urmare a unui atac surpriză îndeamnă taberele ostile să treacă la atac. De aceea, se șterge granița dintre războiul de apărare și cel de atac iar epurarea etnică poate ajunge să fie o strategie inclusiv „defensivă” (preventivă) contra unui potențial agresor.⁸ În cazul sirian, prezența în vestul țării, în zona intens populată, precum și în nord, a grupurilor alawite, sunnite, šiite, creștine respectiv arabe și kurde, aflate practic în zone ce se suprapun și se intercalează, fără un spațiu geografic despărțitor, cu rol de tampon, sporește sentimentul de frică și este propice unui război civil bazat pe frica reciprocă de anihilare.⁹ Modelul lui Stuart Kaufman presupune existența unor mitologii negative bazate pe ostilitatea istorică între grupuri identitare, teama reciprocă de exterminare sau izgonire din spațiul de viață, și mobilizarea maselor de către factorul politic, prin instrumentalizarea fricii și urei.¹⁰

Expertul american Kenneth Pollack a explicat convingător de ce s-a ajuns la război civil în Siria și nu în alte state ce au trecut prin frământări asemănătoare:

“In retrospect, part of the reason the protests in Tunisia and Egypt resulted in relatively quick and clean revolutions that succeeded in overthrowing the leaders seems to be the relative homogeneity of their populations. While societal divisions certainly exist in Egypt and Tunisia (divisions that have, in some cases, been enflamed by the success of the revolutions), the protests actually brought disparate groups together in these states, while they tore

people apart elsewhere in the region. This made Ben Ali's and Mubarak's regimes more vulnerable to a seemingly unified public outpouring against them: their security forces were less willing to fire on their own people, and the regimes did not have a significant section of the elite automatically behind them."¹¹

Față de relativa omogenitate etno-religioasă din Egipt ori Tunisia, în Siria și Libia, existența unor profunde clivaje etno-religioase a generat o situație clară a majorității populațiilor de partea sau contra dictatorilor respectivi. Regimurile dictatoriale au avut de partea lor acele segmente ale societății care se considerau privilegiate iar sentimentele revoluționare ale maselor s-au mulat pe solidaritățile tribale și religioase. Dictatorii au reușit să manipuleze relativ ușor aceste sentimente de ură și neîncredere, fiecare grup identitar situat de partea sau contra liderilor temându-se pentru propria supraviețuire. Fenomenul de „cleansing” este specific războaielor civile de tip sectar, precum Bosnia Herțegovina, Congo, Liberia etc.

Așadar ce tip de război civil există în Siria și cu ce alte războaie civile am putea compara ce se întâmplă acum în această țară? Desigur, ne gândim la Bosnia anilor '90, la Irakul din perioada 2003-2007, la Libia anului 2011. De ce nu și la războiul civil spaniol de acum peste 70 de ani ori la cel din Rusia anilor 1918-1922?

Putem identifica așadar câteva elemente fundamentale ale acestui conflict:

1. scindarea populației în pro-Assad și anti-Assad, sirienii „neutri” fiind tot mai rari – separația netă dintre „laici” și religioși

2. diviziuni în sânul opoziției, căreia îi lipsește un „centru” de comandă: multiple facțiuni independente, bazate pe identități locale sau pe distincția islamist/laic, ajung chiar să lupte între ele pentru teritorii și resurse

3. caracterul inter-confesional: sunniții insurgenți luptă să anuleze supremația politică a šiitilor (din care cea mai mare parte sunt alawiți¹²) iar luptele au un aspect „sectar”

4. nimeni nu are forța să se impună decisiv, conflictul se prelungește de pe un an pe altul deoarece de partea rebelilor nu au trecut destui soldați și oficiali ai guvernului, nici majoritatea absolută a populației

5. au avut loc deja masacre, epurări de tip sectar mai ales contra civililor și ele continuă neabătut

6. au intervenit și intervin state terțe (Iran, Turcia, Arabia Saudită, Qatar, Israel, Rusia etc.) dar și grupări de tip transnațional (Al Qaeda din Mesopotamia, alte grupări sunnite extremiste gen Frontul Al Nusra, precum și Hizbollahul šiit, miliții din Libia etc.)

7. Israelul a stat multă vreme în expectativă, a lovit „chirurgical” deși probabil ar prefera o stabilizare în jurul lui Assad decât o victorie a rebelilor, asta dacă nu cumva va reuși să negocieze în secret cu aceștia un modus vivendi, lucru destul de implauzibil. Din punct de vedere „tehnic”, statul israelian e încă în stare de război cu Siria;

8. se produce exportul de instabilitate către Liban, Irak, Iordania, state care au și ele grupuri sunnite, šiite (în diverse concentrații) și care sunt „penetrate” strategic de țări vecine mai asertive

9. există mari mase de refugiați sirieni în exterior (circa 2 milioane în august 2013) și o parte din populație deplasată intern (4-5 milioane)

10. se desfășoară pe teritoriul sirian un *proxy war* (război prin interpuși) între Iran și Arabia Saudită plus Qatar, dar Turcia și Rusia joacă și ele un rol major

11. intervenția umanitară după modelul libian este extrem de improbabilă deoarece Rusia și China se tem de schimbarea de regim, de precedentul creat în Libia, de pierderi economice și strategice.¹³

Situația din Siria seamănă nu doar cu cea din războiul civil libanez, ci și cu cea din Irak, prin caracterul sectar al luptelor și prin intervenția unor grupări afiliate Al Qaeda, dar și a unor state vecine înrudite religios cu unele grupuri din statul țintă. Asemănările cu situația din Libia trebuie consemnate și ele, deși nu există la libieni marele conflict de falie între sunniți și šiiti care e tipic triadei Irak-Liban-Siria. În lipsa existenței šiitilor, falia identitară dintre Cirenaica și Tripolitania joacă, oarecum, un rol similar de divizare și clivaj în cazul libian. De asemenea, voi arăta și anumite asemănări cu Războiul civil spaniol din prima jumătate a secolului trecut. Devine clar că in-

surgenții sirieni s-au bazat masiv pe ajutorul extern (în contextul afinităților identitare și a fenomenului Primăverii Arabe) și pe existența unor clivaje religioase și etnice care vulnerabilizau statul sirian din interior. Nu ajunge doar să existe guverne și rețele transnaționale care să asigure fondurile și armele necesare, sau refugiul peste granițe în caz de nevoie. Munții, pădurile, zonele pustii de deșert și slăbiciunea forțelor armate guvernamentale sunt factori ce favorizează rebeliunile și le ajută să aibă succes.¹⁴ Exemple precum gherilele PKK din munții și dealurile Turciei răsăritene, Tigrii Tamili din jungla Sri Lankăi sau grupările de gherilă din jungla RD Congo (de pildă faimosul „M23”) sunt elocvente.

***Proxy wars* și competiția pentru hegemonie regională**

Revoltele siriene au început în martie 2011, în jurul orașului Dara'a, aflat pe râul Yarmuk, lângă granița cu Iordania. Țara era condusă de președintele Bashar al Assad, cel care i-a succedat tatălui său Hafiz al Assad, continuând să guverneze despotic, într-un stat arab destul de mic, de sărac și de criticat ori chiar amenințat de SUA din cauza acuzațiilor de a sprijini acte teroriste, precum și pentru reprimarea unor grupuri etno-religioase.¹⁵ Cinsprezece băieți de 10-15 ani au fost arestați pentru proteste stradale și torturați cu sadism, unii uciși., de forțele de ordine siriene. Mase de oameni au ieșit pe străzi în Dara'a și asupra lor s-a tras cu arme letale. Un copil numit Hamza Ali al-Khatteeb avea să fie ucis și dezmembrat de tortionarii săi în luna mai 2011.

Continuarea luptelor, la trei ani de la începutul revoltei, se datorează desigur și țărilor care de fapt întrețin războiul: Iran, Arabia Saudită, Turcia (direct, cu armamente sau cu oferirea de *safe heavens*), Rusia, Franța, Marea Britanie (indirect, diplomatic, dar în perspectivă cu armamente) și desigur și pasivității SUA care ezită să intervină adică să ajute opoziția. De fapt, se pare că brianicii, francezii și americanii au trimis în țări vecine Siriei instructori militari spre a îi „școli” pe rebeli, aceasta cu toate că au fost avertizați că grupări extremiste de tip Al

Qaeda și-au infiltrat oamenii printre combatanții rebeli.¹⁶ Președintele Obama a condamnat de la început atocitățile comise de foștele loiale regimului dar nu își dorește desigur un nou regim la Damasc dominat de islamiști anti-occidentali, cu toate că din punct de vedere umanitar actuala situație pare intolerabilă.¹⁷ El a stabilit un fel de „linie roșie” a cărei violare ar putea atrage o intervenție militară americană: folosirea armelor chimice. A folosit expresia „ar putea să imi schimbe calculele”, referindu-se la folosirea acestor arme cumplite. Acum e posibil ca forțele guvernamentale să fi făcut și acest pas, cel puțin așa susțin unii experți militari americani, britanici, francezi și israelieni. Pe 21 august 2013, după ce rebelii sirieni au aratat lumii imagini cu zeci de victime atribuite unui atac chimic guvernamental, ministrul francez de externe, Laurent Fabius, a afirmat că e datoră comunității internaționale să „reacționeze cu forță”, deși a exclus trimiterea de forțe terestre în teatrul de luptă. Administrația Obama a decis să ceară avizul Congresului spre a decide bombardarea eventuală a unor ținte militare din Siria, dar exista riscul real al respingerii de către Congres a cererii. De aceea Obama a dat finalmente curs solicitării Rusiei de a permite Siriei să își auto-distruge depozitele de arme chimice, sub supervizarea ONU. Președintele sirian Assad a fost de acord cu acest plan dar a avertizat că va dura circa un an până ce toate aceste arme vor fi eliminate. Între timp s-a aflat că Obama autorizase printr-un memorandum secret din aprilie 2013 propunerea CIA de a îi înarma pe rebeli, dar faptul că aceștia au suferit mai multe înfrângeri militare a dus la amânarea planului.¹⁸

Iar rebelii sunt acuzați la rândul lor că au folosit cumplitul gaz sarin, nu doar de Assad și apropiații săi ci și de politicieni și experți din Rusia și Iran. Așa să fie oare?

Un factor important este și reacția Israelului. Acesta a bombardat de mai multe ori ținte din Siria, depozite și laboratoare folosite, în opinia sa, de mișcarea șiiită Hizbollah sau de Iran. Și nu ca să ajute pe rebeli sau guvernul ci ca să se pună la adăpost. Israelul păstrează platoul Golan, ocupat de decenii întregi, ca garanție ultimă că Siria nu va declanșa din nou o agresiune sau că nu îl va destabiliza transfrontalier prin metode subversive. Din motive

politice și strategice evidente, Tel Aviv-ul nu poate promite rebelilor sirieni că odată ce îl vor înlătura pe Assad și vor forma un guvern legitim le va ceda Golan-ul, deoarece radicalii sunniți care luptă contra alawiților în Siria nu au cum să simpatizeze Israelul și nici nu pot anunța concesii față de acesta, fără riscul de a își înstrăina o bună parte dintre adepți. Acești radicali nu par momentan interesați de soarta palestinienilor dar lucrurile se pot schimba cu vremea. Dacă ar forma guvernul, rebelii ar căuta poate să se legitimeze prin retorica și acțiuni anti-israeliene, redeschizând brutal problema Golan, față de Bashar Asad care s-a ferit pe cât posibil de complicații. Totuși, Tel Aviv-ul poate fi mulțumit de faptul că Hamas-ul palestinian a părăsit alianța cu Siria și Iran, trecând în tabăra Egiptului (cel puțin înainte de lovitura de stat militară de la Cairo), Qatarului și Turciei, așadar state apropiate de Occident (SUA).¹⁹ Momentan, Hamas nu mai e așadar un pion al Iranului, cum e Hezbollah. În plus, Israel nu e confruntat cu valuri de refugiați sirieni, deoarece granița sa cu Siria, zona Platoului Golan, e închisă cvasi-ermetic.

În numele unei strategii pre-emptive, vechi de zeci de ani, statul israelian caută să diminueze anticipat elementele de putere folosite de adversarii săi, în condițiile în care Teheranul și Hezbollahul sunt marii sprijinitori ai regimului Assad. Normal, nici rebelii sirieni și nici „protectorul” lor clasic, Arabia Saudită, nu pot lăuda cumva atacul israelian, ca să nu își pună în cap „strada” arabă, tradițional anti-israeliană. Turcia desfășoară și ea de cel puțin patru ani o retorică anti-israeliană virulentă și nu poate da înapoi brusc fără a „pierde fața”, mai ales că electoratul AKP, partidul de guvernământ (islamist moderat), a fost obișnuit cu ponegrirea pe toate tonurile a Israelului. Israelul se teme așadar de o radicalizare suplimentară a populației din Siria dar și de o revenire a Egiptului post-Mubarak (condus inițial de Frăția Musulmană (FM) apoi de Armată, după lovitura de stat din iulie 2013) la vechea alianță cu Siria, cea care permisesese războiul de Yom Kippur din octombrie 1973.²⁰ Totuși israelienii au privit cu ușurare arestarea liderilor FM și recuperarea puterii în stat de către Armata egipteană, dând de înțeles astfel că preferă situația ante-

piloni ai regimurilor republicane dictatoriale și ostile extremismului islamic.

Trebuie spus în acest punct că Hezbollahul, actor transnațional non-statal, a devenit un inamic major nu doar la Israelului (este deja de peste 30 de ani) ci și al rebelilor sunniți din Siria.²¹ Forțele Hezbollah au fost create în 1982, cu masiv sprijin iranian, spre a combate invazia israeliană din Liban²² dar luptă acum cu arma în mână în Siria, ajutând regimul Bashar Assad să recucerească de la rebeli orașe precum Qusair. Dacă forțele pro-guvernamentale ajung aproape de obținerea victoriei, cred că rebelii sirieni aproape sigur vor lansa semnale de deschidere către Israel, considerând că e un „rău” acceptabil și necesar. Ei sunt foarte dezamăgiți de Hezbollah, pe care cu un câțiva ani în urmă îl laudau pentru rolul său în „alungarea” trupelor israeliene din Liban. E doar o problemă de timp și un mare motiv de angoasă pentru tabăra președintelui.. Așadar, Hezbollahul a fost creat să combată Israelul și să apare șiiții libanezi în epoca războiului civil în care desigur Israelul și-a avut partea sa de implicare. Organizația a comis atacuri contra unor ținte israeliene (mai ales civili dar și oficiali) în Egipt, Azerbaidjan și Bulgaria, mai ales după ce în februarie 2008 a fost ucis de către necunoscuți Imad Mughniyah, liderul militar al grupării. Hizbollah activează în Libanul de Sud, Valea Bekaa și în periferiile sudice ale Beirutului dar are operativi și în țările vecine precum și în Europa. I se mai spune și Islamic Jihad, Revolutionary Justice Organization, sai Organization of the Oppressed on Earth. În 2006, Hezbollah a fost implicat într-un război devastator de 34 de zile cu Israelul (pe care l-a provocat răpindu-i doi militari apoi ucigându-i), pe teritoriul libanez, soldat cu 1200 victime libaneze și 158 israeliene. Aripa civilă a grupării a deținut două portofolii de miniștri în guvernul lui Najib Mikati, 12 locuri de parlamentari în Liban, de asemenea deține un post TV (Al Manar), unul de radio, gestionează cel puțin patru spitale și 12 școli pentru libanezii șiiți. Miniștrii de externe au UE au acceptat pe 22 iulie 2013 să pună pe lista organizațiilor teroriste aripa militară a Hezbollah, deși inițial state precum Malta, Austria, Cehia ori Spania se opuneau. Olanda și Marea Britanie au promovat ideea, aducând și dovezi.

În conflictul sângeros din Liban, Hizbolah a jucat un rol-cheie, dar Siria și Iranul s-au amestecat și ele masiv. Există așadar tradiția de “proxy war” în această sub-regiune. Analiztii au arătat că o bună parte dintre șiiții libanezi sunt foarte atașați afectiv de Siria lui Bashar și răspund chemărilor Hezbollah:

*„With or without a direct presence in Lebanon, however, Syria will likely continue to enjoy the support of a considerable swath of Lebanese society for its foreign policy prerogatives. The counterdemonstration on March 8, 2005, called for by Nasrallah and attended by an estimated half million people provides evidence for the demographic weight of Syria’s supporters in Lebanon, especially among the Shi’a community.”*²³

Însă sprijinirea taberei pro-Assad îl va face, cred, foarte nepopular în ochii arabilor sunniți din Golf și Magreb. Efectiv Hezbollah ar putea fi văzut acum ca braț armat clandestin al Iranului, trimis de Teheran să salveze de la colaps regimul dominat de alawiți (ramură a șiiților) din Siria. A devenit clar că Hassan Nasrallah, liderul (secretarul general) Hezbollah, a decis să participe la războiul civil sirian spre a ajuta Iranul să își păstreze capacitatea de influență în Siria. Mai precis a fost un fel de “troc”: sprijin pentru Assad contra ajutor din partea Iranului. El a pretins că o victorie a sunniților sirieni (pe care îi numește “takfiris” adică extremiști, Salafişti) ar fi de fapt profitabilă Israelului și SUA, care ar dori să reducă puterea globală a șiiților (al căror instrument de luptă unic se consideră Hezbollah), sugerând o alianță secretă de facto, ceea ce evident este o absurditate! Liderul șiiit leagă de fapt supraviețuirea Hezbollah și a cauzei palestiniene de supraviețuirea Siriei asadiste și a Iranului. Ca efect direct, în Liban au re izbucnit violențe de stradă în orașul Tripoli, între sunniți și șiiți, legate de participarea ambelor grupuri la violențele sectare din Siria vecină. De pe teritoriul sirian, rebelii au lansat mortiere în Liban, lovind ținte din Valea Bekaa, zona de iradiere a Hezbollah. În acest fel, au vrut probabil să pedepsească grupul șiiit, pentru amestecul în războiul sirian. Iar principalii adversari ai Hezbollah din Liban, Mișcarea de coaliție “14 Martie” a chemat la acțiuni de protest și sprijină discret înrolările unor libanezi

sunniți pe frontul sirian. Principalul partid al acestei coaliții se numește chiar...*Sunni Future Movement*. Acești combatanți sunniți capătă deja experiența războiului pe frontul sirian și e probabil că, odată întorși în Liban, vor fi capabili să se opună Hezbollah-ului, chiar în mod violent. Demonizarea reciprocă a taberelor în conflict este evidentă: alawiții pro-regim îi numesc pe rebeli “extremiști”, jihadiști, pionii Al Qaeda iar rebelii pe alawiți “sectari”, slugi ale Iranului, eretici etc. Clericul egiptean sunnit Sheikh Yusuf al-Qaradawi, un teolog foarte prestigios (poate cel mai prestigios cleric sunnit din lume, autor a peste 100 de cărți religioase), apropiat Fărtiei Musulmane, îndeamna pe egipteni să meargă să lupte în Siria contra Iranului și a Hezbollahului, numit de el “Party of Satan”!²⁴ Au mai facut apeluri similare către jihadiști sunniți străini și alți clerici, de pildă Marele Muftiu al Arabiei Saudite, Abdul Aziz al-Sheikh sau clericul Saud al-Shuraim. În mod normal, clericii respectați și moderați precum Qaradawi nu fac apeluri pentru islamişti străini să vină să lupte pentru o cauză în alt stat ci doar spun că există o “datorie colectivă” (*collective duty*) și o obligație mai generală, care nu privește toți musulmanii sunniți ci doar pe cei care se simt capabili. Doar clericii radicali spun că orice musulman trebuie să lupte și că e o datorie individuală!²⁵ Aceste apeluri garantează sosirea a mii de luptători străini în Siria, lucru ce va îngreuna semnificativ negocierile de pace și respectarea unui eventual acord de armistițiu ori de pace. Unele surse estimează că circa 5000 de luptători străini din peste 60 de țări au venit deja în Siria. “This makes Syria the second-largest foreign-fighter destination in the history of modern Islamism. (In the 1980s, the Afghan jihad drew approximately 10,000 volunteers but over a period of ten years.)”²⁶ Alte surse ridică estimările la zeci de mii. De pildă, Ibrahim Talib, cercetător principal și director adjunct al Center for Strategic Studies din Damasc, vorbește de 130.000 de jihadiști străini veniți în Siria și oferă și o statistică a provenienței lor: “Tunisians come first, with about 15,000 fighters, then Libyans, then Saudis, then Egyptians and Palestinians followed by Lebanese. After that comes the [fighters] from outside the region. There are estimations

of more than 40 countries that have citizens fighting in Syria.”²⁷

S-a ajuns ca în zona de front să se lupte extremiști din cei mai violenți: combatanți al Qaeda din Iraq și din Frontul Al Nusra (Jabha al-Nusra) de partea rebelilor, respectiv forțe Hezbollah și contingente iraniene de partea guvernului de la Damasc. Din ce în ce mai clar, combatanții care provin din Orientul Mijlociu, Africa de Nord, Asia Centrală-Caucaz sau Europa de Vest, merg în Siria având sentimentul acut că participă la un război religios necesar, în care “binele va triumfa contra răului”. Linia de clivaj majoră e chiar separația dintre sunniți și šiiti, o ură interconfesională veche de peste paisprezece secole! Așadar Primăvara Arabă a potențat în zona Golfului Persic acest conflict identitar și politic, tinzându-se spre omogenizare forțată și viopelnte sectare. Alawiții siriieni, speriați de violențele la care sunt supuși de sunniții siriieni și străini, tind să strângă rândurile în jurul președintelui Asad. Deși formează maxim 12% din populație, alawiții sunt dominanți în armată, în trupele speciale și în forțele de intelligence, formând unități pro-Assad cunoscute și sub denumirea de “fantomă” (shabiha).²⁸

Orașul Qusair, miză a luptelor din lunile mai-iunie, pierdut de rebeli, e relativ aproape de granița cu Libanul, așa încât e logic de ce forțele pro-Assad vor neapărat să păstreze controlul asupra acestei regiuni, mai ales că în Liban există Valea Bekaa, punctul de iradiere al Hezbollah. În cazul în care Assad ar pierde Damascul și restul Siriei, probabil că ar fi tentat să desprindă o bucată din teritoriul sirian, zona învecinată cu Libanul dar și nordul și centrul coastei mediteraneene, unde spuneam la început, siriienii alawiți sunt majoritari. În același timp și granița cu Irakul e valoroasă, asigurând contactul cu Iran, unul dintre principalii susținători ai lui Assad. Zona pe care forțele regimului ar pute ajunge săm o desprindă din restul țării ar fi deci cea de la granița cu Liban și o porțiune din zona de graniță cu Irakul.

Oricum, ca și în războiul civil spaniol de acum peste 73 de ani, conflictul început ca o răzmeriță contra regimului la putere a atras ca un magnet extremiștii din afara țării: așa cum în Spania au sosit combatanți comuniști din toată Europa formând brigăzi internaționale

iar generalul Francisco Franco a atras de partea sa sprijin fascist și nazist (au luptat circa 60-80 de mii de italieni pe acel front – doar în martie 1937 în ofensiva eșuată de la Guadalajara au participat în tabăra Naționaliștilor 35.000 de soldați italieni din *Corpo Truppe Volontarie* plus alte mii de “cămăși negre” – iar Legiunea Germană Condor a comis adevărate masacre prin bombardamente aeriene; în cadrul Brigăzilor internaționale pro-Republicane au luptat zeci de mii de străini: francezi, americani, englezi, italieni, germani, români, ruși etc.).²⁹ Dacă atunci, în Spania, religia a jucat un anume rol în decizia Italiei de a trimite trupe, în condițiile în care țara era și este majoritar catolică iar republicanii spanioli asasinau preoți catolici și distrugeau biserici, în Siria de azi, solidaritățile au ajuns să se manifeste aproape exclusiv pe linie religioasă, deși atât Assad cât și rebelii afirmă că ar fi vorba de un război cu valențe politice, nicidecum religioase!³⁰ Așadar ambele tabere neagă dimensiunea sectară în favoarea celei politice, ceea ce e valabil doar la nivel retoric. Mai trebuie spus că o mare parte a alawiților sunt laici, nu toți îl susțin pe Assad dar se tem de răzbunarea sunniților și în plus există în Siria și 200.000 de šiiti autentici, doar 1% din populație.³¹ Explicația menținerii regimului Assad, la doi ani și jumătate de la începerea ostilităților armate rezidă în faptul că marea majoritate a corpului ofițeresc a rămas solidară cu regimul. Generalii și coloneii siriieni au calculat că menținerea statusului social și economic al lor și al Armatei în general se leagă de perpetuarea regimului actual, fiind gata să accepte inclusiv riscurile unei intervenții militare externe. După cum spune un expert regional,

“Once in power, Assad made the military his own, managed to unify the different factions of officers, and created a number of internal security organizations -- subordinated directly to him -- that spied on each other and on the regular armed forces in an attempt to guarantee the military’s loyalty. In a very real sense, the Assads have been preparing for a popular insurrection all their political lives.”³²

Începând cu 1955, secta alawită a ajuns să controleze aripa militară a Partidului Baath, fiind coloana vertebrală a regimului celor doi Assad (tată și fiu). Pe lângă armată, mai exis-

tă circa 12 forțe paramilitare siriene, conduse de apropiați ai președintelui. Fratele acestuia, Maher, conduce Garda Republicană și Fourth Armor Division. Diviziile trei și patru sunt adesea numite Shabiha, și sunt clar dominate de alawiți.³³

Statul eșuat, interferențele din vecinătate și rolul actorilor transnaționali

Revenind la rebelii sirieni, aceștia sunt sensibili la jocul propagandei, pentru că Bashar Assad încă din 2011, de la izbucnirea războiului civil, a acuzat interferențele din străinătate ca factor major al declanșării rebeliunii. Așadar insurgenților nu le convine deloc să fie considerați „unelte” ale Israelului, ale Turciei sau Arabiei Saudite, cu toate că și-ar dori desigur ca măcar unele din aceste state să intervină direct și să distrugă cât mai multe elemente militare ale regimului. Îmi pot imagina la limită o situație în care Israelul distruge masiv la sol baze militare și capacități industriale siriene, slăbind masiv puterea taberei pro-Assad, și în același timp rebelii să aibă un ton agresiv, anti-israelian, denunțând agresiunea din exterior. Lucru pe care nu l-ar face dacă Turcia sau Arabia Saudită ar interveni în același fel. Un caz și mai interesant ar fi cel în care, să zicem, Israelul și Turcia ar „toca” în mod separat forțele guvernamentale siriene, prin lovituri aeriene, fără a se coordona deloc și în zone diferite ale Siriei, străduindu-se să își convingă adepții că nu există nici un fel de înțelegere secretă....

Cât despre războiul din Siria, constat că el capătă aspecte tot mai dure, se tinde către folosirea unor mijloace de distrugere în masă, în numele garantării supraviețuirii proprii se recurge la metode de ucidere în masă, la adeverate masacre și concesiile sunt tot mai greu de imaginat și de acceptat. Sunniții radicali din Siria dar și unii din Liban, Irak prezintă războiul ca pe o șansă unică de a „rezolva” definitiv conflictul religios și politic cu șiiții, vechi de peste 1300 de ani. Iar șiiții din Iran, Irak, Liban vor cu orice preț să își apere coreligionarii din Siria și locuri sacre cum ar fi moscheea Sayyida Zeinab din Rif (Siria), unde se zice că ar fi fost

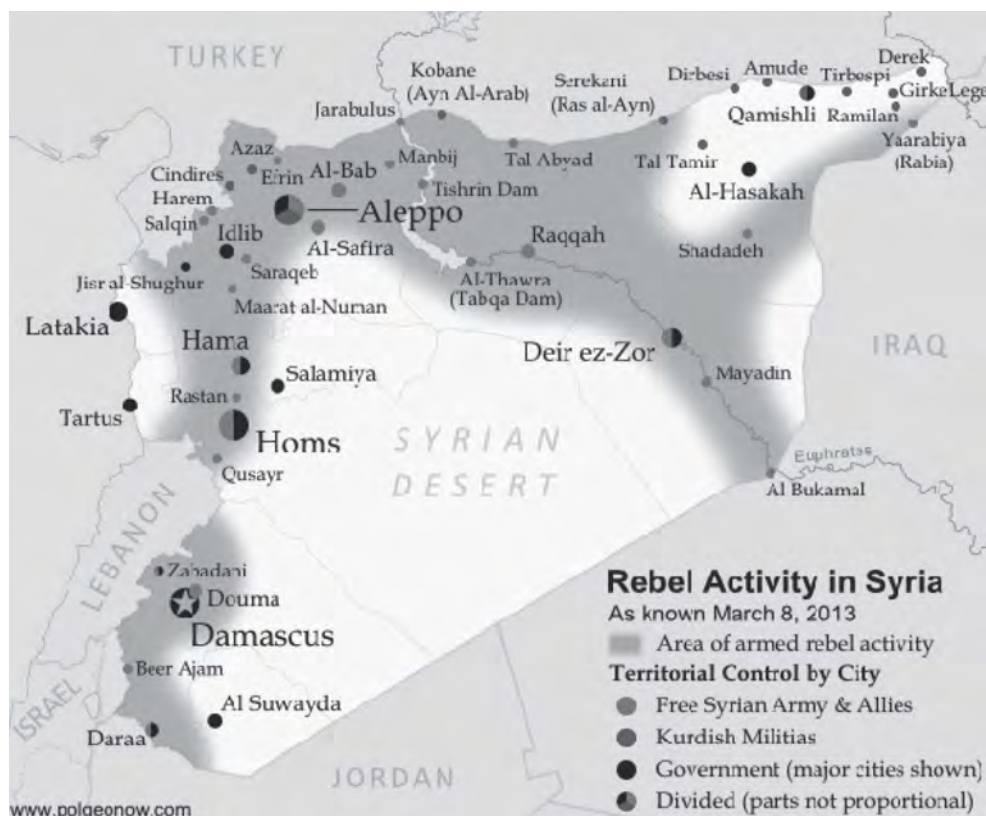
înmormântată una dintre nepoatele profetului Mahomed, fiica lui Ali. Sunniții cred că aceasta a fost înmormântată în moscheea cu nume identic din Cairo. În Siria, Brigada Abu al-Fadl al-Abbasi (AFAB), compusă din siiiți sirieni, irakieni (din grupările jihadiste Asa'ib Ahl al-Haq și Kata'ib Hezbollah) și libanezi (din Hezbollah), se legitimează mai ales prin „datoria” religioasă de a apăra zona moscheii dedicată nepoatei profetului. De asemenea, un cartier din suburbia Damascului poartă numele Sayyida Zeinab.

Atât rebelii cât și forțele guvernamentale luptă pentru două feluri de teritorii: cele cu valoare strategică (coridoare de trecere, zone de repliere, zone de graniță cu state sau entități aliate) și cele cu valoare simbolică (unde se află moschee celebre, morminte de eroi, arii sacre). De pildă rebelii luptă cu înrâncenare pentru coridorul dintre Hama și Homs, considerat esențial pentru accesul în direcția coastei mediteraneene a Siriei, pe care guvernamentalii o controlează, și pentru apropierea de coridorul Alep-Damasc. Dacă rebelii ajung să controleze câmpia vastă din jurul orașului Homs, întrerup circulația pe ruta Alep-Damasc și obligă forțele loiale lui Assad să folosească avioane și elicoptere, ce pot fi doborâte cu rachete sol-aer. Forțele guvernamentale nu pot accepta să piardă Damasc și Alep, nici coridorul dintre ele, de asemenea conexiunea cu Liban prin orașul Qusair. Așadar cele mai intense lupte se dau în Vestul Siriei (și în secundar și în Nord), în apropierea rimlandului mediteranean și a granițelor cu Libanul. În schimb rebelii au reușit să ocupe zonele de graniță cu Israel și o parte din cele cu Turcia. De precizat că una dintre cele mai mari bătălii s-a dat pentru controlul Alepului, începând cu 19 iulie 2012, pe rând Armata Siriană Liberă (ASL) și forțele loiale regimului cucerind diverse cartiere, dar cedând apoi controlul. ASL este formată masiv din dezertori ai armatei siriene și este o forță mai moderată compusă din circa 40.000 combatanți, de aceea nu are relații din cele mai bune cu Brigada al-Tawhid și cu Frontul al-Nusra, grupări jihadiste anti-occidentale.

Diverse incidente între ASL și forțele islamiste din Nordul Siriei, penetrate de Al Qaeda,

s-au soldat cu morți și răniți. Pe 9 iulie 2013, unul dintre liderii ASL (Kamal Hamami) a fost ucis de insurgenți islamisti în Latakia, conduși de șeicul Abu Ayman al-Baghdadi (jihadist irakian), autointitulat conducător al Statului islamic al Irakului și Levantului.³⁴ Islamiștii sunt mai disciplinați, mai bine înarmați și susținuți de „sponsori” din afară, pe când ASL este mai puțin disciplinată, mai slab înarmată, compusă din forțe disparate și susținută logistic mai ales de Turcia. Efectivele ASL se găsesc în Sudul țării și la granița cu Turcia. Probabil că Franța, Marea Britanie și poate și SUA dori să dea arme către ASL, dar cum pot obține garanții că ele nu vor ajunge și la islamiști? Dacă rebelii vor ajunge la război deschis între ei, sprijinitorii lor externi vor trebui să țină cont și de acest lucru, deoarece nu e exclus ca o facțiune rebelă amenințată cu distrugerea de alta să se alieze finalmente cu forțele loiale lui Asad. Oricum, atît „laicii” din ASL cît și islamistii afiliați la *Islamic State of Iraq and Al Sham* (din care mulți

sunt non-sirierni) se așteaptă ca după eventuala cădere a lui Bashar să ajungă să se lupte între ei pentru a decide cine va conduce țara. De aceea, în mod rațional, majoritatea rebelilor nu vor să își consume foarte mult forțele și munițiile în lupta contra regimului Bashar și e probabil că vor recurge la strategii de tip *buck passing*, lăsând alte facțiuni să ducă luptele cele mai grele cu forțele regimului, spre a conserva destule forțe pentru bătălia finală ce se va purta între noii învingători.³⁵ Dispariția grilei binare amic-inamic, multiplicarea inamicilor (*threat assessment* dificil), constituie o sursă de complexitate suplimentară pentru acest război civil și desigur va îngreuna mult negocierile pentru pace și menținerea păcii post-conflict. Parțial va ușura situația regimului, prin lipsa de unitate și încredere reciprocă a rebelilor. Să nu ignorăm că și în războiul civil libian, în cel somalez ori malian, tabăra „rebelilor” a cunoscut destule conflicte interne, pentru teritoriu, resurse și putere.

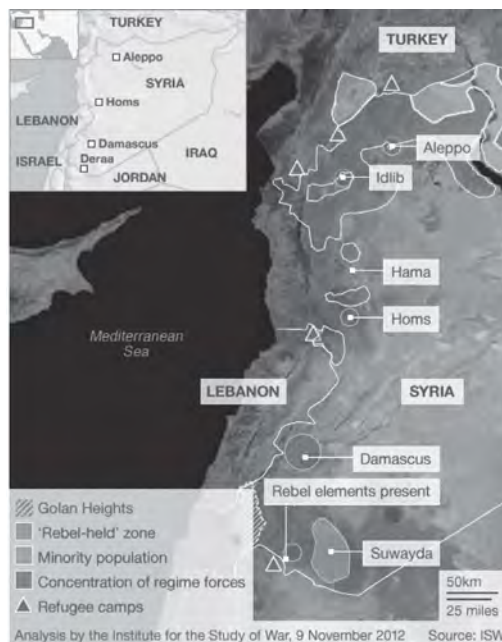

Sursa: www.google.ro/images

Pe lângă „Statul islamic al Irakului și Al Sham”, alte câteva grupări rebele cu motivație religioasă sunt Ahfad al-Rasul și Brigada al-Tawhid. Se constată o proliferare a milițiilor, în ambele tabere, adesea ele devenind semi-autonome sau chiar autonome, neascultând în sens militar de un singur centru de comandă. Din această cauză negocierile sunt mult mai dificile. La fel ca și în Libia, odată ce au apărut revolte strdale anti-sistemice, regimul (în ambele cazuri dictaturi republicane) a autorizat Armata să execute foc asupra civililor. Tot ca asemănare, o parte din soldații și oficialii regimului au trecut cu rebelii (mai clar în cazul libian) iar excesul de violență comis de regim a făcut ca revoluția să triumfe doar cu ajutor extern.³⁶ Din acest punct de vedere, intervenția NATO în Libia face să existe o mare deosebire față de cazul Siriei. Aici, contingentele de luptători din alte state arabe, din Iran, sprijinul turcesc, nu se pot compara ca eficiență pe termen scurt cu acțiunea NATO din Libia.

Taberele au ajuns în punctul în care nu par să mai agreeze nici măcar ideea unui armistițiu ci doar victoria totală urmată de expulzarea sau eliminarea fizică a taberei perdante. ONU estimează că au decedat deja circa 100.000 sirieni în războiul civil, plus sute de mii de refugiați și nimic nu permite să se întrezărească un final altul decât o baie de sânge generalizată. S-au distrus și numeroase situri arheologice antice (greco-romane), vestigii istorice cu valoare de patrimoniu cultural universal. Cât ar putea dura războiul sirian? Să nu uităm că în Libanul vecin, e drept mai mozaicat în plan etno-religios, războiul civil a durat între 1975 și 1990 și a condus la peste 120.000 de victime. În timp ce 10% din populația Libanului era formată din refugiați palestinieni, acum refugiații irakieni ajunși în Siria (1,2 milioane la o populație de 18 milioane sirieni în 2007 cf. UNHCR) după 2003 par să fi contribuit și ei la antagonismul tot mai greu de gestionat dintre alawiți și sunniți. Odată cu acești refugiați (în general arabi sunniți), costurile vieții au explodat în Siria, șomajul a crescut, spitalele și școlile au devenit supra-aglomerate iar presiunea asupra guvernului s-a accentuat. A fost nevoie de „scântei” Primăverii Arabe, de modelele încunutate de succes din Tunisia, Egipt și Libia, pentru ca frustrați de toate felurile să se revolte și să ia

armele contra regimului de la Damasc. Alawiții, ai căror reprezentanți controlează de atâta timp puterea, au perceput cu teamă sporirea numărului de sunniți dar Siria, în mod exemplar, nu a refuzat refugiații.

Sursa: www.google.ro/images

Exact invers decât procedează azi Irakul premierului šiit Al Maliki, care adesea expulzează refugiații sirieni sau nu le permite accesul, spre a nu spori tensiunile sectare și a nu vulnerabiliza intern statul. De fapt, Maliki își dorește ca Assad să păstreze puterea, el primind sprijin de la tatăl liderului sirian, pe vremea când era un disident anti-Saddam Hussein. În același timp, combatanți irakieni sunniți, mulți afiliați unor grupări extremiste, trec granița și luptă de partea rebelilor în Siria vecină. Destabilizând regimul lui Assad, ei au sentimentul că sapă și la baza regimului Maliki, deoarece politic și demografic Irakul este dominat de šiiti. O Sirie condusă politic de elementul sunnit ar fi o gravă amenințare pentru Irak, aruncându-l probabil și mai mult în brațele Iranului, ca ultimă salvare. Maliki percepe foarte exact acest risc, de aceea nu sprijină regimul Bashar ca o „obligatie” față de Iran.³⁷ Provincia irakiană Anbar, populată majoritar de sunniți, se învecinează cu Siria. În orice caz, Irakul se află și el aproape de reluarea războiului civil de care a scăpat cu greu (perioada 2004-2007 fiind una a

violențelor sectare sîngeroase), prin efort propriu și cu sprijin american. Extremiștii irakieni sunniți se simt încurajați de lupta purtată de coreligionarii lor din Siria vecină.³⁸ Maliki a ordonat recent forțelor militare irakiene să disperseze manifestanți sunniți furioși, unii dintre aceștia fiind uciși sau răniți. Nu ar fi de mirare ca o parte din acești opozanți sunniți să îi ajute direct pe coreligionarii lor din Siria. Siria este afectată vizibil de degradarea relațiilor dintre sunniți și šiiti în toată zona Golfului Persic, și mai ales în Irakul vecin unde tensiunile sectare au atins un maxim istoric.³⁹ Reverberațiile acestui conflict confesional și politic major se transmit imediat peste granițe.

Tot Maliki e renumit pentru acceptarea tacită a politicii Iranului de interferență în Siria și Liban, aceasta în ciuda cererilor americane de a nu tolera decât transporturi umanitare. În mod repetat, liderul american Obama i-a solicitat omologului său irakian să nu permită trecerea de arme și combatanți dinspre Iran spre Siria pe teritoriul irakian, iar acesta a promis că se va conforma.

Un lider šiit irakian declara pentru New York Times din octombrie 2012 că Iranul a recrutat, transportat și plătit combatanți šiiti din Irak, trimițându-i să lupte în Siria.⁴⁰ S-a remarcat faptul că Teheranul a sprijinit Siria mai ales spre a avea un aliat în flancul opus al Irakului, condus până în 2003 de Saddam Hussein, adversar teribil al Iranului.⁴¹ Odată ce Saddam nu a mai existat, valoarea alianței Iranului cu Siria s-a diminuat, servind totuși pentru a permite controlul asupra Irakului dominat politic de šiiti și pentru proiectarea puterii iraniene în Levant, ca stat nucleu al šiismului mondial. Irakul e probabil mai important geopolitic pentru Iran decât Siria, sau poate că Teheranul le consideră două piese complementare în strategia sa de apărare contra Israelului, SUA și a statelor arabe sunnite militante.

Mai trebuie spus că, în războiul civil din Liban, Siria și Israelul au jucat un rol masiv în prelungirea ostilităților⁴² (fără a neglija nici rolul Iranului), dar diferența majoră ar fi că taberele multiple – creștini maroniți, arabi de stînga pro-palestinieni, arabi islamiști sunniți, arabi šiiti – au schimbat adesea alianțele. Acum, decizia lui Hassan Nasrallah de a implica decisiv Hezbollah libanez šiit în războiul civil sirian,

a atras reacția „în oglindă” a unor lideri religioși sunniți extremiști din Liban, care au început să recruteze luptători și să strângă arme spre a îi ajuta pe rebelii sirieni. Libanezii au ajuns să lupte pe baricade în Siria, redeschizând vechile clivaje religioase care au stat la baza războiului civil din această țară. Deși Nasrallah a cerut și-iților și sunniților libanezi să se lupte doar în Siria și să nu „importe” conflictul lor din nou în Liban, este puțin probabil că lucrurile vor sta astfel. Tot Nasrallah le-a spus adeptilor săi că dacă nu merg în Siria să apere cu armele regimul Assad contra extremiștilor sunniți, aceștia vor ataca primii pe teritoriul libanez. Așadar a prezentat acțiunea militară pro-Assad a Hezbollah ca fiind un anume tip de război preemptiv! A plasat-o, cu alte cuvinte, sub semnul necesității, ceea ce denotă o logică profund viciată și mai apropiată de paranoia anti-sunnită a Iranului decât de viziunea unui libanez obișnuit să conviețuiască cu creștini, druzi, sunniți etc. În realitate implicarea grupului Hezbollah este un „*war of choice*”, nicidecum un „*war of necessity*”, spre a folosi concepele strategilor militari nord-americani! Gruparea nu va putea arunca veșnic vina pe Israel pentru toate deciziile sale riscante și nici nu mai poate ascunde conexiunea directă cu Iranul. Iar imoralitatea liderului šiit a devenit evidentă când a îndemnat toți „furioșii” Libanului să meargă să lupte în Siria, ca și cum acolo ar fi *no man's land*, un poligon de teste militare!⁴³

Opinăm că, dacă Hezbollah îl ajută în mod decisiv pe Assad să câștige războiul civil, va deveni dușmanul numărul unu al majorității arabilor sunniți radicali din Golf. Dar va fi în grațiile Iranului și Rusiei, care îl vor recompensa și îi vor oferi sprijin. Dacă pierde lupta, va suferi mari pierderi de efective și va fi extrem de slăbit inclusiv în Liban, tentând din nou Israelul să îl suprime prin tactici din cele mai diverse.

Război civil de tip sectar: insurgență sau război simetric convențional?

Siria a reprezentat în secolele trecute un reper luminos pentru lumea arabă musulma-

nă. Califatul Ummayyad își avea centrul politic și religios în Damasc, în timp ce forțele armate *ahl al-Sham* erau baza de susținere a puterii califilor din această ramură. Dar la mijlocul secolului al VIII-lea, noua ramură conducătoare Abbasizilor a mutat capitala Califatului în Irak (Kufa, apoi Bagdad și Samara). Războaiele califilor cu Imperiul Bizantin în secolul al X-lea au dus la o divizare de facto a Siriei. Denumirea de „Siria” este una elenistică, antică, dar a fost reluată de Imperiul Otoman prin crearea Vilayet-ului Siriei. În 1920, când se apropia sfârșitul Imperiului Otoman, armata franceză a învins la Maysalun forțele „Regatului arab al Siriei”, anulând eforturile de proclamare a unei Sirii Mari independente. Naționaliștii arabi din perioada interbelică dar și după 1946 se refereau la „Siria mare” (Bilad ash Sham) în sensul unui teritoriu format din Siria, Liban și pământurile palestinene. De fapt, chiar în 1919 a avut loc un Congres general sirian unde s-a exprimat acest deziderat al Siriei Mari iar ulterior a fost creat Partidul Naționalist Social Sirian al lui Antun Sa’ada, care definea noțiunea de popor sirian prin referire la antica Asirie. Naționaliștii sirieni consideru că Siria Mare trebuia sa cuprindă și Liban, Palestina, eventual Irak, ba chiar și Ciprul care se aflase cândva sub stăpânire asiriană.⁴⁴ La congresul din 2 iulie 1919, declarația finală nega dreptul evreilor sioniști de a se stabili în Palestina („partea sudică a Siriei, cunoscută sub numele de Palestina”). De asemenea, se mai spunea că „ne opunem oricărei dezmembrări a Siriei și respingem separarea Palestinei sau a regiunilor de coasă ale Libanului occidental de patria mamă.”⁴⁵

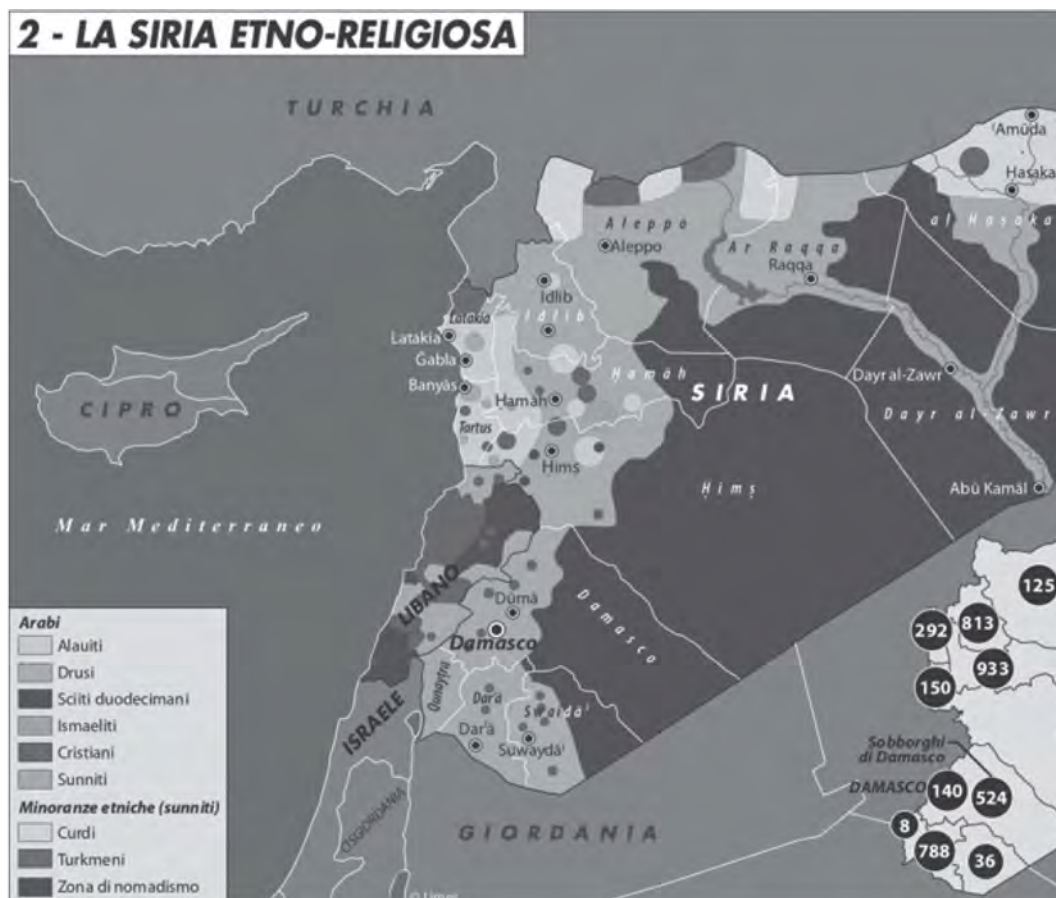
Se pare că și britanicii, în anii '40, au cochetat cu ideea de a forma o Sirie Mare, spre a ține în control aspirațiile altor mari puteri la hegemonie în Golf și migrația evreiască către Palestina.⁴⁶ Naționaliștii sirieni se simt umiliți de pierderea de facto a Platoului Golan, ocupat de Israel în 1967 și colonizat cu mii de coloni, de asemenea de faptul că Libanul nu a putut fi incorporat teritorial și că trupele siriene au trebuit să se retragă în 2005 de acolo. De asemenea, Turcia interbelică a luat o bucată de pământ ce aparținuse Siriei otomane (Hatay sau Alexandretta), existând și azi un contencios frontalier nerezolvat. Vilayet-ul otoman Siria cuprindea Liban, Israel, Iordania, Gaza și

Alexandretta, pe lângă Siria de azi. De aceea naționaliștii sirieni construiesc hărți și narațiuni în care apare această Sirie extinsă, visând la o remodelare a frontierelor. Daniel Piles îi numește chiar „pan-sirianști”.⁴⁷ Cei mai radicali s-au regrupat în Partidul Naționalist Social Sirian, începând cu 1932. În anii '70, Hafez al Assad și-a bazat politica externă pe promovarea ideii de Siria Mare. SSNP nu a reușit să mobilizeze suficient masele și nu și-a realizat planurile, decăzând masiv ca forță politică. Totuși, unele minorități, de pildă grecii ortodocși, au sprijinit pan-arabismul și SSNP-ul, în timp ce creștinii sirieni au militat pentru Siria Mare⁴⁸, denunțând post-factum împărțirea Siriei „mici” de către Franța anilor 20 în mai multe părți componente: țara alawiților, statul druzilor din Djebel, statele de la Alep și de la Damasc. În 1924, alawiții, cu asentimentul francez, au abandonat fragila federație siriană, formând o entitate separată.⁴⁹ Deși ulterior au revenit, în acest fel și-au atras antipatia sunniților. Începând din anii '70 ai secolului trecut, se manifestă deja clivajul fundamental dintre sunniți și alawiți, o schismă ce separa trunchiul comun arab al națiunii. Eșecul panarabismului promovat de Egiptul lui Nasser, eșecul uniunii cu Egiptul, înfrângerile militare cauzate de Israel, au produs această mutație identitară și politică. Partidul Baath (de guvernământ) nu a reușit să preia moștenirea SSNP, ajungând un instrument de putere al alawiților. Daniel Pipes consideră că nu există de fapt o națiune siriană, deoarece populația se identifică cu apartenențe comunale, sectare, nu cu națiunea ca atare. Nici nu va exista o identitate siriană, iar proiectele politice legate de Siria Mare nu au susținere populară reală!⁵⁰

Trebuie pornit de la structura populației siriene. Conform CIA Factbook, la o populație de circa 22,457,336 locuitori, arabii constituie 90,3% din total, iar kurzii, armenii, circazienii, turcomanii etc doar 9,7%. Printre arabi, beduinii constituie o ramură aparte. Musulmanii sunniți sunt 74% (din care 8% kurzii), cei alawiți, ismailiți și druzi 16%, creștinii 10%, plus circa 1% evrei. Cei mai mulți evrei au emigrat deja acum două decenii. Alawiții sunt grupul non-sunnit cel mai numeros, adică circa 11-12% din toată populația.⁵¹ Vârsta medie a locuitorilor este de 22,7 ani iar populația între 0 și

24 de ani constituie 54% din total.⁵² Din harta de mai jos se observă ca alawiții ocupă nordul și mijlocul litoralului sirian, în „triumghiul” Latakia-Hama-Tartus. Dar cu enclave sunnite masive cum e Banyas. Și sunniții, majoritari la Est și Sud de această zonă litorală, au în mijlocul teritoriului lor „pungi” populate de creștini, alawiți și ismailiți. Creștinii (ortodocși, latini și puțini protestanți) formează maxim 10% din populație. Țara este foarte „mozaicată”, fiind alături de Irak și Liban printre cele mai clivaze state arabe, în plan etno-religios.

ordinele unor generali care nu mai doresc să se supună lui Assad dar nici să pactizeze cu rebelii, ori dacă aceștia vor începe să acționeze complet separat, prin miliții locale ce nu se supun nici unui „centru”. De asemenea, kurzii ar putea să își organizeze miliții puternice, schimbând periodic taberele. Creștinii și kurzii se tem adesea de o victorie a sunniților, din cauza că anticipează persecuții și epurări etnice. De aceea cer garanții atunci când se află în situația de a negocia sprijin pentru una dintre tabere.

Sursa: www.google.ro/images

În cazul Siriei, se tinde către o bipolarizare: pro- și anti-Assad, scindarea fiind mai ales pe linie religioasă și, secundar, pe afiliere politică. S-a pornit de la persoana președintelui și s-a ajuns la mituri și simboluri religioase. Totuși, cu trecerea timpului, ar putea apărea și alte scindări, de pildă dacă o parte din armata regulată siriană va începe să „asculte”

Un factor esențial în Siria este „tribalismul”. Arabii, mai ales cei din zona rurală, dar în mod latent și populația urbană sunt afiliați unor triburi și clanuri, iar alianțele acestora constituie adesea un „liant” pentru coagularea facțiunilor combatante în războiul civil.

„Tribalism is a socio-cultural fact throughout Syria, not just in the less developed eastern governorates of the country. It is an important form of traditional civil society that will help

determine the success of local or foreign-supported security arrangements, affect good governance and impact the sustainability of long-term stability operations and economic development throughout the country.”⁵³

În ceea ce privește efectul asupra forțelor combatante, autorii mai spun că:

*“Syrian Arab tribes are divided into qabila (national and trans-national tribal confederations) and ‘ashira (individual tribes). ‘Ashira are further divided into fukhud (clans), khums or ibn ‘amm (lineages) and, at the lowest level, al-bayt or aa’ila (extended families). Due to the geographically dispersed and localized nature of the Syrian conflict, Syrian tribal armed groups, like other participants in the civil war, generally participate in fighting near their home areas.”*⁵⁴

Siria este un stat ale cărui granițe au fost trasate, cam cum e regula aproape generală în Orientul Mijlociu, de către fostele puteri coloniale. Franța a fost cea care a controlat în perioada interbelică destinele și configurația Siriei și Libanului, folosindu-se de sistemul de mandate creat prin Societatea Națiunilor. Nordul provinciei otomane a Siriei a ajuns sub stăpânirea Parisului până la independența din 1946. Între 1958 și 1961, Siria a fost într-o uniune cu Egiptul, formând Republica Arabă Unită. Hafez al Assad a devenit președinte, ca lider al Partidului Socialist Baath și ca reprezentant al grupului religios alawit (ramură a šiismului). Fiul său, Bashar, a ajuns președinte în anul 2000, iar în 2005 a acceptat retragerea forțelor siriene din Liban, unde se aflau din 1976. În mai 2007, Bashar a dobândit, tot prin referendum, al doilea mandat de președinte, care ar trebui să se termine în 2014. Războiul civil pune sub semnul întrebării nu doar supraviețuirea politică și fizică a lui Assad, dar și pe cea a Partidului Baath (se știe că și ramura irakiană a fost demantelată după 2003) și chiar a comunității alawite.

Luptele s-ar putea încheia cu restaurarea puterii lui Assad și prelungirea „domniei” alawiților, ori cu succesul insurgenților sunniți urmat de epurări masive și crime ce ar deplasa forțat o mare parte a minorității alawite. Coabitarea între Assad și rebeli e foarte puțin probabilă, în ciuda unor presiuni din exterior. În fine, e posibilă și scindarea Siriei în cel puțin

două bucăți: una în care sunniții domină, respectiv una în care alawiții minoritari găsesc un refugiu și se organizează politic. Ar mai fi kurzii care urmăresc statalitatea, după modelul celor din Irak: o zonă autonomă kurdă ca prim pas spre independență, cu toate că Turcia se va opune din răspuseri. Turcia a primit circa 450.000 refugiați și a ajuns la capătul răbdării. Oricum, refugiarea taberei perdante într-o mică parte din țară după un război civil are deja precedente: Taiwanul ocupat în 1949 de adepții lui Chang Kai Şek și care a devenit un stat independent, în pofida revendicărilor formulate mereu de RP China.

Precum în războaiele religioase specifice Europei secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, s-ar putea ajunge la convertiri forțate, deportări și crime care să „uniformizeze” religios și implicit politic Siria. Față de războaiele civile clasice, purtate pentru triumful unor doctrine și ideologii – precum a fost cazul în Rusia și în Spania – cele „sectare” presupun o foarte dificilă convertire la ideile sau doctrina învingătorilor spre a proteja viețile și bunurile celor învinși. Dacă un republican spaniol ce nu fusese în prima linie a luptei anti-franchiste putea eventual să treacă finalmente de partea naționaliștilor, dacă un rus „alb” trecea prin lagăre și avea teoretic o șansă de a scăpa cu viață, de a fi „reabilitat” și transformat în cetățean sovietic, în schimb un sirian alawit are extrem de puține posibilități de a deveni un sunnit acceptat de comunitate. Religia lui, obiceiurile îl fac greu de convertit și de asimilat. De asemenea, doar o presiune extremă l-ar face disponibil unei convertiri salvatoare, în extremis. Coranul cere totuși convertirea non-musulmanilor și a ereticilor, nu uciderea lor. Însă o interpretare extremă a sa poate conduce inclusiv către crimă. Din această cauză, majoritatea alawiților s-a situat încă de la începutul conflictului de partea președintelui Bashar Al Asad. Alawiții se tem de persecuții și violențe din partea extremiștilor sunniți.

Oricum, Siria post-război civil nu va mai fi probabil o „piele de leopard”, după cum nici Bosnia Herțegovina de azi nu se mai caracterizează prin amestecul de populații de acum mai bine de două decenii. Dacă sunniții vor învinge și rebelii îl vor alunga pe Assad, li se va reproșa alawiților că au fost sprijiniți masiv de

Iran și Hezbollah, așadar li se va nega calitatea de „sirieni” asociată religiei islamice sunnite și opoziției față de Assad. Republicanii spanioli au fost adesea considerați de adversari ca fiind pionii URSS, așa că e probabil ca alawiții sirieni să fie etichetați ca instrumentele Iranului și Hizbolahului. Prin urmare, „străini” de Siria, la fel cum musulmanii bosnioci erau considerați simpli pionii ai Turciei sau ai unui ipotetic nou Califat islamic de către extremiștii sârbi în prima jumătate a anilor '90 ai secolului XX.

Nu știu în ce măsură Turcia și Arabia Saudită vor dori sau vor putea interveni rapid și eficace spre a apăra civilii alawiți și ce interes ar avea să facă acest lucru. Sau mai degrabă Iranul le-ar oferi refugiu, via Irak, ori pur și simplu Iranul ar interveni militar tot prin Irak? S-ar putea ajunge ca trupe turcești și saudite să lupte cu arma în mână contra celor iraniene pe pământ sirian? În acest caz, e puțin probabil ca Rusia să stea deoparte, abandonând-și interesele geostrategice din Siria, precum e cazul cu baza navală din Tartus. Unele surse au afirmat că Moscova ar fi dat Siriei în 28 mai 2013 rachete sol-aer performante (S 300)⁵⁵, în ciuda rugămintilor Israelului, Franței, Marii Britanii și SUA de a nu face acest lucru. Însă pe 3 iunie, președintele Rusiei, Vladimir Putin, a negat această tranzacție. Evident, nici Israelul nu ar putea asista pasiv la bătălia epică dintre adepții turci ai neo-otomanismului, cei ai unui Orient Mijlociu pan-sunnit respectiv adepții proiectului unui Iran extins.

Referitor la Armata Siriană Liberă (ASL), parte din forța de opoziție atât de greu și incomplet coagulată, ale cărei baze logistice sunt adesea găzduite de Turcia, aceasta a avut deja cel puțin un incident cu statul-gazdă, la punctul de frontieră Akcakale, unde mai mulți luptători rebeli au încercat să treacă în Turcia fără să se lase controlați și au rănit ofițeri turci. O asemenea forță compusă din fel de fel de indivizi, nu doar din tineri idealști, prodemocrați ci și din islamiști radicali, bandiți, oameni fără căpătâi, pegră, va ajunge să fie deranjantă și pentru cei care sunt contra regimului Assad, pentru simplul motiv că va fi tot mai greu de controlat și dirijat. Să precizăm că la nivel declarativ ASL se consideră o armată adevărată, cu lanț de comandă clar și cu reguli care impun moderația față de civili și de prizonieri.

De asemenea, liderii săi promet că vor instaura democrația pe termen lung. Din păcate, rebelii ca atare sunt extrem de fragmentați, doar o parte din ei se supun ordinelor ASL. Radicali islamiști de tipul celor coagulați în Al Qaeda poartă chiar lupte contra ASL, spre a controla teritoriul și resurse. Din acest punct de vedere, situația se aseamănă cu cea din războiul civil din Libia în 2011, când nici după victorie rebelii nu au reușit să se unească, din contră au dus lupte pentru putere și resurse între ei. De aceea, pericolul de proliferare a armelor e real și orice armă dată de un stat străin poate ajunge pe mâini necunoscute, prin schimburi între diversele facțiuni dar și ca pradă de război. Dacă statele UE se vor abține sau poate vor livra cantități limitate de arme, în schimb Rusia și Iran e probabil că vor furniza masiv arme guvernului sirian, din care o parte ar putea ajunge pe mâini incontroabile, alimentând terorismul și gherilele din regiune. Christopher Philips de la Chatham House consideră că doar dacă membrii UE ar livra mai mult armament decât Iran și Rusia ar putea facilita o victorie a rebelilor pe termen scurt sau mediu, ceea ce e puțin probabil din motive economice și politice.⁵⁶

Conflictul sirian tinde către un model de război simetric, convențional, deoarece rebelii controlează largi teritorii și duc lupte de cucerire a altor zone, de aceea diferă de luptele de gherilă specifice disputelor asimetrice din alte războaie civile cum ar fi cel pentru independența Algeriei (1954-1962) sau cel din Nepal (1996-2006) în care insurgenții atacau și dispăreau, evitând confruntarea directă. Desigur, raidul și ambuscada se practică și în Siria, la fel atacurile teroriste sinucigașe, dar domină asediul prelungit, bazat pe armamentul de infanterie și poziții întărite. Regimul Assad încă reușește să aibă superioritate aviatică.

Așadar, cum rămâne cu războiul civil și ce se poate face? Cred că fie va fi lăsat să continue ani de zile, poate chiar un deceniu, iar taberele se vor epuiza reciproc și finalmente vor ajunge la un acord prin care își vor împărți pârghiile puterii sau teritoriul țării, ori una dintre ele va învinge, fie va exista o intervenție a unuia sau mai multe state din vecinătate, urmată de o reșezare violentă a balanței de putere și securitate din Orientul Mijlociu. Iar o răsturnare masivă a raporturilor de putere în zonă ar de-

termina poate o revenire în forță a SUA către Orientul Mijlociu, o diminuare (încetinire) a mutării centrului de greutate geopolitic spre Asia-Pacific, asta pentru că și China va trebui să fie mai activă, măcar din teama de a nu rămâne fără accesul la petrolul din Golful Persic. Ar mai exista scenariul intervenției NATO, singur sau împreună cu o parte dintre membrii Ligii Arabe, dar ținând cont de reticența extremă a unor state ca Germania și de lipsa de nerv politic a Ligii Arabe, probabilitatea e foarte scăzută. Mai există necunoscuta kurdă, pentru că acești minoritari visează probabil un stat comun cu cel al kurzilor irakieni, și pe termen lung și cu cei din Turcia și Iran. Ar putea fi tentați să se alieze când cu rebelii când cu Assad (sau cu succesorul ori succesorii acestuia), spre a obține garanții de autonomie ori independență.

Totuși, cum ar fi mai bine pentru sirieni? În prima variantă vor exista destule episoade de masacre, epurare „sectară”, deportare, schimb de populații, chiar convertire forțată, urmată poate de apariția unor mini-Sirii, „pure” în plan religios și politic, apropiate mai degrabă de modelul nazist al țărilor europene fără evrei ori de Polonia postbelică, fără germani și evrei. Ceea ce ar fi o nenorocire dacă ținem cont că atâta timp Siria a fost un stat relativ tolerant în plan religios și cu diversitate culturală deosebită. În 2012 și 2013 au fugit mii, zeci de mii de creștini, de armeni, de circazieni, unii ajungând inclusiv în Caucazul de Nord, în Federația Rusă. Mai grav, mini-statele rezultate ar putea fi la fel de dogmatice religios precum Iran sau Arabia Saudită. Mi se pare puțin probabil să se democratizeze rapid, mai ales că liderii lor vor invoca pericolul din vecinătate directă spre a bloca accesul la putere al altora. În plus, ele ar purta aproape sigur în mod periodic războaie de „ajustare” a frontierei precum Etiopia cu Eritreea sau Sudanul de Nord cu cel de Sud. Și totuși, decât să continue violența sectară ani de zile, cu peste o sută de mii de morți, parcă ar fi de preferat o asemenea posibilitate de a avea două state siriene. În al doilea scenariu, intervenția străină pe care o anticipăm multiplă (cel puțin două state) va conduce la consolidarea fiecărei tabere pe un teritoriu, umată de epurări sectare controlate, ținute probabil la un nivel acceptabil, apoi de schimb de populații și

posibil de secesiune teritorială. Așadar rezultatul final nu ar fi foarte diferit de cel al primului scenariu, cu excepția faptului că în al doilea scenariu, mini-Siriile respective ar fi chiar state-satelit ale Turciei, Arabiei Saudite, Iranului ori Rusiei. Rebelii victorioși ar putea semăna cu cei din Libia (amestec de idealști/”liberali”, reformiști, bandiți, extremiști) sau direct cu Talibanii din Afganistan și Pakistan. Din păcate, oricum am privi lucrurile, nu se întrevede un viitor roz pentru acest popor sirian atât de încercat în ultimii ani.

Căderea președintelui Mahmud Morsi al Egiptului, prin lovitură de stat militară, a fost salutăată de președintele sirian Assad ca fiind o victorie a celor ce se opun folosirii religiei în politică: *“Whoever brings religion to use for political or factional interests will fall anywhere in the world”*. Assad se referea evident la Frăția Musulmană, grup sunnit radical creat în 1928 în Egipt de Hasan al Banna, care a activat și a fost persecutat și în Siria, dar a uitat să menționeze că Iran și Hezbollah sunt în aceeași situație!⁵⁷ Fostul președinte sirian Hafez al Assad (tatăl actualului șef de stat) a dus un război nemilos contra aripilor siriene a Frăției Musulmane, în anii ‘80, comițând și atrocitățile de la Hama soldate cu mii de morți dintre sunniții sirieni. Totuși o parte din opoziția regimului Bashar nu privesc cu ochi buni Frăția, considerând-o ca prea radicală și diferită, prea dornică să acapareze puterea singură. De precizat că FM are “filiale” nu doar în Egipt și Siria ci și în Liban, Iordania, Palestina și Tunisia, fiind o mișcare sunnită radicală foarte populară în MENA și atractivă inclusiv pentru oamenii de afaceri și pentru intelectuali. Căderea regimului președintelui Morsi din Egipt, bazat pe forța electorală și militantismul Frăției Musulmane, favorizează nu doar tabăra lui Assad dar paradoxal convine și Arabiei Saudite, cu toate că atât Ryadul cât și Cairo îi sprijineau pe insurgenții sirieni (evident, nu în mod obligatoriu pe aceiași). Ambele state se pronunțau contra lui Assad și a Hezbollahului. Probabil ca e vorba și de clasica rivalitate între Arabia Saudită și Egipt pentru “inimile și mințile” arabilor sunniți din Golf, fapt ce ar explica ușurarea saudiților când armata egipteană a preluat controlul țării, în 6-7 iulie 2013. De asemenea convine Israelului, care se temea de acțiunile agresive

ale Fraților Musulmani și de ruperea tratatului de pace cu Egiptul. Turcia în schimb este afectată de căderea lui Morsi, un aliat ideologic (islamist) și un adversar al implicării armatei în afacerile politice interne ale statelor. AKP, partidul aflat la putere în Turcia, se teme ca nu cumva armata turcă să "copieze" modelul celei egiptene, mai ales că între PKK și Frăția Musulmană sunt destule asemănări. Egiptul e cea mai mare, mai populată și mai prestigioasă țară arabă, cu armata cea mai numeroasă dintre statele arabe. Dar în plan economic nu dispune nici pe departe de bogățiile acumulate de saudiți ori de Qatar din petrol și gaze, fiind un stat cu o mare parte a populației săracă, fapt ce explică și gravele revolte stradale. Arabia Saudită și Qatar au furnizat deja arme rebelilor, cu toate că prima preferă să dea aceste arme opozanților percepuți ca mai moderați și laici, în timp ce ultimul a furnizat și radicalișor religioși. Saudiții au trimis ajutorul în bani și arme prin Iordania și Turcia, de unde a fost trecut în Siria, desigur cu acceptul mai mult sau mai puțin declarat al guvernelor respective. Ryadh-ul a furnizat și arme pe care le-a cumpărat de la Croația și care aparținuseră fostei armate iugoslave. UNSC Expert Group a indicat și Libia ca sursă majoră de proveniență a multor arme aflate la rebelii sirieni. Rebelii sirieni au capturat și ei armament prin luarea în stăpânire a unor baze militare ale armatei siriene: Taftanaz, Jirah, Atarez etc.⁵⁸

Iranul și Turcia: interese contradictorii, determinanți ai politicii de securitate și ai implicării în conflictul sirian

Turcia, stat democratic pluralist, este condus din anul 2002 de partidul AKP, islamist moderat și opus moștenirii kemaliste a statului laic asociat unei armate cu valențe politice ofensive (de gardian ultim al sistemului politic). Politica externă turcă a fost condusă conform doctrinei „adâncimii strategice” formulată de ministrul de Externe Ahmed Davutoglu, a teoriei „zero probleme cu vecinii” și a nevoii de implicare în vecinătățile care acum circa o sută de ani aparțineau încă Imperiului Oto-

man. În ceea ce privește Siria, trebuie precizat că statul turc a depus eforturi serioase în perioada 2004-2010 spre a normaliza relațiile cu o țară care în trecut avusese o line anti-turcă și sprijinise mișcarea kurdă de independență, inclusiv PKK (formațiune teroristă). Ministrul de Externe turc Abdullah Gül (2003-2007) a favorizat această linie a acomodării cu Siria. De precizat că în 1998, Siria și Turcia au fost gata să declanșeze un război din cauza sprijinului sirian pentru PKK! Siria fusese în epoca Războiului Rece statul arab cel mai apropiat de URSS, mai ales după ce Egiptul președintelui Sadat rupsesse legăturile cu Moscova în 1972. Iar Rusia are și acum la Tartus o bază militară la Mediterana, lucru care în mod cert nu convine Turciei. De asemenea, conflictul teritorial pentru Alexandretta (provincia numită de turci Hatay, fost „sandjak” otoman populat mai ales cu arabi – teritoriu cedat de Franța Turciei în 1939, când Parisul gestiona teritoriul Siriei actuale, devenită independentă abia în 1946, prin sistemul mandatelor acordate de Societatea Națiunilor⁵⁹) a înveninat relațiile zeci de ani, spre a nu mai menționa faptul că Siria a fost aliatul și partenerul Iranului în conflictele acestuia cu Irak, Isarel și alți vecini. Izbucnirea război civil sirian la începutul anului 2011 și existența clivajului sunniți-șiiti a determinat Turcia să acorde sprijin exclusiv rebelilor care luptă spre a răsturna regimul lui Bashar Assad. Dictatorul sirian este un inamic declarat al islamiştilor în timp ce Turcia e condusă de un partid islamist... Acești rebeli sunt sunniți (exact cum e și imensa majoritate a turcilor), așadar există prioritar o motivație religioasă. Ankare nu dorește să ajute cu arme sau bani mișcări extrem de radicale, incontrolabile. De aceea a sprijinit prioritar Armata Liberă Siriană. Membrii acesteia au primit permisiunea de a avea baze de refugiu și antrenament pe teritoriul Turciei. Au urmat, logic, incidente pe granița comună. Armata siriană a doboară un avion militar turcesc pe graniță în iunie 2012 iar pilotul și-a pierdut viața. Pe trei octombrie 2012, cinci cetățeni turci aflați aproape de granița cu Siria au fost uciși de un tir de mortieră venit dinspre teritoriul sirian. Nu se știa dacă provenea de la forțele guvernamentale sau de la rebeli dar Ankara a asumat imediat că de vină e regimul. E posibil totuși să fi fost un accident,

deși mulți turci s-au gândit că Damascul a vrut să pedepsească găzduirea pe teritoriul turc a unei părți a forțelor rebele siriene. În replică, armata turcă a lovit, zile la rând, cu artileria ținte militare siriene iar Consiliul Nord-Atlantic al NATO s-a reunit de urgență declarând sprijin total pentru Turcia, stat ce a acționat, conform aliaților, în auto-apărare. Mai mult, NATO a instalat rachete Patriot pe teritoriul turc, la Kahramanmaraş, spre a oferi protecție contra unor tiruri dinspre Siria. Turcia găsește înțelegere mai ales la Marea Britanie și Franța, dornice să ajute rebelii sirieni cu arme, după ce au recunoscut „guvernul” din umbră al acestora ca fiind singurul reprezentant legal și legitim al poporului sirian. S-a aflat că Turcia a livrat rebelilor sirieni și arme furnizate de Qatar, emirat condus de o familie princiară, susținător al rebelilor sunniți.

Se știe că SUA au presat Turcia să se împace cu Israelul, dar apoi atacurile israeliene pre-emptive asupra Siriei din mai 2013 au întărit la maxim opinia publică turcă, cu atât mai mult că Ankara contribuie prăbușirea regimului Assad în mod mult mai substanțial decât o fac israelienii. Evident, și relațiile turco-iraniene s-au răcit oarecum, din cauza implicării acestor popoare în războiul din Siria, pe baricade opuse.

Conform analiștilor politici care arată că AKP continuă procesul de reislamizare a țării și de direcționare spre lumea musulmană din Orientul Mijlociu Extins, paradigma Atatürk va fi curând total răsturnată iar Turcia se va îndepărta de Occident. Faptul că ajută rebelii sirieni cu safe-heavens și armamente, în ciuda opoziției unor state membre ale UE și NATO (Germania, Austria, Danemarca etc.) va constitui un impediment în plus pe calea aderării Turciei la UE. Kemalismul riscă să fie înlocuit cu un amestec de Islam și naționalism, în funcție de succesul reformei politico-economice dar și de confruntările cu unele state vecine. Un succes major în Siria, concretizat în victoria rebelilor și eliminarea regimului Assad, va da și mai mult avânt strategiei de politică externă bazată pe neo-otomanism și cultivarea „adâncimii strategice”. Invers, un eșec, concretizat în menținerea la putere a regimului Assad, ar putea determina Turcia, alarmată de acest insucces, să stabilească relații de alianță sau parteneriat militar cu state ce se opun grupului șiiit condus

de Iran. De pildă cu Arabia Saudită, cu Egipt etc. Dacă partidul AKP va câștiga și alegerile din octombrie 2013, e probabil că va continua linia politicii de expansiune a influenței în vecinătăți. Va căuta să obțină o pace durabilă cu minoritatea kurdă (negociind cu Partidul Kurd pentru Democrație și Pace BDP), așa cum se străduie acum premierul Erdogan, și să sprijine elementul sunnit din Siria și Irak. Invers, o victorie a Partidului Republican al Poporului (kemalist) ar putea determina o reducere a apetitului pentru acțiuni în exterior și o diminuare a tendințelor de islamizare a societății.

Credem că Turcia contribuie la micșorarea ponderii politice a elementului alawit (10% din sirieni sunt alawiți), cu toate că premierul turc Erdogan și-a cerut scuze alawiților turci pentru masacrele comise de regimul Atatürk contra lor în 1937-1938, la Dersim!⁶⁰ Atunci, guvernul a obligat kurzii alawiți să schimbe denumirea orașului în Tunceli, după ce aviația turcă le-a bombardat casele și a omorât civili cu sutele, i-a forțat să plece din unele zone „sensibile” și, din 1934, i-a obligat să-și boteze copii doar cu nume turcești.⁶¹

Turcia e desigur iritată de faptul că Rusia îi acordă sprijin lui Bashar Assad, inclusiv vânzându-i rachete cu care poate lovi avioane turcești, așa cum s-a întâmplat în 2012. Ankara a adopta implicit o doctrină a intervenției în alte state spre a ajuta democrația și a doborî tirania în timp ce Rusia apără cu ferocitate principiul suveranității și a neamestecului în treburile interne. Totuși Ankara și Moscova vor evita stricarea relațiilor excelente mai ales în plan economic, cu atât mai mult cu cât pentru Moscova, relațiile cu Turcia sunt sigur mai importante decât cele cu Siria.⁶² Dacă regimul Assad se va prăbuși, Ankara va încerca să transforma Siria dominată de sunniți într-un stat satelit, și la fel va proceda și dacă Siria se va scinda în două sau mai multe state. Evident, va trebui să concureze sau să coopereze cu Arabia Saudită dar și să obțină o aprobare tacită din partea statelor occidentale care îi sprijină pe rebeli, mai ales Franța și Marea Britanie.

Iranul, republică islamică (Nezaam) este un sprijinitor declarat și total al regimului Assad din Siria, mai ales că și Siria a ajutat diplomatic și economic Iranul în confruntările cu Israelul și Irakul din trecut.⁶³ Aceasta deși atât

Siria cât și Irakul în epoca lui Saddam Hussein erau conduse de Partidul Baath! Cu precizarea la irakieni, Baath era partidul președintelui și se baza mai ales pe minoritatea sunnită, pe când la sirieni, Assad tatăl s-a sprijinit pe minoritatea alawită. Cele două ramuri ale Baath aveau așadar relații ostile. De asemenea, Hafez al Assad a zdrobit în anii 80 revolta Frăției Musulmane, scop în care Partidul Baath și-a creat milițiile „Jaysh al-Sha‘bi”. Această miliție există încă, a ajuns la peste 80.000 luptători, de asemenea Assad se mai bazează pe așa-numitele Comitete Populare, formate din civili alawiți care s-au înarmat spre a își apăra cartierele de incursiunile de pradă sau cucerire ale sunniților.⁶⁴

Iranul furnizează arme, muniție și instructori militari pentru guvernul sirian, folosind teritoriul Irakului deoarece nu are graniță comună cu Siria. Iranul contribuie decisiv, până acum, la fel ca și Rusia, la salvarea alawiților și a Partidului Baath.

În orice caz, Iranul a căutat să nu își strice vizibil relația cu Turcia din cauza Siriei, deși cele două state sprijină vizibil tabere adverse. Ankara nu are cum să fie mulțumită că Teheranul și-a îndemnat aliatul asimetric din Iran, Hezbollah (grupul šiit combatant) să se implice în luptele din Siria, iar cele câteva mii de combatanți Hezbollah au reușit cu succes să stopeze avansul rebelilor sirieni sunniți în zona graniței cu Liban. Căderea lui Assad ar constitui o catastrofă geopolitică pentru Teheran, deoarece Siria este practic singurul său aliat din lumea arabă. Și ar fi o binecuvântare pentru Turcia. Un asemenea scenariu ar fi văzut de liderii iranieni ca o victorie a SUA și a Israelului, cu participarea Turciei. De precizat că Ali Akbar Velayati, fostul consilier de politică externă al lui Khamanay, persoană foarte influentă, afirma în martie 2013 că Iranul nu se poate lipsi de Siria deoarece:

*“Syria is the golden ring of resistance against Israel, and if it weren't for Syria's active government the country would become like Qatar or Kuwait. Iran is not prepared to lose this golden counterweight.”*⁶⁵

De asemenea, Arabia Saudită este un adversar puternic al Iranului și dorește răsturnarea regimului Assad în Siria, cu toate că la început a ezitat să îi sprijine pe rebeli. Să nu uităm că fără ajutor militar saudit, regimul

politic al șeicilor din Bahrein (țară unde šiiții sunt majoritari dar leadership-ul politic e sunnit) ar fi fost probabil răsturnat prin manifestații violente în 2011. În proxy war-ul iranian-saudit, Bahrein și Siria sunt cazuri „în oglindă”, mai ales dacă sprijinul iranian se va dovedi salvator pentru Bashar Assad. Iran a participat în 2012 la discuțiile cvadripartite de la Cairo, alături de Turcia și Arabia Saudită iar președintele Ahmadinejad a vizitat Arabia Saudită. Establishemthul de la Teheran, adică Ayatolahul Khamenei și Gărzile Revoluționare, se tem că odată pierdută Siria, sunniții vor prelua controlul și în Liban și vor proceda și la o secesiune în Irak, slăbind uniform și considerabil capacitatea šiitilor de a forța controlul zonelor de expansiune geopolitică.⁶⁶ Un Irak împărțit în trei state – unul arab šiit (un așa-numit „Shia‘stan”)⁶⁷, unul arab sunnit și unul kurd – ar fi o vecinătate greu de gestionat de Iran iar zeci sau sute de mii de refugiați arabi și kurzi ar trece granița iraniană, sporind forța de destabilizare a arabilor sunniți din provincia Kuzestan și a kurzilor din Nord-Vest. Pentru Teheran, orice regim sunnit ar veni la putere în Siria și Irak (sau mai probabil în state desprinse din acestea) ar fi inerent anti-iranian și unelte ale Occidentului (SUA mai ales) care e văzut ca urmărind *regime change* în Iran.⁶⁸

Puterea politică în Iran, stat teocratic, este controlată de Ayatolahi (liderii religioși supremi) și de Gărzile Revoluționare (primul palier), apoi de președinte, guvern și parlament (Majlis) pe palierul secund. Pe 14 iunie 2013 au avut loc alegeri parlamentare în Iran și existau șanse mari să fie câștigate de Saeed Jalili, favoritul neoficial al Ayatolahului Khamenei, cu atât mai mult cu cât principalul candidat reformist Ali Akbar Rafsanjani și președintele țării, Ahmadinejad, fuseseră împiedicați de „cenzura” Gărzilor Revoluționare să aibă listă cu candidați. Jalili este principalul negociator iranian pe probleme nucleare. Lui i s-a opus cu succes în alegeri Hassan Rowhani, un reformator foarte precaut și pragmatic (poreclit „șeicul diplomației” – *the sheikh of diplomacy*) și fostul negociator-șef în probleme nucleare al Teheranului (2003-2005), acuzat de radicali că în 2004 a acceptat suspendarea temporară a îmbogățirii uraniului. De precizat că în cultura politică iraniană, cuvinte precum „compromis”

și „negociere” au un sens eminamente negativ, sugerând cedări și chiar trădare.⁶⁹ Rowhani a câștigat finalmente postul prezidențial, în mod neașteptat, și e considerat un pragmatic conservator, fiind explicit dispus să facă anumiți pași de conciliere în relația cu SUA. Va beneficia probabil de un sprijin popular destul de larg, mai ales că a promis reforme economice vaste, eliberarea deținuților politici și o relație acomodată cu Occidentul.⁷⁰ În septembrie 2013, Rowhani a vizitat New York-ul, ținând un speech la Adunarea Generală a ONU, de asemenea a discutat telefonic cu președintele SUA, Obama. Ambii șefi de stat doresc o rezolvare pașnică și rapidă a dosarului nuclear al Iranului, precum și găsierea unei soluții negociate pentru a pune capăt războiului sirian. De asemenea, s-au întâlnit și miniștrii de Externe ai SUA și Iranului, întâlnire care, alături de mai sus-menționata convorbire telefonică între președinți, constituie o premieră în istoria tumultuoasă a ultimilor treizeci și trei de ani pentru cele două state. Din păcate, tendinței de normalizare a relațiilor iraniano-americane i se opun cu îndârjire Arabia Saudită și Israel, state care ar fi preferat ca Washington-ul să atace militar Siria și să schimbe regimul politic.

Cât despre Jalili, el este un radical care anunța că dorește să distrugă „sionismul comunismul și capitalismul”⁷¹, lăudând Hezbollah pentru participarea la lupte în Siria. Deși are statutul de „martir viu”, fiind invalid în urma războiului contra Irakului, apartenența sa la tabăra conservatoare a ayatolahului Khamenei, i-a diminuat șansele.

Oricum, este clar că Iranul a ajutat masiv cu bani și arme Hezbollah-ul spre a face față luptelor din Siria și a suplinit și combatanții căzuți pe front. Elitele politice conservatoare iraniene, produs direct al celor care au organizat cu succes revoluția islamică din 1979, se legitimează masiv în continuare prin ura față de Occident, invocând practicile hegemonice și agresive ale occidentalilor față de Persia de-a lungul ultimelor secole.⁷² Cum era de așteptat, la alegeri s-au confruntat Reformiștii (nume generic ce cuprinde opoziția pro-liberală din Mișcarea Verde condusă de Hossein Mousavi și Mehdi Keroubi – ambii cu domiciliu obligatoriu) dar și un „conservator” pragmatic

precum Rafsanjani) cu conservatorii defensivi și adepții „dreptei ultra dogmatice, islamiste”. Aceștia din urmă, cu sprijinul direct al Ayatolahului Khamenei, îl presaseră pe fostul președinte Ahmadinejad să „distrugă” Mișcarea Verde și să „epureze” conservatorii pragmatici.⁷³ Ceea ce s-a și întâmplat nu doar cu Rafsanjani dar și cu Ahmadinejad însuși, lucru ce arată că pentru tabăra radicalilor dogmatici sprijiniți de Ayatolahul-șef și de Corpul Gărzilor Revoluționare Islamice (IRGC) acțiunile președintelui nu a fost suficiente spre a îl legitima permanent! „Preotul suprem” Ali Khamenei rămâne arbitrul incontestabil al politicii iraniene, secondat de liderii Gărzilor Islamice Revoluționare. Analistii arată că el și-a rezervat exclusiv domeniul relațiilor cu SUA⁷⁴ și probabil cu Israel, ca decident final. El numește șase din cei doisprezece membri ai Consiliului Gardienilor și pe șeful Ministrului Justiției. IRGC are dreptul să se opună prin veto deciziilor Parlamentului și Președintelui. Tot Khamenei numește membrii *Expediency Council*, menit să rezolve disputele politico-juridice dintre Parlament, Președinte și IRGC. Scăpat poate de un Egipt ostil, de când Hosni Mubarak nu mai e președinte, după ce adversarii estici – talibanii afgani – și cel vestic – Irakul condus de Saddam Hussein – fuseră distruși de forțele militare ale SUA, preocuparea majoră a Teheranului e ca nu cumva SUA și Israelul să declanșeze un atac anticipativ, sau ca regimul Assad să nu fie alungat din Siria. Mai ales că, în acest caz, valuri de refugiați alawiți ar putea invada Irakul și de aici să caute refugiu și în Iran. De aceea, Iranul nu a sprijinit decât foarte ezitant revoltele specifice Primăverii Arabe⁷⁵, știind că orice lideri revoluționari sunniți în Orientul Mijlociu îi vor fi ostili și că, prin contagiune deomocratică, populația iraniană s-ar putea revolta din nou, ca în 2009 când s-a acuzat falsificarea alegerilor. Iranul folosește Hezbollah și alte grupări non-statale, alimentează războiul sirian și probabil speră ca în cazul dezintegrării Siriei să creeze un mini-stat satelit. Diverși strategii iranieni dar și politicieni, se tem că, fără Siria, inamicii Iranului ar putea încerca să mute războiul etno-religios direct pe teritoriul iranian. Desigur, o asemenea gândire ne apare ca bizară, cele două state neavând frontieră și fiind „co-

nectate” prin Irak. De fapt devine evident că mulți „hard liners” din Iran consideră Irakul⁷⁶ și Siria ca regiuni care ar trebui să aparțină Iranului Mare.⁷⁷ Teheranul pare să fi pus la punct și o strategie a forțelor expediționare.⁷⁸ În loc să trimită soldați din forțele regulate, preferă să se folosească de combatanții Forțelor Quds și de cei ai *Revolutionary Guards Corps Ground Forces* (IRGC-GF). Aceste forțe sunt specializate în contra-insurgență, ele au experiența luptelor interne din Iran, cu rebelii baluci, arabi și kurzi, precum și contra gherilelor mișcării Mujahedeen e Khalq, grupare ce sabotează peste tot în lume interesele Teheranului și își are tabăra mai ales în Irak.

Autorii Raportului privind implicarea Iranului afirmă tranșant că:

*“The forward deployment of high-ranking current commanders of IRGC Ground Forces units is unusual, as IRGC-QF is Iran’s traditional foreign military arm while IRGC-GF is responsible for internal security and conventional operations inside of Iran. The evolution of an expeditionary training capability relying on the IRGC Ground Forces in addition to the Quds Force, in-country, is a notable expansion of Iran’s ability to project its influence and military force well beyond its borders and immediate neighbors.”*⁷⁹

Astfel, Hezbollah, Brigăzile Quds și IRGC-GF se pot dovedi pe termen lung „coloana de rezistență” a regimului Assad în lupta cu rebelii. Tot Iranul ajută la formarea unor forțe combătătoare pro-Assad în Siria, Jaysh al-Sha’bi (the People’s Army), formată din șiiți și alawiți și numărând 50.000-100.000 luptători. Presupun că aceștia vor fi folosiți, dacă sunniții vor ocupa Damascul, spre a îl ajuta pe Bashar să formeze un mini-stat šiit spre granița cu Libanul și vor alimenta gherilele ce vor lupta contra noului regim. Într-o răsturnare de situație greu de anticipat, în septembrie 2013, președintele Rowhani a comunicat Gărzilor Revoluționare că Iranul nu trebuie să se implice decisiv în evenimentele din Siria și că finalmente țara sa va recunoaște orice lider ales democratic în Siria, în alegerile prevăzute în 2014. Pentru orice comentaor avizat asemenea cuvinte indică dorința Teheranului de a nu apărea ca sprijinitor direct al regimului Assad, cel acuzat destul de clar de Raportul ONU, devenit pu-

blic pe 16 septembrie 2013, privind folosirea armelor chimice (gazului sarin) în atacul din 21 august.

Înarmare vs dezarmare a combatanților: o dilemă strategică dublată de una morală

Un analist mai cinic ar spune că poate nu ar fi total greșit acum să fie înarmate masiv ambele tabere că se se epuizeze reciproc și să înțeleagă finalmente că paritatea de forță le împiedică să triumfe. Totuși, un punct de vedere pacifist ar cere să fie dezarmate simultan. Nu ar fi exclus treptat să înceapă tatonări pentru un acord de pacificare, dar va dura mult până ce părțile vor accepta ideea că este aproape imposibil să câștige pe câmpul de luptă. În mod realist, asta însă nu se va petrece mai înainte ca taberele ostile să își epuizeze „flacăra”, dorința de a lupta și de a muri pentru idealurile lor. În acest sens, este util să fie citit articolul strategului american Edward Luttwak, *Give War a Chance* (în revista *Foreign Affairs*, iulie-august 1999) care susține că adesea se ajunge la pace doar după epuizarea totală a beligeranților sau prin victoria clară a unuia, nu prin armistiții fragile, folosite de aceștia ca să își refacă forțele.⁸⁰ Lui Luttwak i s-a opus Tony Blair, fostul premier britanic, care afirma că trebuie oferite păcii toate șansele până să se treacă la intervenția militară din exterior. Poate că măcar analiștii politici și militari au de câștigat de pe urma istoriei. De asemenea, îmi mențin ideea că ruperea Siriei în două bucăți nu ar fi poate o idee atât de rea, mai ales dacă ar permite o pacificare a națiunii siriene, fie înainte fie după epuizarea forțelor aflate în dispută. Pentru că și Kosovo s-a separat de Serbia, Bangladesh de Pakistan sau Abhazia de Georgia, actualmente nemaifind stare de război și punându-se capăt violențelor, pe termen lung. Există cercetători prestigioși precum Chaim Kaufmann care susțin de ani buni partiția teritorială (de jure sau doar de facto) ca soluție la războaiele civile.⁸¹ Dar granițele ar trebui să fie cât mai „naturale” (corecte) și acceptabile pentru părți, și „păzite” de forțe internaționale, de preferat sub egida ONU. O alternativă mult mai rea ar fi ca Si-

ria să se descompună iar teritoriile sale să fie „preluate” cumva (poate ca protectorate) de Iordania, Irak-Iran, Turcia, în numele apărării intereselor populațiilor discriminate. Culmea destabilizării regiunii ar fi să existe război civil simultan în Siria, Liban și Irak, plus intervenție militară israeliană contra Iranului, urmată eventual de intervenție turco-saudită.

Opinez că Irakul, Siria și Libanul și-ar putea modifica granițele operând preluări sau cedări de teritorii, unele față de altele, în cazuri extreme, spre a pune capăt războiului civil. Sunt utile mai ales partițiile teritoriale care în paralel presupun schimb de populații, omogenizare etno-religioasă, granițe clare și ușor de apărut și conduc la emergența unor state viabile în plan economic și administrativ. În plus, aceste state noi trebuie să fie ferite de interferențe nocive din exterior sau garantate de state puternice și cu intenții benefice. Sunt rare partițiile făcute în condiții ideale iar exemplele de succes se aplică mai ales unor conflicte etnice extrem de violente. Să spunem că Libanul și Bosnia dar și Irakul, care au trecut prin teribile războaie civile, nu s-au „spart” teritorial până acum. Chiar dacă devin omogene în plan religios și etnic, noile state rezultate din secesiune ar putea cunoaște forme de discriminare identitară față de alte grupuri (noi „inamici” pot fi creați spre a legitima noua putere), de eșec economic și de dictatură politică.⁸²

Orice putere din exterior care decidă să intervină trebuie să își evalueze atent interesele naționale, capacitățile civile și militare, anduranța, rezistența la pierderi și desigur acele „exit strategies” care să nu ducă la permanentizarea misiunii. Chiar un eventual *safe-heaven* în care rebelii și familiile lor să aibă protecție și să fie instruiți militar necesită costuri politice și strategice semnificative. Guvernul sirian probabil că ar ataca această zonă, fiind sprijinit diplomatic și logistic de Moscova și Teheran, mai ales că nu va exista un mandat al CS al ONU din cauza opoziției Rusiei și Chinei. A nu se uita că e greu de oprit un război civil și în plus există riscul sporit de a se relua cândva, dacă aranjamentul obținut nu convine părților în mod clar. Washington nu dorește o victorie a islamistilor sunniți la Damasc dar nici nu are metode eficiente de a îi separa pe rebelii „buni” de cei „răi”, în afară

de metoda sprijinirii discrete a grupurilor care afișează un crez politic relativ moderat și nu afișează porniri anti-americane. SUA nu oferă arme rebelilor deoarece nu știe cine și cum le va folosi, în schimb oferă alimente și medicamente.⁸³ Probabil că americanii au căutat să îi descurajeze pe francezi și britanici să sprijine „la grămadă” rebelii sirieni (după ce au recunoscut guvernul acestora ca guvern legal al țării), arătându-le ce s-a întâmplat în Libia unde bombardamentele NATO nu au dus decât la zdrobirea puterii dictatorului Gaddafi nu și la reducerea forței jihadiștilor, în beneficiul moderaților. Însă mai rămâne Turcia, care sprijină clar pe rebeli și nici nu pare dornică să se consulte cu americanii asupra facțiunilor siriene considerate „bune” sau acceptabile pentru Occident.

În Libia, multitudinea de triburi existentă a generat schimbări dese de alianțe și părăsirea de către cele mai multe triburi a lui Gaddafi, deoarece cele mai multe astfel de comunități știau că pot negocia cu învingătorii o poziție politică și economică mai bună. Invers, în Siria, clivajul Alawiți/Sunniți a căpătat un aspect bipolar cert iar primii au percepția că prăbușirea regimului Assad ar fi o catastrofă colectivă și personală, de aceea nu se permută alianțele și Assad nu e părăsit atât de rapid de aliații săi interni. Siria e mai puțin tribală decât Libia, mai urbanizată. Armata siriană e mult mai coerentă, mai „monocoloră” religios, mai loială președintelui și mai bine echipată decât cea libiană. De aceea nu s-a dezertat în masă iar forțele militare regulate luptă cu succes și determinare.

Discuțiile avute în cadrul unor foruri de negociere precum „Prietenii Siriei”, care adună laolaltă reprezentanții luptătorilor sirieni din Coaliția Națională, plus miniștrii de externe au următoarelor țări – Turcia, Statele Unite, Marea Britanie, Germania și Franța, Arabia Saudită, Iordania, Egipt, Emiratele Arabe Unite, Qatar, Italia – nu s-au soldat până acum decât cu declarații de intenție, cu negocieri prin care „rebelii” promet să respecte drepturile minorităților, să trateze corect prizonierii, să nu folosească arme chimice, în schimb solicită insistent ajutor în arme și muniții. Iar țările acestea nu pot furniza armele deoarece nu au garanția că nu vor ajunge la extremiști islamici

și la diverse grupări teroriste, amestecate și ele în lupta contra lui Assad.⁸⁴

În cadrul UE, Franța și Marea Britanie au dorit să ridice embargoul pe vânzările de arme către Siria, spre a ajuta tabăra insurgenților, dar alte state precum Suedia, Austria, Cehia se opuneau invocând prezența a numeroși jihadiști în tabăra rebelilor. E ca și cum, să spunem, din idealism ai fi vrut să le oferi arme combatanților republicani din războiul civil spaniol, dar ducându-te în tabăra lor să negociezi transferul, te-ai fi întâlnit accidental cu agenți sovietici și ai fi realizat că nu știi bine pe cine ajuți! Britanicii par cei mai dornici să îi înarmeze pe rebelii sirieni, considerând că oricum căderea lui Assad e un rezultat mai bun decât orice s-ar întâmpla după aceea. Până la urmă, fiecare stat al UE va decide dacă oferă sau nu arme vreuneia dintre tabăre. Pe 1 iunie, UE a decis să ridice embargoul pe armele vândute către Siria, după ce Parisul și Londra au promis să nu furnizeze rebelilor arme dacă președintele Bashar dovedește că dorește cu adevărat negocieri de pace. Rebelii doresc mai ales rachete anti-aerene portabile de tip Stinger, Mistral, Blowpipe sau Starstreak, precum și rachete anti-tanc performante din modelele Carl Gustav, Panzerfaust și Panzerabwehrmörser, după cum arată unii analiști militari. Din dorința de a cheltui mai puțin, vest-europenii ar putea dota forțele rebele cu arme rusești similare: Strela, Igla (rachete anti-aerene) respectiv RPG7, RPG18 or RPG29 ca arme anti-tanc fiabile.⁸⁵ După cum arată Jonathan Eyal de la RUSI (Marea Britanie), rebelii urmăresc să reducă consistent mobilitatea aeriană a elicopterelor guvernamentale, deoarece acestea se deplasează rapid și lovesc ținte în zone din cele mai diverse, împiedicând concentrările de forțe rebele în timp real. Deși armanentul occidental ar fi mai util, și cel rusesc poate fi utilizat mai ales că există mulți ex-soldați care au trecut de partea rebelilor și îi pot instrui cum să îl folosească.⁸⁶ În plus, occidentalii ar dori ca după război să răscumpere aceste arme de la foștii combatanți, spre a nu contribui la proliferarea regională a armelor convenționale, dar e puțin probabil ca aceștia din urmă să vrea să se mai despartă de ele, după cum arată expertul Otfried Nassauer, de la ONG-ul german Bits.

Dacă unele state UE vor dirija masiv arme către rebeli, e clar că Rusia va vinde și ea mai mult armament guvernului sirian, în acest fel cursa înarmărilor va lua avânt și numeroase arme vor ajunge pe mâna unor extremiști, care vor destabiliza și Libanul, Irakul, Iordania etc.⁸⁷ De asemenea, UE și Rusia se vor împărtași și mai mult în plan strategic, mergând către un clasic joc de sumă nulă. Pentru UE, non-proliferarea e chiar mai importantă decât eventuala dorință de a ajuta forțele rebele. Rusia în schimb se simte constrânsă să îl sprijine decisiv pe Assad deoarece crede că altfel s-ar repeta „scenariul Libia”, adică noul regim impus de rebeli cu sprijin occidental și turco-saudit nu va mai permite intereselor geostrategice și economice rusești să se manifeste.⁸⁸ Ar pierde unicul aliat sigur din Orientul Mijlociu. Iar SUA, deși momentan par să fi renunțat la planul de a ataca militar obiective din Siria, preferând să permită Damascului să își distrugă singur stocurile de arme chimice, nu au renunțat complet la planurile de intervenție, mai ales dacă regimul Assad nu se va ține de cuvânt.

Concluzii

Oare în ce măsură le folosesc actorilor acestui război civil sirian lecțiile trecutului? Îi vor face mai blânzi, mai cumpătați, mai miiloși? Vor înceta să mai ucidă, să mai tortureze sau chiar să mai mănânce inimile adversarilor uciși? Nu neapărat. Cunoașterea istoriei nu modifică temperamentele și caracterele, sau ex tunc de rar. Dar ar trebui să îi facă să înțeleagă virtuțile compromisului făcut la timp și în parametri controlabili. Eventual cu garanții date de state terțe și cu implicarea de dorit a unor organizații internaționale. Pentru că epurările, crimele, deportările, chiar dacă aparent vor duce la „succes” pentru unii combatanți, în realitate, pe termen lung, vor genera unul sau mai multe state sărace, dictatoriale, opresive.

Acum Occidentul sprijină verbal rebelii, adică grupurile de rebeli „laici” și „moderați” și îndeamnă taberele în conflict precum și statele terțe precum Rusia să viă la masa negocierilor pentru un acord de pace durabil. În viitor,

deși pare puțin probabil, unele state membre ale NATO ar putea recurge la lovituri aeriene contra unor ținte din Siria sau ar putea impune un *no fly zone*. Între soluțiile extreme – victoria lui Assad prin blocarea sprijinului pro-rebeli sau victoria rebelilor prin zdrobirea din exterior a capacității militare a guvernului sirian – rămâne dezideratul unei păci negociate. Este necesar în prealabil ca atât Bashar al Assad și alawiții care îl susțin, cât și facțiunile sunnite și cele kurde, creștine etc. să primească garanții privind supraviețuirea și apărarea intereselor vitale de grup. Altfel nu ar avea motivația să negocieze cu sinceritate și spirit de compromis.

Note

¹ Vezi de pildă Dumitru Chican, *Jihad sau drumul spre Djanna*, Ed. Corint, București, 2011, p. 208.

² Stathis N. Kalyvas, *The logic of violence in civil war*, Cambridge University Press, New York, 2006.

³ "Intrastate Conflict: Data, Trends and Drivers", <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Articles/SpecialFeature/Detail/?lng=en&id=158597&contextid774=158597&contextid775=158596&tabid=1453496062>, 4 February 2013.

⁴ Daniel L. Byman, "States in Civil War" in Kenneth M. Pollack (editor), *The Arab awakening. America and the transformation of the Middle East*, The Brookings Institution, Washington, 2011, pp. 213-214.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Zezi Jack S. Levy, William R. Thompson, *Causes of War*, Wiley Blackwell, 2010, pp. 186-204.

⁷ Stuart J. Kaufman, "Causes of Ethnic War. A Theoretical Synthesis", comunicare prezentată la Reuniunea Anuală a Asociației de Studii Internaționale, aprilie 1996, San Diego.

⁸ Barry Posen, "The Security Dilemma and Ethnic Conflict", *Survival*, 35 (1), 1993, pp. 27-47.

⁹ Vezi de pildă Erik Melander, "The Geography of Fear: Regional Ethnic Diversity, the Security Dilemma and Ethnic War", *European Journal of International Relations*, 15:95, 2009, pp. 95-123. Autorul susține că doar existența unor spații care separă grupurile ostile și concentrarea acestora în zone specifice, asigură o oarecare diminuare a sentimentului de frică reciprocă.

¹⁰ Stuart J. Kaufman, *Modern Hatreds: The Symbolic Politics of Ethnic War*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2001.

¹¹ K. Pollack, "Introduction", in Kenneth M. Pollack (editor), *The Arab awakening. America and the transformation of the Middle East*, The Brookings Institution, Washington, 2011, p. 5.

¹² Alawiții sunt un grup religios minoritar în lumea musulmană, o ramură a Șiiților (din care s-au despiins

în secolul al IX-lea), cu care au în comun venerarea lui Ali ibn Abi Tălib, vărul și ginerele profetului Mahomed, și conducător al Califatului Islamic între 656 și 661. Sunt concentrați mai ales în Siria, Liban și Turcia. Alawiții nu trebuie confundați cu "aleviții" (alevis), sectă religioasă din Turcia. Președintele Asad este alawit și la fel și majoritatea liderilor politici și a ofițerilor superiori sirieni. Ca toți șiiții, și alawiții în consideră pe Ali primul Imam iar apoi descendenții săi ar fi singurii moștenitori legitimi ai puterii politice și religioase transmise de la Mahomed. Ei îl venerază ca pe o divinitate de sine stătătoare, lucru ce le atrage critica de la exagera (*ghulat*) din partea altor musulmani. "Other specific elements such as the belief in divine incarnation, permissibility of alcohol, celebration of Christmas and Zoroastrian new year makes Alawite Islam highly suspect in the eyes of many orthodox Sunnis and Shiites." – <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/The-Difference-Between-Alawites-And-Sunnis-In-Syria.htm>, accesat pe 3 iulie 2013.

În timpul în care Ali a fost calif s-a declanșat și primul război civil în cadrul populației islamice între adepții fostului calif Uthman și cei ai lui Ali. Perioada respectivă se numește "Prima Fitna" adică prima schismă majoră. Din acel moment Ummah (comunitatea musulmană) s-a divizat în sunniți și șiiți. Vezi Heinz Halm, *Shi'ism*. Columbia University Press, 2nd edition, 2004. De-a lungul secolelor au avut loc massacre asupra alawiților, precum cel din 1305 din Liban comis de mamelucii suniți sau la mijlocul secolului XIX în Imperiul Otoman.

¹³ Ralph Janik, "China, Russia, and the Failure of the Responsibility to Protect in Syria: does the Fear of Regime Change offer a Serviceable Explanation?", *Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Studia Europea*, anul (LVIII) 2013, issue 1, martie 2013, pp. 63-88.

¹⁴ Sambanis, Nicholas (2002) "A Review of Recent Advances and Future Directions in the Literature on Civil Wars." *Defense and Peace Economics*, 13, 2: 215 – 43. Fearon, James D., and David D. Laitin (2003) "Ethnicity, Insurgency and Civil War." *American Political Science Review*, 97: 75-90.

¹⁵ Flynt Leverett, *Inheriting Syria*, Brookings Institution Press, Washington, 2005, pp. XI-XII (Preface).

¹⁶ „US and Europe in 'major airlift of arms to Syrian rebels through Zagreb", *The Telegraph*, 8 March 2013, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middle-east/syria/9918785/US-and-Europe-in-major-airlift-of-arms-to-Syrian-rebels-through-Zagreb.html>, accesat pe 17 martie 2013.

¹⁷ Asli Aydintasbas, "Washington Playing A Waiting Game on Syria", 23 April 2013, http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2013/04/washington-turkey-syria-policy-assad.html?utm_source=&utm_medium=email&utm_campaign=7020, accesat 25 aprilie 2013.

¹⁸ Mark Mazetti, Robert Worth and Michael Gordon, *Obama's Uncertain Path Amid Syria Bloodshed*, New York Times, 22 October 2013.

¹⁹ Dimi Reider, Syria: the view from Israel, 20 June 2013, http://ecfr.eu/content/entry/commentary_syria_the_view_from_israel141.

²⁰ Daniel Byman, "Israel's Pessimistic View of the Arab Spring", *The Washington Quarterly*, 34/3, 2011, pp. 123-

136. Byman citează politicieni egipteni de rang înalt care militează pentru modificarea sau chiar anularea acordului de pace israelo-egiptean. Reformiștii Amr Moussa, Ayman Nour dar și Mahomed El Baradei cu declarat că trebuie revizuit tratatul, pe alte baze. Pp. 125-126.

²¹ Anne Barnard, "Hezbollah Takes Risks by Fighting Rebels in Syria", <http://www.nytimes.com/2013/05/08/world/middleeast/hezbollah-takes-risks-by-fighting-rebels-in-syria.html?pagewanted=2&src=recg&pagewanted=print>, 7 May 2013.

²² Hizballah, <http://www.nctc.gov/site/map/> accesat pe 4 iunie 2013.

²³ Flynt Leverett, *Inheriting Syria*, Brookings Institution Press, Washington, 2005, p. 111

²⁴ Thomas Hegghammer, Aaron Y. Zelin, "How Syria's Civil War Became a Holy Crusade", July 7, 2013, <http://www.foreignaffairs.com/articles/139557/thomas-hegghammer-aaron-y-zelin/how-syrias-civil-war-became-a-holy-crusade?page=show>

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ Frud Bezhan, "The Rise Of Al-Qaeda 2.0", 23 July 2013, <http://www.rferl.org/content/qaeda-qaida-new-syria-pakistan-islamists/25054545.html>. After the EU decision to blacklist Hezbollah, the Lebanese President Michel Sleiman told media: "We hope the EU reconsiders its decision... to preserve Lebanon's stability."

²⁸ Leon Goldsmith, "Alawites for Assad", April 16, 2012, <http://www.foreignaffairs.com/articles/137407/leon-goldsmith/alawites-for-assad>.

²⁹ "Italy and the Spanish Civil War", <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/SPitaly.htm>, accesat pe 3 iunie 2013. La Guadalajara au luptat și italieni pro-fasciști cu italieni republicani (comuniști) din Batalionul Garibaldi, exact la fel cum luptători libanezi pro-Assad și anti-Assad se confruntă în Siria. Oricum, circa 3,3% din populația Spaniei a decedat în acel război și 7,5% a suferit răni, iar dintre combatanții străini au decedat peste 10.000 în total. Raportat la populația Siriei, ar însemna o cifră de 700.000 de decedați la finalul războiului, ceea ce ar fi extrem de mult, un adevărat carnagiu, foarte greu de imaginat! Vezi John Simkin, *Spanish Civil War Encyclopaedia*, Kindle Edition, Spartacus Educational, 2012.

³⁰ Tim Arango, Anne Barnard, Duraid Adnan, "As Syrians Fight, Sectarian Strife Infects Mideast", *New York Times*, June 1, 2013

³¹ *Ibidem.*

³² Zoltan Barany, "General Failure in Syria", *Foreign Affairs*, July 17, 2013, <http://www.foreignaffairs.com/articles/139585/zoltan-barany/general-failure-in-syria?page=show>.

³³ *Ibidem.*

³⁴ "New front opens in Syria as rebels say al Qaeda attack means war", 12 July 2013, <http://www.reuters.com/article/2013/07/12/us-syria-crisis-idUSBRE96B08A20130712>

³⁵ Strategia *Buck-passing* este specifică Teoriei Relațiilor Internaționale, curentului neorealist ofensiv și se referă la strategia unui stat de a evita lupta cu un adversar foarte puternic, care l-ar silei de putere în cel mai bun caz,

indemnând alt stat să se angajeze în acea luptă, eventual oferindu-i unele avantaje celui stat. Strategia se poate dovedi perdanță dacă aliatul e învins ușor iar agresorul își îndreaptă rapid forțele spre actorul statal care evitase să în contrabalanseze în faza inițială. Vezi John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W.W. Norton & Company, 2001, pp. 157-158.

³⁶ D. Byman, *op. cit.*, p.215.

³⁷ Hayder Al Khoei, "Syria: the view from Iraq", 14 June 2013, http://ecfr.eu/content/entry/commentary_syria_the_view_from_iraq136.

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ Iraq 's crisis state, <http://live.huffingtonpost.com/r/segment/sectarian-polarization-reaching-all-time-high/520b90c602a7606b3400005e>, 20 August 2013.

⁴⁰ Yasir Ghazi and Tim Arango, "Iraqi Sects Join Battle in Syria on Both Sides," *New York Times*, October 27, 2012, <http://www.nytimes.com/2012/10/28/world/middleeast/influx-of-iraqi-shiites-tosyria-widens-wars-scope.html>, accessed on May 25, 2013.

⁴¹ Jubin Goodarzi, Syria: the view from Iran, 16 June 2013, http://ecfr.eu/content/entry/commentary_syria_the_view_from_iran137.

⁴² Georges Corm, *Le Proche Orient Eclaté*, Gallimard, Paris, III eme edition, p. 453. El afirmă că după războiul din 1973, de Yom Kippur, Libanul devenise o poziție cheie pentru Siria, în plan geografic și strategic, mai ales că exista o mare dispoziție palestiniană iar Egiptul, aliatul Siriei de până atunci, mergea către pacea separată cu Israelul.

⁴³ A. Barnard, "Hezbollah Areas in Beirut Are Hit", http://www.nytimes.com/2013/05/27/world/middleeast/rockets-strike-hezbollahs-beirut-stronghold.html?ref=world&_r=0, 26 may 2013.

⁴⁴ Francois Massoulié, *Conflictele din Orientul Mijlociu*, Editura All, București, 2003, p. 43.

⁴⁵ G. Antonius, *The Arab Awakening*, Paragon Books, New York, 1979, pp. 440-442 citat de Massoulié, *op. cit.*, p. 43.

⁴⁶ Daniel Pipes, *Greater Syria: the History of an Ambition*, New York, Oxford University Press, 1990.

⁴⁷ D. Pipes, "Introduction: a neglected story", <http://www.danielpipes.org/books/greaterchap.php>, accesat pe 27 mai 2013.

⁴⁸ Vezi Georges Corm, *Le Proche Orient Eclaté*, Gallimard, Paris, III eme edition, p. 452.

⁴⁹ Massoulié, *op. cit.*, p. 44.

⁵⁰ Idem. Vezi și Robert de Beauplan, *Ou va la Syrie: Le Mandat sous les Cdres*, Paris: ditions Jules Tallandier, 1929, p. 32, citat de Pipes. Beauplan afirma că națiunea siriană este doar un mit politic.

⁵¹ F. Leverett, *op. cit.*, p. 2.

⁵² Siria, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>, accesat pe 20 mai 2013.

⁵³ Nicholas A. Heras, Carole A. O'Leary, "The Tribal Factor in Syria's Rebellion: A Survey of Armed Tribal Groups in Syria", *Terrorism Monitor*, Volume: 11, Issue: 13, June 27, 2013, www.jamestown.org.

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ Pavel Felgenhauer, "Russian S-300 Missiles Go to Syria in Defiance of West", *Eurasia Daily Monitor*, Volume: 10 Issue: 102, May 30, 2013, <http://www.ja->

mestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=40954&tx_ttnews%5BbackPid%5D=27&cHash=53bd17831b3806780ce4e71821621220.

⁵⁶ Andrew Rettman, "EU arms to Syria: what, how and if", 3 June 2013, <http://euobserver.com/defence/120346>.

⁵⁷ Anne Bernard, "Morsi's Fall in Egypt Lauded by Syria's Assad", New York Times, 4 July 2013.

⁵⁸ Who is supplying weapons to the warring sides in Syria?, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-22906965>, 17 June 2013.

⁵⁹ Deși în 2005 Damasc a acceptat un accord de liber schimb cu Ankara și pare să nu mai ceară Alexandretta, diplomații sirieni au afirmat că Siria nu va reuși la Platonul Golan, ocupat de Israel, deoarece această ocupație s-a făcut pe calea armelor, contra dreptului internațional. În atest fel au dorit să nu se creeze un precedent. De asemenea, Siria a făcut mici rectificări de graniță, prin compensație, cu Iordania. În mod tradițional, pe hărțile oficiale siriene, Hatay apare ca fiind în componența Siriei.

⁶⁰ Saban Kardas, "Erdogan Confronts Official History", *Eurasia Daily Monitor*, Volume: 8 Issue: 216, November 29, 2011.

⁶¹ Dragoș C. Mateescu, "Ce este în Turcia sau ce va fi Turcia? O analiza istorica si politica", 5 iunie 2013, <http://www.contributors.ro/global-europa/ce-va-fi-in-turcia-sau-ce-va-fi-turcia>.

⁶² Richard Weitz, "Russia-Turkey Relations" in *Caucasus International*, Vol. 2, nr. 3, toamna 2012, pp. 32-43. Vezi mai ales pp. 42-43. Acesta spune că "Turkey and Russia see no benefit in compartmentalizing their differences over Syria so that they can continue other dimensions of their improving relationship."

⁶³ Kenneth M. Pollack (editor), *The Arab awakening. America and the transformation of the Middle East*, The Brookings Institution, Washington, 2011.

⁶⁴ Joseph Holliday, "The Assad Regime; From Counterinsurgency to Civil War", Institute for the Study of War, February 2013, <http://www.understandingwar.org/report/assad-regime>, pp. 16-19.

⁶⁵ "Ali Akbar Velayati answering Nasim's question: The 2+1 Coalition does not have a narrow perspective because it is not connected to any one party," *Nasim Online*, March 27, 2013, <http://www.nasimonline.ir/TextVersion/Detail/?Id=506386&Serv=24>, accessed on June 10, 2013.

⁶⁶ Jubin Goodarzi, Syria: the view from Iran, 16 June 2013, http://ecfr.eu/content/entry/commentary_syria_the_view_from_iran137.

⁶⁷ Babak GANJI, *A Shi'i Enclave? Iranian Policy Towards Iraq*, Conflict Studies Research Centre/Defense Academy of the UK, March 2006.

⁶⁸ "Contrary to the circulated scenarios, especially from 2004 to 2008, on Teheran's intentions to favour the emergence of a Shi'a enclave in Southern Iraq, which was called by the whole literature of the time a "Shi'astan", a fractured Iraq is not seen as an agreeable option for the Iranian leaders." Ecaterina Cepoi, Marius Lazăr, *The Iranian Influence in Iraq. Between Strategic Interests and Religious Rivalry*, in *Studia Politica*, vol. XIII, no. 2, 2013, p. 273-288. Vezi p. 274.

⁶⁹ R. Fisher, W. Ury, *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*, Penguin Books, New York, USA., 1981, p. 33-34.

⁷⁰ Suzanne Maloney, "Why Rouhani Won – And Why Khamenei Let Him", 16 June 2013, <http://www.foreignaffairs.com/articles/139511/suzanne-maloney/why-rouhani-won-and-why-khamenei-let-him?page=show>.

⁷¹ Thomas ERDBRINK, Anti-West Hard-Liner Gains in Iranian Race http://www.nytimes.com/2013/05/29/world/middleeast/saeed-jalili-emerges-as-establishment-favorite-in-irans-presidential-race.html?ref=world&page_wanted=print, 28 May 2013.

⁷² Bernard Lewis, *What went wrong? Western impact and Middle East response*, Oxford University Press, New York, 2002, pp. 19-21.

⁷³ Farideh Farhi, "Factional Politics and the Islamic State", *Spectrum, Regional Security Issues*, 2011, Center for Strategic Studies, Yerevan, 2012, pp. 120-133. Mai ales p. 132.

⁷⁴ Alex Vatanka, "Khamenei and Iranian Foreign Policy", in *Caucasus International*, vol. 2, nr. 3, toamna 2012, pp. 175-183. Vezi mai ales p. 177.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 183.

⁷⁶ Yoel Guzanski, "Made in Iran: The Iranian Involvement in Iraq", *Strategic Assessment*, vol. 13, no. 4, 2011, p. 97.

⁷⁷ "Who is Mehdi Taeb?", Moj Andisheh, December 13, 2011, Available in Persian at: <http://mojandisheh57.blogfa.com/post-188.aspx>.

⁷⁸ Will Fulton, Joseph Holliday, Sam Wyer, "Iranian Strategy in Syria", a Joint Report by the American Enterprise Institute's Critical Threats Project and the Institute for the Study of War, May 2013, <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/IranianStrategyinSyria-1MAY.pdf>.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 11.

⁸⁰ Edward Luttwak, "Give War a Chance", *Foreign Affairs*, July-August 1999.

⁸¹ Chaim Kaufmann, "When All Else Fails: Ethnic Population Transfers and Partitions in the Twentieth Century", *International Security*, Vol. 23, No. 2 (Fall 1998), pp. 129-156.

⁸² Nicholas Sambanis and Jonah Schulhofer-Wohl, "What's in a Line? Is Partition a Solution to Civil War?", *International Security*, Vol. 34, No. 2 (Fall 2009), pp. 82-118.

⁸³ Carmen Rijnoveanu, Opoziția siriană confruntată cu o nouă criză, <http://www.cseea.ro/publicatii/view/brief-analysis/opoziti355ia-sirian259-confruntat259-cu-onou259-criz259>, 27 aprilie 2013.

⁸⁴ *Ibidem*.

⁸⁵ Andrew Rettman, "EU arms to Syria: what, how and if", 3 June 2013, <http://euobserver.com/defence/120346>

⁸⁶ Eyal citat de Andrew Rettman, *op. cit.*

⁸⁷ Anthony H. Cordesman and Alexander Wilner, "Trends in military spending and arm imports", in *The Gulf military balance 2012*, issued by CSIS, http://csis.org/files/publication/120518_Gulf_Military_Balance_2012.pdf.

⁸⁸ Ralph Janik, "China, Russia, and the Failure of the Responsibility to Protect in Syria: does the Fear of Regime Change offer a Serviceable Explanation?", *Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Studia Europea*, anul (LVIII) 2013, issue 1, martie 2013, pp. 63-88.

ABSTRACT

The Syrian civil war is carried up along religious lines (the Alawi and Shia population generally supports Assad, while the more numerous Sunni Syrians favor the rebels), there are fighters coming from other states (Lebanon, Irak, Jordan, Iran but also Muslims from EU countries) and there is also a proxy war. States such as Iran, Saudi Arabia, Turkey are sending weapons, money and instructors for the opposing camps in Syria, thus they indirectly fight, in remote areas, by instrumentalizing the Syrian forces. Russia and Iran are protecting the Assad regime, fearing otherwise they would lose a valuable geopolitical partner and the Russian-controlled maritime basis of Tartus. Transnational extremist groups like Hizbollah and Al Qaeda affiliates are already present in the Syrian conflict. A crucial role could be played by Israel, which is currently defending itself, often in a pre-emptive way, against possible aggressors from Syria. The main lesson learned is that the necessary Arab Spring, if improperly managed and agreed by the various local actors, could turn extremely deadly and prevent democratisation and normal life for people.

Keywords: Syria, war, religion, insurgency, Middle East, Arab Spring, sectarian violence, militias, foreign intervention

Șerban F. Cioculescu, PhD in political science (2009), is guest lecturer at the University of Bucharest, Department of Political Science, International Relations and Security Studies, a lecturer with the National Defense College of Romania and also a senior scientific researcher (3rd degree) with the Institute for Political Studies of Defense and Military History from Bucharest. He is specialized in Euro-Asian strategic studies, security studies, international organizations and international relations theory. He published four author books – *Introducere în Teoria Relațiilor Internaționale* (Military Publishing House, Bucharest, 2007), *România postcomunistă în ecuația strategică a vecinătăților: Balcanii, Marea Neagră și Orientul Mijlociu Extins* (University of Bucharest Publishing House, 2009), *Terra incognita? Repere pentru „cartografierea” haosului din relațiile internaționale contemporane* (Military Publishing House, Bucharest, 2010) and *Viitorul nu ia prizonieri* (Rao, Bucharest, 2013)

Rogue States, Nuclear Programs, Imminent Threats: the case of Iran

Cristina-Denisa ROȘU

The study of new concepts in international relations is an ongoing task for researchers and policy makers all around the world, especially since rhetoric is a perennial source of bias in the foreign policy approaches of most of the states composing the international arena. The post- Cold War security agenda of the United States and the major Western powers, together with Russia¹ has witnessed a repositioning of the security stakes each of the countries assumes. Mostly since 9/11, the new power system required a closer inspection of the smaller actors that were becoming increasingly destabilizing of the “new world order”². In the same line of reasoning, “deterrence”³ assumes a central position in the “new world order” and new dimensions are discovered for the concept: “Deterrence would, after the Cold War, follow the flow of the international political system, away from bipolarity and toward a multipolar and more confused set of international political and military patterns of interstate conflict and cooperation.”⁴ Therefore, the area of study in our paper is that of global security.

Under the grand theme of global security, the more focused study on old and new security threats is considered. Moreover, the protracted issue of nuclear proliferation and international terrorism is tackled thus providing for our object of study: *rogue states* in a political perspective. Consequently, the existing security threats posed by *rogue states* become a central topic for most debates nowadays. The necessity of an objective scrutiny of the actual definition of such a concept is mandatory,

both for researchers and policy makers. Also, the elasticity of the concept contributes to the difficulty in objectively assessing the threat level it contains. The rogue states have ranged from authoritarian to totalitarian states, from economic moguls or third world states, from previously internationally tolerated regimes to pariahs of the power distribution. The labeling of states as *rogue states* has also become a trend in itself, especially in the democratic sector of the world, with advanced countries projecting dismissive attitudes towards them up to the point of actions in the form of sanctions, embargos, interventions or regime change.

The international system regards *rogue states* as main security threats. In order to minimize their potential as threats, different responses have been given: in the form of balancing individually, via alliances and through ad hoc coalitions. In this paper, we will analyze the balance of threat that was formed around Iran. The nuclear dimension that Iran has/will be acquiring points to new forms of and more effective balancing. The more dangerous the aggressor (in all of its dimensions), the more prominent the balance of threat becomes.

The research questions that shaped the basis of our hypothesis are: *Why is Iran an imminent threat to the international arena? How efficiently do great powers balance against it? What are the prospects for the normalization of the relations between the international community and Iran?* In trying to answer these questions we have elaborated the following hypothesis. Great powers generally balance

against a threat. Rogue states represent a specific form of threat; aside from Walt's criteria we can add another dimension- that of the unpredictability of their nuclear programs. Even though states are considered rational actors and *rogue states* are rational choice making actors, there is still a degree of unpredictability that accompanies their actions. In this respect, the tendency to reach nuclear parity to other states in the region for security reasons has caused attention on this particular *rogue state's* case. In this context, the great powers balance against the threat either more efficiently or not. Thus, the extension of the international community's response to the threat is increased. The full range of options is ensured whilst the threat is countered on all levels and with diverse approaches: both the carrot and the stick. In the case of *rogue states*, the balance of threat theory holds more cogently. There is no balance of capabilities since the capability is not yet completely developed.

Consequently, we have considered the following duo of variables as to test our hypothesis. The dependent variable is the effect of the rogue threat on the great power, be it direct or indirect. The independent variable we have considered is in the form of the state's *rogue-ness* (the threat) which is composed of the following sub-variables: capability, aggregate power, geographic proximity, offensive power and aggressive intentions (the Waltian⁵ criteria for the definition of a threat). The additional variable is the nuclear program of the rogue state (WMDs) that is measured according to the following indicators: dimensions of the programs, legal compliance, level of covertness, degree of sustainability, potential for MAD.

Our hypothesis is: "*A threat to the international community that obtains a nuclear arsenal becomes a rogue threat. The rogue threat produces countless effects on the international community and turns indirect influence into a direct one.*" The test examples for this idea are Iran as the *rogue threat* and the United States, their relationship and their dynamics after the uncovering of the Iranian nuclear enrichment process in 2002.

The methods employed in order to support our thesis range within the structure of an exploratory research. The qualitative analysis

of the previous expertise in the field of *rogue states, renegade regimes* or newly-named "states of concern" represents the starting point of our paper. After elaborating on the existing approaches and theories, with an emphasis on the conceptual framework of the problem, a special section of the thesis will be dedicated to the analysis of primary sources e.g. newspaper articles, foreign policy papers and international organizations resolutions. The comparison of both primary and secondary sources will be conducted with the purpose of establishing a line of delimitation between the objective and rhetorical existence of *rogue states*, their variables and their effects on power holders. The actors we would be referring to, mentioned earlier, will be used to emphasize certain fundamental characteristics of the concept in the first part of the study. In the second part, counter-arguments shall be presented and debated upon using primary sources, whereas in the third part of the study a different approach shall be assumed. Our analysis is focused on the case-study of Iran-US relations which best represents the *rogue state* paradigm, the threat and the countering measures as well as the advent of the *rogue threat* principle.

In order to assess the rogue threat and its effects on the United States foreign policy, we have scrutinized both primary and secondary sources. The primary sources included: articles issued by the Congressional Research Service on Iran and international lines of action, military strategy documents on the Iranian and the United States sides, existing statistics for military power evaluation, human rights records, IAEA reports and circulars, UN Security Council Resolutions, EU and United States Sanctions texts, and newspaper articles on the international, American and Iranian press. The period we focused on included the 2002-2013 timeframe owing to the fact that it is representative for the United States-Iran dynamics. The year 2002 marked the disclosure of the Iranian nuclear program and the re-evaluation of Iran's role on the international scene. In the eye of the American beholder, Iran was becoming an ever expanding, direct threat.

In this case study, we shall analyze the way in which the nuclear program variable represents an added-value to the *rogue state*

components. Also, we shall evaluate how this component generates the imminent threat to the international community and to the United States, specifically. First, we will present a timeline and a detailed account of the Iranian nuclear program with an emphasis on the 2002-2013 period, when the first accounts of a secluded WMD program appeared. Moreover, we shall measure this variable by its 5 indicators: dimensions; legal compliance; level of covertness; degree of sustainability; potential for MAD. In the end, we will observe how the new *rogue threat* features affected the US-Iran relations on the 2002-2013 timeframe from the following points of view: the nuclear program in addition to support of terrorism; disregard for international law; overt aggression on neighbors and repression against internal population and rejection of basic human rights.

The Iranian nuclear program

The timeline of the Iranian nuclear program is quite extended. We will analyze it in the two historic periods the country has faced: during the Shah's rule and after the Islamic Revolution of 1979. The civilian program was initiated during Shah's Mohammad Reza Pahlavi's rule in the 1950s under the "Atoms for Peace Program" initiated by the Eisenhower Administration. In 1968, Iran was one of the signatories to the NPT, confirming its status as a non-nuclear power. Five years later, the AEOI is created under the Shah with the aim of providing expertise to the Iranian scientists with external support from other countries, US included.⁶ The second period which starts with the 1979 Revolution has been followed by the US retreating its supplies for the Tehran research reactor and Iran canceling the contract for the continuation of the construction at the Bushehr complex. The hostage crisis becomes the point when all diplomatic relations of any sort between Iran and the US were severed and Ayatollah Khomeini shut down the nuclear program. After 7 years of break, the program was reinitiated during the Iran-Iraq war (1980-1988) in a secretive manner. The nuclear option became present to the Iranian regime since Iraq was allegedly having

the same preoccupation. German aid was once again requested for the Bushehr complex to be restored and completed. The secretive period continued into the early 1990s when Iran bought nuclear technology from the renowned Pakistani rogue scientist A.Q. Khan⁷ and began developing centrifuges on the models provided by his network.⁸ In 1989, Ayatollah Khamenei became the Supreme Leader of the country after Khomeini's death. Six years later, great power external assistance was once again requested under the auspices of the legal provisions of the NPT. Russia and Iran signed an \$800 million contract for the LWR in Bushehr which was inaugurated in 2010. In 1996, it was the first time a set of sanctions was imposed owing to intelligence reports about a secretive Iranian nuclear program during the Clinton I Administration.⁹ With the election of the reformist President Mohammad Khatami Iran started the path towards the normalization of its relationship to the international community. Consequently, the stance presented aimed towards a Nuclear Free Middle East¹⁰ accompanying the Syrian initiative and sharing it with the Saudi Arabian counterparts.

The uncovering of the Iranian nuclear program was initiated in 2002 when the National Council of Resistance of Iran (an opposition movement)¹¹ denounced the existence of two nuclear facilities in Arak and Natanz: "gas centrifuge uranium enrichment plant at Natanz and a heavy water production plant at Arak."¹² After the disclosure, Iran agreed to IAEA special inspections and accelerated the pace of the constructions at the Bushehr LWR¹³ with renewed assistance from Russia. The following year, with the US invasion of Iraq, Iran decided to temporarily halt its nuclear weapons program, but it pursued the uranium enrichment process. Simultaneously and after long debates and with foreign intervention, Iran agreed to IAEA¹⁴ further inspections, extensive reporting for the Natanz site and to stop the process momentarily. A few months later, Iran resumed its uranium enrichment process and again an international gathering was convened which resulted in the Paris Agreement¹⁵. The process was stopped and the IAEA confirmed, however centrifuge usage was requested and pursued by Iran.

Iran was subject of a new change in secular leadership with the election of hardliner Mahmoud Ahmadinejad and the re-emergence of a more active nuclear program as a sign of national pride and open enmity towards Israel. In 2006, the seals that had been previously applied at PFEP Natanz¹⁶ by Iran as part of the Safeguard Agreements were taken out and the uranium enrichment procedures were continued. The images were pointing towards an acceleration of the construction sites activity especially during night time and the coyness of the operations was boosted by the January incidents with the IAEA. It is noteworthy the fact that even though the level and quality of the data the IAEA inspectors were given (they had been expelled from the sites) decreased continuously, this produced a reversed effect in the policymakers' action plan: political leverage was used and with the applied sanctions, the program had reached a standstill.¹⁷ The same year, Iran disclosed the inauguration of a heavy-water production plant in Arak which was followed by denial of assistance from the international community for the 40 MW reactor safe operation. Starting with 2006, the UNSC set of sanctions was voted and imposed on Iran.¹⁸

Negotiations faced a standstill in the following years (in 2008 with EU3+3 conference in Geneva¹⁹) and lead up to other 5 sets of UNSC decisions. The most important events in the timeline included: Qom small enrichment plant discovery with the help of satellite imagery²⁰; the 2010 report of the IAEA concluding for the first time that Iran is pursuing a military nuclear program²¹; the Stuxnet virus attacks on centrifuges in Natanz; the defection of Iranian nuclear scientist and the bombing against two other prominent Iranian figures. In 2011, a new set of sanctions was imposed and the IAEA²² conclusively reported that at Parchin, military activities have been conducted for the Iranian nuclear program while the US drone crash²³ episode spurred more international attention towards Iran. On November 12, 2012 there were reports of a large explosion occurring near Bid Kaneh. The satellite imagery that was obtained while this occurred showed the signs of a nuclear missile test. Even though certainty could not be implied, the trails in the

ground resembled those of a test of this magnitude and type. This same year, the Parchin site has gained attention for the satellite imaging produced and regarding the nuclear explosion test chamber it is claimed to contain.²⁴ In the meantime the P5+1 talks in Baghdad²⁵ have failed and the new EU embargo on oil has crippled the Iranian economy, this being expressed publicly for the first time. The Iranian program accelerated with a new generation of centrifuges deployed in an underground facility and EU and the US toughened the existing sanctions with a catastrophic effect on the Iranian rial.²⁶

In 2013, the IAEA report²⁷ shows that Iran is currently in possession of 4,400 tons of raw uranium and 16 more nuclear power plants are functional on its territory than previously known. The new P5+1 meeting in Kazakhstan had the same level of success as the previous ones, with the twist that the 6 countries agreed to allow Iran to possess a small amount of 20%²⁸ enriched uranium for the production of medical isotopes. Iran becomes even more aggressive and announces the continuation of the nuclear fuel production. US extend its unilateral ban on Iranian officials and collaborators of different nationalities whilst Israel²⁹ announces the very present possibility of a unilateral pre-emptive attack onto Iran in order to halt its nuclear program.

By analyzing the official documents from the period, some of which have been mentioned earlier, it can be stated that Iran does have an ongoing nuclear program, but no one can assess with certainty that it is building a nuclear weapon.³⁰ Under such considerations, other implications are to be taken into account. Up to a point, it is not that relevant if and how the Iranian nuclear weapon will be disclosed. Several timeframes have been set up by the international community, yet Iran failed to abide by them. The program which started more than half a century ago should have been increasingly more advanced, in spite of the syncopae it encountered on the way. The dimension of the program is extensive with 3 research reactors in Bonab, Ramsar and Tehran; 3 uranium mines in Saghand, Yazd, and Gachin that generate a significant degree of self-sufficiency for the program; 5 nuclear sites in Qom (Fordo),

Natanz, Arak, Isfahan and Bushehr and with a military site in Parchin.³¹ The existing 3 reactors and the pending 16 nuclear power plants to be built will ensure the independence of the Iranian energy security and free up gas exports that will boost its economic back.

In terms of legal compliance, the Iranian civilian nuclear program abides by the NPT bindings under Article IV of the treaty. The regime in Tehran is also a part of the Biological Weapons Convention (1972), the Chemical Weapons Convention (1993) and a signatory to the CTBT (Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty), pending ratification. However, Iran has failed to exert its legal right to withdraw from the NPT before starting to enrich uranium to 20%. This level is not permitted under the current NPT articles for states that want to develop nuclear energy and can receive assistance from nuclear states. It is currently disobeying the NPT and with the 2012 explosion at Parchin it seems to be disobeying the CTBT, as well. Moreover, Iran has refused to sign the IAEA Convention of Nuclear Safety which constitutes a high risk for a country with a functional nuclear reactor (Bushehr 1). It has also disavowed the unilateral sanctions imposed by the US, EU and other countries (e.g. Switzerland, Israel, Australia, China etc) and tried to find leeway from all of them. By not abiding by the initial UNSC resolutions and the sanctions they generated, these became harsher and multiple in numbers. Currently, Iran is under 6 sets of sanctions with severe implications: oil and arms embargo, Iranian national assets freeze, travel bans and seizing of funds and assets from the Iranian Revolutionary Guard members who are controlling the Iranian nuclear activities and facilities.

In analyzing the level of covertness of the program, we encounter the main thorn in the back of a certain diagnostics of the situation. The secrecy surrounding the program and constant statements on behalf of the Iranian officials be they secular or religious, pinpoint to a duality and lack of accountability among the key figures behind the program. The common perception is that a child becomes very silent only when he has broken something or made a mistake. Rationally considering then, Iran is believed to have performed a major mistake

and disobedience to international norms while pursuing its secret military program. Nonetheless, from other more recent sources³², Iran had not erred yet. It is only aiming to obtain the quick way towards achieving parity with the great powers and in the meantime rejoice the troublesome environment it creates. What Iran failed to grasp is that children can be punished in many different ways. The stick is not always the solution, berating is useless when talking from a grown-up to a child whereas withdrawing the child's allowance or restricting his games and TV time could lead him to collapse and admit his wrongful attitude and actions. This is what happened to the Iranian case: financial collapse and international isolation.

Such a situation has an effect onto the degree of sustainability of the nuclear program. It is confirmed that Iran possesses "280 kg of UF₆ enriched up to 20% U-235, of which 167 kg remain in the form of UF₆ enriched up to 20% U-23514 and the rest has been further processed."³³ With these numbers and the existing LEU stockpiles (8,271 kg³⁴), Iran could be producing weapons-grade uranium in an average of 1.6 months³⁵. The necessary stock could serve in the creation of 6 additional nuclear warheads³⁶. With this timeframe in mind, it is still important to see how these warheads could be then attached to a missile and deployed. From the Iranian missile program, presented in Chapter 1, there is currently no long-range ICBM able to target any country other than regional enemies for Iran. Even though there are attempts and investments by the government in Tehran to improve the current Shahab 3 missile, "extended-range variant of the Shahab-3 and a 2,000-km medium-range ballistic missile, the Ashura"³⁷, the full functionality and acuity of the devices is questionable. For that matter, the threat is there and augmenting while its potentiality is what makes it imminent and not the objective indicators it displays.

Even so, the combination of an advanced missile delivery system and the nuclear warheads to be carried by them is the anathema of international relations. Especially in the case of Iran, this combination is almost lethal for its neighbors and incredibly worrisome for the United States. In such a not-so-hard-to-grasp future context, Iran could become invincible

and be set up for MAD with the United States in particular, and other sea-coast nuclear powers. The ability to launch nuclear ballistic missiles from land, sea and in the air while also possessing anti-missile systems that are competitive puts Iran at equal geopolitical strength with the United States. In every combination of attack the ubiquity, flexibility and advance of the forces, combined with the high C&C stealth for which the regime in Tehran is known for, the outcomes are more often than not quite grim.

History of Iran–US relations

US involvement in the history of the Iranian state has been consistent and continuous. We chose this particular actor, since the US is considered the most active policy-player against the danger of *rogue states* and the main source of intellectual analysis on the topic. Ever since the removal of Reza Shah in 1941 and the installment of Mohammad Reza Pahlavi *Shahanshah*, the US has dominated the Middle East- Iran scenery. Toppling the Mossadegh Government and transforming the Shah into a puppet became the necessary incentives for an Anti-American rhetoric so successful that it sustained the 1979 Islamic Revolution. After the Islamic Revolution and the powerful anti-Western propaganda, the US-Iran relations have reached peaks and lows on a constant basis.

The Iran-Contra Affair is a central subject in the history of Iranian-American relations. During the controversial episode of the Hostage Crisis perpetrated by *Hizballah* in 1986, the foreign relations between Iran and the US had been suspended, and consequently Iran was under arms embargo (the so-called “Operation Staunch”). However, the dissension was wittily exploited by a number of important NSC high-rankers and Iranian businessmen as to facilitate the transfer of weapons from the US via Israel towards Iran, such as “Mnucher Ghorbanifar- a resourceful Iranian merchant living in Paris who understood the intersection of interests and saw how American hostages could be used as an incentive for the sale of missiles to Iran.”³⁸ In the end, the Iranian counterparts

proved a superior understanding of the level of despair surrounding the American leadership so that the Contras³⁹ were indeed supported with the revenue generated by the transactions. Simultaneously and as a side effect, emerged the arming of Iran for many years to come and thus causing a long way towards missile proliferation, as emphasized by the failure of the “Operation Rescue”: “3 American hostages replaced with another three; arming Iran with 2,000 TOWs and more than 200 vital spare parts for HAWK missile batteries, improperly generating funds for the CONTRAS UNO in Nicaragua and other covert activities (...)”⁴⁰.

The failure of an improved US-Iran cooperation could also be assessed if we analyze the different policies employed by different administrations throughout the Cold War and after. We might be encountering, as a psychological analysis, a reversed form of “Stockholm Syndrome” in the case of the current bilateral relations. The fondness for the United States and their technological advance was highly manifested during Mohammad Reza’s leadership, whereas major fallout was witnessed on behalf of Iran after the Islamic Revolution which continues until today with a few intermezzos worth mentioning. In the 1970s, the golden years of *détente*, the foreign policy of Iran was based upon a fourfold national interest calculus, by trying to balance the influence of both superpowers: “to rely on the good will of its big power neighbor to respect its independence, in exchange for Iran’s avoiding close ties with its rival power; to enter into an alliance with a distant, rival crescent power; to enlist the support of a third power in order to neutralize the pressure and influence of the two principal protagonists; and to remain scrupulously neutral in the great power rivalry while developing.”⁴¹

Simultaneously, the US under President Nixon announced the conduction of the “twin pillar policy” which came to be known as the Nixon Doctrine. This entailed the “regional actors to assure to play the primary role in assuring the stability of their area”⁴² and it became a source of *rapprochement* with Iran since it viewed the regime in Tehran and in Saudi Arabia as the most appropriate to undergo such a task. The change in perspective came with the Islamic Revolution and the invasion of the

USSR in Afghanistan in 1979, when President Carter initiated a doctrine of his own in the light of the 444-day Hostage Crisis that would lead to the creation of RDF (Rapid Deployment Force) and an utterly careful watch on Iran and its moves. During Ronald Reagan's second mandate, Iran overtly became the enemy of the US and a true "terrorist state" together with Cuba, Nicaragua and Libya. However, the knot began to partially untangle when Clinton decided to move Iran from the category of *rogue states* to that of "states of concern", thus proposing a form of "differentiated containment" (dual containment) with regards to both Tehran and Baghdad.

Still, post 9/11 US-Iran relations marked the time of severe deterioration in the relationships. George W. Bush's speech on the "Axis of Evil" marked the beginning of the downfall in relations that had already been difficultly challenged: the US allegation regarding Iran's support for Al-Qaeda and the malicious rhetoric regarding the legitimacy of the regime in Tehran. Such turmoil could only generate adverse reaction on behalf of Iran and also set the pace for the upcoming intervention of the "Coalition of the Willing" in neighboring Iraq: "[it] will result in increased isolation and vulnerability and may trigger Security Council intervention or armed preventive counter-proliferation action by the United States."⁴³

In spite of the entire US aversion against *rogue states* and due to the fact that Iran is the most vocal and hence, the most dangerous of the remaining threats to the Americans' security, the implemented policies have failed to meet their purpose until 2011. In an analysis earlier presented researcher Miroslav Nincic verifies such a statement by explaining his "incentive-offset model": "Here, sanctions do not alter existing drives, they counteract them—adding a *stake in compliance* to the existing *stake in deviance*: IRAN -Comprehensive U.S. trade and financial sanctions (1984, amplified in 1987, 1995, 2008 and 2010)." ⁴⁴ Thus, instead of conducting a successful counter-proliferation program, the US has only managed to generate the so-called "rally-round-the-flag" effect. The *stakes in compliance*, even though present through the sanctions imposed, have not managed to overcome the *stakes in deviance*

which are now publicly supported by both the media and the masses: "Iranians are united not because of activities by the Iranian regime, but because of the U.S. position... now all Iranians believe we must promote our activities as a sign of independence."⁴⁵

The Obama Administration maintains the same structure, with the exception of the "negative security assurance" and determination on "nuclear arsenal minimization", Iran is still top-notch priority, as Michele Flournoy, Undersecretary of Defense for policy confirmed: "First, we are working to prevent Iran from acquiring nuclear weapons," she told senators, delineating the challenges posed by Iran. "Second, we are countering Iran's destabilizing activities and support for terrorism and extremists in the Middle East and around the world."⁴⁶

From 2011, the effects of the sanctions became more obvious and strong. The direct US sanctions targeted the crude-oil productions and the transactions sector, vital for the survival of the economy of the Iranian state. In the timeframe 2011-2013, the US Congress passed 7 pieces of legislation directly aimed at Iran, the most recent one being the "Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012"⁴⁷ which adds more financial restrictions to the ones existing in ISA, whilst still maintaining concrete humanitarian exceptions. Moreover, from 2008-2010 inclusively, the tides changed from strategic acceptance⁴⁸ towards covert cyberwars, as the operation "Olympic Games"⁴⁹ implied. This was the most successful deterrent in the Iranian allegedly setting back the program back by three years since it targeted the centrifuge system from Natanz.

All in all, the United States-Iran relationship has reached peaks and lows, but has been considerably deteriorating throughout the years. The US have employed a number of tactics in countering the ever-present and ever-growing Iranian threat ranging from "negotiations, punishing economic and political sanctions, covert sabotage, and military threats [that] have at best delayed Iran's nuclear progress."⁵⁰ The next segment of this chapter shall focus on how the *rogue threat* variables influence the Iran-US relationship and how/ if there is any efficient solution to the Iranian nuclear program.

2.3. Nuclear program: nuclear threat variables

ROGUE THREAT VARIABLES	THE NUCLEAR PROGRAMME	NEW THREAT LEVEL
Support of terrorism	X	Nuclear Terrorism
Disregard for international law	X	The disregarding of the NPT, the IAEA and P5+1 talks
Overt aggression on neighbors	X	Arab states proliferation and nuclear triad
Repression against internal population and rejection of basic human rights	X	Rally-round-the-flag effect Internal support for the continuation of the program

Fig. 2. The Nuclear Threat Variables

After analyzing the development of the Iranian nuclear program and the history of the US-Iran relations with an emphasis on the *rogue state* paradigm, it is only natural that the resulting new threat, the *rogue threat* and its effects on the United States is presented as well. Consequently, we will be able to assess whether this *rogue threat*, through its nuclear program component reaches the necessary level as to directly affect the United States. We will thus analyze the resulting effects of the *rogue threat*: nuclear terrorism, disregard for nuclear-related treaties and failure in the institutional arrangements against proliferation, Arab states proliferation and the nuclear triad capability in addition to the “rally-round-the-flag” effect and internal support for the WMD program. Eventually, we will expose the limits of the theory and try to counteract possible counterarguments to the proposed variables and their threat levels.

Nuclear terrorism

The combination of the support for international terrorism (rogue variable) with the nuclear program generates the *rogue threat* effect in the form of nuclear terrorism. The remaining interrogation is the one related to the purpose of the nuclear capabilities of the countries. For it is not a danger in itself, if we view it in the context of a highly – tensioned area, but it constitutes a threat in the possibility that it reaches the wrong destination. The

WMD capability is tantamount if the entities developing or using it are non-state actors or *deviant/ renegade regimes*. Hence, it appears as of the utmost importance to also scrutinize the second dominant feature of *rogue states*: the support for international terrorism. In the case of Iran, this feature is very present. Iran is known, according to the most recent sources to fund and train a consistent number of terrorist groups: “(...) to provide weapons, training, and funding to Hamas and other Palestinian terrorist groups, including the Palestine Islamic Jihad and the Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command.”⁵¹ Other organizations include: the Talibans in Afghanistan, the Lebanese Hizballah, Also, the IRGC-QF (Iranian Revolutionary Guards Corps-Qods Forces) Even though it is arguable⁵² whether this will become a fact, i.e. Iran providing WMD capability to the terrorist groups it supports, the looming possibility has a series of effects on the United States strategy on Iran. The unpredictability, the lack of rationality and the increasingly dangerous game such a scenario portrays is a strategist’s nightmare.

In terms of unpredictability, the prospects are troublesome for both regional and external powers. Even though Iran might arm the terrorist groups with CBRN weapons only as a deterrent, it might not be able to control their usage. Also, despite the aforementioned terrorist organizations being trained and sponsored by the regime in Tehran under the IRGC, the

command and control structures are independent from the national leadership. Coupled with the irrational character of the “freedom fighters” and their aim towards provoking fear and damage with little/inexistent political purpose, the scenario is even grimmer.

Moreover, the increasingly dangerous game is composed by the difficulty in safeguarding the missiles and the weapons the terrorists might be endowed with. Iran is also only partially safeguarding its nuclear facilities and it is not even a signatory of the IAEA Convention of Nuclear Safety.⁵³ This entails that it does not have an efficient mechanism for storage and transportation of the devices. What is more, it is clear that even if they are correctly and risk-free transported to the headquarters of the terrorist organizations Iran supports, after that, the risks are augmented since the responsibility would completely fall on the terrorists’ shoulders. If Iran denies them this capability, they could very well steal the fissile material⁵⁴ and create their own explosive devices or Iran can get to finance such endeavors without being able to track them. Accidents might occur, unknown attacks could be caused and Iran would be held accountable for them since the main strongpoint of such terrorist organizations is their ubiquity. They are untraceable and the international community would try and punish the most visible actor involved in the attack that is Iran.

In addition, the nuclear detection process is hindered all the more. Even though great advances have been recorded in the field of nuclear forensics and intelligence gathering, it is still very difficult and time consuming to detect the origin of the fissile material. Most importantly, such an analysis is performed post-factum and that involves the attack happening and the damage being produced. Under such circumstances, even if the origin is tracked back, the state in question could very well invoke the “plausible deniability” legal concept and win over international arrangements and legislation. In some respects, this could also be applicable to Iran’s situation. The imminence of the threat is also increased by the possibility of a terrorist attack on nuclear facilities.

Even if such events have not occurred yet, the chances are extensive and must not be eliminated: the United States has a state-of-the-art system of protecting its nuclear reactors however the same is not valid for the regime in Tehran. The nuclear facilities are most of the time built next to large urban concentrations or in mountainous regions, but the external level of protection is not living up to international standards in terms of safeguards and stockpiling procedures. Hence, an attack on Iran would lead to a nuclear disaster in the region which would cause international outrage. The regime in Tehran would be in the position of the victim with full legal support to engage in a counterattack against the authors, be them Israeli-supported or of any other origin. The step from this situation towards war is very short and predictable.

All in all, the danger of nuclear terrorism causes a direct threat for the United States for there is a high degree of risk, unpredictability and damage-control inability before and after such an attack could occur. Nuclear terrorism is terrorism with a toxic face.

Nuclear proliferation in the region and the nuclear triad

Nuclear proliferation represents “the transfer of weapons of mass destruction, related materials, technology, and expertise from suppliers to hostile state or non-state actors.”⁵⁵ This conundrum, that the combination of overt aggression against neighbors and the nuclear program generates, entails the nightmare of all nuclear weapon states, especially in the case of the United States. Some researchers assess that in the case of Iranian open proliferation, the balance in the Middle East could be tilted unequally. Given the current turmoil in the region and especially the isolation Iran rejoices, its confirmation of a nuclear weapons arsenal would cause other states, especially close neighbors, to rethink their nuclear option. Most important examples of “reactive proliferation”⁵⁶ are: Saudi Arabia, Egypt and Turkey⁵⁷. If these states would begin their quest for a nuclear weapon, then the United States mission in the region would become extremely tiresome. Although the three of them are signatories to the

NPT and would be in breach of international law if they were to take this decision, the prospects are quite dark. Most importantly, if we consider that Pakistan, a known nuclear weapon state is one of the key elements in the proliferation of WMD technology in the region, the prospect becoming reality is not so remote anymore.

Saudi Arabia could engage in a quick breakout capability quest and its vital ally, Pakistan would play a central part in this endeavor. Moreover, even if it does not decide upon such a step, it could still rejoice the benefits of the Pakistani nuclear umbrella by accepting nuclear devices being deployed on its territory. Even though there are economic disincentives and a possibility of worsening of relations between the United States and each of the actors as a counter-measure of their suspected possible nuclear pact, the possibility remains. Other than a cooling of relations for the United States in the region, there are also other options that could be considered: providing a nuclear assurance for the Saudi Kingdom if the program is left behind and strengthening the military partnership between the two through increased investments in the conventional capabilities of the latter. Nonetheless, the Iranian bomb would cause greater insecurity in the region and it would create a climate of escalating conflicts and field for misinterpretation.

By sharing the border with Iran, Turkey would be directly involved in the process. The leadership in Ankara has been very vocal about opposing an Iranian nuclear program and of any other country in the region for that matter. Proliferation do begets proliferation in their case. A solution to avoiding such a scenario would be to eliminate the nuclear factor from the Middle East which would include, in Turkey's terms, also the denuclearization of Israel, a non-signatory of the NPT. The United States would also have to step-up its security guarantee for Turkey which is in place for now with the Patriot batteries being deployed on the border close to Syria.⁵⁸

Egypt is a signatory and ratifier of the NPT in a very state-centric way. Although its civilian nuclear program is significantly evolved, Egypt has never manifested an interest in nuclear weapons development. Moreover, it

has been one of the promoters of the Nuclear Weapons Free Zone for the Middle East. Still, owing to the rather unstable situation in the Egyptian political scene, such a decision must not be deemed irrefutable. The leadership in Cairo has proven over the time that the state interest outweighs any other international trend and legislation. So, under a Syrian crisis, a nuclear Israel and an Iranian breakout capability on the line, it is very hard to predict what can happen.

Regarding the other neighbors in the region, close and afar, the nuclear proliferation possibility is quite remote even in the case of an Iranian nuclear threat. Even though the UAE, Kuwait, Qatar, Jordan and Oman⁵⁹ are interested in developing civilian nuclear programs, their interest does not extend more than that. The same goes for Tunisia, Morocco and Algeria that are renowned for their investment in the domain with the main purpose of achieving nuclear energy security at a higher level and to increase their revenues on electric energy exports. Still, part of these states enjoy the United States nuclear deterrent facility and need not worry about developing capabilities of their own. Moreover, neither of them has a very tense relationship with Iran, nor could pose a great challenge in terms of power status for the Islamic Republic. In what concerns Iran's most important regional counterparts, proliferation could be triggered with the limits previously mentioned.

In terms of how this effect could spill over the United States position in the region, the situation is crystal-clear. In order to prevent such events from occurring, the US would need to provide nuclear and conventional military assurances to its allies; legally over some *quid pro quos*⁶⁰ for those who choose to remain non-proliferators and react proportionally to the Iranian threat. All the more, the US⁶¹ can face an ever increasing challenge of detection, control and safeguarding of other arsenals in different corners of the regions more or less exposed to terrorist threats.

Conclusively, it would be adequate if a change in approach would be reconsidered by the current administration. As earlier proposed by the former Director of the WMD Commission of the United Nations, Hans Blix, the

more incentive-based set of policies should be considered, owing to the partial failure of the attempted change in the regime of Iraq. Such set of policies should balance high expectations with reasonable remuneration: "reliable assurances regarding the supply of fuel-cycle services; suspending or renouncing sensitive fuel cycle activities for a prolonged period of time by all states in the Middle East; assurances against attacks and subversion aiming at regime change; and facilitation of international trade and investment."⁶²

One other factor that could accompany this scenario is the nuclear triad capability that the United States can offer its allies as a security guarantee. The challenge is to see if/how this capability is relevant in the context of nuclear triad-endowed Iran. The aim of nuclear states pursuing the triad is deeply related to their bargaining power and to the ensuring of a security that is closer to the absolute one. Owning the nuclear triad might prove you are indestructible; however it also contributes to a higher stability of the region you are in and to a more predictable pattern of action of your own. Moreover, one's counterparts can engage in cooperation scenarios bearing all of the necessary knowledge in mind. Nonetheless, we shall see to what extent does the shift to a new triad of offensive capabilities (strategic strike forces, missile defenses, and an enhanced infrastructure)⁶³ either promotes deterrence more effectively or has generated the side effect: proliferation for rogue actors and terrorists.

The term nuclear triad encompasses the means to deliver nuclear warheads: on land-intercontinental ballistic missiles, at sea-nuclear powered submarines and in the air –long range nuclear bombers.⁶⁴ The importance of the nuclear triad resides in the second-strike capability it provides, thus conducing to the Mutually Assured Destruction⁶⁵ strategy that has been in place for several decades now. The second-strike capability, even if it guarantees the prospect of nuclear stability, it is not 100% secure. In the case of rogue states, the level of the threat it represents reaches imminent standards if the state in question can reach the nuclear triad – sea, air and land launched missile with nuclear warheads. Iran could develop this

capability and the threat it could pose for the United States would be indeed a *rogue threat*. Even though, the case for MAD is of nuclear equilibrium and thus, of non-use first and foremost, this would be the first case in international relations history of a *rogue state* with a nuclear triad. For that matter, the risks are significantly higher than in a case of MAD for legally-compliant, *status quo* states.

In the MAD case for state-*rogue state* actors, the predictability level is decreased. In case of a first strike on behalf of the US, the difficulties encountered could be those of not being able to decisively hitting the Iranian targets, since most of them are strongly secluded and underground facilities are more common than satellite-visible ones. The second-strike on behalf of the Iranian rogue state would be difficult to estimate in time and place coordinates and the possibility of being directed against civilian centers or other vital infrastructure sites becomes a fact. Iran could also block the Strait of Hormuz and attack United States allies in the region. The same prospects are valid in case Iran strikes first although the possibility for that occurring is very limited for the time being. The Iranian stance will most certainly be a reactive one.

The prospect of MAD for Iran-Israel encounters the same difficulties. Territorially, the possibility is very remote since Iran striking first would entail wiping off the tiny country of the face of the Earth. The Israeli second strike would be non-deliverable for the mechanisms and command-and-control centers would no longer be functional. If Israel does manage to strike first, Iran will be able to respond either from sea or land based missile quarters. While Iran will perhaps not be completely eliminated by the Israeli strike, the opposite is clear for Israel. The territorial proportionality is thus essential in a working MAD.

Disregard for international law

The combination of the disregard for international law and the nuclear program generates the Iranian behavior in the international frameworks against nuclear proliferation. Under the current status, Iran has undermined the NPT, the UNSC resolutions and the unila-

teral sanctions imposed by the United States, the EU and a dozen other countries around the world. If Iran develops a military nuclear capability, its demise of the legal frameworks will become even blunter and its trend could be followed by other possible proliferators. The remaining non-nuclear states would request as it is also logically expected some sort of retribution for not choosing the same path. The case for the revision of the current frameworks will be probably requested and a significant crisis of prestige would surround the nuclear powers, especially the United States.

These findings are corroborated based on the current behavior Iran presents. By analyzing the success rate of the attempted legal instruments used from 2002 (when the program was revealed) up to now, we will be able to draw the conclusion that only sanctions can make a difference. To what extent? That is also highly questionable for a number of reasons mentioned in the counterarguments to the limits of the paper. From the internationally acclaimed Paris Agreement in 2002 that only resulted in a temporary stop in Iran's uranium enrichment process to the most recent conference held in April 2013 in Almaty, Kazakhstan the prospects of Iran complying have gradually decreased thus far. Iranian reactions have caught different forms: from outward refusal, to undermining or blunt statements. For instance, in the British embargo on crude oil production that has given a significant blow to the Iranian economy in 2011, the Iranian protesters⁶⁶ attacked the British embassy in Tehran which was only a mile away from the former US embassy.

In spite of the fact that Iran is part of a series of treaties regarding nuclear proliferation, such as the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT); Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons (BTWC); Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on Their Destruction (CWC); Protocol for the Prohibition of the Use in War of Asphyxiating, Poisonous, or Other Gasses, and of Bacteriological Methods of Warfare (Geneva Protocol) and the Treaty Banning Nuclear Tests

in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water (Partial Test Ban Treaty) (PTBT)⁶⁷ its uranium enrichment process has continued even though it will soon overcome the over 20% limit. Consequently, the legal provisions become irrelevant for a state whose prestige, power status and security are dependent on developing a nuclear arsenal.

The proposals that have been set forward by the EU3, EU3+3 and then the P5+1, together with the unilateral proposals by Turkey and Brazil have been met with a secret agenda lurking in the background for Iran. Most of the time, the negotiators have been accused of trying to gain more time for the continuation of the uranium enrichment process or for the advancement of their missile program while keeping the international community focused on less important issues for the Iranian government. The lack of confidence that is the basis of the relations between Iran and the P5+1 countries (the 5 permanent members of the UNSC and Germany) ensures that this will be the situation for years to come. Some confidence-building measures should be taken from both sides in order to overcome the stalemate.

Even though Iran has put forward a number of proposals on its own, some in collaboration with Russia and China, or Turkey and Brazil these have been taken into account and their solicitations countered with a series of proposals on behalf of the 3 initial main negotiators (UK, US and France) and then by the P5+1 members. Consequently, negotiations were halted and they were only resumed in April 2012 under the EU guidance and its chief negotiator Lady Catherine Ashton. They did not reach any tangible result since the talks held in Almaty this year in April were to put forward the step-by-step proposals each of the parts were already familiar with.

The main point of clash between their proposals is that Iran focuses first on its international prestige, admitting to a non-nuclear program and expecting from the P5+1 group to openly proclaim Iran's right to pursue civilian nuclear energy. On the other side, the P5+1 group presents the proposal as a first sign of cooperation from Iran followed by concessions on their part: "Iran halts all 20 percent enrichment activities. Iran transfers all 20

percent enriched uranium to a third country under IAEA custody. Iran shuts down the Fordow facility.”⁶⁸ The confidence building steps have been put forward on both parts, yet the true negotiations will take place after the Iranian June elections.

Aside from the difficult roadmap towards cooperation, the P5+1 do enjoy a high degree of cohesion in the decision-making process and in presenting a unitary position against Iran. The difference that the Iranian quick advance in its nuclear program makes is that the United States has become more cooperative to its allies. Also, although the Presidential Administration in Washington has initially refused to engage in bilateral talks with Iran, several senior officials from the State Department presented the US openness and disposition towards establishing contacts and discussions with their Iranian counterparts.⁶⁹ Consequently, the change in paradigm is that the probability of Iran acquiring a nuclear weapon is more tangible than before and Iran is the imminent threat, the *rogue threat*.

“Rally-round-the-flag” effect and internal support for the nuclear program

The fourth rogue state variable, repression against internal population and rejection of basic human rights, reaches new threat levels when combined with a nuclear program, be it civilian or military. It then translates into the “rally- round- the- flag” effect and internal support for the nuclear program. In the Iranian case, both of these phenomena have occurred and what is more important have persisted even in the face of tough sanctions. The program has managed to unite the Iranian population and maintain it subjected by providing a national pride incentive. The effects such a combination has on the already troubled US-Iran relationship and how the threat becomes direct and imminent will be presented in the next paragraphs.

The longstanding Iranian identity, of opposing the world, of “us-vs.-them” is built around and exacerbates the “rally round the flag” effect. The public opinion of a nuclear state is well adjusted to this status, the responsibilities it implies and of the non-proliferation regime

it abides by. Still, in the context of a rogue state whose level of repression against the internal population is very high and who more often than not completely disrespects any sort of human rights, the situation is reversed. The grip on the population is very tight and the ability to control it is very high, at the formal level at least. What happens when a nuclear program that appeals to historic wounds and sacred mission status is involved, is that everything becomes irrelevant other than this token of international grandeur. Combined with an ardent rhetoric from the upper-power echelons for the program and the status it brings, the success is ensured. The level of success in terms of support reaches such lines that the population is willing, in its majority, to endure the harsh restrictions program and the economic distress caused by the UNSC sanctions. All is unraveling for the pride to be among the most powerful nations in the region and of meeting its destiny of exporting the Islamic revolution from a position of spiritual leadership of the Arab world.

In its relationship with the United States, the “clever tactics, repression and sheer stubbornness”⁷⁰ have been used as to overcome the dramatic effects of the sanctions that have hit the Iranian economy very hard.⁷¹ Such a situation is critical for the US decision-makers and its behavior in rapport to Iran since the country really seems to be unmovable from its nuclear program pursuit. What the program has contributed to is the propensity towards exacerbating existing traditions: spiritual dedication and subordination to the Ayatollah, a sense of unique mission and the sacrifice of the people for the national goal.

The spiritual dedication and subordination to the Ayatollah are essential for the *Shia* population. Their highly theocratic society entails a high level of mobilization and an internal source of power that can withstand the enemy—be it the international community at large or the United States specifically. In the situation of an internationally contested nuclear program, the level of repression could increase. However, the people are consistently bombarded with positive messages from the leadership and religious symbolism. The uniqueness of the Persian nation resides in its multisecular

history and its imperial calling. With territorial claims going far into contemporaneous times and with the aim to becoming a regional hegemon, the Iranians are very dedicated to the national cause. They have always been the outcast of the region and the world and have been attempting to gain the necessary leverage in order to tilt the power balance. These features have become even more accentuated with the advent of the Iranian Islamic Republic in 1979 and the “Velayat-e-Faqih”.⁷² Thirdly, the goal of exporting the revolution and riding the world of infidels has proven even more important than national preservation. The most eloquent example in this respect is the Iran-Iraq war (1980-1988) that has given rise to infinite casualties on both sides, especially the Iranian side.⁷³ Countless confessions, statistics and documentaries point to the Iranians dedication to their cause for their country in times of war, peace or any sort of turmoil. Even though they have been hit pretty hard, especially the middle-class workers,⁷⁴ there were no riots in the streets, no direct manifestations of discontent and no direct expressions against the regime and its policies.

Nonetheless, the United States are found facing a *rogue threat*, soon with a nuclear arsenal, invincible in its national morale and internal support, a regime that even though not incredibly strong can withstand any external threats. More so since the continuing support of the population⁷⁵ will lead to Iran pursuing its program and finding ways to elude the sanctions while keeping hard currency to pay the salaries and subsidize the national companies and basic goods. The most important effect of the sanctions is that in a logically-defying manner, the Iranians consider that US is responsible for their significantly decreased life standard,⁷⁶ and not their government’s illegal nuclear program.

The Iranian twist

The Iranian perspective on its growing potential on the international arena has followed a sinuous path. With highs and lows in terms of rhetoric, an increasingly strong posture and

the appearance of immovability, the regime in Tehran has proven as rational as its superpower counterpart in the foreign policy choices it has made so far. From the revelation of its nuclear activities in 2002, Iran’s stance has been extremely vocal in supporting its NPT-given right to pursue a peaceful nuclear program. It has been successful in rallying the internal support for this endeavor and has attached a mystic, national pride symbolism to the nuclear power. The media has had a significant contribution to this success, promoting the program and insisting on Iran’s right to export its revolution and to leading the Middle East.

In what regards its *rogue state* label, Iran has maintained a balanced view on the matter. It has followed its agenda, without any appearance of external involvement in its quest for regional domination. In the aforementioned relations with its neighbors, Iran has maintained its longstanding rivalries and friendships, while trying to attract major powers with interests in the area by its side. In the Iran-Israel dissensions, the former’s vision is of a Middle East without a Zionist state and the blunt rhetoric has been maintained throughout the years. Most importantly, this rivalry is owing to the fact that Israel is the only nuclear power in the region that rejoices US support and has a program that is tacitly recognized by the international community. Israel is what Iran could’ve been if it hadn’t been for the signing of the NPT under the Shah and the advent of the Islamic Revolution.

The portrayed Iranian stance is of a major power support for its peaceful nuclear program, on behalf of Russia and China, specifically. Even though the support is not unconditional and each of the countries has its own set of feuds with Iran (see the Caspian Sea and Russia, for instance), the truth is somewhere in the middle. China, in particular has been a major supporter of non-crippling sanctions against the regime in Tehran and exercised this view in its UN permanent member quality. Such support has had a very important part in the Iranian regime’s survival: the main oil trading partner has been China while generating revenues for the economic stabilization and a financial breath of air. However, these measures did not withstand the test of

combined US, EU and European countries unilateral sanctions⁷⁷ adding up to the UNSC existing ones. The rial has been severely hit, the exports and production have reached historic minimums but the leadership in Iran has maintained an optimistic view on the matter via with media manipulation. Even though the economic pressure is increasing, in the context of this month's elections, the Iranian media announces rise in exports and revenues, a stance made obvious from the array of Iranian press channels.

From the international law point of view, Iran has continuously presented the morally and legally high ground vision. In the IAEA Board of Governors meetings, under the P5+1 (EU3+3) talks and in front of the UNSC, Iran admits to have shown the highest level of co-operation, transparency and diplomacy. Reflecting an old pattern, the Iranian government has constantly claimed its legal right to pursue nuclear energy generation and urging the international community to embrace this current reality, not just a prospect anymore. Admittedly, Iran has cooperated with the IAEA inspectors in allowing visits to the most sensitive sites, it has provided documentation and official statements on the civilian purpose of the program and has also proposed lines of actions during the P5+1 talks. More often than not, these concessions were followed by finger-pointing at the West and especially the United States and Israel, with nuclear inspectors kicked out of the country and negotiations reaching a stalemate. Consequently, the general idea has been that Iran has used these as a technique to stall the negotiations process and continue with its program while distracting the international community from its ever-expanding missile program. The program has been developed in close connection to the nuclear virtual arsenal and constitutes an even higher threat to the region, and the West as a whole. Means of delivery are paramount in the quest for nuclear potential.

In the attainment of the nuclear potential, be it military or civilian, the Iranian motivations are historical and transparent. The main causes of the Iranian nuclear program are threefold: the United States presence in the area, the Israeli nuclear arsenal and the

array of hostile Arab states against its sought for regional domination. Internally, the Persian legacy, the Muslim Revolution export and leadership and the spirit of sacrifice have maintained the regime ideologically-driven and "rallied-round-the-flag" of a nuclear regional power status. From the Iranian viewpoint, the United States presence in the region is unjustified. In the form of its ally Israel, in the form of the 5th fleet it controls in the Persian Gulf, in the form of the interventions in neighboring Iraq and Afghanistan, the American domination in the region has proven a thorn in the back of the Iranian leadership. Cornered and insecure, the Iranian regime has sought parity and security-increase in the form of the nuclear program, be it civilian or military. Furthermore, the US enemy has contributed to the tightening internal grip on the population and the mobilization of the masses against the "Satan" and its proxies. Both a curse and a blessing, the United States have been the center of religious propaganda and the scapegoat for all financial failures or the Iranian isolation in the international arena.

All in all, the regime in Tehran considers it is not a threat to the international community and its nuclear decisions are its own, with no reverberations on the regional balance of power. It maintains a declaratively equilibrated vision of the world; it is legally responsible for its actions and focuses on keeping a moral high for its population. Iran is more of an inward-looking state and its foreign policy has always been internally dictated and forged. Whatever external occurrences, sanctions and isolations might occur, Iran is more focused on its internal balance and support, the source of its apparent immovability and power.

Limits of the paper

In this part of the paper, we will briefly try and see what counterarguments could be brought to the analysis presented earlier. We will check the rogue variables and see how their direct effect onto the United States could be alleviated or if it is the case for a direct effect after all. Regarding the nuclear terrorism variable, the impact on the United States is direct

but some might argue it is not that imminent. Even though the United States has official data regarding the lack of relationship between Iran and Al-Qaeda and the more tight Iran-Taliban connection, the danger has been pre-emptively considered and there are different mechanisms to prevent, counteract or deal with the threat. Most importantly, nuclear forensics constitutes a great aid in the case of the detection of the sources of the material used in a device for an explosion. Other commentators might consider that there is a high degree of unpredictability and risk when trying to control and detect the WMDs transported overseas with civilian ships. The tracking is extremely difficult and the ubiquity of the forces increases the chances of the inability to retaliate proportionally to such an event.

Regarding the nuclear proliferation variable, the “narrative” has been countered by many researchers⁷⁸ in the field. They had concluded that even though Iran acquires the nuclear deterrent, the other states in the region will not be automatically determined to follow through, as well. The main example they offer is that of Israel and its nuclear arsenal. Even if it acquired its nuclear power around the year 1979, the neighbors in the region did not automatically develop their nuclear capabilities. What happened with India and Pakistan, they allegedly say, it was a matter of their complicate power relationship that is not to be found in the Middle East. Even though the reaction might be argued correctly, there are some limits to the point. The Israeli case is different from the Iranian case from a few points of view. Iran is a *rogue state* and does not rejoice the international community’s support. Iran is a signatory of the NPT and is illegally pursuing a WMDs program; Israel is not a signatory of the NPT and cannot be held legally accountable for its nuclear decisions. Aside from the Palestinian problem, Israel had not manifested violently outspoken attitude towards other countries in the region and not even its rhetoric against Iran has been as blunt as the regime in Tehran’s was. Consequently, Iran’s case of proliferation will spur regional rivalries and most certainly Saudi Arabia will be next as its hegemonic wannabe rival.

Regarding the human rights variable and its effects under the nuclear program as a fact, the limits of the theory are related to time-frames rather than other factors. The effects that are generated, especially in the form of unconditional support for the pursuit of the program, are considered to be occurring because the sanctions have been in place for just some time and have been crippling only in the past year. Even though the last set of sanctions imposed by the UNSC and the United States unilaterally have had tough consequences on the Iranian public, the public still supports the Iranian government because they have not yet lived for an extended period of time under harsh conditions. A counterargument to this idea is that the level of dedication of the Iranian people must not be underestimated together with the Iranian’s religious leadership’s ability to find a scapegoat for the problems within the country. It is arguable to consider that Iranians are an Islamic nation born under the sign of sanctions and both the population and the leadership will find ways to escape and alleviate them as they have done so far.

Regarding the disregard for the international law under a nuclear program stance, the effects mentioned do fit the Iranian profile perfectly. It has been argued that even though Iran has been successful in using the international legislation and frameworks as to stall the negotiations and keep on with its uranium enrichment program, this has only managed to decrease the level of confidence of the international community in the Islamic Republic. The counterargument would be that even if this happened, another effect was that Iran has also proved very shrewd and rational in its foreign policy choices. It has managed to bend the rules and to keep its stakes high while settling for international attention and awe. Occasionally, it has also managed to sow the seed of discontent among the otherwise unified P5+1 framework with incidents of negative votes or abstentions from power holders such as Russia, China, Turkey or Brazil. Nonetheless, we will see how its disobedience to the international law shall bear its fruits since some of its most important economic partners (in terms of oil trade, for instance) e.g. China or South Korea are being also harmed by the existing sancti-

ons and are vocal in expressing their discontent with the status-quo. Consequently, this harms the United States directly since it has to juggle with international settlements and offer alleviations to its main trading partners or alternatives to the severed commercial relations with Iran. In case this persists, the United States international prestige could be harmed.

Conclusions

After analyzing the existing theories on rogue states and their foreign policy behavior, we have concluded that our hypothesis *"A threat to the international community that obtains a nuclear arsenal becomes a rogue threat. The rogue threat produces countless effects on the international community and turns indirect influence into a direct one."* was confirmed. Comparing Iran in the period before 2002 to Iran's world visibility afterwards, it was argued that it increased significantly. The exposure of the Iranian regime's covert nuclear attempts placed it on the international limelight and focused the West's attention onto its power aims and means. Even though Iran has been black-listed by the United States ever since the 1979 Hostage Crisis and the freeze on its national assets, the potentiality for regional domination was not considered as turning into a fact up until 2002 and the disclosure of its program.

The Iranian decision to go nuclear was not a surprise for the US, since it sponsored its advent in the 1950s under the Shah. What was surprising for Washington and for the world, was the Iranian ability to secure the secrecy of the program; the more so since the covertness continues into nowadays, as well. The true power of the Iranian regime is its ability to conceal its intentions and its acts; the United States does see beyond them but is increasingly pressured and awake in front of the increasing Iranian threat.

The cornerstone of the Iranian exposure as a direct threat to the United States was the detection of its nuclear program. Aside from the threat Iran has posed through its support of international terrorism, the economic leverage it could count on and the monolith cha-

racter of its society, the advent of the nuclear dimension exacerbated the Iranian problem. Tehran had not only been the strongest *rogue state* so far, but it had also made its presence and anti-American stance visible in an outspoken manner. It was and is the archetype for the rogue state concept and the only exponent of the label with the potentiality for the *rogue threat*, especially if we take into account its Axis of Evil counterparts (the late Iraq and the tamed North Korea). The rogue threat with the nuclear program; support of terrorism; disregard for international law; overt aggression on neighbors and repression against internal population and rejection of basic human rights characteristics is the nightmare of the United States foreign policy and the most fluid threat it has had to face. The greatest test for the United States is to balance the Iranian threat while maintaining its superpower prestige, international community backing and internal support.

The more developed the capabilities and the elements of national power are, Iran as a regional power with hegemonic aspirations can pursue the sponsorship of more and farther terrorist organization, can trespass international agreements, ignore them completely or attack its neighbors more actively and extensively; all this while not constituting an immediate threat to the United States. Geographically and subsequently historically, Iran can challenge its neighbors, can disrespect the international law and repress its population as long as they are economically sound. The challenge was to see how Iran can face both an economically strained population, a decrease in its international prestige and the diminishing national support for terrorist religious organizations.

We have seen how in order to support the four *rogue state* variables both geographic proximity and aggressive intentions are necessary and paramount. Still, they do not form a direct threat to the United States. The same was valid for the aggregate power and offensive power criteria. Although they represent the true realist dimension of evaluating a state's place on the international arena, the two types of power are not sufficient to pose a direct problem for the leadership in Washington. The nuclear dimen-

sion is thus paramount in sliding the threat to an imminent (rogue) threat and engage the US on all levels and to the maximum effort politically, economically, as well as in terms of international prestige and the reliability of the cooperation mechanisms it created as a hegemon.

Thus, we have analyzed the way in which the nuclear program variable represents an added-value to the *rogue state* components. We observed how this component generated the imminent (*rogue*) threat to the international community and to the United States, specifically. By presenting the timeline and a detailed account of the Iranian nuclear program with an emphasis on the 2002-2013 period of time when the first accounts of a secluded WMD program appeared, we managed to overview the US-Iranian relationship before the nuclear dimension appeared. As a result, we measured this variable by its 5 indicators: dimensions; legal compliance; level of covertness; degree of sustainability; potential for MAD and the US stance in this equation. In the end, we have checked how the new *rogue threat* features affected the US-Iran relations on the 2002-2013 timeframe from the following points of view: the nuclear program in addition to support of terrorism; disregard for international law; overt aggression on neighbors and repression against internal population and rejection of basic human rights.

Consequently, we were able to assess whether this *rogue threat*, through its nuclear program component has the necessary level as to directly affect the United States. We analyzed the resulting effects of the *rogue threat*: nuclear terrorism; disregard for nuclear-related treaties and failure in the institutional arrangements against proliferation; Arab states proliferation and the nuclear triad capability in addition to the “rally-round-the-flag” effect and internal support for the WMD program. All of these features constitute a direct and imminent threat to the United States overcoming the threat level outlined by the Stephen Walt’s criteria. In order to guarantee the balanced presentation of the argument and as to address the sensitive character of the topic, we have exposed the Iranian perspective on the topic of nuclear programs and foreign policy choices. Most importantly, we have tried to

evaluate the troublesome US-Iran relation and its evolution from 2002-2013, in the context of the upcoming elections. Eventually, we have exposed the limits of the theory and tried to counteract possible counterarguments to the proposed variables and their threat levels. As a consequence, the *rogue threat* is a direct threat to the United States through its challenging on all levels of power: economic, social, political and geopolitical. With the nuclear program, the neuralgic points of the United States prestige are touched upon: its legitimacy in the international bodies, its economic dependency on oil and secondary revenues, its inability to coalesce the public opinion in support of an intervention and the troublesome containment of its more aggressive allies.

In conclusion, there are many aspects left unexamined by our study and this was not our intent *ab initio*. What we desired was to take a snapshot of the present situation revolving around “hot topics” such as Iran (mainly) and the United States foreign policy and determine the relationship between a *rogue threat* and a superpower. We do hope we have managed to at least create a few pertinent observations in the field of conceptual determination and to have opened new perspectives of reasoning on existing debates.

Bibliography

Books

1. BLIX, Hans *Why Nuclear Disarmament Matters?*, MIT Press, Cambridge MA, 2008.
2. BYMAN, Daniel L (ed.) *Iran's Policy in the Post-Revolutionary Era*, RAND, Santa Monica CA, 2001.
3. CAMERON, Fraser, *US Foreign Policy after the Cold War*, Routledge, London & New York, 2002.
4. CARAVELLI, Jack, *Nuclear Insecurity: Understanding the Threat from Rogue Nations and Terrorists*, Praeger Security International, Westport CT & London, 2008.
5. CIMBALA, Stephen J., *Nuclear Strategy in the Twenty-First Century*, Praeger Publishers, Westport, CT, and London, 2000.
6. CRODDY, Eric and WIRTZ, James J., *Weapons of Mass Destruction: An Encyclopaedia of Worldwide Policy, Technology, and History*, ABC-CLIO, Volume 1, 2005.
7. DAVIDIAN, Zaven, *Iran in the Service of World Peace. On the Occasion of the 2500th Anniversary Celebration of the Founding of the Iranian Empire*, Inaco Ltd, Tehran, 1971.
8. ETZIONI, Amitai, *Security First: for a Muscular, Moral Foreign Policy*, Yale University Press, New Haven & London, 2007.

9. GRAHAM, R., *Iran: The Illusion of Power*, Croom Helm, London, 1978.
10. GRAY, Colin S., "Maintaining Effective Deterrence", Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, PA, August 2003.
11. GRIFFITHS, Martin and O'CALLAGHAN Terry, *International Relations: The Key Concepts*, Routledge, New York, 2002.
12. Herbert BUTTERFIELD, *History and Human Relations*, Collins, London, 1951.
13. INOUE, Daniel K. and HAMILTON, Lee H., *Report of the Congressional Committees Investigating the Iran-Contra Affair: with supplemental, minority and additional views*, U.S. Government Printing Office, Washington, 1987.
14. KHAN, Saira, *Iran and Nuclear Weapons: Protracted Conflict and Proliferation*, Routledge, New York, 2010.
15. LENNON, Alexander T. J. and EISS, Camille (eds.), *Reshaping Rogue States: Preemption, Regime Change, and U.S. Policy toward Iran, Iraq, and North Korea*, MIT Press, Boston, 2004.
16. LITWAK, Robert S., *Rogue States and U.S. Foreign Policy: Containment after the Cold War*, Johns Hopkins University Press, Baltimore MD, 2000.
17. MARGULIES, Phillip, *Global Issues: Nuclear Non-proliferation*, Infobase Publishing, New York, 2008.
18. NAFF, Thomas, *Gulf Security and the Iran-Iraq War*, The National Defense University Press, The Middle East Research Institute, Washington, 1985.
19. NINCIC, Miroslav, *Renegade Regimes. Confronting Deviant Behavior in World Politics*, Columbia University Press, New York, 2005.
20. SCHELLING, Thomas C., *Arms and Influence*, Yale University Press, New Haven, Conn, 1966.
21. SNYDER, Glenn H., *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1961.
22. SOKOLSKI, Henry, *Getting MAD: A Nuclear Mutual Assured Destruction, its Origins and Practice*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, 2004.
23. TANG, Shiping, *A Theory of Security Strategy for Our Time: Defensive Realism*, Palgrave Macmillan, New York, 2010.
24. WALT, Stephen, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, Ithaca, 1987.
25. WALTZ, Kenneth N., *Theory of International Politics*, Addison-Wesley, Mass, Reading, 1979.
5. BILL, James A., "Iran and the United States: A Clash of Hegemonies", *Middle East Report, Pushing the Limits: Iran's Islamic Revolution at Twenty Years Celebration*, Autumn, 1999, No. 212, pp. 44-46.
6. BONIFACE, Pascal, "What Justifies Regime Change?", *The Washington Quarterly*, Summer 2003, Vol. 26, No. 3, pp. 61-71.
7. BRODIE, Bernard, "The Development of Nuclear Strategy", *International Security*, Spring 1978, Vol. 2, No. 4, pp. 65-83.
8. BROOKS, Stephen G., "Dueling Realisms", *International Organization*, 51 (3), 1997, pp. 445-477.
9. BUNN, Elaine, "Preemptive Action: When, How, and to What Effect?", *Strategic Forum*, no. 200, July 2003, pp. 2-3.
10. BYMAN, Daniel L., "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction", *Studies in Conflict and Terrorism*, Spring 2008, pp. 169-181.
11. CAPRIOLI, Mary and TRUMBORE, Peter F., "Rhetoric versus Reality: Rogue States in Interstate Conflict", *The Journal of Conflict Resolution*, Oct., 2005, Vol. 49, No. 5, pp. 770-791.
12. COHEN, Avner and PILAT, Joseph "Assessing Virtual Nuclear Arsenals", *Survival* 40, Winter 1998, no. 1, pp. 129-144.
13. DOKHANCH, Khalil, "US Foreign Policy towards Rogue States and Weapon Proliferation", *Journal of Peace Research*, May 1996, Vol. 33, No. 2, pp. 241-244.
14. ELLIS, Jason D. "The Best Defense: Counterproliferation and U.S. National Security Policy", *Washington Quarterly* 26, Spring 2003, no. 2, pp. 115-133.
15. GILPIN, Robert, "The Theory of Hegemonic War", *The Journal of Interdisciplinary History*, Vol. 18, No. 4, 1988, pp. 591-613.
16. GRAY, Colin S., "Deterrence Resurrected: Revisiting Some Fundamentals", *Parameters* 21 (Summer), 1991, pp. 13-21.
17. HERZ, John H., "Idealist Internationalism and the Security Dilemma", *World Politics* 2 (2), 1950, pp. 157-180.
18. JERVIS, Robert, "Cooperation under the Security Dilemma", *World Politics* 30 (2), 1978, pp. 167-214.
19. KYDD, Andrew (Spring, 2000) "Trust, Reassurance, and Cooperation", *International Organization*, Vol. 54, No. 2, pp. 325-357.
20. LAKE, Anthony, "Confronting Backlash States", *Foreign Affairs* 73, March/ April 1994 no. 4, pp. 45-55.
21. LEOVIC, James H., "The Law of Small Numbers: Deterrence and National Missile Defense", *The Journal of Conflict Resolution*, Aug., 2002, Vol. 46, No. 4, pp. 455-483.
22. LIBERMAN, Peter, "The Rise and Fall of the South African Bomb", *International Security*, Fall 2001, Vol. 26, No. 2, pp. 45-86.
23. MARINEAU, Josiah, "Velayat-e Faqih in Contemporary Iran", *Papers, Essays, and Reviews (PEAR)*, Spring/ Summer 2010, Vol. 2, No. 1, pp. 93-100.
24. MCNAMARA, Robert S., "The Military Role of Nuclear Weapons: Perceptions and Misperceptions", *Foreign Affairs*, Fall, 1983, Vol. 62, No. 1, pp. 59-80.
25. MEARSHEIMER, John J., "The False Promise of International Institutions", *International Security*, Winter 1994/1995, Vol. 19, No. 3, pp. 5-49.

Articles

1. ***"U.S. Concerns about Declining Effectiveness of Nonproliferation Regime", *The American Journal of International Law*, Oct., 2005, Vol. 99, No. 4, pp. 917-918.
2. AHMED, Samina "The United States and Terrorism in Southwest Asia: September 11 and beyond", *International Security*, Winter, 2001-2002, Vol. 26, No. 3, pp. 79-93.
3. ARON, Raymond, "Clausewitz' Conceptual System", *Armed Forces and Society*, November 1974, Vol. 1, No. 1, pp. 49-59.
4. AYSON, Robert "Nuclear Nonproliferation Strategies in the 21st Century", *Nonproliferation Review*, Fall 2001, pp. 1-15.

26. PERKOVICH, George and MANZANERO, Silvia, "Chapter 8: Iran Gets the Bomb – Then What?," *Getting Ready for a Nuclear-Ready Iran*, Strategic Studies Institute of the US Army War College (SSI), Carlisle, PA, 2005, pp. 177-205.

27. PRIESS, David and SCHWELLER, Randall, "A Tale of Two Realisms: Expanding the Institutions Debate," *Mershon International Studies Review*, April 1997, Vol. 41, Supplement 2, pp. 1-32.

28. PURKITT, Helen E., BURGESS, Stephen F., and LIBERMAN, Peter, "South Africa's Nuclear Decisions," *International Security*, Summer, 2002, Vol. 27, No. 1, pp. 186-194.

29. SAGAN, Scott D. "Why do States Build Nuclear Weapons – Three Models in Search of a Bomb," *International Security*, Winter 1996/1997, Vol. 21, No. 3, pp. 54-86.

30. SAGAN, Scott D., "The Commitment Trap: Why the United States Should Not Use Nuclear Threats to Deter Biological and Chemical Weapons Attacks," *International Security*, Vol. 24, No. 4, Spring 2000, pp. 85-115.

31. SIDEL, Victor W., M.D., and LEVY, Barry S.M.D., M.P.H., "Proliferation of Nuclear Weapons: Opportunities for Control and Abolition," *American Journal of Public Health* 97.9, 2007, pp. 1589-94.

32. SIEVERT, Ronald J., "Working Toward a Legally Enforceable Nuclear Non-Proliferation Regime," *Fordham International Law Journal*, 2010, Vol. 34, Issue 01, pp. 93-123.

33. SNYDER, Jack, "Perceptions of the Security Dilemma in 1914," in JERVIS, Robert, LEBOW, Richard Ned, and GROSS STEIN, Janice (eds.), *Psychology and Deterrence*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1985, pp. 153-179.

34. TALIAFERRO, Jeffery W., "Security Seeking under Anarchy: Defensive Realism Revisited," *International Security* 25 (3), 2000–2001, pp. 128-161.

35. TANNENWALD, Nina, "The Nuclear Taboo: The United States and the Normative Basis of Nuclear Non-Use," *International Organization*, Summer, 1999, Vol. 53, No. 3, pp. 433-468.

36. WALTZ, Kenneth N., "The Spread of Nuclear Weapons: More May Be Better," *Adelphi Papers* Number 171, International Institute for Strategic Studies, London, 1981.

37. WALTZ, Kenneth N., "Structural Realism after the Cold War," *International Security* 25, no. 1, Summer 2000, pp. 5-41.

38. WIRTZ, James J. and RUSSELL, James A., "US Policy on Preventive War and Preemption," *The Nonproliferation Review* vol. 10, no. 1, Spring 2003, pp. 114-123.

Documents and papers

1. 2008 National Defense Strategy available at <http://www.defense.gov/news/2008%20national%20defense%20strategy.pdf>.

2. ALBRIGHT, David, WALROND, Christina, and STRICKER, Andrea, *ISIS Analysis of IAEA Iran Safeguards Report*, Rev. 1. Rep. Institute for Science and International Security, Washington, DC, 2012 available at http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/ISIS_Analysis_IAEA_safeguards_Report_November_16_2012-final.pdf.

3. ALBRIGHT, David and SHIRE, Jacqueline, "Iran's Centrifuge Program: Defiant but Delayed," *ISIS Reports*,

31 August 2006 available at <http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/defiantbutdelayed.pdf>.

4. ALBRIGHT, David and AVAGYAN, Robert "Further Activity at Suspected Parchin Explosive Testing Complex: Two Small Buildings Razed," *ISIS Reports*, 30 May 2012 available at <http://isis-online.org/isis-reports/detail/further-activity-at-suspected-parchin-explosive-testing-complex-two-small-b/8#images>.

5. BRANNAN, Paul, "Satellite Imagery Narrows Qom Enrichment Facility Construction Start Date," *ISIS Reports*, November 5, 2009 available at <http://isis-online.org/isis-reports/detail/satellite-imagery-narrows-qom-enrichment-facility-construction-start-date/8#images>.

6. CARMON, Yigal, "The Role of Holocaust Denial in the Ideology and Strategy of the Iranian Regime," *MEMRI Inquiry and Analysis Series*, December 2006, No. 307 available at http://www.yadvashem.org/yv/en/holocaust/insights/pdf/carmon_iranian_denial.pdf.

7. CARTER, Ashton B. Co-director, Preventive Defense Project, Harvard and Stanford Universities, *Overhauling Counterproliferation Initiative: Statement before the Commission on the Intelligence Capabilities of the United States Regarding Weapons of Mass Destruction (The "Robb-Silberman" Commission)*, October 2004 available at http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/10404wmdcom_missionstatement.pdf.

8. CARTER, Ashton B., Co-director, Preventive Defense Project, John F. Kennedy School of Government and Harvard University, *Seven Steps to Overhaul Counterproliferation: Statement before the House Armed Services Committee*, March 2004 available at http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/3262/overhauling_counterproliferation.html?breadcrumb=%2F.

9. Conference on Disarmament (CD) *Annual Report 2010* available at <http://daccess-ods.un.org/TMP/2546702.32534409.html>.

10. DOD Unclassified Report on Military Power of Iran, April 2010 available at <http://www.iranwatch.org/government/us-dod-reportmilitarypoweriran-0410.pdf>.

11. DOD Unclassified: Annual Report on Military Power of Iran 2012 Executive Summary available at <http://www.fas.org/man/eprint/dod-iran.pdf>.

12. EISENSTADT, Michael and KHALAJI, Mehdi, *Nuclear Fatwa Religion and Politics in Iran's Proliferation Strategy*, Washington Institute for Near East Policy, September 2011 available at <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus115.pdf>.

13. ELSON, Sara Beth and NADER, Alireza, *What do Iranians Think? A Survey of Attitudes on the United States, the Nuclear Program, and the Economy*, The RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2011 available at http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/technical_reports/2011/RAND_TR910.pdf.

14. ENOLD, Scott A., *Rogue States and Deterrence Strategy*, Strategy Research Project, Carlisle, PA, April 2009 available at <http://www.dtic.mil/cgibin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA498539>.

15. Fact Sheet: Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012 available at <http://www.state.gov/documents/organization/208111.pdf>.

16. FITZPATRICK, Mark, "Assessing Iran's Nuclear Program Without Exaggeration or Complacency," *ACA Iran Nuclear Brief*, October 2011 available at [MONITOR STRATEGIC](http://www.</p></div><div data-bbox=)

armscontrol.org/files/Iran_Brief_10_2011_Mark_Fitzpatrick.pdf.

17. FREY, Karsten, "Nuclear Weapons as Symbols – The Role of Norms", *Nuclear Policy Making*, The Institute Barcelona d'Estudis Internacionals (IBEI) Working Paper, October 2006 available at http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=960762.

18. GUZANSKY, Yoel and LERNER, Yonathan, "Iran: A Strategic Simulation," The Institute for National Security Studies, January 2012 available at [http://www.inss.org.il/upload/\(FILE\)1326647982.pdf](http://www.inss.org.il/upload/(FILE)1326647982.pdf).

19. HILDRETH, Steven A, "Iran's Ballistic Missile and Space Launch Programs", *Congressional Research Service*, December 6, 2012 available at www.fas.org/sgp/crs/nuke/R42849.pdf.

20. Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) and 1835 (2008) in the Islamic Republic of Iran (GOV/2010/28) available at <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2010/gov2010-28.pdf>.

21. Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions in the Islamic Republic of Iran (GOV/2011/65) available at <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2011/gov2011-65.pdf>.

22. Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions in the Islamic Republic of Iran (GOV/2013/6) available at <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Board/2013/gov2013-6.pdf>.

23. "Iran, ISIS Reports" *ISIS Imagery Brief: Kalaye Electric*, March 31, 2005 available at <http://isis-online.org/isis-reports/detail/isis-imagery-brief-kalaye-electric/8#images>.

24. *Iran's Navy. From Guerilla Warfare to a Modern Naval Strategy*, Report from the Office of Naval Intelligence, Fall 2009 available at http://www.oni.navy.mil/Intelligence_Community/docs/iran_navy_forces.pdf.

25. KAHL, Colin H, DALTON, Melissa G and IRVINE, Matthew, *Atomic Kingdom: If Iran Builds the Bomb, Will Saudi Arabia Be Next?* Center for a New American Security (CNAS), Washington, DC, February 2013 available at <http://isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?lng=en&id=161866>.

26. KATZMAN, Kenneth, "Iran Sanctions", *Congressional Research Services*, April 24, 2013 available at <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS20871.pdf>.

27. KATZMAN, Kenneth, "Iran: U.S. Concerns and Policy Responses", *Congressional Research Service*, March 4, 2011 available at <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL32048.pdf>.

28. LOWE, R. and SPENCER, C. (eds.), *Iran, Its Neighbours and the Regional Crises: A Middle East Programme report.*, Royal Institute of International Affairs, London, 2006 available at <http://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/108353>.

29. MRAZ, M. J. L., *Dual Containment: US Policy in the Persian Gulf and a Recommendation for the Future*, 1997, [Electronic Version], available at <http://www.au.af.mil/au/awc/awgate/acsc/97-0306.pdf>.

30. MURPHY, Richard W., "Differentiated Containment: U.S. Policy Toward Iran and Iraq", *Council on Foreign Relations*, July 1, 1997 available at i.cfr.org/content/

publications/attachments/Differentiated_Containment.pdf.

31. Nuclear Posture Review Report, April 2010 available at <http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20nuclear%20posture%20review%20report.pdf>.

32. Nuclear Security Dossier: Nuclear Terrorism Fact Sheet. Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs available at http://www.nuclear-summit.org/files/FACT_SHEET_Final.pdf.

33. PERL, Raphael, "The Department of State's Patterns of Global Terrorism Report: Trends, State Sponsors, and Related Issues", *Congressional Research Service*, June 1, 2004 available at www.fas.org/irp/crs/RL32417.pdf.

34. SCHWARZ, Klaus-Dieter "The Future of Deterrence", German Institute for International and Security Affairs, Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), SWP Research Paper, June, 2005 available at <http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=118567>.

35. Tensions in Iran's National Security Strategy, Reut Institute, 2007 available at http://reut-institute.org/Data/Uploads/PDFVer/20070618%20-%20Tensions%20in%20Iran's%20National%20Security%20Strategy_1.pdf.

36. The Permanent Representatives of France, Germany, the Islamic Republic of Iran and the United Kingdom concerning the Agreement signed in Paris on 15 November 2004 available at <http://www.iaea.org/Publications/Documents/Infocircs/2004/infocirc637.pdf>.

37. TRENIN D., "Russia's Nuclear Policy in the 21st Century Environment", *Proliferation Papers*, IFRI Security Studies Department, Autumn 2005 available at http://www.ifri.org/files/securite_defense/prolif_12_Trenin.pdf.

38. UNSC Resolution 1929 available at <http://www.iaea.org/newscenter/focus/iaearan/unsclres1929-2010.pdf>.

39. VAEZ, Ali and SADJADPOUR, Karim, "Iran's Nuclear Odyssey: Costs and Risks", *Carnegie Endowment for International Peace*, April 2013, available at http://carnegeendowment.org/files/iran_nuclear_odyssey.pdf.

40. WITT, William C., WALROND, Christina, ALBRIGHT, David and WOOD, Houston "Iran's Evolving Breakout Potential", *Institute for Science and International Security*, Washington, DC, October 8, 2012 available at http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/Irans_Evolving_Breakout_Potential.pdf.

Endnotes

¹ Regarding the foreign policy program of Russia for *rogue states*, and Iran in particular see. Daniel L. Byman, (ed.), *Iran's Policy in the Post-Revolutionary Era*, RAND, Santa Monica C A, 2001.

² For details, see Khalil Dokhanch "US Foreign Policy towards Rogue States and Weapon Proliferation", *Journal of Peace Research*, May 1996, Vol. 33, No. 2, pp. 241-244.

³ Expressed as "mutually assured destruction" by the United States, "flexible response" by NATO, and "dissuasion du faible au fort" by France. Miroslav Nincic, *Renegade Regimes. Confronting Deviant Behavior in World Politics*, Columbia University Press, New York, 2005, p. 9.

⁴ Stephen J. Cimbala, *Nuclear Strategy in the Twenty-First Century*, Praeger Publishers, Westport, CT and London, 2000, p. 189.

⁵ Stephen Walt, *The Origins of Alliances*, Cornell University Press, Ithaca, 1987, pp. 24-26.

⁶ In 1975, the Bushehr nuclear complex was set up with the aid from West Germany and the Kraftwerk Union company. Greg Bruno, "Iran's Nuclear Program", *Council of Foreign Relations*, 10 March 2010 available at <http://www.cfr.org/iran/irans-nuclear-program/p16811> Retrieved on May 21st 2013.

⁷ Michael Laufer, "A. Q. Khan Nuclear Chronology", *Carnegie Endowment*, 7 September 2005 available at <http://carnegieendowment.org/2005/09/07/a.-q.-khan-nuclear-chronology/6jq> Retrieved on May 21st 2012.

⁸ Information was disclosed in 2005 with Iran's partial confirmation. Elaine Sciolino and David E. Sanger, "Pressed, Iran Admits It Discussed Acquiring Nuclear Technology", *The New York Times*, 28 February 2005 available at <http://www.nytimes.com/2005/02/28/international/middleeast/28nuke.html?ref=abdulqadeer-khan> Retrieved on May 21st 2012.

⁹ The Iran- Libya Sanctions Act 1996 at http://www.fas.org/irp/congress/1996_cr/h960618b.htm Retrieved on May 21st 2012.

¹⁰ Alireza Nader, "Iran and a Nuclear-Weapon-Free Middle East", *Arms Control Association*, September 2011 available at http://www.armscontrol.org/2011_09/Iran_and_a_Nuclear-Weapon-Free_Middle_East%20%20%20 20 Retrieved on May 21st 2012.

¹¹ "ISIS Imagery Brief: Kalaye Electric", *Iran, ISIS Reports*, 31 March 2005 available at <http://isis-online.org/publications/iran/kalayelectric.html> Retrieved on May 21st 2012 Investigation into the site began after the publication of open source information about possible enrichment activities at the Kalaye Electric Company in Tehran.

¹² David Albright and Andrea Stricker, "Iran's Nuclear Program", *United States Institute of Peace, The Iran Primer* available at <http://iranprimer.usip.org/resource/irans-nuclear-program> Retrieved on May 21st 2012.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ IAEA Reports on Iran available at http://www.iaea.org/newscenter/focus/iaea/iran/iaea_reports.shtml Retrieved on May 21st 2012.

¹⁵ The Permanent Representatives of France, Germany, the Islamic Republic of Iran and the United Kingdom concerning the agreement signed in Paris on 15 November 2004.

¹⁶ Natanz's pilot fuel enrichment plant (PFEP). David Albright and Jacqueline Shire, "Iran's Centrifuge Program: Defiant but Delayed", *ISIS Reports*, 31 August 2006.

¹⁷ *Ibid*.

¹⁸ United Nations Security Council resolutions 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008), 1835 (2008) and 1929 (2010).

¹⁹ Julian Borger, "Mahmoud Ahmadinejad hails Geneva talks on Iran's nuclear programme a step forward", *The Guardian*, 21 July 2008 available at <http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/21/iran.nuclear> Retrieved on May 21st 2012.

²⁰ The same case was applied for the Fordow construction site whose beginning was dated differently in the reports from the satellite images and the sources analyzed by the IAEA. Paul Brannan, "Satellite Imagery Narrows

Qom Enrichment Facility Construction Start Date", *ISIS Reports*, November 5, 2009.

²¹ Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions 1737 (2006), 1747 (2007), 1803 (2008) and 1835 (2008) in the Islamic Republic of Iran (GOV/2010/28), p. 8.

²² Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions in the Islamic Republic of Iran (GOV/2011/65).

²³ Scott Shane and David E. Sanger, "Drone Crash in Iran Reveals Secret U.S. Surveillance Effort", *The New York Times*, 7 December 2011 available at http://www.nytimes.com/2011/12/08/world/middleeast/drone-crash-in-iran-reveals-secret-us-surveillance-bid.html?_r=0 Retrieved on May 21st 2013.

²⁴ David Albright and Robert Avagyan, "Further Activity at Suspected Parchin Explosive Testing Complex: Two Small Buildings Razed", *ISIS Reports*, 30 May 2012. The site had been partially razed and consequently disappeared from the agenda of the IAEA. With this new construction, the interest of the IAEA is increasing and talks are in order for the inspectors to be permitted to visit the facility again.

²⁵ Steven Erlanger and Rick Gladstone, "Iran Nuclear Talks End with No Deal", *The New York Times*, 24 May 2012 available at <http://www.nytimes.com/2012/05/25/world/middleeast/iran-nuclear-talks-are-extended-into-second-day.html?pagewanted=all> Retrieved on May 21st 2013.

²⁶ "Iran's rial hits an all-time-low against the US dollar", *BBC News*, 1 October 2012 available at <http://www.bbc.co.uk/news/business-19786662> Retrieved on May 21st 2013.

²⁷ Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions in the Islamic Republic of Iran (GOV/2013/6).

²⁸ Saeed Kamali Dehgan, "Iran nuclear talks in Kazakhstan stumble", *The Guardian*, 5 April 2013 available at <http://www.guardian.co.uk/world/2013/apr/05/iran-nuclear-talks-stumble> Retrieved on May 21st 2013.

²⁹ Crispian Balmer and Dan Williams, "Analysis: Israeli credibility on line over Iran nuclear challenge", *Reuters*, 28 April 2013 available at <http://www.reuters.com/article/2013/04/28/us-israel-iran-lines-idUSBRE93R03520130428> Retrieved on May 21st 2013.

³⁰ Mark Fitzpatrick, "Assessing Iran's Nuclear Program Without Exaggeration or Complacency", *ACA Iran Nuclear Brief*, October 2011.

³¹ Institute for Science and International Security <http://www.isis-online.org/> Retrieved on May 21st 2013

³² William C. Witt, Christina Albright, and David Houston Wood, "Iran's Evolving Breakout Potential", Institute for Science and International Security, Washington, DC, October 8, 2012.

³³ Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolutions in the Islamic Republic of Iran (GOV/2013/6), p. 3.

³⁴ *Ibid*.

³⁵ Iran's Nuclear Timetable, *Iran Watch* available at <http://www.iranwatch.org/ourpubs/articles/iran-nuclear-timetable.html#b> Retrieved on May 21st 2013.

³⁶ David Albright, Christina Walrond and Andrea Stricker, "ISIS Analysis of IAEA Iran Safeguards Report", Rev. 1. Rep., Institute for Science and International Security, Washington, DC, 2012.

³⁷ DOD Unclassified: "Annual Report on Military Power of Iran 2012" Executive Summary April 2012, p. 1.

³⁸ Daniel K. Inouye and Lee H. Hamilton, *Report of the Congressional Committees Investigating the Iran-Contra Affair: with supplemental, minority and additional views*, U.S. Government Printing Office, Washington, p. 163.

³⁹ The Contras represented the rebel group opposing the FSLN (Frente Sandinista de Liberacion Nacional) leadership in Nicaragua from 1979-1990.

⁴⁰ Daniel Inouye and Lee Hamilton, *op. cit.*, p. 280.

⁴¹ Thomas Naff (ed.) *Gulf Security and the Iran-Iraq War*, The National Defense University Press, The Middle East Research Institute, Washington, 1985, p. 154.

⁴² *Ibid.*, p. 62.

⁴³ Hans Blix, *Why Nuclear Disarmament Matters?*, MIT Press, Cambridge MA, 2008, p. 5.

⁴⁴ Miroslav Nincic, *op. cit.*, p. 109.

⁴⁵ Robin Wright, "Desire for Nuclear Empowerment a Uniting Factor in Iran", *The Washington Post*, 14 November 2004 available at <http://www.freerepublic.com/focus/news/1279473/posts?page=8#8> Retrieved on March 21st 2013.

⁴⁶ John J. Kruzal, "Policy Chief Describes U.S. Approach on Iran", *American Forces Press Service*, 14 April 2013 available at <http://www.defense.gov/News/NewsArticle.aspx?ID=58743> Retrieved on March 21st 2013.

⁴⁷ Fact Sheet: Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012 available at <http://www.state.gov/documents/organization/208111.pdf>.

⁴⁸ Yoel Guzansky and Yonathan Lerner, "Iran: A Strategic Simulation", *The Institute for National Security Studies*, January 2012, p. 6.

⁴⁹ David E. Sanger, "Obama Order Sped Up Wave of Cyberattacks Against Iran", *The New York Times*, 1 June 2012 available at <http://www.nytimes.com/2012/06/01/world/middleeast/obama-ordered-wave-of-cyberattacks-against-iran.html?pagewanted=all&r=0> Retrieved on March 21st 2013.

⁵⁰ Ali Vaez and Karim Sadjapour, "Iran's Nuclear Odyssey: Costs and Risks", *Carnegie Endowment for International Peace*, April 2013, p. 1.

⁵¹ "Chapter 3: State Sponsors of Terrorism", Office of the Coordinator for Counterterrorism, *Country Reports on Terrorism 2011*, 31 July 2012 available at <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195547.htm> Retrieved on March 21st 2013.

⁵² Some authors, for instance Byman, are cogent in analyzing why it is not the case. See Daniel L. Byman, "Iran, Terrorism, and Weapons of Mass Destruction," *Studies in Conflict and Terrorism*, Spring 2008, pp.169-181.

⁵³ Convention on Nuclear Safety, IAEA available at <http://www-ns.iaea.org/conventions/nuclear-safety.asp> Retrieved on March 21st 2013.

⁵⁴ According to the Nuclear Security Dossier: Nuclear Terrorism Fact Sheet. Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs at http://www.nuclearsummit.org/files/FACT_SHEET_Final.pdf.

⁵⁵ Joint Education and Doctrine Division, DOD Dictionary of Military and Associated Terms 2013 available at http://www.dtic.mil/doctrine/dod_dictionary/data/p/20186.html Retrieved on March 21st 2013.

⁵⁶ Colin H. Kahl, Melissa G. Dalton and Matthew Irvine, *Atomic Kingdom: If Iran Builds the Bomb, Will Sa-*

udi Arabia Be Next? Center for a New American Security (CNAS), Washington, DC, February 2013, p. 5.

⁵⁷ About the implications of the nuclear decision see *Ibid.*

⁵⁸ John Vandiver, "US Patriot missile battery in Turkey comes under NATO command", *Starts and Stripes*, 5 February 2013 available at <http://www.stripes.com/news/us-patriot-missile-battery-in-turkey-comes-under-nato-command-1.206582> Retrieved on March 21st 2013.

⁵⁹ Fact Sheet: Nuclear Proliferation in the Middle East, Jewish Virtual Library available at http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/talking/60_nuclearproliferation.html Retrieved on March 21st 2013.

⁶⁰ George Perkovich and Silvia Manzanero, "Chapter 8: Iran Gets the Bomb – Then What?" in *Getting Ready for a Nuclear-Ready Iran*, Strategic Studies Institute of the US Army War College (SSI), Carlisle, 2005, pp. 177-205.

⁶¹ Jeffrey Goldberg, "Obama to Iran and Israel: 'As President of the United States, I Don't Bluff'", *The Atlantic*, 2 March 2012 available at <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/03/obama-to-iran-and-israel-as-president-of-the-united-states-i-dont-bluff/253875/> Retrieved on March 21st 2013.

⁶² Hans Blix, *op. cit.*, p. 79.

⁶³ Eric Crodody and James J. Wirtz. *Weapons of Mass Destruction: An Encyclopaedia of Worldwide Policy, Technology, and History*, ABC-CLIO, 2005, Volume 1, p. XXXVI.

⁶⁴ Information on the Nuclear Triad, Center for Arms Control and Non-Proliferation available at http://armscontrolcenter.org/issues/nuclearweapons/resources/information_on_the_nuclear_triad/ Retrieved on March 21st 2013.

⁶⁵ See details in Henry Sokolski, *Getting MAD: A Nuclear Mutual Assured Destruction, its Origins and Practice*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle Barracks, PA, 2004.

⁶⁶ Robert F. Worth and Rick Gladstone, "Iranian Protesters Attack British Embassy", *The New York Times*, 29 November 2011 available at <http://www.nytimes.com/2011/11/30/world/middleeast/tehran-protesters-storm-british-embassy.html> Retrieved on March 21st 2013.

⁶⁷ Iran Country Profile, Nuclear Threat Initiative available at <http://www.nti.org/country-profiles/iran/treaties/> Retrieved on March 21st 2013.

⁶⁸ A list of Iran Nuclear Proposals available at http://www.armscontrol.org/factsheets/Iran_Nuclear_Proposals Retrieved on March 21st 2013.

⁶⁹ Background Briefing on Upcoming P5+1 Talks in Almaty, Kazakhstan <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2013/04/207049.htm> Retrieved on March 21st 2013.

⁷⁰ Jobby Warrick and Anne Gearan, "No shift in Iran's nuclear behaviour, despite sanctions", *The Guardian*, 19 March 2013 available at <http://www.guardian.co.uk/world/2013/mar/19/sanctions-iran-economy-nuclear-programme> Retrieved on March 21st 2013.

⁷¹ Sara Beth Elson and Alireza Nader, *What do Iranians Think? A Survey of Attitudes on the United States, The Nuclear Program, and the Economy*, The RAND Corporation, Santa Monica, CA, 2011.

⁷² Josiah Marineau, "Velayat-e Faqih in Contemporary Iran" *Papers, Essays, and Reviews (PEAR)*, Spring/Summer 2010, Vol. 2, No. 1, pp. 93-100.

⁷³ It is estimated that Iran lost around 1 mil. people in the conflict. <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/iran-iraq.htm> Retrieved on March 21st 2013.

⁷⁴ For more details see Kenneth Katzman, *op. cit.*

⁷⁵ 63% of the population still support the continuation of the nuclear program in 2012 <http://www.gallup.com/poll/160358/iranians-feel-bite-sanctions-blame-not-own-leaders.aspx> Retrieved on March 21st 2013.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ "US adds 20 individuals, firms to Iran sanctions blacklist", PressTV available at <http://www.presstv.com/detail/2013/05/24/305160/us-adds-to-iran-sanctions-blacklist/> Retrieved on March 21st 2013.

⁷⁸ "Tehran bomb won't cause rapid nuclear proliferation", *The Turkish Weekly*, 20 February 2013 available at <http://www.turkishweekly.net/news/147380/tehran-bomb-won-t-cause-rapid-nuclear-proliferation-expert.html> Retrieved on March 21st 2013.

ABSTRACT

The Iranian decision to go nuclear was not a surprise for the US, since it sponsored its advent in the 1950s under the Shah. What was surprising for Washington and for the world, was the Iranian ability to secure the secrecy of the program; the more so since the covertness continues into nowadays, as well. The true power of the Iranian regime is its ability to conceal its intentions and its acts; the United States does see beyond them but is increasingly pressured and awake in front of the increasing Iranian threat.

Keywords: Iran, nuclear, conflict, weapons, threat, Israel, security

Cristina Denisa Roşu is a PhD student in international relations with the National School for Political Studies and Administration

Suveranitate și securitate umană: India și chestiunea armelor de mici dimensiuni

*Anamaria Elena Gheorghe
Dr. Silviu Petre**

Introducere

Proliferarea armelor de mici dimensiuni este una dintre cele mai grave probleme globale de astăzi. Dezvoltarea unei piețe ilegale de armament infirmă două presupoziiții: anume monopolul statelor asupra violenței și crezul liberal că piața reprezintă un vehicul pentru pace.

În vederea ameliorării acestui flagel au existat numeroase inițiative multilaterale, multe dintre ele în cadrul ONU în timp ce altele mărginite la o geografie regională. Ultimul mare eveniment de acest gen a avut loc s-a desfășurat în cadrul AG a ONU în două sesiuni: 2-25 iulie 2012 și 2013. Scopul, extrem de ambițios—adoptarea unui tratat internațional privind comerțul cu armament. Negocierile pentru adoptarea unui tratat privind comerțul cu arme convenționale au fost demarate în 2006 în cadrul Adunării Generale a ONU, dar inițiativa unui astfel de proiect a aparținut unui grup de laureați Nobel, încă de la jumătatea anilor 1990 și a fost ulterior preluată de ONG-uri, în special europene, ce promovau respectarea drepturilor omului. Rezoluția 61/89, Spre un Tratat privind Comerțul cu Arme, din 2006, propusă de Argentina, Australia, Costa Rica, Finlanda, Japonia, Kenya și Marea Britanie, a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU cu 150 de voturi pentru.¹ Totuși, este important de menționat faptul că SUA, pe fondul războiului

împotriva terorismului internațional a votat împotriva acestei inițiative. Totodată, și poziția Indiei este relevantă, deoarece a decis să se abțină. Pe parcursul următorilor ani, Adunarea Generală a adoptat noi rezoluții al căror scop era adoptarea unui tratat internațional privind comerțul cu arme convenționale (2008, 2009) și de asemenea, au fost stabilite întâlniri ale unor comitete specializate, precum și conferințe internaționale, la care să se discute și să se facă recomandări asupra viitorului tratat, ultima dintre acestea având loc în martie 2013.

Inițiativa a fost și un prilej pentru a înregistra pluralitatea opiniilor pe respectiva temă. De un interes deosebit este poziția acelor care doresc reglementarea fluxului de armament în lume dar în același timp sunt implicate în comerț, fie ca producători și vânzători fie ca importatori. Demnă de studiat a fost poziția Indiei. De-a lungul întregii perioade de negocieri, India, de și nu s-a opus adoptării acestei reglementări internaționale a ridicat mai multe observații asupra viitorului tratat. În general acestea s-au centrat în jurul unor teme precum obligativitatea unor norme deja existente în dreptul internațional referitoare la comerțul cu arme, concordanța viitorului tratat cu normele pre-existente și eficiența sau ineficiența acestuia asupra comerțului ilicit de armament. În aceste condiții, India a considerat că Tratatul privind Comerțul cu Arme nu ar face decât să adauge noi reglementări în acest domeniu, deoarece, în achiziția și transferul de armament, statele trebuie să aibă în vedere obligațiile prevăzute în această materie de dreptul internațional, incluzând aici Carta ONU, dar și

* Beneficiar al Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, program cofinanțat de Fondul Social European

dreptul internațional umanitar. Totodată, tratatul ce va fi implementat sub egida ONU, trebuie să fie în concordanță cu art. 51 al Cartei organizației, care se referă la dreptul de auto-apărare și recunoaște statelor dreptul legitim de a achiziționa armament pentru auto-apărare și alte imperative de securitate, în concordanță cu prevederile și cutumele internaționale existente.² Această poziție a Indiei reflectă politica statului în ceea ce privește importul și dotarea cu armament, dar și temerea conform căreia adoptarea unui cadru internațional comun ar putea leza interesele acestui stat.

De asemenea, alte observații ridicate de statul indian au fost generate de problemele de securitate cu care acesta se confruntă. Astfel, India nu consideră că absența unor standarde internaționale comune asupra comerțului cu arme convenționale este cauza centrală a traficului ilegal de armament și a ușurinței cu care actorii non-statali – de exemplu, grupările teroriste sau cele separatiste – își pot achiziționa arme, muniții și explozivi.³ Această observație a statului sud-asiatic a fost adusă pe fondul prevederii în tratatul ONU a principiului conform căruia producătorii/furnizorii de armament au obligativitatea de a evalua potențialii compărași înaintea efectuării tranzacției, cu scopul de a evita furnizarea de arme unor state aflate sub embargou internațional, unor grupări teroriste sau dacă aceste arme ar avea potențial de a fi utilizate pentru încălcarea drepturilor omului.⁴ O altă observație ridicată de India privea concentrarea eforturilor Națiunilor Unite asupra unor programe pentru reducerea traficului ilegal de armament, deja existente, un exemplu fiind programul de acțiune pentru prevenirea, combaterea și eradicarea ilicitului în privința armelor mici și a armelor ușoare (*UN Program of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit in Small Arms and Light Weapons in all its Aspects*)⁵.

Urmând aceeași linie, și la votarea în Adunarea Generală a ONU a Tratatului privind Comerțul cu Arme, India s-a abținut, motivându-și decizia prin faptul că textul final al tratatului nu a răspuns observațiilor ridicate de acest stat și că actul tratează superficial problema terorismului și a actorilor non-statali în

achiziționarea de armament. Pe 2 aprilie 2013, dintre cele 180 de state membre ONU care au analizat tratatul, 154 au votat pentru adoptarea acestuia, trei împotriva (Siria, Iran, Coreea de Nord) și 23 s-au abținut. Tratatul privind Comerțul cu Arme va fi semnat pe 3 iunie 2013 și va intra în vigoare la 90 de zile după ce 50 de state semnatare îl vor ratifica.

În cele ce urmează vom studia atitudinea Indiei cu privire la dinamica comerțului mondial de armament din prisma suveranității. Utilizând grila de înțelegere propusă de Stephen D. Krasner lucrarea de față argumentează că dimensiunile suveranității unui stat nu sunt neapărat complementare putând avea chiar un rezultat de sumă nulă. India se regăsește aici: pe de-o parte ambițiile sale de a deveni o mare putere au transformat-o în cel mai avid cumpărător de armament din lume dar în același timp neputința de a controla granițele și pacifica propria societate aruncă o umbră asupra acestor ambiții.

Articolul va avea patru părți: prima va fi teoretică și va explica conotațiile suveranității la Stephen Krasner și relevanța acestora pentru noțiuni noi ca securitatea umană; a doua va descrie piața globală de armament și impactul său asupra stabilității globale; a treia va adânci peisajul de securitate al Indiei din perspectiva armelor de mici dimensiuni.

I. Suveranitate si modernitate

Chestiunea suveranității a devenit acut de importantă, mai ales în ultimele decenii datorită globalizării tocmai pentru că se referă la însuși miezul teoriei relațiilor internaționale. Noțiunea de relații internaționale se referă implicit la faptul că avem un sistem format din state naționale – unități stabile cărora trebuie să le identificăm tiparele comportamentale. Deci miza ar fi una focalizată pe verb, pe acțiune, nicidecum pe agent. Transformările prin care statul a trecut de la decolonizare până la mondializare au făcut inadecvat modelul westphalic.⁶ Corolar al acestui model- ideea suveranității a început să pară o piedică în calea înțelegerii unui tablou complex și fluid în care migrațiile de populație, companiile multinaționale sau organizațiile suprastatale se adaugă vechilor centre de autoritate.

Pentru a face dreptate într-o asemenea junglă semantică Stephen Krasner enumeră patru tipuri de suveranitate:

1) suveranitatea internațională – care se referă la recunoaștere reciprocă pe care statele și-o acordă și în urma căreia pot fi parte a tratatelor;

2) suveranitatea westphaliană sau vatteliană (după Emerich de Vattel) – se referă la principiul autonomiei și a non-interferenței în treburile interne;

3) suveranitatea domestică- corolar al celei de-a doua adâncește ideea autonomiei unui guvern de mediul internațional și tratează modul și măsura în care respectivul guvern își exercită controlul asupra unui anumit teritoriu și populației locuitoare;

4) suveranitatea interdependentă este similară primei dar reflectă mai mult schimburile economice și evaluează cât și cum un stat poate reglementa dinamica fluxurilor financiare cărora le este gazdă.⁷

Puține sunt statele care exercită suveranitatea într-un grad ridicat la toate cele patru capitolele listate. Într-o lucrare anterioară de la mijlocul anilor '80 Krasner descrie atitudinea asimetrică a statelor din Nord versus cele din Sud în chestiunea suveranității. Tinerele națiuni decolonizate din lumea a III-a au preferat să se concentreze pe primele trei tipuri de suveranitate și mai puțin pe ultima: ideologiile naționaliste ale elitelor conducătoare exaltau modelul dirijist/etatist de dezvoltare, piața liberă fiind văzută ca nimic altceva decât o nouă formă de imperialism. În privința comportamentului în cadrul organizațiilor internaționale aceste guverne ale Sudului global manifestau apetența fie pentru preluarea acestor regulamente occidentale favorabile lor fie pentru schimbarea regimurilor și normelor internaționale de inspirație occidentală.⁸ Krasner însuși adoptă o atitudine conservatoare arătându-și simpatia pentru modelele dirijiste descrise ca fiind mai bune pentru regiunile în curs de dezvoltare decât modelul tacherist-regagonomic al laissez-faire-ului.⁹ Ulterior își va schimba opinia în sensul acomodării dintre suveranitate și democrație în lumea a treia. Remarcând provocarea pe care statele eșuate sau fragile o pun comunității internaționale Krasner devine adeptul unei formule prin care anu-

mite state ar putea ceda prerogative în cadrul unor regimuri internaționale drept prim pas pentru democratizare și precondiție pentru a primi ajutoare internaționale. Argumentul său este acela că odată ce elitele naționale, fie ele autoritare sau nu se vor cupla unor aranjamente externe interdependența va avea consecințe benefice atât la nivel politic cât și economic.¹⁰

Suveranitate și securitate. Scurtă istorie intelectuală

Nașterea și maturizarea statului național modern determină viața cetățenilor săi atât la nivel colectiv cât și particular. O foarte bună din tradiția modernității explică acest proces printr-o anumită raportare a binelui public la violență. Astfel, pentru un Machiavelli, Thomas Hobes și John Locke sau Rousseau politicul se naște pentru a sustrage indivizii dintr-o stare naturală presupusă a fi violență, rapace și instabilă.¹¹ În aceeași linie Charles Tilly și Bertrand de Jouvenel¹² privesc modernitatea drept o direcție spre o tot mai mare concentrare a violenței și dreptului la violență de către stat și instituțiile sale. În sumar contractualismul leagă Leviathanul/ordinea politică de securitate.

Izvorând din același filon dar urmând un alt curs se dezvoltă o critică a statului ca unic și mai ales ca furnizor legitim de securitate. Pentru gândirea liberală și mai ales versiunea libertariană a acesteia între stat și libertatea personală există o proporționalitate inversă. Cu cât statul este mai puternic cu atât libertatea personală este mai împietată. Libertarienii mai ales formulează o întreagă teorie a războiului pornind de la prerogativele sporite ale guvernelor moderne.

Alături de liberali marxiștii tind să considere contractul social drept un proces selectiv care nu egalizează securitatea cetățenilor ci îi împarte în funcție de posesiunea capitalului și bogăția aferentă ce derivă de aici. Pentru marxiști securitatea națională este de cele mai multe ori un nume fictiv pentru interesele claselor privilegiate care mențin sub opresiune pe ceilalți.

Teoria relațiilor internaționale a preluat influența acestor curente filozofice.

Astfel școala realistă a preluat metafora hobbesiană a unui sistem internațional format

din state, fiecare urmărindu-și propriul interes. Specific realismului este echivalarea puterii naționale cu securitatea colectivă.¹³ Abordările recente au criticat însă asimilarea statului cu societatea și au dezvoltat modele centrate pe individ sau comunitate.¹⁴ Noțiunea de securitate umană, concepută în special în lumina intervențiilor ONU din anii '90 este într-o bună măsură opusă modelului westphalic.¹⁵ Specific acesteia este credința că securitatea națională nu este neapărat sinonimă sau complementară celei individuale, în numeroase cazuri tocmai guvernul fiind cel care atentează la viața și proprietatea cetățenilor săi.¹⁶

Cum se acomodează chestiunea securității umane cu schema suveranității descrise de Krasner?

Un prim posibil răspuns ar fi recursul la istorie. În ciuda reglementării principiului non-amestecului după 1648 statele europene au folosit mereu pârghia oferită de existența unor minorități etno-religioase pentru a determina comportamentul vecinilor. Practica a fost cu atât mai răspândită cu cât exista o diferență de putere între cel care impunea condițiile și cel obligat/forțat să le respecte → în secolul XIX marile puteri occidentale și Rusia țaristă s-au folosit de declinul puterii otomane pentru a impune Porții respectarea drepturilor creștinilor.¹⁷ În acest caz putem conchide că securitatea umană antedatează cu mult secolul XX iar suveranitatea nu reprezintă decât o ipocrizie organizată în cuvintele lui Krasner.

Un al doilea posibil răspuns se referă la tipurile de suveranitate invocate. Efectivitatea fiecăreia dintre ele presupune/cere anumite instrumente.

– Suveranitatea internațională depinde de forța militară: avem cazul balanței de putere postwestphalice unde forța relativ egală a regatelor vest-europene a întreținut conflicte costisitoare și a determinat în cele din urmă recunoașterea reciprocă.¹⁸ Un alt exemplu poate fi găsit în decolonizare, unde forța mișcărilor de eliberare națională, de multe ori recurgând la metode brutale, a determinat fostele colonii să ofere independența fostelor dominioane.

– Suveranitatea domestică nu poate fi pusă realmente în aplicare decât printr-o combinație de mijloace militare, diplomatice și economice. Un stat mic, fragil, sărac, lipsit de o

armată respectabilă poate ușor deveni clientul altuia, mai ale în condiții de anarhie imatură.

– Suveranitatea interdependentă se pretează cel mai bine securității umane întrucât implică abilitatea autorităților de a reglementa/canaliza/opri diferitele fluxuri de persoane și bunuri ce tranzitează un stat. Imigrația ilegală, traficul ilegal de arme sau droguri pot avea un impact mult mai puternic asupra indivizilor decât asupra instituțiilor.

Securitatea umană militară

Diversificarea preocupărilor legate de securitate a presupus implicit și o depărtare de elementul militar. Altfel spus noua filozofia provenită din zone precum antropologia sau studiile pentru pace a încercat să arate că: 1) există amenințări dincolo de binomul război-pace; 2) abordarea militară nu este benefică și deci trebuie restrânsă pe cât posibil – utilizarea forțelor armate pentru acțiuni non-militare în cadrul ONU este un exemplu în acest sens.¹⁹

Securitatea umană de care ne-am ocupat mai sus este o altă încercare de folosi puterea nu pentru a câștiga războaie și ucide cât pentru a salva vieți și câștiga pacea.

Mai puțin însă a fost studiat modul cum ideea securității centrate pe individ a provenit din însuși rândul forțelor armate.

Încă din cele mai vechi timpuri un bun comandant și o bună tactică erau acelea care obțineau victoria cu cât mai puține pierderi proprii.²⁰ Nu era o etică universală, precum cea contemporană ci una bazată pe éșprit de corps. Codul cavaleresc în Evul Mediu era o practică de reducere a victimelor în rândul elitelor europene, dincolo de ostilitățile vremelnice.

Războaiele industriale moderne care au multiplicat dramatic numărul de morți au determinat găsirea unor căi de protejare a propriilor combatanți precum și a dezvoltării dreptului internațional.

În democrațiile vestice de astăzi toleranța tot mai redusă față de pierderi²¹ a făcut ca tehnologia să medieze contactul între soldați și câmpul de bătaie.²² Folosirea extensivă a dronelor în Afganistan denotă efortul american de a izola opinia publică de realitatea operațională.

Înțelegem deci prin securitate umană militară o subspecie a securității umane ce vizează

luarea în considerare a integrității propriilor combatanți (pe cât posibil) în derularea acțiunilor militare.²³

II. Inepuizabila piață de armament

Războiul Rece și disoluția Uniunii Sovietice au eliberat o cantitate uriașă de armament pe piețele internaționale. Chiar înainte de 1991, războiul din Indochina (1965-1975) ca și cel din Afganistan (1979-1988) au contribuit la înflorirea unui comerț extrem de vibrant în zonă.²⁴ Alături de armament, drogurile și alte forme de comerț ilegal au completat universul pirateresc cărora guvernele zonale – i-au fost martori neputincioși sau complici pragmatici.

Ceea ce face Asia central-sud-estică atât de relevantă reflecției constă tocmai în realizarea unor scenarii pe care Războiul Rece nu le-a cunoscut decât parțial. În timp ce ostilitatea sovieto-americană a încorsetat eventualele crize sub sceptrul unei guvernante nucleare (în absența unei alte formule. India, Pakistanul și China sunt puteri nucleare care au purtat războaie directe și nu prin proxii. Războiul Kargil, astăzi eclipsat în Occident de momentul temporal Kossovo 1999- 11 septembrie 2001 a fost un test pe viu al autodisciplinei induse de potențialul escaladării nucleare. Chiar și așa, sub plafonul anihilării totale, piața neagră a armamentului contribuie la întreținerea unor punji/focare interminabile de conflict ce confundă războiul cu infracționalitatea din definițiile clasice. Astfel s-a calculat că în lume existau la mijlocul anilor 2000 640 milioane de

arme ușoare dintre care doar 59% sunt deținute de forțele guvernelor, restul fiind posedate de civili. Pentru un comerț anual de 40 mld\$, 2/3 din șuvoiul armelor ușoare merge spre statele din Lumea a III-a sau în curs de dezvoltare. Producția este realizată de o mie de companii din 98 de țări, cantitatea nou-adăugată în fiecare an ajungând la 7 milioane de piese. Nu este deci de mirare că din 1990 până spre zilele noastre 4 milioane de oameni din întreaga lume au fost uciși de către armele ușoare, 90% civili, dintre care 80% femei și copii. Statistic se pare că există câte o armă pentru fiecare douăsprezece persoane de pe planetă.²⁵ De o reputație cu totul ieșită din comun – confundându-se cu însăși ideea de război postcolonial este Kalașnikovul. Creat imediat după 1945, respectiva armă include actualmente între 50-100 de milioane de exemplare în diferite versiuni.²⁶ Reflectând fiabilitatea, simplitatea și anduranța, prețul unui Kalașnikov variază între câțiva dolari și câteva mii de dolari, așa cum se poate vedea din tabelul de mai jos:²⁷

Un studiu de caz în ceea ce privește variația prețului unui Kalașnikov îl oferă Irakul post-Saddam. Dacă în 2003, imediat după invazie prețul unei arme era de 50-80\$ datorită capturării unor depozite de armament, în următorii ani prețul va crește la 400-800\$, cu maxime de peste 1000\$ (dovadă a unei supraabundențe de cerere peste ofertă).²⁸

Decupată din tabloul general, Asia de Sud găzduiește circa 75 milioane de arme ușoare, dintre care 63 de milioane în mâinile persoa-

Prețul unei arme Kalașnikov, 1986-2005

Regiune	Min \$	Max \$	Preț mediu\$	Nr. observații	Țări unicat	Nr. de țări posibile
Asia	40	6,000	631	81	27	48
Africa	12	500	631	90	24	47
Orientul Mijlociu	150	3,000	869	29	27	31
Europa de Est și fostul spațiu al URSS	150	1,200	303	55	20	42
Americile	25	2,400	520	47	6	26
Europa de Vest	225	1,500	927	34	11	14

nelor particulare, nu ale forțelor de ordine guvernamentale (40 de milioane în India, 20 în Pakistan și circa 3 milioane în Sri Lanka).

Bangladeshul joacă de asemenea rolul unui contor pentru traficul de arme. Multe dintre acestea au rămas necolectate de la războiul din 1971. Cele 80 de organizații mafioate, dintre care 28 numai în capitala Dhaka se folosesc din plin de acestea.²⁹ Multe dintre aceste arme vin dintr-o serie de țări precum Statele Unite, Marea Britanie, Rusia, Cehia, România, Israel șamd.

O categorie care ar trebui să fie studiată sui generis este cea a armelor și muniției ce provin dinspre China.³⁰

Dezvoltarea pieței de armament ușor antrenează și dezvoltarea unei piețe complementare de contraproduse: anume cele de protecție antiglonț. La 1 octombrie 2012 piața globală a echipamentelor corporale antiglonț se ridica la 1,5 mld\$ cu o prognoză de creștere la 2,2-2,38 mld\$ în 2022. Cifrele rezultă din concluziile raportului "The Global Body Armor and Personal Protection Market 2012-2022 – Competitive Landscape and Strategic Insights: Market Profile" redactat de Strategic Defence Intelligence (SDI) și publicat în noiembrie 2012.³¹

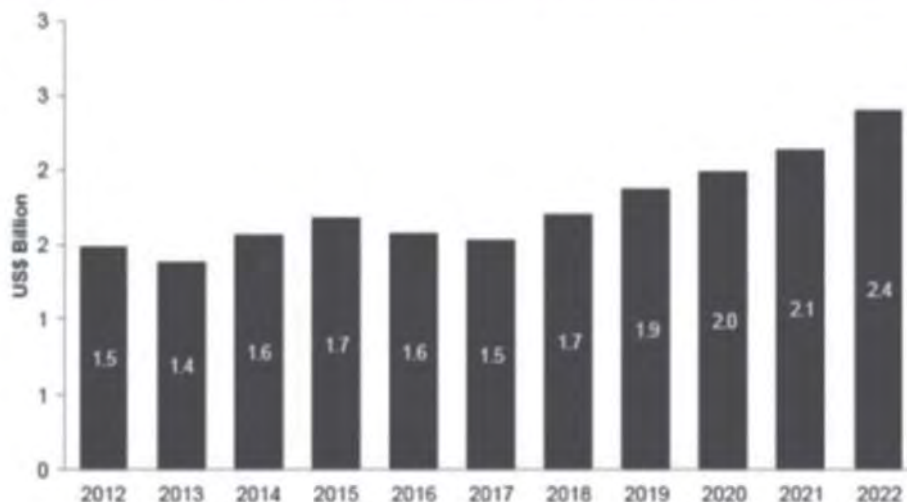
III. India și armele de mici dimensiuni

Actualmente cifrele ridică India pe locul doi în lume la cantitatea de arme posedate de

civili. Din cele 40 de milioane de arme ușoare mai sus enunțate doar 6,3 milioane sunt posedate legal, cu permis, celelalte aflându-se în domeniul ilegalității. Numărul mare de posesori de arme nu se corelează cu o cantitate de violență pe măsură, așa cum ne-am putea gândi: India are o rată a evenimentelor ce implică arme de foc individuale de 0.36 la 100.000 locuitori, adică 1/10 din rata calculată similar de evenimente ce au loc în Statele Unite.³² Statisticile par să indice o tendință îmbucurătoare întrucât în ultimii 10-12 ani (până în 2008) numărul de evenimente violente ce implică arme (atacuri, ucideri, sinucideri) a scăzut. (de la 12.147 în 1999 spre 6.219 în 2008).³³ Tabelele de mai jos detaliază cele afirmate³⁴:

Cum și aici „unele animale sunt mai egale decât altele” de o atenție specială din partea presei s-au bucurat politicienii care au posibilitatea de a cumpăra arme confiscate deja de autorități. Iar unii dintre politicieni, într-o bună măsură membri ai parlamentului au pe rol dosare penale. O investigație preluată de BBC arată că între 1987-2012 756 de membri ai parlamentului s-au cumpărat arme, 82 între 2001-2012. Din acest recent eșalon 18 sunt cercetați penal (fie chiar și pentru crimă), unul dintre ei, Atiq Ahmed din Uttar Pradesh are 44 de capete de acuzare. Este de a sine înțeles că în ping-pongul social al interacțiunii

Figure 1: Global Body Armor and Personal Protection Market (US\$ Billion), 2012–2022

Nr	Țara	Anul	Numărul de victime ucise la 100.000 locuitori*	Numărul de victime ucise la 100.000 locuitori**
1	Africa de Sud	2008	37	68
2	Brazilia	2008	22	25
3	Federația Rusă	2008	14	20
4	Sri Lanka	2008	7,4	6,8
5	Pakistan	2008	6,8	3,4
6	Statele Unite	2008	5,2	6,0
7	Iran	2004	2,9	2,5
8	India	2007	2,8	5,5
9	Nepal	2007	2,2	13,6
10	China	2007	1,2	2,1
11	Germania	2008	0,8	0,6
12	Indonezia	2004	0,7	9,3
13	Japonia	2008	0,5	0,5

An	Numărul victimelor cu arme de foc	Numărul de uciși cu arme fără licență		Numărul de uciși de arme cu licență		Nr. total de uciși cu arme de foc
		Nr.de victime	Procentaj din total (%)	Nr.de victime	Procentaj din total (%)	
1999	38.272	772	8	8.522	92	9.294
2000	40.373	589	7	7.781	93	8.370
2001	38.636	591	7	7.428	93	8.019
2002	38.033	837	9	8.456	91	9.293
2003	33.821	624	8	7.202	92	7.826
2004	34.915	813	10	7.621	90	8.434
2005	34.419	556	10	5.087	90	5.643
2006	33.808	587	11	4.988	89	5.575
2007	33.428	598	12	4.240	88	4.838
2008	33.727	574	14	3.527	86	4.101

An	Numărul de crime		Accidente		Sinucideri		Numărul total de morți prin împușcare
	Număr de victime	Procentaj din total	Număr de victime	Procentaj din total	Număr de victime	Procentaj din total	
1999	9.294	77	2.303	19	550	4,5	12.147
2000	8.370	73	2.634	23	515	4,4	11.519
2001	8.019	72	2.688	24	395	3,6	11.102
2002	9.293	75	2597	21	471	3,8	12.361
2003	7.826	76	1.993	19	544	5,3	10.363
2004	8.434	75	2.283	20	503	4,5	11.220
2005	5.643	65	2.254	27	752	8,9	8.469
2006	5.575	69	2.161	27	353	4,4	8.089
2007	4.838	64	2.046	27	719	9,5	7.603
2008	4.101	66	1.639	26	479	7,7	6.219

* Date obținute din cadrul instituțiilor de justiție.

** Date obținute din cadrul sectorului de sănătate.

dintre elite și restul societății corupția curge în ambele sensuri.³⁵

Filiera chineză

China nu este cotate ca unul dintre furnizorii de armament global de prim rang. La o distanță considerabilă față de actori precum Statele Unite, Rusia, Franța ori Marea Britanie, China se comportă la acest capitol mai mult ca o țară în curs de dezvoltare urmându-și apetitul pentru tehnologia mai avansată de pe piață. Nu trebuie de aici dedus că Beijingul nu și-a dezvoltat în ultimii ani un arsenal intern, la aproape toate palierurile sau că nu ar fi implicat în vânzările de armament:

Pragmatismul chinez se exersează în cadrul vânzărilor de armament ușor sau sofisticat spre țările din Lumea a Treia (Africa) sau spre parteneri tradiționali: Iranul, Coreea de Nord și Pakistanul. Totuși, industria chineză de arme ușoare radiază în zona sud și sud-est asiatică de multe ori în mod oneros, ilegal, eventual cu știrea tacită a funcționarilor înalți și complicitatea celor de nivel local. Începând cu anii '90 firma de stat Norinco a început să vândă armament în regiune, un vector de transmisie

fiind organizația mafiotă Blackhouse din Yunnan. Myanmarul condus de o juntă militară a devenit un important loc de tranzit de care vor profita gherile secesioniste din India precum ULFA (Frontul Unit de Eliberare din Assam). După operațiunea Curățenie Totală (Clear All) condusă de autoritățile din Bhutan în 2003, capi sau locotenenți ai ULFA vor întreprinde numeroase călătorii în China, Yunnan în vederea perfectării unor tranzacții de armament. Cantitatea exactă de armament chinez care a ajuns la trupele ULFA din Assam între 1997-2007 este greu de evaluat, mai ales din cauza unor cifre contradictorii. Astfel dacă guvernul federal din Delhi vorbește despre 34 de piese, cele mai multe arme de foc dar nu și grenade, un document al guvernului local din Assam este mult mai generos și vorbește despre 204 grenade, 41 de pistoale și 42 de arme de asalt confiscate în perioada sus numită. Tabelul de mai jos este elocvent:³⁷

În Yunnan un contor important pentru acest tip de comerț este orașul Ruili, de la granița sino-burmeză. Armele erau duse de aici spre provinciile nord-estice ale Indiei, Nagaland, Manipur și Mizoram via Bangladesh sau

Țară ³⁶	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Total
Statele Unite	14.286	12.375	12.594	15.468	23.894	36.717	22.275	21.255	158.864
Rusia	5.200	8.200	9.000	14.900	10.300	6.600	12.600	7.800	74.600
Franța	2.800	2.900	5.900	7.700	2.100	3.500	8.100	1.300	34.300
Marea Britanie	3.000	4.200	2.900	4.100	9.500	300	1.500	1.400	26.900
China	600	1.000	2.800	1.900	2.700	2.100	2.100	900	14.100
Germania	700	4.000	2.000	2.800	1.700	5.500	4.200	100	21.000
Italia	600	400	1.600	1.200	1.400	4.300	3.000	1.800	14.300
Celelalte state europene	2.300	5.400	7.600	5.600	6.600	5.300	7.100	3.300	43.200
Restul lumii	1.900	3.300	1.900	3.600	2.600	2.600	3.300	2.500	21.700
Total	31.386	41.775	46.294	57.268	60.794	66.917	64.175	40.355	408.964

Districte din Assam	Grenade	Pistoale	Arme de asalt Ak-47 și Ak-56	Total
Kokrajhar	-	1	2	3
Dhubri	6	1	14	21
Sivasagar	3		-	3
Karbi Anglong	26	11	14	51
Kamrup	17	8	3	28
Baksa	102	15	2	119
Odalguri	50	5	7	62
Total	204	41	42	287

pe mare via Chittagong. Filiera a devenit evidentă în aprilie 2004 cu ocazia celei mai mari capturi de armament din Bangladesh la Chittagong pe râul Karnaphuli. Captura a inclus 1.790 de puști (inclusiv mitraliere Uzi și arme de asalt AK), 150 de lansatoare de rachete, 840 de rachete și peste 2.700 de grenade alături de mai bine de un milion de gloanțe. Valoarea transportului era cifrată la 4,5-5,7 milioane dolari, suficient pentru a echipa o brigadă.³⁸ Chittagong a devenit un loc fierbinte pentru militanți din Asia de Sud-est în 1989, armele ușoare inundând Bangladeshul și nord-estul indian, cu precădere Assam-ul.³⁹

Conform mărturiei făcute în fața unui tribunal, Hafizur Rehman-traficant de arme din Bangladesh armele erau preluate de ULFA din Hong-Kong. Rehman povestește despre fondurile considerabile și conturile bancare ale ULFA. În 2009, proaspătul format guvern din Bangladesh a inițiat o operațiune de proporții în urma căreia majoritatea șefilor ULFA au fost arestați, autoritățile de la Dhaka dând de urma unor conturi bancare în valoare de 1 mld.\$. Traficul ce implica ULFA devenise atât de frecvent în Bangladesh că membri aceștia își închiriaseră sau chiar dețineau cu titlu de proprietate apartamente în hoteluri din Chittagong, pentru a putea fi mai aproape de afaceri.

Se știe că cele mai bune afaceri se fac cu statul. Și în cazul de față dictonul se verifică. India și Bangladeshul au avut de-a lungul timpului o relație fluctuantă. Încă din anii '90 New Delhi a arătat cu degetul spre Dhaka din cauza unor atentate petrecute pe teritoriul indian. Relația de complicitate dintre Bangladesh și ULFA sau alte grupuri teroriste a atins un maxim la mijlocul anilor 2000 când la putere se afla gu-

vernarea Khalida Zia. Ulterior, după schimbarea de gardă și venirea lui Sheikh Hassina, cu o atitudine pro-indiană, justiția bangladeză a arătat profunzimea raporturilor dintre politic și lumea interlopă. Pe 18 februarie 2009 poliția din Bangladesh a arestat doi oameni din stabiliment: general brigadier (r) Abdur Rahim și general-maior (r) Rezaul Haider Chowdhury. Ambii fuseseră șefi ai Directoratului General a Forțelor de Informații. Arestările s-au operat pe baza mărturiilor altori doi ofițeri: Sahab Uddin- alt fost director al serviciilor de informații și Akbar Hossain Khan, ofițer de teren-ambii arestați anterior primului cuplu menționat. Oameni politici de prim rang, asemenea lui Salauddin Quader Chowdhury, lider BNP au fost dovediți implicați.⁴⁰

Un alt izvor de arme ușoare dinspre Asia sud-estică spre India este Armata Unită de Stat Wa (United Wa State Army (UWSA). Grup etnic separatist din Burma/Myanmar, Wa are drept aripă militară UWSA, cu o forță estimată la 30.000 de cadre. Profitând de afinitățile ideologice cu regimul din Beijing și de contactele umane stabilite în China pe vremea lui Mao, anii '60, UWSA a obținut franciza de la anumite fabrici de armament chinezești și profită din plin. O bună parte din acestea, extrem de ieftine ajung în mâinile maoiștilor din Nepal și acum din India.⁴¹

India nu trebuie văzută numai ca o victimă, ca un importator de arme ușoare, dar și ca un donor. Astfel autoritățile din Bangladesh au găsit arme ușoare de fabricație indiană, tipurile Belgharia, 'Moyur' and 'Chhakka' în interiorul granițelor proprii.⁴²

Un articol recent al publicației DNA (22 iulie 2012) aduce la cunoștința publicului pro-

bleme ce ies la iveală din cauza slabe reglementări și supravegheri a modului în care se eliberează permisele de port-armă. Conform articolului în cauză, numeroase asociații ale deținătorilor de arme pot opera cu permise false, fără să se teama de vigilența autorităților. Între sportivii practicanți a tirului și traficanții ilegali de armament există o puternică osmoză care permite multor răufăcători să posede mijloace letale.⁴³

Starea poliției: ineficiență și insecuritate umană

Pentru a putea înțelege trăsăturile trăsăturile de comportament ale instituțiilor indiene trebuie făcut un detour prin religie. Fără a reflecta la acel "Et Pluribus Unum" din tradiția mistică hindusă – a modului în care unul și multiplul se îmbină într-o manieră unică – privitorului îi vor scăpa anume raționamente. Excesul de diversitate – de dorit în alte domenii – se manifestă și în frenezia India de achiziționa arme. Așa cum nota un ofițer de poliție de rang înalt, **"în câțiva ani India va semăna cu o salată din cele mai diverse ingrediente"** la capitolul echipament.⁴⁴ Poliția, forțele speciale și armata cu aripile sale suferă același proces al neputinței de a prioritiza o listă scurtă de obiecte de procesat.⁴⁵

În vestiarul defectelor excesul de diversitate se cuplează cu excesul de corupție & violență a forțelor de ordine (în repetate ocazii) și insuficiența numerică de personal pe teren. În cele de mai jos vom detalia punctele 1) și 3), adică procurarea de echipament și cantitatea forțelor de ordine de pe teren. Un studiu a ceea ce înseamnă per se violența poliției, 2), ne-ar duce spre considerații sociologice, eventual comparații extinse cu alte țări depășind scopurile ce și le-a propus acest articol.

Tipologia armanentului. Exemplificându-și statutul de importator mondial nr.1 de armament, India a alocat între 80-00 milioane\$ până în 2022 pentru achiziții de echipament (conform Ernst & Young). O altă firmă de consultanță, KPMG a anunțat la rândul său că India are semnate contracte militare de 25 de miliarde\$ din 2007, cele mai multe repartizate aviației (6-17 mld\$), restul marinei și pe ultimul loc trupelor terestre (circa 420 mil.\$).⁴⁶

Cât privește armamentul ușor, atentatele de la Mumbai din noiembrie 2008 au arătat nevoia unei serioase restructurări a forțelor de intervenție rapidă, dincolo de aceea a unei reforme în intelligence. Prioritate a guvernului și instituțiilor afiliate a devenit achiziționarea de echipament ușor – estimat la circa 3 mld.\$ în ultimi 3 ani. Spre exemplu, în martie 2012 Serviciul de Securizare al Frontierei (Border Security Service-BSF) a perfectat un contract de achiziționare a 68.000 arme Beretta, într-un quantum de 400 mld. rupii. O controversă care a fost formulată ține de faptul că agentul italian Beretta nu este cunoscut pe piața indiană, subcontinentul preferând alți producători. În decembrie 2011 Forța Centrală Polițienească de Rezervă (Central Reserve Police Force-CRPF) a semnat un contract pentru achiziționarea a 12.000 de carabine X-95 Tavor, producție israeliană. Ce rezultă de aici? – Meniul prea mare de furnizori și fascinația aferentă pe care aceștia o produc au consecințe pe termen lung asupra inter-operabilității. În timp ce statele NATO merg spre standardizare crescândă, pentru securitatea Indiei, hățișul birocratic-stufoșenia departamentelor care nu comunică între ele ca și incompatibilitatea diferitelor versiuni de echipament nu poate avea un impact benefic.

Alte voci nu sunt atât de pesimiste, arătând că în ciuda diversității, clientul indian preferă tradiționala industrie rusească, sintetizată de predominanța Kalashnikovului deasupra altor mărci. Un material al Times of India din mai 2012 detalia inventarul diferitelor agenții de securitate indiene care în ultimii 3 ani au cumpărat circa 29.000 de piese Kalashnikov, sensibil mai mult decât din alte mărci gen SIG (Austria) sau X-95 – totalizând 17.609 arme cumpărate. Dintre cele 29.000 de Kalashnikovuri cumpărate 18.000 au revenit CRPF, mai sus menționată, 7.921 la Forțele de Securitate Centrale Industriale care asigură paza aeroporturilor și 2719 spre trupele de frontieră de la granița cu Nepalul și Bhutanul.⁴⁷

O soluție de scurtă durată, care arată nu numai existența unor lipsuri dar și distribuția inechitabilă și rivalitatea dintre ramuri a fost găsită în aprilie 2012. În urma unei întruniri a miniștrilor de interne din cadrul Uniunii s-a luat hotărârea ca surplusul de arme și muniție

deținut de trupele federale să fie redistribuite către forțele polițienești ale statelor.⁴⁸

O soluție pe termen lung este aceea a indigenizării: a producerii de echipament prin forțele proprii, fără importuri. Încă din 1982 Agenția pentru Cercetări și Dezvoltare a Armamentului (ARDE) a început să lucreze la inițiativa Indian Small Arms System (INSAS) – cu scopul de a fabrica arme ușoare marca *made in India*. Până în 1987 ARDE a creat o pușcă de asalt și o mitralieră ușoară pentru uz național. Cel mai nou proiect, tergiversat de mai mulți ani este acela al unui pistol mitralieră numit MSCM. După ce prima versiune a fost aruncată la coș în 2002, un nou prototip a primit aprobarea în 2006 iar din 2009 se află în testări. Noul echipament- prezent și la târgul militar din New Delhi din 2012 – are un calibru de 5, 56mm, o greutate de 3,1 kg și o acuratețe de 99,4% (adică se bloca odată la o mie de gloanțe trase), cu baremul mărturisit de 99,7% (nivelul lui mai 2011).⁴⁹

Capitolul armurilor corporale are de asemenea o importanță în sine. Luptele contra naxaliților în condiții de gherilă au obligat trupele paramilitare să plătească un preț uman ridicat. În 2009, la începutul operațiunii Vânătoarea Verde ministrul de interne P.Chidambaram a început o comandă pentru cumpărarea a 59.000 de veste antiglonț. După ce în iulie pe firul tranzacție s-a descoperit un scandal de corupție,⁵⁰ comanda a fost reluată în aprilie 2010, furnizorul fiind compania privată MKU Limited cu sediul în Kanbur (valoarea achiziției ridicându-se la 103 crore rupii). Marfa trebuia livrată până în ianuarie 2010. În iulie 2011 doar 13.500 de veste fuseseră livrate. Cantitatea comandată era oricum una insuficientă, cele șapte departamente de forțe speciale având nevoie de 80.000 de veste antiglonț.⁵¹

Chestiunea personalului. Pentru populația gigantică a Indiei este nevoie de un personal polițienesc pe măsură. Chiar dacă în termeni absoluți cei 1,5 milioane de polițiști ai Indiei pot reprezenta un procent important din populația unor state europene, relativ la numărul total de cetățeni indieni, și adăugând în balanță probleme de securitate internă ale țării în cauză, insuficiența personalului nu e de neglijat. Cifrele arată că India angajează un polițist la

450 de cetățeni, ceea ce înseamnă 122 de polițiști la 100.000 de persoane (1 lakh, în terminologia indiană) ceea ce este aproape cu 50% mai puțin decât norma ONU de 220: 100.000. În statele occidentale, dezvoltate, cota este de 250-500 la 100.000. Spre exemplu în Italia este de 559,0:100.000; în Belgia de 357,5:100.000, Mexic de 491,8:100.000.⁵² În Thailanda, țară în curs de dezvoltare ca și India cota este de 400: 100.000.⁵³ Situația pare să fie cunoscut o ușoară îmbunătățire din punct de vedere strict numeric, Times of India din mai 2012 dând raportul de 133: 100.000. Diferențe există însă de la stat la stat: Uttar Pradesh și Biharul sunt cele mai slab dotate cu 64 și, respectiv 71 de polițiști la un lakh de populație, în timp ce Bengalul de Vest, Maharastra și New Delhi sunt cele mai bine reprezentate cu: 95, 164 și, respectiv 430 de oameni per 100 de mii cetățeni.⁵⁴ Alături de insuficiența conform standardelor internaționale, numărul real de agenți de ordine este mai mic și decât cel oficial, trecut pe hârtie (unei cifre oficiale de 1.209.904 pe teren existau 1.091.899 personal de poliție la sfârșitul lui 2006).⁵⁵

Poliția civilă este suplimentată de cea militară, căreia la sfârșitul lui 2006 îi revenea un efectiv de peste 300 de mii de oameni. Uttar Pradesh, Assam și Madhya Pradesh (33.400; 23.708; 21.607) erau cele mai înzestrate la acest capitol. Poliția militară depășește în număr pe cea civilă în statele nord-estice: Manipur, Mizoram, Nagaland și Tripura- lucru ușor de intuit din cauza intensității mișcărilor separatiste.⁵⁶

O problemă demnă a stârni îngrijorări este aceea a sinuciderilor în rândul ofițerilor de poliție. În cadrul CRPF sinuciderile au crescut de la 28 în 2009 la 42 în 2011; în Forța de Securitate de Frontieră creșterea a fost de 26 la 39 pentru aceeași perioadă, Puștile din Assam nouă incidente iar pentru Poliția Indo-Tibetană au fost trei cazuri în 2011.⁵⁷

Nici în armată asemenea probleme nu lipsesc, dovadă a caracterului lor național. În 2011 jawani (soldați) au ales să se pensioneze înainte de termen, cifră mult mai mare decât în 2009 (7499) și 2010 (7.249). Numărul de sinucideri a crescut de la 77 în 2005 la 129 în 2006, 118 în 2007, 123 (2008), 96 (2009) și 115 (2010).⁵⁸

Atentatele de la Mumbai (2008) ca studiu de caz

Despre atentatele de la Mumbai din 26 noiembrie 2008 în care și-au pierdut viața peste 160 de oameni s-a scris mai ales pentru a face comparația cu 11 septembrie 2001 sau cuplul Madrid 11/03/2004-Londra 7/07/2005. Deși facilă comparația există doar la suprafață. Ca borne în războiul contra terorismului cele trei atacuri teroriste din SUA și Europa au determinat reforma guvernantei și a măsurilor de securitate. Atentatul din Mumbai 2008 reflectă insuficiența cronică a guvernantei. Atentatele din 1993 ca și cele din iulie 2006 și 13 iulie 2011 demonstrează că 26/11 nu indică un salt calitativ real, efectiv. În 1993 când s-au înregistrat 257 victime 59; în iulie 2006 când o explozie dintr-o gară ucigând circa 200 de oameni alături de alte 700 de răniți pentru ca numărul de victime din 2011 să fie redus la 26 de morți și 130-141 de răniți.⁶¹ Astfel, pe parcursul a optsprezece ani metropola a înregistrat peste 3000 de victime ale spectrului terorist, dintre aceștia 710 morți și 2393 răniți.⁶¹

Pe data de 26 noiembrie 2008, la ora 21:40 Mumbai-ul a fost luat cu asalt de un grup de zece teroriști islamici. Aceștia erau organizați în două comando-uri și veniseră pe calea apei, din portul pakistanez Karachi.⁶² Printre țintele lor s-au numărat hotelurile Taj Mahal și Oberoi Trident, spitalul Cama (aparent din greșeală), stația de tren Cahatrapati Shivaji alături de alte obiective turistice, publice plus un centru de cultură evreiesc. Înarmați cu mitraliere AK-47 de contrabandă cei zece au reușit să producă circa 162 de victime și să rănească alte 300 de persoane. Evenimentul arăta precaritatea întregului eșafodaj de securitate al Indiei. Primele trupe de intervenție au fost la fața locului în câteva minute dar lipsa lor de echipament, antrenament și metodologie sa văzut imediat în focul luptei. După eșecul avangardei autorităților, teama celorlalte detașamente de poliție⁶³ din zonă a prelungit tragedia, cinematica situației fiind prin în peliculă de reporterii și fotografii de la fața locului.⁶⁴ De abia la ora 2:00 AM contingente ale armatei au fost prezente reușind să lichideze 9 dintre cei 10 agresori până în dimineața zilei următoare. Dominoul autorităților al căror „cap” a căzut prin de-

misie nu a reprezentat decât un slab paliativ (este vorba de ministrul de interne- Shivraj Patil care a fost înlocuit de P.Chidambaram sau de miniștri din statul Maharastra: R.R. Patil și Vilasrao Deshmukh).⁶⁵

Așa cum se întâmplă de atâtea ori în istorie tragediile determină re-evaluări profunde și revizuirii metodologice. Așadar cercetările distilate de diferiți membri ai comunității științifice au dezvăluit numeroase scăderi în punctele nevralgice ale mecanismului de securitate. Gravitatea este cu atât mai mare cu cât forțele polițienești din Mumbai au primit cantități crescânde de fonduri în ultimii 20 de ani. În 2005, o inițiativă a ministerului de interne, numită Mega City Policing Scheme avea în vedere echiparea corpului polițienesc și creșterea autonomiei locale față de administrația centrală din New Delhi. Sumele primite de poliția din Mumbai timp de șase ani se pot vedea mai jos:

Anul	2005 -06	2006 -07	2007 -08	2008 -09	2009 -10	Total
Fonduri primite (în zeci de milioane de rupii)	5,00	27,00	20,00	22,44	33,23	107,67

Sumele s-au arătat insuficiente pentru a ajunge nevoilor. Numai achiziționarea a 5000 de camere de filmat cu rețeaua aferentă și sistemul de prelucrare a imaginilor se ridica la 150-200 crore (zeci de milioane) rupii, conchi- de Amit Kumar de la IDSA.⁶⁶

O altă lipsă crucială, mai ales în situațiile de anvergură este lipsa vestelor antiglonț, unul dintre motivele pentru care agenții de ordine s-au temut să intervină. La nivelul bugetului 2009-2010 echiparea tuturor celor 43.000 de polițiști ai metropolei ar fi costat 1/5 din fondurile disponibile. Doi ani mai târziu departamentul nu fusese în stare să cumpere nicio vestă antiglonț. Salvarea (parțială) a venit de la companiile private care au dăruit 100 de bucăți.⁶⁷ În septembrie 2011 s-a făcut o comandă pentru 2500 de veste antiglonț- comanda ră-mănea neonorată chiar iulie 2012.⁶⁸

Diagnosticul nu a rămas restrâns doar la nivelul guvernamental ci a percutat și de jos, de la nivelul societății civile. Ca un ecou al dezbatelor din Statele Unite și în India numeroase voci invocă schimbarea legislației privind armele de foc astfel încât cetățenii obișnuiți să se poată proteja contra agresiunilor. Abhijeet Singh, președinte al asociației Indians for Guns consideră că legile restrictive ale țării în materie de armament sunt de vină pentru numărul însemnat de decese. Dacă populației i s-ar permite să poarte arme, teroriștii ar fi fost opriți cu mult mai ușor.⁶⁹ Vocea lui Singh nu a rămas fără ecou, asociații similare cu NRA din SUA fiind create ulterior lui noiembrie 2008 și în India.⁷⁰

Arme și pluguri

Este evident că problema armelor mici din societatea indiană nu va fi rezolvată peste noapte. Presupunând că ea va cunoaște vreodată soluția sau că există suficientă voință din partea autorităților, numai un efort pe termen lung poate face diferența. Însă toate au un început. Un astfel de început, cu rezonanță escatologică, biblică, este inițiativa poliției din Bihar de a topi armele confiscate și aflate în magazinele sale pentru a le transforma în unelte agricole. Luând drept inspirație manualul polițienesc din Bihar care permite distrugerea armelor inutile, comandantul⁷¹ Abhyanand a hotărât că actul distrugerii trebuie însoțit și de acela al reciclării. Un alt ofițer, Rajesh Kumar din districtul Muzaffarpur a preluat ideea la rândul său. Procedul, dacă va fi extins, ar putea rezolva, fie și parțial chestiunea celor 60.000 de arme de foc deținute ilegal în statul Bihar, cel mai sărac din India.⁷² Și nu numai aici dar la nivelul întregii națiuni.

IV. Concluzie

Piața ilegală a armelor de mici dimensiuni reprezintă, fără a fi clișeici, una dintre cele mai mari amenințări la adresa securității umane la nivel internațional. Dacă proliferarea nucleară, fără îndoială potențial mai periculoasă, este îngreunată de gradul înalt de sofisticare; dacă schimbările climaterice au un impact realment planetar, armele de mici dimensiuni produc

victime în timp real. Integrând datele empirice într-o reflecție filozofico-juridică, fenomenul arată că epoca westphaliană nu a apus ci că niciodată nu a existat realmente, din moment ce statele nu și-au putut controla cu adevărat teritoriul și populațiile. În multe zone din lumea a III-a problema nu este aceea a depășirii statului ci, din contră a creării lui pentru a gestiona conflictele sociale. În altă ordine de idei, tocmai pretenția statelor de a avea monopolul violenței creează și întreține piața ilicită de armament. Astfel fie că sunt producători (SUA, Rusia, China, Europa de Est etc) sau importatori (India, China, Nigeria etc) dorința guvernelor de a obține profituri de pe urma acestui comerț face disponibilă o cantitate uriașă de echipament militar care întreține focarele de conflict. Grupările teroriste sau gherilele ajung în posesia acelor instrumente în mod inevitabil.

Interesantă este poziția acelor națiuni emergente precum India care caută puterea militară pe plan internațional dar care nu pot impune domnia legii între propriile fruntarii. În procesul de modernizare militară guvernul indian cheltuiește sume însemnate pentru mărșile de top din Occident. În același timp, dotarea la nivel tactic lasă de dorit. Trupele de poliție, armată și paramilitare îndură lipsuri deopotrivă materiale, financiare, tehnologice sau organizatorice. Mentalitatea de castă pare deci să funcționeze și în politica achizițiilor defensive privilegiind plafonul strategic dar mai puțin pe cel uman. Ironia este că elitele civil-militare din New Delhi par să repete greșelile națiunilor industrializate (fie că vorbim de America, Franța sau Rusia) ce au disprețuit rezistența asimetrică a populațiilor cu care s-au luptat, plătind un preț greu. Vietnamul și Afganistanul stau mar-tore.

În situația Indiei dilemele securitare nu vor fi rezolvate cu mai multe tancuri sau rachete balistice ci cu o mai eficientă poliție.

Note

¹ Rahul Prakash, *India's Security Interests and the Arms Trade Treaty*, ORF Occasional Paper, februarie 2003, p. 8.

² *A Global Arms Trade Treaty: What States Want*, Amnesty International Report, 2007, p. 8.

³ *Ibid*, pp. 13-14.

⁴ UN Arms Treaty: A Sore Spot for India's Military, *The Diplomat*, April 12, 2013.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Benjamin O. Fordham, Victor Asal, Billiard balls or snowflakes?: Major power prestige and the international diffusion of institutions and practices, *International Studies Quarterly*, Volume 51, Issue 1, 2007, pp. 31-52.

Brian Wettlaufer, Sub-State International Actors: Ontario's Foreign Policy Paper Prepared for the Canadian Political Association Annual Conference York University, Toronto, June 2, 2006.

Benjamin de Carvalho, John Hobson and Halvard Leira, The Noble Discipline of IR: The Stubborn Myths of 1648 and 1919, and the Denial of Imperialism, Paper prepared for the Millennium Annual Conference 2010, London, October 16-17.

Aphra, Kerr, Beyond billiard balls: transnational flows, cultural diversity and digital games. In: Christoph Beat Graber, Governance of digital game environments and cultural diversity: transdisciplinary enquiries. Edward Elgar, Cheltenham, U.K., 2010, pp. 47-73.

⁷ Stephen D. Krasner, *Sovereignty. Organised hypocrisy*, Princeton University Press, Princeton, 1999, pp. 3-43, esp. 3-4. Mai târziu Krasner va enumera doar trei tipuri de suveranitate: legal-internațională, westphalică și domestică, cu aceleași sensuri mai sus enunțate. Vezi Stephen D. Krasner, Building Democracy After Conflict. The case for Shared Sovereignty, *Journal of Democracy*, Volume 16, Number 1 January 2005, pp. 69-83, esp. pp. 70-71 și Cheng-yi Lin and Denny Roy (editors), *The Future of United States, China, and Taiwan Relations*, Foreword by Stephen Krasner, Palgrave MacMillan, 2011, pp. vii-xvii, esp. vii-xviii.

⁸ Stephen D. Krasner, *Structural Conflict. The Third World Against Global Liberalism*, University of California Press, Berkeley/Los Angeles/London, 1985, pp. 6-7.

⁹ *Ibidem*, p. 8 și *passim*.

¹⁰ Stephen D. Krasner, Building Democracy After Conflict..., *op. cit.*, pp. 73-79 și *passim*.

¹¹ Vezi în acest sens Pierre Manent, *Istoria intelectuală a liberalismului. Zece lecții*, Traducere Mona Antohi și Sorin Antohi, Humanitas, București, 2013. Deși Manent nu îl trece pe Machiavelli printre contractualiști, anumite fragmente ale scrierilor sale descriu starea de natură și necesitatea instaurării ordinii politice:

"Those who read what the beginning of Rome was, and what her lawgivers and her organization, will not be astonished that so much virtue should have maintained itself during so many centuries; and that so great an empire should have sprung from it afterwards. To speak first of her origin, we will premise that all cities are founded either by natives of the country or by strangers. The little security which the natives found in living dispersed; the impossibility for each to resist isolated, either because of the situation or because of their small number, the attacks of any enemy that might present himself; the difficulty of uniting in time for defence at his approach, and the necessity of abandoning the greater number of their retreats, which quickly became a prize to the assailant, – such were the motives that caused the first inhabitants of a country to build cities for the purpose of escaping these dangers. They resolved, of their own accord, or by the advice of some one who had

most authority amongst them, to live together in some place of their selection that might offer them greater conveniences and greater facility of defence." Niccolo Machiavelli, Discourse on the First Ten Books of Titus Livius, Translated: by Christian E Detmold, 1882, First Book, Source: The On-Line Library of Liberty, <http://marxists.org/reference/archive/machiavelli/works/discourses/index.htm> (accesat 15 iunie 2013).

¹² Bertrand de Jouvenel, *Du pouvoir, Histoire naturelle de la croissance*, Hachette, Paris, 1972.

¹³ João Resende-Santos, *Neorealism, States, and the Modern Mass Army*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

¹⁴ P. H. Liotta and Taylor Owen, Why Human Security?, *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, Winter Spring 2006, pp. 37-54. Pentru istoria conceptului vezi și Des Gasper, The Idea of Human Security, *Institute for Social Studies, The Hague* GARNET Working Paper: No 28/08, January 2008. Ramesh Thakur, Foreword in Malcolm McIntosh, Alan Hunter, *New Perspectives on Human Security*, Greenleaf Publishing Limited, Sheffield, UK, 2010, pp. vii-XV, esp. p. 10.

¹⁵ Definițiile și extensiile noțiunii sunt numeroase. Dacă Mary Kaldor pare să prefere utilizarea termenului mai ales în raport cu intervențiile umanitare, pentru alți autori securitatea umană este egală cu respectarea drepturilor omului și, pe cale de consecință cere o agendă de promovare a acestora. Amartya Sen înțelege securitatea umană ca fiind fundamentată pe prosperitate economică și dezvoltare. Conform lui Sen siguranța personală se referă atât la lipsa amenințărilor adresate integrității fizice cât și la un nivel de trai decent. Mary Kaldor, *Human Security*, Polity Press, Malden, USA, 2007, pp. 182-189 și *passim* Neil MacFarlen și Yuen Foong Khong cred că ascensiunea noțiunii de securitate umană se datorează a șase factori: 1) extinderea conflictelor dinspre armate de profesioniști spre armate de masă; 2) creșterea puteri de foc a armelor în epoca industrială; 3) numărul foarte mare de victime generate de războaiele secolului XX; 4) faptul că numeroase state decolonizate erau lipsite de capacitatea de a-și apăra cetățenii; 5) dispariția Uniunii Sovietice și sfârșitul ultimului conflict stato-centric de anvergură și nu în ultimul rând 6) globalizarea care a adus perspective alternative pe agenda internațională. Ramesh Thakur, *op. cit.*, p. viii.

¹⁶ Rudolph J. Rummel, *Democide: Nazi Genocide and Mass Murder*, Transaction Publishers, New Brunswick/New Jersey, 1992. Rudolph J. Rummel, *Statistics of Democide: Genocide and Mass Murder Since 1900*, LIT Verlag Münster, Münster, 1998. Rudolph J. Rummel, *Death By Government*, Transaction Publishers, New Brunswick/New Jersey, 2009.

¹⁷ Stephen D. Krasner, *Sovereignty. Organised hypocrisy*, pp. 73-80.

¹⁸ Kalevi Jaakko Holsti, *Peace and War: Armed Conflicts and International Order, 1648-1989*, Cambridge University Press, Cambridge, 1991, pp. 26-37.

¹⁹ Robert Egnell, Between Reluctance and Necessity: The Utility of Military Force in Humanitarian and Development Operations, Security Policy Library 1-2009.

²⁰ Vezi în acest sens părerea exprimată de fostul comandant al trupelor americane în Vietnam, generalul William Westmoreland despre adversarul său, generalul Nguyen Giap. John Kennedy, *The Master Mind: The Geor-*

ge Interview, *George*, Nov.1998, pp.88-89, 92 and 132] in Sachi Sri Kantha, Lessons from the Vietnam War for Tamils: An Overview and a Few Personal Thoughts, Ilankai Tamil Sangam, Association of Tamils of Sri Lanka in the USA, May 16, 2005.

²¹ Dan Reiter, Allan C. Stam, *Democracies at War*, Princeton University Press, Princeton, 2002. Reiter arată că există două motive principale pentru care democrațiile sunt rezervate în a declanșa conflicte: a) teama de propriile pierderi; b) dorința de evita piepeala și a calcula mai bine șansele de câștig. Drept corolar autoritarismele tind să fie mult mai înclinate spre aventurism tocmai din cauza lipsei unei dezbateri publice. Pentru un studiu legat de nuanțele participării populare la efortul de război în democrații vezi și: Gerhard Kümmel, Nina Leonhard, Casualty Shyness and Democracy in Germany, *S+F* (22. Jg.) 3/2004, pp.119-126. Jason Reifler, Christopher Gelpi, Peter Feaver, Success Matters: Casualty Sensitivity and the War in Iraq, *International Security*, Vol. 30, No. 3 (Winter 2005/06), pp. 7-46. David Rudd, A Post-Modern Military for a Post-Modern Country, *The Canadian Institute of Strategic Studies*, December, 2005. Yagil Levy, An Unbearable Price: War Casualties and Warring Democracies, *International Journal of Political Culture and Society*, Vol. 22, 2009, pp.69-82. Amichai Cohen, Proportionality in Modern Asymmetrical Wars, Jerusalem Center for Public Affairs, 2010. Douglas L. Kriner, Francis X. Shen, *The Casualty Gap: The Causes and Consequences of American Wartime Inequalities*, Oxford University Press, Oxford, 2010. Vezi de asemenea conceptul de război post-eroic: Edward N. Luttwak, Toward Post-Heroic Warfare, *Foreign Affairs*, Vol. 74, No. 3 (May - Jun., 1995), pp. 109-122. Edward N. Luttwak, A Post-Heroic Military Policy, *Foreign Affairs*, Vol. 75, No. 4 (Jul. - Aug., 1996), pp. 33-44.

²² Jonathan D.Caverley, Becoming a normal democracy: Israeli public opinion, civil-military relations and the Second Lebanon War, Working Paper No.11-001, Buffett Center for International and Comparative Studies, April 2011. Vezi în acest sens și audierea în fața Camerei Reprezentanților: Statement by Brigadier General Paul A. Ostrovski and Mr. Peter Bechtel before the Tactical Air and Land Forces Subcommittee. United States House of Representatives on Equipping the Individual Soldiers and Marine: Current and Future Year Acquisition and Modernization Strategies and the Fiscal Year 2014. Budget Request. April 11, 2013, <http://www.defenseinnovation-marketplace.mil/resources/EquippingModernSoldierTestimony.pdf> (accesat 12 iunie 2013).

²³ Pentru mai multe studii pe tema securității umane militare vezi și: Seth Stern, Body armor could be a technological hero of war in Iraq, *The Christian Science Monitor* / April 2, 2003. Don Hummer, Policing and "hard" technology in Donald J.Rebovich, James Michael Byrne (ed), *The new technology of crime, law and social control*, Criminal Justice Press, Monsey, New York, 2007, pp.133-153. James Byrne and Gary Marx, Technological Innovations in Crime Prevention and Policing. A Review of the Research on Implementation and Impact, *Cahiers Politiestudies Jaargang*, 2011-3, nr. 20, pp. 17-40.

* Un exemplu care poate fi integrat în discuție este creșterea numărului de veste anti-glonț pentru agenții de poliție și soldați. Între 2000/2001-2011 armata SUA a cheltuit 300 milioane dolari pentru protecția corporală.

Joel Baglole, Interceptor Body Armor - Protecting Soldiers In Combat. Vests guard against bullets, shrapnel and fragmentation in war zones worldwide, About US military, July 18, 2011, <http://usmilitary.about.com/od/weapons/a/interceptorbodyarmor.htm> (accesat 12 iunie 2013). Heath Grant, Ph.D., Bruce Kubu, Bruce Taylor, Ph.D., Jack Roberts, Ph.D., Megan Collins, Daniel J. Woods, Ph.D., Body Armor Use, Care, and Performance in Real World Conditions: Findings from a National Survey, Police Research Forum. project was supported by Grant No. 2009-SQ-B9-K112 awarded by the National Institute of Justice, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, Submitted to the ational Institute of Justice, November 2012.

²⁴ Spre exemplu, între 1964-1971 URSS a oferit două milioane piese de muniție (gloanțe și alte proiectile) Viet Congului. La rândul lor americanii au lăsat în urmă în Vietnam 150.000 de tone de muniție și circa 2 milioane de arme ușoare, incluzând puști M16 sau agheuri. Stefan Markowski, Stephanie Koorey, Peter Hall, and Jurgen Brauer, Channels of small-arms proliferation: policy implications for Asia-Pacific, *The Economics of Peace and Security Journal*, Vol. 3, No. 1 (2008), pp. 79-85.

²⁵ Malik Qasim Mustafa, PROLIFERATION OF SMALL ARMS AND LIGHT WEAPONS: CASE STUDY - SOUTH ASIA, *The Institute of Strategic Studies, Islamabad*, 2005/2006? (an neprecizat), în ceea ce privește numărul de arme deținute de grupările paramilitare se crede că peste 220 milioane de arme ușoare din suma totală de 640 milioane sunt în posesia grupărilor teroriste sau paramilitare. Gurmeet Kanwal and Monika Chansoria, Small Arms Proliferation in South Asia: A Major Challenge for National Security, *CENTRE FOR LAND WARFARE STUDIES (CLAWS)*, New Delhi, Issue Brief, May 18, 2010, p. 1.

²⁶ Phillip Killicoat, C. J. Chivers, Paul Collier, and Anke Hoeffler, What Price the Kalashnikov? The Economics of Small Arms, *Small Arms Survey*, 2007, p. 258.

²⁷ *Ibidem*, p. 261.

²⁸ *Ibidem*, p. 270.

²⁹ Malik Quasim Mustafa, *op. cit.*

³⁰ Ravinder Pal Singh, Indian Government at the United Nations Arms Trade Treaty negotiations, Control Arms Foundation of India, July 03, 2012, <http://www.cafonline.org/articles.php?event=det&id=72>.

³¹ The Global Body Armor and Personal Protection Market 2012-2022, Market Research, September 8, 2012. US Military Tailoring Body Armor for Female Troops. Soldier Survivability Propelling the Market for Body Armor and Personal Protection, Market Wire, October 01, 2012.

³² Lungimea articolului de față nu permite zăbovirea și detalierea fiecărei cifre. Însă chiar dacă pe anumite paliere India poate fi mai puțin violentă decât Statele Unite, per total rămâne una dintre cele mai violente țări de pe mapamond, așa cum o dovedește indexul internațional al păcii:

*Date obținute din cadrul instituțiilor de justiție

** Date obținute din cadrul sectorului de sănătate

Sursa: India's States of Armed Violence Assessing the Human Cost and Political Priorities, Issue Brief, Number 1 September 2011. Dacă este să ne referim numai la Indexul de Pace Global (GPI) India a scăzut de pe locul 128 în 2009 și 2010 spre 142 în 2012, sub vecini ca Nepal sau Bangladesh. Narayan Lakhsmian, India among the least peaceful places, *The Hindu*, June 9, 2010, AGHA IQRAR HAROON,

Tajikistan stands top in Central Asia in Global Peace Index, Global Travel Industry News, Pakistan, June 13, 2012.

GPI shows Bangladesh more peaceful than India, Pakistan, *The Independent*, 13 June 2012.

Pentru un punct de vedere critic față de GPI vezi și Evelyn Gordon, "Global Peace Index" Offers Warped Window on the World, *The Commentary*, 06.19.2012.

³³ Mapping Murder. The Geography of Indian Firearm Fatalities, India Armed Violence Assessment, Issue Brief, Number 2 September 2011, p. 2.

³⁴ *Ibidem*, p. 7.

³⁵ Analysis of guns sold to MPs, Analysis of Guns sold to MPs (based on data received under RTI by Activist Mr. Ambrish Pandey), an 2012?http://adrindia.org/sites/default/files/Analysis%20of%20guns%20sold%20to%20MPs.pdf Soutik Biswas, Why do so many Indian parliamentarians need guns? BBC News, 3 August 2012.

³⁶ Richard F. Grimmett, Specialist in International Security: Conventional Arms Transfers to Developing.

Nations, 2003-2010, Congressional Research Service, September 22, 2011, <http://fpc.state.gov/documents/organization/174196.pdf>.

Grimmett arată că vânzările chinezești de armament au avut o medie de 1,9 mld\$ între 2003-2010, cu un vârf în 2005 și 2007 (2,8 respectiv 2,7 mld\$) înregistrând o scădere în 2010, *op. cit.*, p. 9.

³⁷ Rajeev Bhattacharyya, Small Arms Proliferation in the Northeast: The Chinese Connection - I.

Indian Defence Review, 27 Jun, 2011.

³⁸ Sreeradha Datta, Complicity of State Actors in Chit-tagong Arms Haul Case Revealed, IDSA Comment, March 9, 2009.

³⁹ Gurmeet Kanwal and Monika Chansoria, Small Arms Proliferation in South Asia: A Major Challenge for National Security, *Center for Land and Warfare Studies*, Issue Brief, No.18, May 2010, p. 5. Alte surse dau cifre și mai impresionante: 4.930 arme sofisticate, 27.020 grenade, 840 lansatoare de rachetă, 300 de accesorii de lansatoare de rachetă, 6.392 sectoare/incărcătoare și peste un milion de gloanțe. Former spy chiefs arrested for arms' smuggling, *Gulf Times*, 16/5/2009.

Sreeradha Datta de la IDSA dă următoarea descriere a transportului: 150 de lansatoare de rachete, 840 de rachete, 2000 de lansatoare de grenade, 25.000 de grenade, peste 1700 de arme de asalt și peste un milion de gloanțe. Sreeradha Datta, *op. cit.*

⁴⁰ Moazzem Hossain, Cadres buying smygged small arms: Intel report, *The Financial Express*, Feb 19 2012.

⁴¹ Subir Bhaumik, Where do 'Chinese' guns arming rebels really come from?, BBC News, 3 August 2010, Vezi și Sreeradha Dutta, *op. cit.*

⁴² Editor Moazzem Hossain, Cadres buying smygged small arms: Intel report, Feb 19 2012.

⁴³ Gangadhar S Patil, DNA investigation: license to kill, DNA, Jul 22, 2012.

⁴⁴ Sandeep Unnithan, Forces Faces Gun Crisis. Indian forces face small arms shortage, 7 May 2011.

⁴⁵ Sandeep Unnithan, The Ghost Guns, India Today, August 21, 2010.

⁴⁶ Rahul Bedi, No Guns, No Glory. The battle between the Army Chief and the MoD has caused the force's modernisation to slow down, *Tehelka Magazine*, Vol 9, Issue 14, dated 07 April 2012.

⁴⁷ Over 29000 AK-47s procured for India's paramilitary forces, *Times of India*, May 20, 2012.

⁴⁸ Namrata Biji Ahuja, States' police to get Central force arms, *The Asian Age*, Apr 19, 2012.

⁴⁹ Sandeep Unnithan, *op. cit.* ARDE Develops New Version of Modern Sub-Machine Carbine for Indian Army, *Defence Now*, posted August 29 2011. Un alt prototip de pușcă de asalt, numit Trichy Assault Rifle (TAR) este actualmente produs de fabrica de profil din Tiruchirappalli, statul Tamil Nadu. La începutul anului se vehicula că produsul copiază în bună măsură design-ul AK-47 dar are o cadență de 850 de gloanțe/minut, față de 650 gloanțe/minut la AK-ul tradițional. Cum viteza este prea mare pentru buna funcționare a aparatului este nevoie de un alt surplus de timp pentru recalibrare și testare de către trupele de ordine cărora le și este destinat. Shishir Arya, Indian 'AK-47' too fast for its own good, *Times of India*, Jan 14, 2012.

⁵⁰ Bullet-proof jacket scam: Test scrapped, bidders to submit fresh samples, *The Indian Express*, Jan 12 2010. Bulletproof jackets scam 'bigger than Bofors?', *Times of India*, Apr 30, 2010.

⁵¹ Aman Sharma, No bulletproof jackets for forces fighting Maoists, *India Today*, March 28, 2011.

⁵² Trebuie precizat că cifrele sunt data pentru nivelul de la 1 ianuarie 2006: Low Police- Population Ration. Rajya Sabha, 25 March 2008. Tot această sursă dă pentru India raportul de 136:100.000. Alte surse dau numărul de poliști la 1000 de cetățeni -> Rusie îi revine astfel 1:82; Australiei 1:1439 Pakistanului 1:1625, Japoniei 1:1563, Japoniei :1295 iar Thailandeii, mai sus numite 1:1228. M Shamsur Rabb Khan, Poor Policing and Weak Intelligence Gathering, Institute for Peace and Conflict Studies- IPCS, 10 October 2007.

⁵³ Dhananjay Mahapatra, Vacant police posts affecting security: PM, *The Times of India*, May 19, 2008.

⁵⁴ Pervez Iqbal Siddiqui, UP Police functions at 35% strength, *The Times of India*, May 1, 2012.

⁵⁵ Conform acestei surse Maharastra era cel mai bine suplinit stat, secondat de Uttar Pradesh: 140.089 și, respectiv 119.893. Dhananjay Mahapatra, *op. cit.*

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ Suicides increase in paramilitary forces, *The Siasat Daily*, 8 August 2012.

⁵⁸ Over 10,000 Soldiers Bid Adieu to Indian Army, *Silicon India*, 04 September 2012.

⁵⁹ Rajesh Basrur, Timothy Hoyt, Rifaat Hussain, Sujoyn Mandal, The 2008 Mumbai terrorist attacks. Strategic fallout, S.Rajaratnam School of International Studies, Monograph, No.17, 2008, p. 4.

⁶⁰ Tom Monahan and Mark Stainbrook, "Learning from the Lessons of the 2008 Mumbai Terrorists Attacks," *The Police Chief*, No. 78 (February 2011): 24-32. Mumbai: Explosions shake India's financial hub, *BBC News*, 13 July 2011. S. Amer Latif, July 2011 Mumbai attacks, *Center for Strategic and International Studies- CSIS*, Jul 14, 2011. Mumbai blasts: Arrested IM agent bares pact with Taliban to terrorize India, *The Times of India*, Jul 18, 2011.

⁶¹ Terrorist Attacks in Mumbai since 1993, South Asia Terrorism Portal, http://www.satp.org/satporgtp/countries/india/database/mumbai_blast.htm (accesat 10 iunie 2013) apud Amit Kumar, Is the Mumbai Police Geared up to the Task of Combating Terrorism?, *Institute for Defence Studies and Analyses (IDSA)*, August 30, 2011.

- ⁶² Bill Roggio, Analysis: Mumbai attack differs from past terror strikes, *The Long War Journal*, November 28, 2008.
- ⁶³ În 2010 o serie de ofițeri de poliție au fost condamnați pentru lașitate, 26/11 court indicts some police officers for cowardice, *The Indian Express*, May 24 2010.
- ⁶⁴ Jerome Taylor, Mumbai photographer: I wish I'd had a gun, not a camera. Armed police would not fire back, *The Belfast Telegraph*, 29 November 2008. Ibrahim, Yasmin: "City Under Siege: Narrating Mumbai Through Non-Stop Capture", *Culture Unbound*, Volume 1, 2009: 385-399.
- ⁶⁵ Ajai Sahni, Mumbai: The Uneducable Indian, International Institute for Counter-Terrorism, 01/12/2008.
- ⁶⁶ Amit Kumar, *op. cit.*, p. 2.
- ⁶⁷ Ajai Sahni, The Threat Within: Strengthening Internal Security. Mechanisms USI National Security Lecture, 2010, South Asia Terrorism Portal, December 15, 2010 apud Amit Kumar, *op. cit.*, p. 5.
- ⁶⁸ Sayli Udas Mankikar, Police force yet to get 2,500 bullet-proof vests, *Hindustan Times*, July 10, 2012.
- ⁶⁹ Sara Burrows, Strict Indian Gun Law Aided Mumbai Terrorists in Attack, *CNS News*, December 9, 2008
- ⁷⁰ Mark Magnier, Gun culture spreads in India, *Los Angeles Times*, 9 February 2012.
- ⁷¹ Faizan Ahmad Seized illegal arms to be converted into agri tools, *The Times of India*, Nov 4, 2011.
- Amarnath Tewary, In Bihar, Turning Guns into Farm Tools, *The New York Times*, 17 Nov 2011.
- Rama Shankar, Farming tools from illegal arms spark controversy- Section of police believes it is against manual to melt weapons and turn them into equipment, *The Telegraph*, 24 November, 2011.

ABSTRACT

The global market of illegal firearms remains one of the most challenging matters on the international agenda. Governments, NGOs and academia are involved in a struggle to find a solution. However many governments manifest an ambivalent attitude towards the matter: as producers or consumers of security items they favor a booming commerce which holds enormous potential for growth; as accountants towards public concerns they aim to regulate the sources of violence.

India is such an ambivalent case. On the one hand it aims to fully mature as a global power and has become the most avid buyer of weapons. On the other hand India needs to tackle an illicit arms black market fuelling domestic crime and internal insurgencies.

Looking beyond empirical facts the existence and persistence of transnational toxic networks has to be seen as the failure of the Westphalian model.

Keywords: SALW, UN Arms Treaty, India, sovereignty, human security, military human security

Anamaria Elena Gheorghe is PhD candidat within the Faculty of Political Science, Bucharest University. Her thesis studies the geopolitical dynamics of Central Asian republics in the postSoviet era.

Silviu Petrei holds a PhD degree within the National School of Political Science and Public Administration from Bucharest. His thesis grapples with India's war on terrorism. His interest lay in international relations theory and security studies.

Israel-Turkey: Diplomatic Action For a Return to Normality

Carmen ARDELEAN

I. Introduction

I.1. Overview of the relations between Israel and Turkey

The diplomatic relationship between Turkey and Israel began soon after the time when the state of Israel was officially declared in 1948. Surprisingly to some - taking into account the deep discontent of Arab countries (populated in their majority by Muslim communities) with the emergence of this new state on a territory that they had long considered as "theirs" - Turkey (also with a dominant Muslim population, though not an Arab country) decided to set up diplomatic relations with Israel only a year later, in 1949.

This decision was in fact logical for a country which had acted as a major imperial regional power for several centuries and, under the new geopolitical conditions resulting in the aftermath of the First World War, was at the time trying to regain its influence in the broader Middle East and South Mediterranean area. Consequently, the diplomatic relationship with this new modern country which was under the protection of the UN, of the US and European powers could only serve its purpose well. Also, thanks to Ataturk's decision to preserve the secular character of modern Turkey, religion was not a decisive element in choosing its immediate diplomatic allies, as it would have been for other countries in the region.

One other important decision taken by Turkey in that period - and one that still in-

fluences its diplomatic relationship with Israel - was to join NATO in 1952¹ (along with Greece). Thus it ensured further, long-time protection from any potential enemy actions, both from the expansionist Communist bloc led by USSR and from any Arab country that would have attempted at questioning its status in the region. Through all these complex diplomatic moves, Turkey constantly confirmed Richard Sharp's opinion of Turkey that he described as "the most indestructible country of all" in spite of the fact that he defined it as "a country for tenacious, uncommunicative, unambitious tacticians...2" Really?

On the other hand, due to its special relationship with the US, Israel offered Turkey a secondary channel for economic, political as well as military development. Both countries were interested in maintaining stability in the region - Israel due to the aggressive attitude of Arab countries against it, especially after the 1967 "Six days War" and Turkey with the hope of maintaining its regional position in an Arab-dominated geographical area, in spite of not being an Arab country itself. On the military level, Israel was a long-time arms (especially high-tech technology) provider for Turkey. Finally, economic exchanges were also considered important by both countries: the free-trade agreement signed in the 1990s boosted trade between the two countries; also, in spite of the ups and downs in political relations, largely due to Israel's attitude towards Palestinians, trade seems to remain a common interest for both countries³.

1.2. Israel-Turkey: a complex diplomatic relationship

As mentioned above, Turkey was the first country with a Muslim majority population that set up diplomatic relations with Israel⁴. It started with diplomatic missions being opened in both states; these were later upgraded to the level of Legation (1963), but were reduced to a modest Second-Secretary representation in 1980 when Israel declared Jerusalem its capital and annexed the Eastern part of this city and its mainly Arab population - a serious blow to Palestinians, who had hoped to declare Jerusalem their own capital of the new Palestinian state they were fighting for. Relations returned to Embassy level in 1990, following the success of the first peace talks between Israelis and Palestinians. As for Israel, it has both an Embassy in the Turkish capital Ankara and a Consulate in Istanbul - the status of this city as an economic, financial and cultural/tourist centre being paramount for this choice. Istanbul brings together people from many nations and, in a way, Israel could benefit from this constant flow of tourists and businessmen for its own commercial purposes.

1.2.1. Diplomacy vs. specific interests

For a long time, Turkey was the only Muslim-majority country in the region that maintained good diplomatic relations with both Israel and the Arab countries. However, following the Six-day War in 1967, Turkey condemned Israeli aggression by refusing to sign the Resolution proposed at an emergency meeting of the Organization of the Arab Conference, which took place in the same year and which suggested a complete severance of diplomatic relations with Israel. It was one of the first diplomatic signs which showed that his relationship would be by no means a simple one in the next years.

Turkey's position said a lot about the position of balanced diplomacy this country was going to adopt in order to be acknowledged as an important regional power: on the one hand, the established relationship with Israel was nuanced, open for any changes, depending on

actual events - a clear signal for Israel to reflect deeply before any rushed action; on the other hand, it was a clear diplomatic signal for the Arab countries as well, heralding potential initiatives by Turkey in their favour, especially on the pretext of supporting the Palestinian cause - a convenient issue for negotiations for all involved.

An interesting element which should be taken into account is the way in which this far-from-calm relationship between Israel and Turkey has been perceived by Arab neighbours in the region. "The National" - an important newspaper published in the United Arab Emirates, states that "it seemed that these two non-Arab powers, both operating in a region dominated by Arabs, were linked by a shared understanding of their neighbourhood. Turkey's then two problematic Arab neighbours Syria and Iraq, and Iran, were also Israel's top concerns. Turkey's westward, democratic orientation fitted well with Israel's purported values."⁵ Even the fact that Arab countries were considering Turkey as "the true champion" in supporting the Palestinian cause is a sign of the new level of respect gained by this country in the region, and possibly with positive consequences for the Arab countries' position against Israel.

After more than three decades of cold diplomatic ties, the early 1990s brought along a renewal of the diplomatic relations between Turkey and Israel, possibly as a consequence of the fact that Palestinian-Israeli negotiations had been resumed, with Jordan's mediation, in Madrid and later in Washington, during 1991 and early 1992. In any case, Israel reopened its embassy in Ankara in 1992 and this event was perceived by both parties as a chance to revive diplomatic channels, but also to develop mutually advantageous economic cooperation.

A SETA policy brief focusing on the relationship between the two countries refers to this period as the "honeymoon years."⁶ A more favorable international context resulting from the end of the Cold War and the expansion of democracy towards the south-eastern boundaries of Europe was the background for a better relationship between Israel and Turkey on all levels - political, strategic, economic, military and diplomatic. It must be noted, however,

that the election of a new pro-Islamic Welfare Party government in Turkey in 1997 put a new pressure on the existing status quo of this relationship, which was further affected when the pro-Islamic Justice and Development Party won the elections in 2002.

1.2.2. More recent developments

As an example of goodwill in its relationship with Israel, in spite of potential frictions resulting from Turkey's change of attitude towards a more open pro-Islamic policy, Turkey offered its support as a mediator in the constantly strained Middle-East negotiations, as well as in Israel's negotiations with other countries. As an example, in 2005, following Israel's unilateral withdrawal from the Palestinian inhabited territories in Gaza, Turkey decided to act as a mediator in the "first public, official talks" between Israel and another country with a majority Islamic population - Pakistan. Several rounds of "indirect talks" with Syrian authorities were also mediated by then Prime Minister Ehud Olmert in 2008.⁷ The official visit by Israeli President Shimon Peres to Turkey in 2007 was also an example that spoke of a strong diplomatic relationship.

But the positive trend in diplomatic relations between Israel and Turkey continued to suffer several blows in the following years, due to separate actions on both sides. On the one hand, Israel's 2009 attacks against Gaza were a new opportunity for Turkey to assert its pro-Palestinian position and, as a consequence, to put an end to its previous efforts of mediating peace between Israel and Syria. On the other hand, Turkey's constant efforts to establish a close relationship with Hamas raised protests from Israel who considers it a terrorist organization.

The disagreement between the two countries became public during a meeting of the World Economic Forum in Davos (Switzerland) in 2009 when participants witnessed a break of the diplomatic code, during an angry exchange of words between Turkish Prime Minister Erdogan and Israeli President Shimon Peres regarding the treatment of Palestinian inhabitants in Gaza.

Unfortunately, the anti-Israel feeling in Turkey continued to grow in spite of common efforts to calm down the spirits during the following years. But the event that endangered the diplomatic relations between the two countries to the highest degree was the 2010 Gaza flotilla attack.

II. The 2010 Gaza flotilla issue

The 2010 event menaced to create a dangerous breach of trust in the diplomatic relationship between Israel and Turkey. The return to a more Islam-focused political life, following the victory of the Erdogan's Justice and Development Party in the 2007 elections and the nomination of the first pro-Islamist, Muslim President Abdullah Gul in the same year seems to have changed the traditional non-interventionist politics of the country. As a consequence, Turkey had already increased its support for the Palestinian cause and, in 2010, decided to send what was presumed to be "humanitarian aid" vessels to help those suffering from a new Israeli blockade in Gaza. A flotilla of six ships carrying around 100,000 tons of humanitarian aid was stopped by Israeli forces in international waters, when ships' crews refused to stop and declare their intentions. After boarding the Mavi-Marmara ship (an action that they justified by appealing to Israel's right to protect itself), the Israeli soldiers were allegedly attacked by the pro-Palestinian activists that were also on the ship. According to Israeli sources "four soldiers had been wounded and [...] troops opened fire after 'demonstrators onboard attacked the IDF Naval personnel with live fire and light weaponry including knives and clubs⁸." Turkish and Palestinian sources, however, referred to it as an act of aggression from Israeli forces.

Ultior developments, especially the UN Report issued by the Secretary General Panel of Inquiry on the incident, raised protests from the Arab countries and Turkey (who had hoped for international condemnation and isolation measures against Israel), while being considered correct by the Israelis. The report confirmed that the incident had taken place in international waters, but stated that "although people are entitled to express their political

views, the flotilla acted recklessly in attempting to breach the naval blockade”⁹ and questioned “the conduct, true nature and objectives of the flotilla organizers.”¹⁰ As a result, Turkish Prime Minister Erdogan got personally involved in the ensuing “media war” against Israel and simultaneously asked its embassy staff to protest against the raid. The military cooperation between the two countries was severed temporarily; on a diplomatic level, the relationship with Israel was downgraded again to a mere Second Secretary position. According to Jerusalem Post¹¹, “Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu on Friday said that Israel’s diplomatic presence in Turkey was being cut to second secretary level, effectively expelling Israeli diplomats.” The decision came shortly after the publication of the report by the UN Palmer Commission in which the rapporteur stated that Israel was confronted with “a real threat to its security from militant groups in Gaza. The naval blockade was imposed as a

legitimate security measure in order to prevent weapons from entering Gaza by sea and its implementation complied with the requirements of international law.¹²”

Turkey’s following media and diplomatic efforts abroad, with the purpose of creating a negative attitude from its European and Middle East allies, were quite fruitful. A three-day mourning was declared in the Palestinian territories; several European countries (among which Greece, Spain and the Scandinavian countries) summoned the Israeli ambassadors in their countries to present their states’ official protests. The US President Barrack Obama, however, was the first to make efforts to calm down the situation: while expressing his regrets for the loss of lives, he stated that “better ways must be found to bring humanitarian aid to the people of Gaza without undermining Israel’s security.¹³” Since then, the US remained the main international actor who continued to make efforts towards improving the diplomatic relations between Turkey and Israel.

Finally, another major negative effect of Turkey’s anti-Israel diplomacy was its veto against Israel being invited to join NATO partnerships at the NATO Chicago Summit of 2012. The Alliance had intended to invite

14 countries to join in long-term partnerships on that occasion but, since the NATO Treaty states that all decisions must be taken provided the approval of all members is reached, Turkey’s veto prevented Israel for joining the other 13 countries on the list; it also blocked Israel’s request to set up a permanent mission with NATO.

This decision remains unchanged even today: recently, in spite of what is now seen as the initiation of several steps towards reconciliation between the two states, after two long years of cold diplomatic relations, Turkey again has blocked Israel’s access to a NATO meeting with the Mediterranean Dialogue Group¹⁴, which should have brought together representatives from NATO members, Israel and six Arab countries (Egypt, Tunisia, Morocco, Jordan, Mauritania and Algeria).

III. Diplomatic efforts for a return to normality

Given the long term tensions existing in the larger Middle East and South Mediterranean area, the new developments that led to a diplomatic conflict between Israel and Turkey risked to come dangerously close to the brink of war. That is why the US became the major actor involved in bilateral negotiations that were meant to calm down the situation.

Immediately after the 2010 Gaza flotilla crisis, President Obama expressed his country’s will to actively contribute to a return to normality in the region, as well as to act as mediator between Israel and Turkey. Different “behind-the-curtains” separate meetings with relevant decision makers from the countries did take place during Hillary Clinton’s term as Secretary of State, and analysts presume that the American ambassador to Israel, Michael Oren, had constantly worked on the same issue; but mediation actions became a certainty after Obama’s reelection for a second term in office, when Israel was the first country he visited in his position. During Obama’s visit to Jerusalem, which took place in March 2013 Prime Minister Netanyahu surprised all diplomatic circles by delivering an official apology for the events of 2010. According to Daily

News “Prime Minister Benjamin Netanyahu personally extended Israel’s regrets and offered compensation in a phone call to his long-furious Turkish counterpart, Recep Tayyip Erdogan. At one point, Obama even got on the line.”¹⁵ The same news report adds that, as a sign of approval, Turkey agreed to restore diplomatic relations with Israel.

III.1. US mediation channels

Indeed, the contribution of US diplomats, driven by the political will of the Obama administration, was paramount in mending the wounds that negatively affected the relationship between Israel and Turkey. As mentioned above, American diplomats in both countries worked hard for a number of years, behind closed doors, in order to prepare the breakthrough that took place in March 2013. In an article published in the American news and opinion website “The Daily Beast” (part of the Newsweek corporation) these actions are explained as follows: “While Obama has been credited in American press reports with “brokering” an end to the dispute between Israel and Turkey, [Ambassador] Oren stressed that the two nations along with the United States had long been working to resolve the dispute. A senior Obama administration official told The Daily Beast, ‘we had been working on this issue with both leaders for a long time.’”¹⁶

In diplomatic terms, the telephone conversation during which Netanyahu expressed his regrets regarding the 2010 flotilla incident can be considered as only the first step on the road towards restoring the good relationship between Israel and Turkey. However, the choice of words was important: the apology extended only as far as the “loss of lives” was concerned and the Prime Minister was careful not to mention anything in connection with the Palestinian issue. Even so, some Israeli critics raised the question of whether or not this apology could be wrongly understood, in international diplomatic circles, as a potential admission of guilt regarding the actions of Israeli soldiers.

Other important publications welcome this surprising turn of events. The Economist refers

to the new developments and emphasizes their importance on a diplomatic level: “For the first time in years, the whiff of a wind of change is wafting through Israel’s diplomatic air, thanks to Barack Obama’s recent visit.”¹⁷ In fact, during his visit to Israel, the American President had made it clear that helping to improve the relationship between Israel and Turkey, as well as re-launching Middle East peace efforts are the two main issues on the political agenda of his second term in office. The relentless diplomatic efforts made by his State Secretary John Kerry, during his visits in the region, come as a confirmation of said intentions.¹⁸

Still, these first steps must not be taken for granted, as shown by ensuing comments on both sides. Some home analysts consider that Netanyahu should not have accepted to express his apologies because this action may open the way for further, bolder demands from Turkey. At the other end of the bargain, as mentioned by The Wall Street Journal, the Turkish Foreign Affairs Minister, Ahmed Davutoglu, immediately responded by “publicly outlining further steps Israel needed to take in order restore full diplomatic ties, including a complete lifting of the economic restrictions imposed on Palestinians living in the Gaza Strip”¹⁹ - a condition that is far from being satisfactory for Israeli leaders.

III.2. Israel-Turkey relations: between common interests and diverging issues

At present it is quite difficult to assess whether the common interests of these two countries weigh more than the diverging issues that separate them.

Associated Press states that one of the common interests they have is related to the danger posed by the civil war in Syria and its potential outcomes, in other words “[the] fears that the Syrian civil war could spill over their respective borders.”²⁰ This, however, could also act as a dividing issue: Turkey openly showed its support for Syrian rebels and a consecration of Islamic traditions included, while Israel would surely prefer a secular state in its proximity, nevertheless with a leadership that would show its interest in peace talks with

it. The importance of a secular neighbour has become essential in the aftermath of the Arab Spring, which resulted in a rebirth of Islamic pride and traditions, as well as in a distancing from the Western countries and the US. The fall of one of the last remaining non-Islamist states would place Israel in a dangerous position in the region, in spite of future American diplomatic efforts.

A return to normality in the Israel-Turkey relations would also renew the economic ties that the two countries used to share. Common interests are at stake: as *The Economist* notes "the two countries may now be able to share copious amounts of natural gas recently found in the eastern Mediterranean [and] they should resume co-operation in military intelligence."²¹ Indeed, the gas pipeline project (based on the gas deposits recently discovered in Israel) which had been of great interest for both countries, in view of their energetic independence had risked to be cancelled altogether. As Turkish experts point out "The issue may become an important topic that the two can cooperate on. The Israelis have already made a suggestion to send some of their gas by pipelines to Turkey. And this fits well with Turkey's grand desire to be the grill full of pipelines from north to south, from east to west, and therefore become on energy matters, if not a hub, certainly an indispensable transition place."²²

III.3. Potential developments in the near future

Even though the first steps towards reconciliation have already been made, several issues are still unsolved - and they may remain so indefinitely.

The most strenuous one is Turkey's position with regard to an independent Palestinian state and the return to the status quo before the 1967 war - a condition that Israel will probably never agree to - or at least not willingly. In an interview published by the Danish newspaper *Politiken* in March 2013, during his visit to Denmark, Turkish Prime Minister Erdogan diplomatically stated that he did not "question Israel's right to exist within its pre-1967 bor-

ders."²³ However, in a war-torn wider Middle East, alliances grow in importance and this could become a common ground for further steps towards securing stronger diplomatic ties between Israel and Turkey. Moreover, the Arab Spring resulted in the election of governments which are less inclined to accept the Western "way of life" and rules; the American involvement in restoring peaceful relations between these two countries shows that the US administration is focusing on ensuring a place of stability and on trying to secure the cooperation of two important allies in the region.

The second issue of significant importance that remains to be solved is Turkey's acceptance of Israel as a partner to NATO. This would mean, for Turkey, leaving regional diplomacy aside (as well as its bid as regional power in an Arab-dominated area) for the sake of a greater purpose. In accordance to NATO's new strategy established in Lisbon, such partnerships are aimed at preventing conflicts and ensuring the basis for peace in different hot spots around the world - of which the Middle East has always taken top position.

Moreover, Turkey has already stated that it will not be satisfied by the compensations offered by Israel for those who suffered during the 2010 crisis. As the first round of talks started in Ankara on April 22, 2013 Turkish officials expressed their worry regarding a so-called "dirty bargaining"²⁴ over the amount of compensation to be paid by Israel.

IV. Conclusions

The relationship between Israel and Turkey is a relevant example for the way in which common interests or divergent issues may influence the diplomatic ties in the complex geopolitical environment we are living in.

The wider Middle East and Northern Mediterranean area has been a constant worry for global decision-makers, due to constant conflicts and religious issues; the Arab Spring did not bring the peace expected by Western chancelleries but rather deepened the rift between the two types of cultures. On this background, the already fluctuating relationship

between Israel and Turkey needed to be brought back within normal diplomatic boundaries, in order to ensure a “stability zone”.

Diplomacy played a critical role in restoring normal relationships between Israel and Turkey on all levels, and the American efforts eventually bore fruit. Common economic interests could also prove useful. However, as shown in this study, several issues remain unsolved - such as these countries’ diverging views regarding a future Palestinian state.

But diplomacy alone could not have managed to bring the two parties to the negotiating table, if significant economic and military issues had not been at stake. We can only hope that, in the near future, the two countries will agree that what brings them together weighs much more than what separates them; this could be a welcome conclusion on the way for peace in the entire area, with Israel and Turkey as its main pillars.

Bibliografie

[1] Burak Ege Bekdil: “Turkey Blocks NATO Meeting with Israel”, in Defense News online: <http://www.defensenews.com/article/20130415/DEFREG/304150019/Turkev-Blocks-NATO-Meeting-Israel>.

[2] Friedman, Uri: “The Tie that still Binds Israel and Turkey: Trade”, in The Atlantic Wire, September 2011, <http://www.theatlanticwire.com/global/2011/09/tie-still-binds-israel-and-turkev-trade/42045>.

[3] Kalman, Matthew: “Turkey restores diplomatic relations with Israel after President Obama secures surprise apology for 2010 commando raid to enforce Gaza blockade”, Daily News online <http://www.nvdailvnews.com/news/politics/obama-pavs-respects-israel-holocaust-victims-vitzhak-rabin-article-1.1295889?ixzz2RPK2t81k>.

[4] Keinon, Herb: *Turks reduce Israel's diplomatic presence, expel envoys*: <http://www.ipost.com/Diplomacy-and-Politics/Turks-reduce-Israel's-diplomatic-presence-expel-envovs>.

[5] Turkey and Israel on the Brink of War or New “Ship Intifada”? - online article published on June 4, 2010 on <http://www.crethiplethi.com/turkev-and-israel-on-the-brink-of-war-or-new-ship-intifada/israel/2010>.

[6] Sharp, Richard: *The Game of Diplomacy*, 1978, Chapter 7 - Turkey, available at <http://www.diplom.org/~diparch/resources/god/seven.htm>.

[7] Turkey-NATO: Past, Present and Future: http://www.academia.edu/1472745/Turkey-NATO_Relations_Past_Present_and_Future.

[8] “Turkey has become the true champion of Palestine”, in The National (UAE), June 1, 2010: <http://www.thenational.ae/featured-content/channel-page/news/turkey-has-become-the-true-champion-of-palestine>.

www.thenational.ae/featured-content/channel-page/news/turkey-has-become-the-true-champion-of-palestine.

[9] “Turkey-Israel - a Fluctuating Alliance”, published by SETA Foundation in Washington D.C. (2010): <http://setad.org/policy-briefs/220-turkey-israel-a-fluctuating-alliance-by-ufuk-ulutas>.

[10] “Israel attacks Gaza aid fleet”, Al Jazeera online on May 31, 2010.

[11] “How the United States Helped Behind the Scenes of the Israel-Turkey Deal”, The Daily Beast, March 23, 2013 <http://www.thedailybeast.com/articles/2013/03/23/how-the-united-states-helped-behind-the-scenes-of-the-israel-turkey-deal.html>.

[12] “Israel, America and Turkey: A Useful First Step”, in the March 30, 2013 edition of The Economist.

[13] “John Kerry works on Israeli-Turkish relations”, Associated Press, 21 April 2013. <http://www.politico.com/story/2013/04/kerry-works-on-israel-turkey-relations-90380.html>.

[14] “Turkey presses Israel for more to restore ties”, The Wall Street Journal online, April 7, 2013: <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887323820304578408340949339094.html>.

[15] “Turkey floats gas pipeline plans with Israel” in Sofia Globe online: <http://sofiaglobe.com/2013/04/15/turkey-floats-gas-pipeline-plan-with-israel>.

[16] Exclusive Erdogan-Interview: “We see a human tragedy before our eyes” in Politiken, News in English online, <http://politiken.dk/newsinenglish/ECE1925950/exclusive-erdogan-interview--we-see-a-human-tragedy-before-our-eyes>.

*** Report: Turkey warns Israel against ‘dirty-bargaining’ over Gaza flotilla compensation, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/report-turkey-warns-israel-against-dirty-bargaining-over-gaza-flotilla-compensation.premium-1.515690>.

*** UN Report of the Secretary General Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident, issued in September 2011. Chapter I - Summary - Facts, Circumstances and Context of the Incident, paragraph iv: [http://www.un.org/News/dh/infocus/middle east/Gaza Flotilla Panel Report.pdf](http://www.un.org/News/dh/infocus/middle%20east/Gaza%20Flotilla%20Panel%20Report.pdf) *** Wikipedia page on Israel-Turkey relations: http://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Turkey_relations.

Endnotes

¹ See a detailed presentation of Turkey-NATO relationship in Guneş Unuvar: *Turkey-NATO: Past, Present and Future* [http://www.academia.edu/1472745/Turkey - NATO Relations Past Present and Future](http://www.academia.edu/1472745/Turkey-NATO_Relations_Past_Present_and_Future) (retrieved on April 23, 2013).

² In Sharp, Richard: *The Game of Diplomacy*, 1978, Chapter 7 – Turkey, available at <http://www.diplom.org/~diparch/resources/god/seven.htm> (retrieved on April 24, 2013).

³ Most analysts note that trade between Israel and Turkey continues to grow in spite of political problems. In an article published by The Atlantic Wire, Uri Friedman proposes an overview of this growth in recent years, un-

der the title The Tie that still Binds Israel and Turkey: Trade (<http://www.theatlanticwire.com/global/2011/09/tie-still-binds-israel-and-turkey-trade/42045/>) (retrieved on April 22, 2013).

⁴ A more detailed presentation of the history of diplomatic relations between Israel and Turkey can be read on the Wikipedia page http://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Turkey_relations.

⁵ In "Turkey has become the true champion of Palestine", published by The National (UAE) on June 1, 2010: <http://www.thenational.ae/featured-content/channel-page/news/turkey-has-become-the-true-champion-of-palestine> (retrieved on April 15, 2013).

⁶ In "Turkey-Israel - a Fluctuating Alliance", published by SETA Foundation in Washington D.C. (2010): <http://setad.org/policy-briefs/220-turkey-israel-a-fluctuating-alliance-by-ufuk-ulutas> (retrieved on April 28, 2013).

⁷ In the SETI Brief, quoted above, page 6.

⁸ A detailed presentation of the events and both sides' views can be read in "Israel attacks Gaza aid fleet", an article published by Al Jazeera online on May 31, 2010 <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/05/201053133047995359.html> (retrieved on April 23, 2013).

⁹ UN Report of the Secretary General Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident, issued in September 2011, under Chapter I - Summary - Facts, Circumstances and Context of the Incident, paragraph iv.

The complete text can be read at [http://www.un.org/News/dh/infocus/middle east/Gaza Flotilla Panel Report.pdf](http://www.un.org/News/dh/infocus/middle%20east/Gaza%20Flotilla%20Panel%20Report.pdf) (retrieved on April 21, 2013).

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ In an article published by Herb Keinon on Feb. 2, 2011 "Turks reduce Israel's diplomatic presence, expel envoys", <http://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Turks-reduce-Israelis-diplomatic-presence-expel-envoys>.

¹² *Ibid.*

¹³ Read *Turkey and Israel on the Brink of War or New "Ship Intifada"?* – online article published on June 4, 2010 on <http://www.crethiplethi.com/turkey-and-israel-on-the-brink-of-war-or-new-ship-intifada/israel/2010> (retrieved on April 24, 2013).

¹⁴ On April 15, 2013 the online edition of Defense News wrote, in an article by Burak Ege Bekdil entitled Turkey Blocks NATO Meeting with Israel: "Despite a recent, partial thaw in its problematic diplomatic ties with one-time ally Israel, Turkey has declined to agree to a meeting of NATO's Mediterranean Dialogue group, which includes Israel and six Arab countries, Turkish diplomats here said. They said Egypt also declined to convene the group

for the first time in five years. A NATO official in Brussels declined to comment." Read the article at <http://www.defensenews.com/article/20130415/DEFREG/304150019/Turkey-Blocks-NATO-Meeting-Israel>.

¹⁵ In "Turkey restores diplomatic relations with Israel after President Obama secures surprise apology for 2010 commando raid to enforce Gaza blockade", an article by Matthew Kalman, Daily News online <http://www.nvdaillnews.com/news/politics/obama-pays-respects-israel-holocaust-victims-vitzhak-rabin-article-1.1295889#ixzz2RPK2t81k>" (retrieved on April 22, 2013).

¹⁶ In How the United States Helped Behind the Scenes of the Israel-Turkey Deal, The Daily Beast, March 23, 2013 <http://www.thedailybeast.com/articles/2013/03/23/how-the-united-states-helped-behind-the-scenes-of-the-israel-turkey-deal.html> (retrieved on April 20, 2013).

¹⁷ In *Israel, America and Turkey: A Useful First Step*, in the March 30, 2013 edition (<http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21574541-warmer-american-relations-israel-help-end-its-turkish-tiff-useful-first>) (retrieved on April 23, 2013).

¹⁸ More details regarding John Kerry and his diplomatic efforts in the region can be read in "John Kerry works on Israeli-Turkish relations", Associated Press, 21 April 2013. The article can also be read online at <http://www.politico.com/story/2013/04/kerry-works-on-israel-turkey-relations-90380.html> (retrieved on April 26, 2013).

¹⁹ Read "Turkey presses Israel for more to restore ties", The Wall Street Journal online, April 7, 2013: <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887323820304578408340949339094.html> (retrieved on April 26, 2013).

²⁰ See note 18.

²¹ In *Israel, America and Turkey: A Useful First Step*, quoted above.

²² Read more in "Turkey floats gas pipeline plans with Israel" in Sofia Globe online: <http://sofiaglobe.com/2013/04/15/turkey-floats-gas-pipeline-plan-with-israel/> (retrieved on April 28, 2013).

²³ In *Exclusive Erdogan-Interview: "We see a human tragedy before our eyes"* in *Politiken*, News in English online, <http://politiken.dk/newsinenglish/ECE1925950/exclusive-erdogan-interview--we-see-a-human-tragedy-before-our-eyes/> (retrieved on April 24, 2013).

²⁴ In a report published by Haaretz on April 24, 2013: Turkey warns Israel against 'dirty-bargaining' over Gaza flotilla compensation, <http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/report-turkey-warns-israel-against-dirty-bargaining-over-gaza-flotilla-compensation.premium-1.515690> (retrieved on April 24, 2013).

ABSTRACT

The multi-level relationship between Israel and Turkey, based on common interests but negatively affected by political issues, began as far back as 1949. The key issue in this diplomatic relationship is the attitude that each of these two countries has towards the Palestinian problem. Diplomatic ties suffered a hard blow with the so-called “Gaza flotilla raid” that took place in 2010 but recent diplomatic efforts made by the USA have had a positive effect on the renewal of diplomatic ties between these countries.

Keywords: diplomacy, conflict, Israel, Turkey, flotilla, tensions, Palestine

Carmen Ardelean a absolvit studii masterale la Școala Națională de Studii Politice și Administrative, actualmente fiind cadru didactic la Universitatea București. Este specializată în problematica securității regionale în Orientul Mijlociu.

China-Cambodia Relations – Acumens of Ideational Causality and New Field Theory

Ioana-Bianca BERNA, Phd.

A. China-Cambodia Relations – Modern Management of a Historical Vignette?

The “pile of maleness” that arises from a historical vignette of a bilateral relation has not been dodging *China-Cambodia relations* either. The stationeries of China-Cambodia interaction are also extracts of history, frequently stretching opportunities, that have been created by historical encounters and, unavoidably, having to handle their innocuous surge in the bilateral dealings¹.

In Southeast Asia, in our opinion, two actors know how to play the convertible card very well: Cambodia and Thailand. Thailand’s diplomacy and way of practicing skills upon its regional dealings (including the extra-regional dealings with China!) was and is a full schedule of tasks.

In accomplishing them, Thailand has succeeded in assessing the several grades of its regional hold with a checker board of successes². On the other hand, Cambodia was deficient in retentiveness and used this lineup the indentures of choosing and keeping in touch with its partners³.

Cambodia was used by China in order to restraint the check of motions of Vietnam in *The Third Indochina War*. In 1978, when Cambodia was invaded by Vietnam, China immediately completed the requirements of being the faster runner in the race for dominance and counter-respond with a punitive attack on

Vietnam. It was not a pulling of change, indicating that a specific line has been crossed.

Instead, it was China’s interrupting Vietnam’s trip for ascendancy in Indochina and, likewise, the Soviet Union’s grip of reputation in Southeast Asia⁴. The Vietnamese occupation of Cambodia would be the subject of unmixed debate during *The 1991 Paris Peace Accords*. This not only showed that things are not always in a method of changing as far as Indochina was concerned.

Both China and Vietnam underlined the fact that their interests in the Indochinese Peninsula created strategic representations of their presence, making the conflict protracted and resister to the others⁵.

Nevertheless, Cambodia, as well as the regional states, applied *some sort of a utilitarian approach in its relations with China*. During the Third Indochina Conflict, China was allowed to invade Vietnam, as a punitive measure against Vietnamese invasion of Cambodia. China was seen, in this case by ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) states, as *the tolerated problem-solver*, even if this view was short-lived. During this period, China’s aggression towards Vietnam in South China Sea was just a piece of the very instable security puzzle in Southeast Asia.

With other conflicts unveiling, the Sino-Vietnamese squabbling was a small-scale, less significant conflict. But China was there to collect the spoils of the regional misgivings and of the regional predicament that the strategic environment was in.

This becoming manner of assertiveness and of keenness in interaction would mark the bilateral relations between China and Cambodia. After all, Cambodia was not a case of sharp discovery, from China's part! In 1958, Cambodia was the first non-Communist country to secure financial assistance from China.

In the 1970's, when a domestic coup was trialed by Lon Nol, culminating with the ousting of Prince Norodom Sihanouk, China offered asylum to the Cambodian monarch, disapproving of the unsuited manner of action taken.

More than that, in the scenic details of the post-war elections in Cambodia, whose entertaining was sponsored by the United Nations in 1993, China took on more illustrative roles in Cambodia, acquiescing in the process of untimely development that this process brought on⁶. In 1997, a longer period of waiting for admission in the Association of Southeast Asian Nations was produced for Cambodia, due to domestic vexations⁷ that interrupted the final stages of its formal regional integration.

1997 would be the year that China would cornerstone the reputation of a financial conferrer for Cambodia. As a granter, China did not impose any conditions to the donee. The charters and the deeds of financial assistance would go on in the terms settled by the two parties, without the examination of the pace of progress and development and without taking for transportation ideas regarding the domestic path for outgrowth.

China's section of demands, compared to US preconditions regarding human rights and stable regime enacting, within the indispensable necessity of popular support, is actually quite short. *The all-important diplomatic clause* for receiving Chinese support is the respect of the *one-China policy*. With this assured, China would also require the permission of the Cambodian authorities to supplement investments for the livelihood of the Chinese community in Cambodia.

The promotion of Chinese units of learning and of the use of the Chinese language within the Chinese communities in Cambodia, rank among the pith of the groundwork that China was let to accomplish for the overseas ethnic Chinese diaspora from Cambodia⁸.

The ploy of Cambodia's interest for China is not resurgent, nor is it newly appreciated. It is a relation of endemic check-ups and supported, stated categorically, first and foremost, given the geographical propensity of Cambodia in China's neighborhood. Cambodia did not inspire China's strategy of engagement, nor did it trigger it! Nor did it encompass it!

Moreover, Cambodia let itself embraced by it, lured in by the circulars of avails that a close relation with China entailed. China also recruited, under patches of heady optimism, a close relation with Cambodia, as it needed a devoted coadjutor in Indochina. Laos' position in Indochina was not that effectual as Cambodia's was and is. The economic, as well as the political factor, were causes of predominant interactions. However, as we will show, in another section of this article, there is much more to this choice, than these arguments exploited so far.

In an ever-changing world, the Sino-Cambodian relations have been surprisingly marked by an orderly logics and by an amazing consistent accordant, especially compared to China's other regional relations.

As Paul Marks argues: „Clearly China has exercised all four instruments of power--*diplomatic, informational, economic, and military* - to improve its relationship with Cambodia. In doing so, it continues to promote its national strategy of building regional alliances to counter US influence and to strengthen its own security in Southeast Asia”⁹.

It is our expression of confidence, too, that the vignettes of history between China and Cambodia did not leave profound disfigurements between the two, unlike other interactions that China had with the regional states.

Adding to this, it was Cambodia, out of all the regional states, that made China's regional reach easier to accomplish. In the upcoming section, we will discuss the current gear of this bilateral relation.

B. China-Cambodia Relations – Unquestioning Closer?

Are relations of circumstance less demanding and prone to protraction? Since the

establishing of diplomatic relations between China and Cambodia, in a modern take of the bilateral affairs, in 1958, the oblique upward position that the relations between China and Cambodia has taken is marked by *a profound solidarity*.

The parabolic optimization of China's regional impelling has been practiced by a rather un-experimented convergence of implements, under the appellative of *charm offensive*. This meant that China would resort to the use of all the elements outside the security realm to mount a strategy of the only certified political organism that can vouch the name of China and that can manage excellently the business of being a full player in international affairs. It is the kind of *strategy of heart and mind melting*, a reassuring discursive analogy of non-assertiveness, perpetual friendship in inter-state relations and the respect for norms arising from the exercise of sovereignty¹⁰.

As time passed by, China would use *this charm offensive* to express the benefaction intentions of a donor in Southeast Asia. It was not only a purpose of marking nicer shades of interpretation for China's perceived presence, but also of widening the labors of its productive design in order to shed older insecurities.

China's rapid accomplishing pragmatism outlined the fact that China knew how to use lessons learned by the extended research of the past and of the possibilities of the future. For Sino-Cambodian relations, the residues of mistrust were siphoned by the info-graphics of Chinese investments.

Expanding these pursuits, especially in the textile industry and the energy sector, has helped Cambodia's road to achieve some mirror symmetry with the other regional states. Cambodia lingered inferior, compared to the developing states of Indochina and the orientation of Chinese investments in these sectors has helped the treatment of the immuring¹¹.

Up to 2012, China's investments in Cambodia have totaled 9.17 billion dollars – a fabulous figure, more than in the literal sense of the word. The question of in-depth measures for domestic development has to cause, nonetheless, some restraint.

The reasoning of such an argument revolves around the after-effects of such close ties

and China's unflagging fuel of financial assistance, in different formulations in Cambodia. The continual showers of investments will end at some given moment in time?

In strict terms of analyzing the situation, China's ascent, projected to forestall even from the economic prognostications of last year, has encountered simultaneous dead-ends, in terms of figures evaluation¹².

Despite China's battenning of some space of midriff for arrears making up, there is no reason to be left unconcerned about the political implications of the slowing of the gait of economic growth and the way it would affect its regional donorship posture¹³.

Cambodia was a mutualist country in terms of allowing the symbiotic presence of Chinese non-refundable loans and infrastructure projects. How long will this financial aid be self-sustained is highly debatable, depending not only on the economic forecasts and on the narrower terms of their interdependency with the reality of their situation, but also on the possibility of China to keep in the consecutive scores for conserving in utterance the juggernaut image, that celebrated wielded the new takes of its power and global influence.

Donorship, without doubt, ascends from a greater volume of risk, than assumed. Kindliness – as a form of financial generosity – is a paramour of sorts, frequented all too often, it becomes a cause of addiction. Addiction is and always will be a motive for limitation by certain terms. How much can China ask in return for financial generosity?

This is the midway question that has served as a place of controversies to issue. They, too, have to represent a subject of both discussion and comprehension for the Sino-Cambodian relations and Chinese donor qualities.

In the light of its relations with the US, Cambodia is another *Southeast Asian* country that expects mauling from the part of *US*. *US* disapproved of Cambodian authoritarian tactics and unconvincing political redress. It was only in 2007 that *US* and Cambodia resumed trade relations, after a 10 year ban, imposed by the *US*. The human rights transgressions that were signaled by the *US* instilled plenty of bilateral condescension.

As a country dependant on aid, Cambodia needed *US* foreign assistance aid. *US* preferred

only to apportion the foreign assistance aid, mostly through NGOs. This proves that a blatant amount of distrusts rests to be annihilated in *US-Cambodia* relations.

Cambodia is not particularly fearful of an enhanced *US* military presence in the region, but is rather disquieted by the fact that *US* re-engagement with the region would press on impetus for reform, in a parallel shaft with *ASEAN*'s clarion calls. Into the same bargain, Myanmar sees *US* tightfistedness with the region as damaging for its regional distinction in the region¹⁴.

Yet, compared to the current state of intra-national political development in Myanmar, it is Cambodia's domestic setting that has benefitted most from financial assistance and, most especially, Chinese financial assistance in the years that followed The Paris Peace Agreements of 1991, sealing the fate of the Cambodian-Vietnamese conflict of 1975-1977, that later became a regional conflict, mainly carried between China and Vietnam.

In 1993, Cambodia started absorbing a great wealth of financial assistance for post-conflict reconstruction and for the sustaining of economic development. China, South Korea, Malaysia, Thailand, *US* – were among the states that were interested in Cambodia's resources, which could be tapped into by sectorial projects of investments in different areas, best connected to each national interest.

Certainly, China quarried the sector of natural resources, within the common knowledge that represented China's unquenchable hungriness for resources, in order to deputise its industrialization, as well as strategies for economic development¹⁵.

Almost as always in its investing patterns in Southeast Asia, China butted the manufacturing sectors. The investment-hunt included, as time passed by, the infrastructure sector, as well as the energy and natural resources sectors.

No forceful retribution was required in the realm of trade policies, with China quickly becoming one of Cambodia's leading trading partner. In 2011, the astounding figure of bilateral trade became 2.5 billion dollars. Cambodia was behooved as a consistent market place for Chinese products.

The reverse of the trading strategies did not function within the same results: Cambodia did not export, by far at least near the numeral pattern that China realized. In 2009, China became Cambodia's largest donor, with an acoustic of 218.3 million dollars. China managed to project the delivery of the financial assistance in three forms: concessional loans, grants and interest-free loans.

The discharge of the total debt that Cambodia has accumulated, in relation to China is virtually unknown to the wide audience and to the analysts, as well. The requirements concerning the re-scheduling of the sovereign debt, taking into account the fact that Cambodia's capacity of payment is not consolidated by the current status of economic development¹⁶, are also unknown. Among them, the concessional loans rate highest in usability.

As Heng Peakdey argues, the donorship policies implemented by China, in relation with Cambodia, are unrestricted: „Another distinctive feature of China's ODA that has been widely discussed is the so-called no-strings-attached policy. Unlike the traditional donors, whose assistance always comes with strict reform requirements, China's ODA is believed to come with no conditions and is warmly welcomed by the Cambodian government. Cambodia's prime minister has repeatedly praised China in public, saying that “China has a way of doing things. They talk less but do more. Before anyone knows it, we get bridges, roads, etc. They are all without conditions”¹⁷.

Likewise, China treated with helpful disposition its unexperienced peer, as far the enrichment of Cambodia's military acquisition program was concerned. The munificence of Cambodia's military industry was encouraged by China's heavy investments. The investments in the military sphere accommodated the repair of technological resources, as well as the grooming of human resources in the military.

In 1999, China geared a donation of 1.5 million dollars worth in technological and for the buildings component in the military industry. In 2006, China submitted six patrol ships to help Cambodia combat human and narcotics trafficking.

In 2012, under the provisions of a military cooperation agreement, China took measures

in preparation for a donation of 20 million dollars for different segments of military structures in Cambodia's army¹⁸.

The human resources in Cambodia's military receive strategic training and education from plan of action of Chinese units, to tutoring them in different sectional views of strategy and operation. Perhaps even greater than in the field of trade relations, is China's influence on Cambodia in the field of the sectoral cluster of military aid.

The strong combination of knowledge and professional training furnishing, combined with technical and technological proficiency supplying, make Cambodia the surest associate for cooperation and assistance that China was able to contrive for itself in Southeast Asia. Such intense crampedness was built in a relatively short time and it is not without question.

The sultriness as well as the secretiveness of some orbits of this bilateral relation put into discussion the amount of chieftainry and of power structure of this bilateral relation. It is within these orderings that we will look into this bilateral relation.

C. Ideational Causality and New Field Theory in China-Cambodia Relations. The Deem of Alternative Research Calculations

Throughout this section, we will be using a combined theoretical apparatus for the contextualizing of *China-Cambodia relations*. The apparatus we will be referring to introduces theoretical developments and additions from *the field of organizational theory* in the field of *intra-group dynamics to International Relations theory* and *the process of inter-state interaction* and *ideational dynamics*, as it is expounded and staked out by the Constructivist approach in International Relations¹⁹.

It is no doubt that such a theoretical attempt can be marked by difficulty, in both a revealing and a concealed form. However, Constructivism in itself, throughout recent and past publications, has opened a gateway to the artfulness of other disciplines, utilized most properly in the re-contextualizing of ide-

ational processes, especially in the realm of inter-state interaction. The all-catchy recipe that Constructivism follows is that there is no indication in the dimensional configurations of *ideas* and *norms*, that make them stand alone, untouched and immanent.

There are no immanent ideas and no immanent ideational projections! Ideas are assumed and developed through interactions, whether in a crafty or in a precarious manner. They are perceived representations of actors that choose the different courses of their transformation.

They are their accompanists in interactions with other actors. They produce both an act of belonging and an act of perpetual dynamism²⁰. There is no other force and circumstance that can produce the gradual advancement of norms and of ideas, as well as the very process of interaction.

The results and effects produced by interaction are taken under the Constructivist nook of viewing. Compared to other paradigms in International Relations, Constructivists do not see the proceeds of interaction as a cumulative refraction of extreme points, under the rational credo: *every cause must have its effects*.

The Constructivist intake is not anti-rational either. Moreover, Constructivism invokes the logic of the social structures and the way the actors are engaged in appropriate practices and expectations, generated by these structures and by the structures of the actors they interact with: Regarding the logics of action, constructivists (as well as sociological institutionalists) differ considerably from their liberal and rational peers[...] Constructivists on the other hand, argue that actors follow *a logic of appropriateness*. This logic does not deny Rationalism, but "what is rational is a function of legitimacy, defined by shared values and norms within institutions or other social structures rather than purely individual interests"²¹.

The Constructivist regard in International Relations impresses by its descriptive effect on *culture* – the nutrient medium where ideas and socially constructed and propelled ideas and norm find ultimate refuge and ultimate point of generation, as Milja Kurki acknowledges: „The constructivists started emphasising the importance of ideas, rules and norms, as

well as of '*shared understandings*' and '*practices*' that they inform, in shaping world politics, thus initiating *a distinct 'cultural turn' in IR*²².

As Milja Kurki suggests, instead of cause, constructivists prefer the use of *conditions of possibility*. *Norms and ideas* are socially transmitted, determined and instituted. *The conditions of possibility* are preferable to causes, as causes are *a self-sufficient argument*: they imply both antecedence and precedence over socially constructed structures and relations among actors.

Conditions of possibility relate to the fact that not only one cause can have one or several effects. A possible number of causes can have possible several effects. No foreordained causes can be tracked down by causal pathfinders. Conditions of possibility imply a flexible account of tracking down possible, but not ultimate explanations, of including ideational and non-ideational alternatives in the explanatory steps taken²³.

Ideational analysis is an analytical touch of Constructivism! It is believed, generally, in the range of trustworthiness, to have a diminished appeal and uninteresting agentive capacity! Is *ideational causality* dependable and a reliable source of information regarding the behavior of actors, engaged in a bilateral relation²⁴?

We aim to believe that the just answer is a positive one. Discursive and normative practices are likely to generate patterns of behavior, by putting forward for consideration a number of patterns of behavior – these are likely causes, or *conditions of possibility*, as we have delineated them in the above-mentioned lines. Their happening exists in possibility, yet no *extreme cause for certainty* can be identified, as in the cause-effect mechanism, implied by rational explanation. This lack of tenseness has given free space for the implementation of concepts from *New Field Theory*²⁵.

As Porst entrusts: „Ideational arguments face a number of challenges, but there are ways in which these can be overcome. According to Parsons, ideational explanations have traditionally been criticized from three angles. First, it is often claimed that ideational argumentation is not explanation. Second, ideational

claims are too hard to verify. Third, even those ideational claims that can be verified are too superficial and therefore not worth doing. In other words, “explaining actions with culture or ideas is akin to saying ‘he wanted it because that is what he wants’”²⁶.

These are hallmarks counter-argued by other studies and, certainly, they are not the object of reference of this article. The bank-check that ideas and, especially, that *ideational causality*, can bring into the field of International Relations are less undestructable testacies. This stands brighter into limelight in comparison to rational and structuralist analyses²⁷. But, when entered into argument, *ideational causality* is an influential compound substance, that can provide a methodical resolving of knowledge, as we will show, with some intuitive discernment for classification of patterns of behavior and for a possible grading of inter-state relations.

New Field Theory, on the other hand, was developed and implemented as *an experimental approach in social psychology*, meant to find new ways of explaining patterns of human behavior between individuals, within a group. Under the scarcity of theories and approaches, meant to communicate a direct message regarding how human behavior can best be measured and patterns be aligned according to facts and proclivities that human experience between each other, the findings of *new field theory* were welcome and used as project allocators for new approaches and the testing of new insights. *New Field Theory* appreciated the multiple contexts and suits of context in which people live and develop interpersonal interactions. As for adepts of *New Field Theory* and for constructivists alike, *interaction is an instant source of expository accounts*, regarding how an actor perceives other actors and aims to model relations with other actors, according to this perception.

Matters of perception are not the most firm arguments that can be found as far as the recurring patterns of behavior are concerned. They, nevertheless, can be entrusted with a plentiful of authority, as they identify an actual effect, that interaction can have upon two actors engaged in a relationship of interaction. In today's interdependent state of global affairs,

interaction is highly repeatable, even when national interest, or, even when diverging norms do not create such opportunity. It is very important to mention the fact that *New Field Theory* was developed in order to enhance organizational performance, according to *identifiable patterns* observed in inter-personal relations²⁸.

New Field Theory was developed by Robert Freed Bales, under the acronym: *System for the Multiple Level Observation of Groups* – *SYMLOG*²⁹. As Paul Hare limns: „The acronym *SYMLOG* stands for a *SYstem for the Multiple Level Observation* of Groups and provides for an analysis of the images that guide interpersonal interaction at the level of the individual, group, situation, and society and in fantasy”³⁰.

Bales aimed to document polarizing or unifying types of behavior. He included those type in three patterns: *Dominance versus Submission*³¹, *Positive versus Negative*³², *Forward – Rule-abiding* versus *Backward- Non-confirming* to rules and norms. Within the scope of these structures of behavior, Bales wanted to show how much dismissive of unity is a group or not³³.

We will be using them in this section of this article, in order to debated upon that if the bilateral relation between China and Cambodia is or not a matter of common purpose and action, within a shared situation, or is it more of an ideational cause of closeness, making their actions binding to ideational causality.

For the purpose of this article, we will be using *SYMLOG* as both a theoretical foundation and methodological medium. After all, in its inner heart, „*SYMLOG* is a scientifically designed measurement method (with its origins at Harvard) used to deal directly with everyday and long-term interactions that unify or polarize groups—interactions that contribute to sustained effectiveness and productivity and interactions that bring about tragic failure of leaders, groups, and organizations”³⁴.

To introduce such concepts in the field of International Relations theory, is not a matter of desecration, as they were latter used in organizational theories and human resources management strategies. Abstractions from the individual level, to the inter-state level, have

legitimized different overtures in International Relations³⁵.

We will try to tie up some proximity with the introduction of *SYMLOG findings* for a loosely occupied space in the Constructivist line of thought in International Relations, which is represented by: *patterns of inter-state behavior* – how best to identify them and use them within these identification. *SYMLOG* makes itself worthy of use as a methodological preparation basis. After all, *SYMLOG* is, most of all, *an observational study*. Neither China, nor Cambodia will analyzed *within domestic representations of Self*, but *in bilateral interaction*.

Before venturing on into our analytical purposes, we would thoroughly like to mention the fact that, most unlikely, our choice of theory and methodology will ignite an inter-discipline err or an intra-paradigm confusion. In our light of opinion, the use of *SYMLOG* will acquiesce to demonstrate the functionality of *ideational causality*, in its most saturated form.

Now, returning to our incumbering demonstrations, in what pattern of behavior is *China's relation to Cambodia* included into, as far as the concern for the practical reality of interactions? Is China *expressive* or *inexpressive* towards Cambodia³⁶? This is a dimension of pattern behavior easily apprehensible in China's relation towards Cambodia. China has found lodge in Cambodia's flexible interpretation of the *norm of sovereignty*. In no circumstance, in its history as a new-born state, has China ever pounded over being less than *expressive* towards Cambodia. In 1970's, when Norodom Sihanouk was overthrown by Lon Nol, China offered him refuge. As a blunt statement, it was the only sort of help that Norodom could receive without much brainwork rumination of intents. A foreign help, came through a Western gutter line was out of the question. A regional help was also very dubitable, as it could turn into a vacillation regarding *regional enemies* or *frenemies*³⁷. China was also allowed, within this time-frame, to collect political forces that would bind into a party, in Cambodia's political arena, assailant against the puppetry that was unveiling under the Vietnam regime of Hun Sen. Cambodia accep-

ted China to act, on its behalf, when China, in 1979, launched the punitive attack on Vietnam, for the Vietnamese invasion of Cambodia. *After the Paris Agreements of 1991*, China was greeted back in Cambodia as *a development-stirrer*³⁸.

The largely permissive stance that Cambodia has exposed within the relation with China, as a worthy of reliance supporter, was also combined, in an inquisitive manner, with the fact that, Cambodia adheres to utter respect and *deference for the norm of sovereignty*. With just cause, flexibility of this norm was instated when Cambodia's situation, was and is, at times in a dire state, and a sentry, both economic and security wise was desired with longing optimism. In the Cold War, such a deference was a matter of summing up voices, under the odds of reunification attempts with Taiwan, under terms, that were not best-suited for the Communist regime³⁹. Now, for the security conundrum in the South China Sea and for the built and shape of all the East Asian conflicts, China knows that Cambodia is stiffly responsive to the protection of the norm of sovereignty. This does not come merely out of national interests' exaltation and of Cambodia's meekness towards China. It comes from a national past of factured sovereignty, which, under the aegis of *ASEAN*, is liable to be overcome⁴⁰.

Cambodia's actions as *ASEAN* chair in 2012 have indicated more to the obscurity of attachment that is being mustered between China and Cambodia. One cannot deny that Cambodia's unwillingness to introduce in the consultation agenda of *ASEAN* the South China Sea issue was at least daunting. Yet, when Cambodia becomes so loose-tongued concerning China and China's interests, one has to comment also about the puny, historical manner, that have made China's interests in Cambodia, and Cambodia's interests in China, more identified.

Little conjuncture of wariness between China and Cambodia was later enhanced, through Cambodia's adherence to *one-China policy*. This is a normative convocation that China holds in the highest esteem, first introduced by Norodom Sihanouk, and reiterated by the agency of Hun-Sen⁴¹, time and time aga-

in, whenever the political conditions made it possible for such declarations.

On the other hand, referring to the first pattern of interaction, we can say, that Cambodia has also been expressive towards China. Cambodia was decoyed by *China's stance of protectoship*, evident during and after the Cold War. *Protectorship* – under the guile of a practice, this time, and not under the practice of a norm – was confirmed by China's entice to protect Cambodia against trespassers⁴² and, currently, by Cambodia's military servitude to China. Cambodia's in bonded by China's military help and assistance. What kind of *form of protectorship* would have Cambodia accepted, in the form that it receives from China, from other Southeast Asian regional states? Vietnam, even after national reconciliation, is out of the question, even if eagerness could have been found in this direction. Certainly, from Cambodia's part, such an act would not have been credited with such an acknowledgement. What other regional state could have been interested in offering the scale-support that China is offering to Cambodia? *Protectorship* is, accordingly, not only a matter of capacity and capability, but also *a matter of fall-back arrangement*, entrusted by history and normative closeness.

Adding to this, Cambodia is keen to interact with China given its *no strings attached policy in donations and financial assistance*. This created *a habit-forming approach of China as an actor that is not marked by aggressive ambition and energy*. All matters of interference of Western actors and the overall of conditionalities that are pasting seize to national embarrassment and abasement of pride⁴³.

There is plenty of discomfiture created in dealing with Western actors, as far as Cambodia is concerned. The cause for generation of these asymmetric relations creates discomfiture. In Southeast Asia, the stigma of mortification in the interaction with Western actors has not stopped into a standstill, even for countries that show a less obtrusive appetite for this sort of interactions. Thailand, Malaysia, Singapore and even current Vietnam are actors that are more fretted for the ingress of *US*, or of the *EU*

as partners, in the political, security, military of economic fields. A national interest point of view is indicative of commonalities that can be found in this sort of interactions, goaded, primarily by triggering circumstance. However, the boundaries into which to consider these states *enemies* or *allies* are very sentient. Huffy details of factual and normative history occlude, higher positive intensities, for these states, too, with actors of foreign origin⁴⁴. This is not only the milestone of Cambodia's perception. In the above represented figures, *the expressive pattern of behavior, of China towards Cambodia* and of *Cambodia towards China* is sketched out.

The second pattern of behavior, identified by Bales, regards *the disposition to solicitude towards the other actor*⁴⁵. Reality has shown us that strife and rift has not been characteristic of *China-Cambodia relations*⁴⁶. Today, both countries are very optimistic about some unreserved positivity for the future. China's voltaic assuredness for the Pol Pot regime is the only categorical tilt of discord between the two countries. The records of did not remain as vivid, in the remotest shade, as the encounters between China and other Southeast regional states has been⁴⁷.

China's representation of Self, after the Second Chinese Civil War, brought into insis-

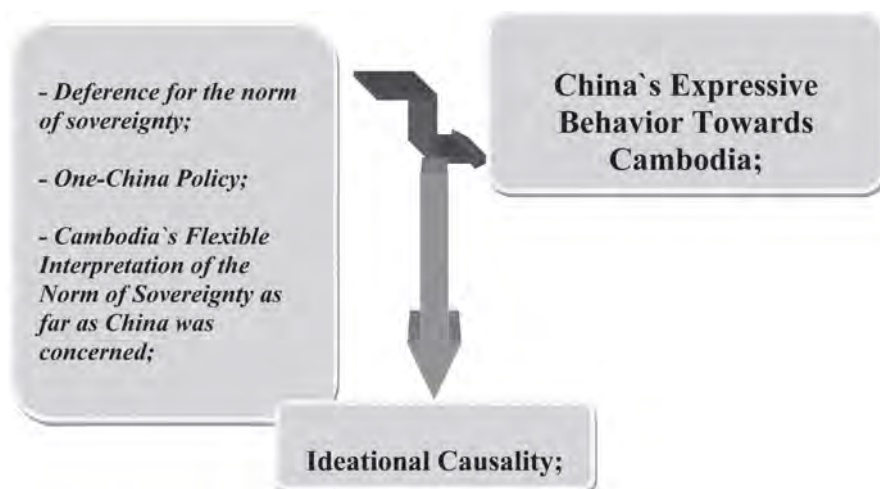

Fig.1. China's Expressive Behavior Towards Cambodia

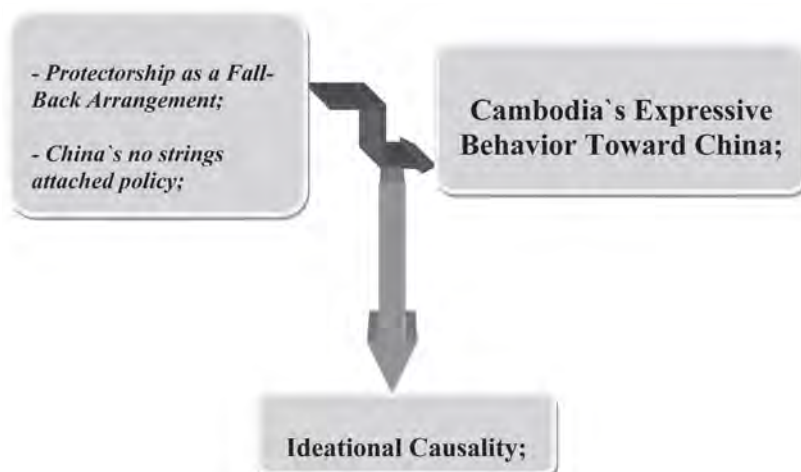

Fig. 2. Cambodia's Expressive Behavior Towards China

tent necessity the legitimacy of the new regime, initialized in China on the 1st of October 1949. On 19th of July 1958, Cambodia recognized the People's Republic of China. In 1971, China was recognized as the only far-minded and justifiable occupant of the representational tenure of China in the UN, thus replacing Taiwan and obtaining a permanent seat in the UN Security Council.

More than that, China's trajectory from breaking free from the isolated lockup into which it was thrown, after an alternative government that was brought into order and or-

In 1955, the prerequisites of: *respect for sovereignty and territorial integrity of all nations, abstention from intervention or interference in the internal affairs of another country, respect for the equality of all races and of the equality of all nations, large and small –were born*⁴⁸. It was a troubled period that followed both the War in Korea and after the partition of Vietnam, by the Geneva Agreements, according to the impresses of the 17th Parallel⁴⁹.

In the serviceability of China's diplomacy, these norms became A-one. The same mark of

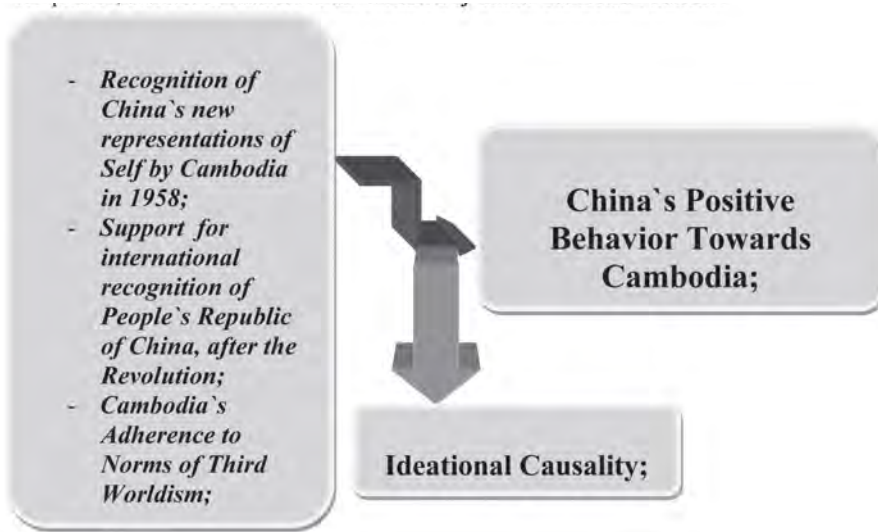

Fig. 3. China's Positive Behavior Towards Cambodia

ganization in Taiwan. Before the official recognition that Cambodia gave to the new Communist regime in China, in 1955, the **Bandung Conference** was held – the first sweeping forum of discussion between Asian and African countries. This was an incentive moment for the birth of **Third Worldism**. It is still surprising why elements of **Third Worldism** are not given a more flagrant weigh in China-Cambodia relations.

Cambodia was one of the participants at the Bandung Conference of 1955. Both Asian and African partaker committed to counter-stroking the remnants of **Imperialism** and **Colonialism** from their domestic structures and include them in their immediate scope independent statehood.

meaning was utilized by Cambodia, regarding these principles, especially with the precincts of the situation in Vietnam so sharp and unconcealed. Actions took the same dependability of words, for Cambodia and China was laudatory of such normative-action compliance, that further matured in the **evolution of China-Cambodia relations**.

The symptoms of materialization of a positive behavior worked in the same display of expression for Cambodia also, making this bilateral relation, not a relation self-survived, but rather a relation that procured ideational means for its procession. Cambodia maintained a good relationship with China and expressed a positive behavior in this elaboration, as China did not see reasons for asking Cambodia

Fig. 4. Cambodia's Positive Behavior Towards China

to re-habilitate its domestic environment, nor did it use a punitive toiling against the internal drawbacks in Cambodia. More than that, China used trade, investments and donorship as acts of reassurance, not of awarding disapproval.

The last pattern of behavior expresses adherence to norms, *distinguishing a rule-abiding and a non-conforming pattern of behavior*. No address of questioning leaves a toll on the fact that China and Cambodia follow their own rules in interaction. The rules, in their majority of their exercise and application, are undecipherable, due to the fact that data is unobtainable. There is still a lower beam that can be traced in the bilateral relations when deciding whether their behavior is rule-abiding or not towards each other. For Cambodia, it was fairly important that China refrained from aggression, while augmenting its donorship profile. Besides this, the fact that China was not involved in a forum of big-league powers underlined the fact that China would have a rule-abiding perception towards Cambodia⁵⁰. An exclusive role in the perception of Chinese behavior as rule-abiding was the fact that China was committed to improving mutual interest and cooperation in a diverse finery of fields. In this view, excessive trade deficits are not

counter-reasons for why not viewing China in *a non-conforming paradigm*, as a truly committing preoccupation for Cambodia to receive benefits was put on a general show. Conversely, Cambodia was the only ASEAN country that did not pressure China to integrate thoroughly in multilateral decision-making mechanisms, *offering a strict rule-abiding behavior*, in regard to respect for the total handling of issues, that lay under *the aegis of sovereignty*. Cambodia was also the only Southeast Asian country that did not apply political pressure on Cambodia on China's tendency to leverage a lack of normative compliance regarding *the already-agreed upon pattern of conduct in the South China Sea*⁵¹, again complying to *the highly-sensitive issue of sovereignty non- interloping*. Other Southeast Asian countries are grisly about China: "Southeast Asian countries, on the other hand, appear prepared to accept China's legitimate interests in the region but fear that China's ambitions to become an Asia-Pacific military power could be at the expense of its smaller and weaker neighbors. Moreover, tensions over bilateral issues are expected to periodically emerge as part of the normal state of relations"⁵². Cambodia is not.

In Sino-Cambodian relations, ties were not automatically improved! Their try out and re-

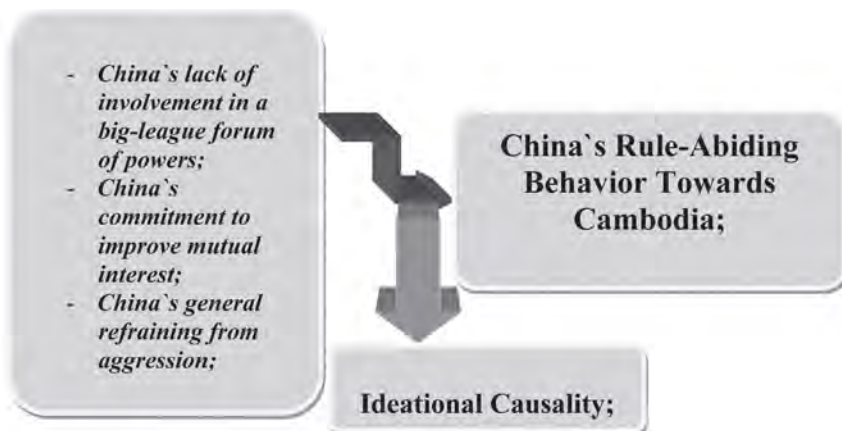

Fig. 5. China's Rule-Abiding Behavior Towards Cambodia

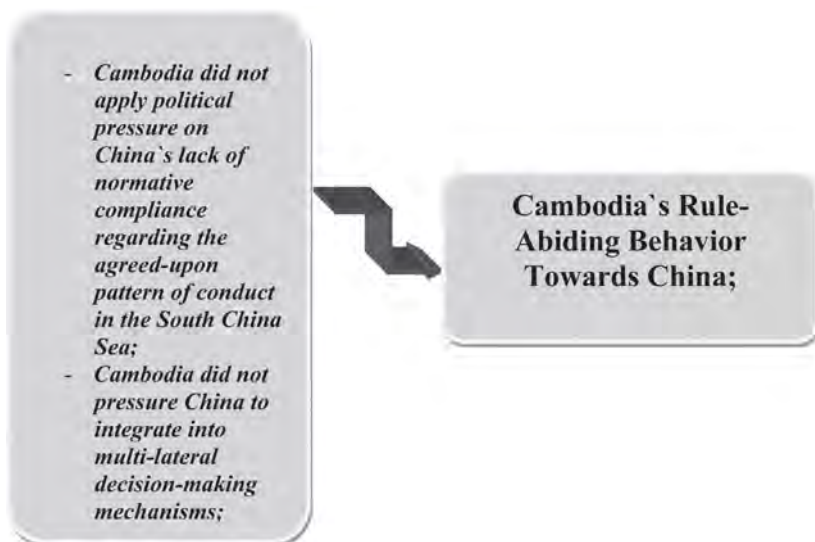

Fig. 6. Cambodia's Rule-Abiding Behavior Towards China

stating is part of a perceived notion of *the rules that work*, that is not in omni-potent steadfastness with regional or international norms of behavior⁵³. Both actors express adhesiveness to such a form of bilateral, normative allegiance, and engender positive patterns of behavior towards each other.

D. Alternative Research Calculations. Innate Limiting Points

The impart of *SYMLOG* distinguished patterns of behavior has innate qualities that limit appropriations. Nevertheless, we still contend

that such shrewd advantages can be detected by the use of *SYMLOG* in bilateral relations, within the environs of *ideational causality*. One of the limiting points is that Cambodia and China do not form a group. If a group is more than one, then such a necessity of qualification is acceptable. Fiercely, they form *a sub-group of relations*. Yet, Cambodia is part of a group: *the Association of Southeast Asian Nations*. By the advance of retaining *SYMLOG* as a methodological cornerstone, it would be very interesting to observe how sub-group and inter-group relations can use an internal dynamics, within the interaction with extra-regional actors. Such an usable initiation

would be efficacious in measuring the course of intra-group relations in **ASEAN+ 3** (China, Japan and South Korea). As far as **ASEAN** is concerned, **SYMLOG** could show more heftily how the fellow formation of bilateral relations can deviate from the fingertips of **ASEAN's collectiveness**.

Another limiting point is the fact that even if calculations can be concerted in discovery from the findings of **SYMLOG**, their full extent of application cannot make the same devices for the evaluations of **China-Cambodia relations**, due to the dearth of information. Yet, as patterns of ontogeny in the theoretical field of ideational causality, they can immolate other view-angles, especially given the fact that much research is not yet proffered in this commission⁵⁴.

Final Intuitive Assumptions

Throughout this article, we have tried to establish the appendage of **SYMLOG** in the realm of a chosen bilateral relation: **the Sino-Cambodian relation**. We have set forth by offering an evaluation of the start-naked data and perceptions regarding **Sino-Cambodian relations**. The position of this judgment was terminated with the demonstrations asserted within the call of the premises. Eagerly, we have tried to underscore that the fact that the fulfilling contentment of viewing **China-Cambodia relations**, in a dull repetitious pattern of **patron-client relations**, does settle only austere compensations for this study. Desires for such an exclusive compliance have to be redressed, as **the Sino-Cambodian relations** will be an uttermost restitution for Southeast Asian and East Asian security in the next decade. In a more solemn discourse, it will be the furthermore constraint for the job satisfaction of **ASEAN's** existence in a collective attire for the medium-term future.

Bibliographical References:

Bales Robert Freed (1980), **SYMLOG Case Study Kit: With Instructions for a Group Self-Study**, New York, Free Press.

Baviera Aileen S.P. (1999), **China's Relations With Southeast Asia: Political, Security and Economic Interests**, Philippine APEC Study Center Network, PASCN Discussion Paper No.99-17, <http://hilo.hawaii.edu/uhh/faculty/tamvu/documents/baviera.pdf>, date of accession: 18th of October 2013, accession time: 18:00 p.m.

Brown M., Zasloff J. J. (1998), **Cambodia Confounds the Peacemakers 1979-1998**, New York: Cornell University Press.

Ciorciari John D. (2013), **China and Cambodia: Patron and Client?**, IPC Working Papers No. 121, Gerald Ford School of Public Policy, University of Michigan, 14th of June 2013.

Dunne Tim, Kurki Milja, Smith Steve (eds.) (2007), **International Relations Theories: Discipline and Diversity**, New York and Oxford, Oxford University Press.

Hare Paul A. (1992), **Groups, Teams and Social Interaction: Theories and Applications** (including contents by: Margaret Cowen), Praeger, New York.

Heng Pheakdey (2012), **Cambodia-China Relations: A Positive Sum Game?**, Journal of Current Southeast Asian Affairs, 31, 2, ISSN: 1868-4882, pages: 57-85.

Kurki Milja (2008), **Causation in International Relations –Reclaiming Causal Analysis**, Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, Chapter 4: *Reflectivist and Constructivist approaches in International Relations: More Cases of Humeanism*.

Marks Paul (2000), **China's Cambodia Strategy**, Parameters, US Army War College, Autumn 2000, Vol.30, Issue 3.

Porst Nina (2010), **Constructing Maastricht's Third „C“: A Study of the Ideational Causality of Policy Coherence for Development in the EU**, CFE Working Papers No.44, Center For European Studies at Lund University, <http://www.cfe.lu.se/upload/LUPDF/CentrumforEuropaforskning/CFEWP44.pdf>, date of accession: 23rd of September 2013, accession time: 18:10 p.m.

Singh Daljit, Thambipilai Pushpa (edt.) (2012), **Southeast Asian Affairs 2012**, Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), Singapore.

Sloan B. (2004), **Cambodia: Madness in Their Method**, Far Eastern Economic Review, 167(12), pages: 21-22.

SYMLOG is a: "System for the Multiple Level Observation of Groups", **SYMLOG Consulting Group**, http://www.symlog.com/internet/what_is_symlog/Fundamentals.pdf, date of accession: 16th of September 2013, accession time: 15:28 p.m.

Notes:

¹ The uncontrolled and uncontrollable sense of history is all too often unescapable when talking about China's dealings in East Asia; The historical sores with Japan, the daring outburst of development with Myanmar after the military junta took hold of the country's politics, the unfading edge of encumbrance that has been staking out in **China-Vietnam relations** – these instances all recall the accurately defining steady irritations of history; It is often taken as a demonstrated supposition that **China's pragmatism in foreign policy** is wielding exacerbated, nefarious hidden intentions that trespass the review policies of history; However, the axis of China's historical relations

has always represented a handgrip which could not have been left undone or bestowed notice upon; The matter-of-factness of history is not argued, as far as *the relations between Cambodia and China* are concerned in the censure of punishment, pardon or excuse; There are many more reasons to outbalance the observatory missions of history in *China-Cambodia relations*.

² Thailand was the only Southeast Asian country that was never colonized, through channelling *a diplomacy of gratifying the more potent partners*, with regional interests in Southeast Asia, than by defective insulation.

³ The extension of interval that personal knowledge allows.

⁴ It was not at all a matter of referring to the issue of sovereignty preservation in Southeast Asia – a principle very judicious for China's practice of foreign policy; It was the oversight of outbalancing the solicitude of other regards of laterality in the strategic environment of Southeast Asia – which was actually China's dwelling of residence, a very important wager, which, even under the hazards of competition, could not be lost.

⁵ All throughout history, the only match for China's know-how of adroitness in Indochina, was offered by Vietnam; Certainly, Vietnam was not a matching adversary, but its fortitude to withstand China's extended arm in the peninsula was properly noted in the historical accounts.

⁶ The process, per se, in terms of comparison to other parts of the world, or, even with other regional countries was not at all precocious; What was inopportune was *the depolarization of Cambodia's regional occupancy from Vietnamese centrality*; Furthermore, the intention of mobilising development, without the proper enactments of the domestic situation was also indicative of too much forwardness in regional dealings; The specific referents of China's involvement in the process of Cambodia's inner processes of development spoke plenty of the high regard that China was eager to maintain in its regional affairs and also of the fact that Cambodia's future needed to be matter-of-factly linked to China's lechery.

⁷ These vexations gyrated around the antagonisms, which resulted in sheer violent acts, between factions loyal to the monarch – Prince Norodom Ranaridh – and factions loyal to Prime-Minister Hun Sen; During this time, taking advantage of the departure of Norodom Ranaridh from Cambodia, Hun Sen proceeded to blaimin a concealed agreement of support, between the faction loyal to the Prince and Taiwan; On that account, Hun Sen managed to dislodge the diplomatic representation of Taiwan from Cambodia; This led to the forestalling of the financial transfusion of US funds, to Cambodia; The methods for diminishing the stress of disorder adjusting had to function in lesser numbers; Nonetheless, this opened the door for *China's conduct of assistance in Cambodia*.

⁸ The Chinese community – with a native nucleus and with its subdivisions in all parts of the world – is not an average nuclear family; Especially for the prominent community of ethnic Chinese in Southeast Asia, the Chinese authorities have taken well suited measures to show them that their attachment to the homestead ties is not at all lost; The communities of ethnic Chinese, from different parts of the world, are seen as a collateral statement of Chinese global delegacy; By this giving, the conditions that they live in, their standard of living and their conti-

nuing interactions with China, are extremely appreciable to China.

⁹ Marks Paul (2000), *China's Cambodia Strategy*, Parameters, US Army War College, Autumn 2000, Vol.30, Issue 3.

¹⁰ A limited definition of *a star quality attribute*, with harder touches of formality and protocol; Strengthened by the gravitational pull that Taiwan had in international affairs, after its auto-declared breaking asunder from China and the proclaiming of a duplicate copy for the Chinese take, *the charm offensive*, would turn into, after the end of the Cold War, an upper work of crystalizing the image of *an eleemosynary China*, which expresses goodwill among its regional counterparts.

¹¹ Especially, the energy shortages needed unwavering treatment in order to accelerate modernization; Cambodia is still working the steps towards modernization under a great destitution of energy resources.

¹² The rhythm of development was no longer kept in the financial overhang of this year; The conventional, heavy sustaining in the manufacturing sector has been overhauled and the negative results did not delay to surface and steer trouble and disappointment; The private sector, despite the encouraging promise of the Chinese officials, did not receive the adequate support, being surpassed by the solid convex of the tenure of public organisms; These live on the back-up of government projects.

¹³ The questioning approach about how foreign assistance will be kept or not as a device of an economic agenda in the developmental policies of the symbiotic regional economies, that need China's financial and, most importantly, *unconditional camaraderie*.

¹⁴ Attenuation of this view has been provided by the rekindling of an interpreted optimism, from US part, regarding the political development in Myanmar; Nevertheless, we cannot construe that the range of choices for interpretation has profoundly been transformed into a re-configuration of preferences from both parts; It is too early to tell if this is the direction taken in bilateral dealings; It is too far to imply that the socio-political encounters between the two actors will be transformed in this way; Even if this not this article's subject, the transformative effect of the latter conversions in Myanmar's domestic politics are taking a very long way to take their toll on the country's international reputation and on its way of interaction with Western actors.

¹⁵ It was a period when the first real results of the liberalization strategies, initiated back in the 1970', started to incubate; More overcompensation for the measures taken was demanded in order for economic progress to become more and more sustainable; One of the largest financial contributions of China worldwide started to unfold in Southeast Asia; Cambodia was given a concerned picket within this direction most easily, out of all the Southeast Asian countries; After all, China legitimized its punitive attack on Vietnam, with the pretext of defending Cambodia; The same rhetoric continued in the period that followed the signing of *The Paris Agreements* and in the period that closely bracketted to Cambodia's post-conflict reconstruction; A fountain of facilitating crossheads was found in Cambodia in the process of resource-exploring.

¹⁶ In this case, we can only write-off alleged estimations, since no verified data was at disposal; The debt being

unknown, only numerical accounts regarding Cambodia's current status of economic development can attest for the instruments and the aggregate amount that Cambodia can use for the repay.

¹⁷ Heng Pheakdey (2012), *Cambodia-China Relations: A Positive Sum Game?*, Journal of Current Southeast Asian Affairs, 31, 2, ISSN: 1868-4882, pages: 57-85.

¹⁸ A formal enclosure added to successive aid packages in the military sector, that China has been offering to Cambodia for years.

¹⁹ Considering the torrid discussion regarding *the bivalent status of Constructivism* in International Relations Theory – as both *a paradigm* and *an ontology*, for reasons of analytical fervor, we would prefer the usage of the term of approach, with the underlying theoretical springboard.

²⁰ History has demonstrated that the appeal for change exists, whether it is high or low, whether it is cool-carded or elaborate; *The actor* – as both a general and underhanded term – has always proved to be shrewd customer in the acquisition of new norms, in the replacement of old ones and in the complex unfolding that ideas and norms can have and acquire; These manifestations are most obviously seen in interactions and in interaction patterns.

²¹ Porst Nina (2010), *Constructing Maastricht's Third „C”: A Study of the Ideational Causality of Policy Coherence for Development in the EU*, CFE Working Papers No.44, Center For European Studies at Lund University, <http://www.cfe.lu.se/upload/LUPDF/CentrumforEuropaforskning/CFEWP44.pdf>, *date of accession: 23rd of September 2013, accession time: 18:10 p.m.*; In the last remarks regarding the extended definition of the logic of appropriateness, Porst cites: Fierke K. M (2007), *Constructivism*, in Dunne, Tim – Kurki, Milja – Smith, Steve (eds.) (2007), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, New York and Oxford, Oxford University Press.

²² Kurki Milja (2008), *Causation in International Relations –Reclaiming Causal Analysis*, Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, *Chapter 4: Reflectivist and Constructivist approaches in International Relations: More Cases of Humeanism*.

²³ All of the marginal comments made upon the definitions of the concepts of *the conditions of possibility* belong to the author of this article, as they were grasped from the writings of Milja Kurki: Kurki Milja (2008), *Causation in International Relations –Reclaiming Causal Analysis*, Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, *Chapter 4: Reflectivist and Constructivist Approaches in International Relations: More Cases of Humeanism*.

²⁴ We given a little breadth to the research focus by utilizing this question; With a painstaking certainty, we assume that *ideational causality* is not only *a source of information*, dependable and reliable in its bids of manifestation in bilateral relations, but also *a source of information in multilateral encounters*.

²⁵ The condition of inclusion of elements from other disciplines has been licensed by Constructivism, especially due to its desecrating status of *Constructivism as an ontology* (a status which is not always accepted without skeptical verification by constructivist analysts!); Con-

ceptual borrowing from organizational theory is being derived in the field of International Relations, to explain *role-construction* and *role-assumption* of an actor's foreign policy; A cornerstone for this transmutation is not yet in place; We only introduced this specification to emphasize that this is a habitual engagement and new insights can be procured by rehearsing it, especially in order to bring about new conceptual entries; In effect, this is what we are trying to do, within this article.

²⁶ Porst Nina (2010), *Constructing Maastricht's Third „C”: A Study of the Ideational Causality of Policy Coherence for Development in the EU*, CFE Working Papers No.44, Center For European Studies at Lund University, <http://www.cfe.lu.se/upload/LUPDF/CentrumforEuropaforskning/CFEWP44.pdf>, *date of accession: 23rd of September 2013, accession time: 18:10 p.m.*; In the last remarks regarding the extended definition of the logic of appropriateness, Porst cites: Fierke K. M (2007), *Constructivism*, in Dunne, Tim – Kurki, Milja – Smith, Steve (eds.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, New York and Oxford, Oxford University Press.

²⁷ Although, not all constructivist studies underscore the development of stark differential qualities between *Constructivism* and *Structuralism*; But, like other paradigms in International Relations, Constructivism is not unitary; Despite evidence that does not point specifically to the contrary, but rather rears up a diverse context of analysis, Constructivism heads for *ideational investigation*.

²⁸ And, most of all, behavioral optimization.

²⁹ How Bales' fundamental assumptions, choices of methods and the results attained in his path-opening investigation and protracted study can be found in: Bales Robert Freed (1980), *SYMLOG Case Study Kit: With Instructions for a Group Self-Study*, New York, Free Press.

³⁰ Hare Paul A. (1992), *Groups, Teams and Social Interaction: Theories and Applications* (including contents by: Margaret Cowen), Praeger, New York.

³¹ Concerned or not with the practical side of reality and of interactions; *Expressive* versus *Inexpressive*.

³² Referring to disposition to solicitude regarding the interaction partners.

³³ These are *prototype archetypes*; Within these *three basic dimensions*, Bales admitted for the insurrection of different *ranges of intensity*, in total, denuding *twenty six intra-group roles*; It is not the research focus of this article to discuss *role theory* and its adaptation in foreign policy, as we have stated before throughout this article; We do not mean to undermine the pioneership that Bales' work has brought into Social Studies; The haze of vagueness, demonstrated by the amount of data, presented in the first sections of this article, impedes us for introducing the most accurate measurement of patterns of behavior; We will try to reduce the reconditeness of *the Sino-Cambodian bilateral relations*, by cutting across elements for one of the behavioral designs identified by Bales.

³⁴ *SYMLOG is a: "SYstem for the Multiple Level Observation of Groups"*, *SYMLOG Consulting Group*, http://www.symlog.com/internet/what_is_symlog/Fundamentals.pdf, *date of accession: 16th of September 2013, accession time: 15:28 p.m.*

³⁵ Kenneth Waltz's three images in the study of International Relations stand for themselves as examples.

³⁶ Attributes used to refer to the *dominance* versus *submission* pattern of behavior.

³⁷ We have used this syntagm to engross the fact that suspicious regional behavior was not considered downright, but rather very hard to interpret in such a manner; It was three years after the formation of the regional forum, meant to create stability and prosperity for the region: *ASEAN*; It was sure that *ASEAN* would adopt a wavering stance, as it could not act in a decisive manner in an inland business that did not belong to any of its members; Normatively speaking, if it had belonged to member states, *ASEAN's power to intervene* would have remained just the same; What Cambodia feared most was the umpiring process of inter-state relations that predominated any measure of *ASEAN guidance*; Could the huckster be depreciative for Cambodia's state of affairs? This was an overly-ruminated question, that did not allow *ASEAN* to gain much points in the handling of the situation, from Cambodia's point of view.

³⁸ The help and assistance of other countries was also seen as beneficial; China's presence and interference was not seen, however, as obliterated by ill-intentions; The foreign Western help brought with it windows of supervision and Cambodia was not an easy-going partner regarding such issues.

³⁹ Corroborated with fears of foreign invasion, after the Sino-Soviet split, tensions that blared along until Ghorbachev's visit in 1989.

⁴⁰ As *ASEAN* does not seem to model supplier alternatives of *collective action*, in return for *non-interference*;

⁴¹ The longest-serving Prime-Minister in the history of Cambodia and the one who thought of brain-powering the most of China's interests in Cambodia.

⁴² With recollection to Vietnam.

⁴³ In Southeast Asia, this is a matter of unrested sensitivity still.

⁴⁴ The topic is so across-the-board, that it can represent the subject of another study; We introduced this short inference to show that an edginess regarding Western actors is ubiquitous in Southeast Asia.

⁴⁵ Uneasiness of mind in mutual contact, encouraged by annals of previousness and by current reality.

⁴⁶ Misinterpretation of actions and misconception have followed isolated examples in the bilateral history between the two countries.

⁴⁷ Vietnam and Philippines share a far more boisterous past with China.

⁴⁸ These were in the vanguard point of normative basis when *ASEAN* was born in 1967.

⁴⁹ Ending, thus, *The First Indochina War* or *The Anti-French Resistance War*, started in 1946 and ended in 1954.

⁵⁰ Aggression and interference from *big-league powers* have marked the history of Cambodia, much like for the rest of the Southeast Asian states.

⁵¹ Although not in a legalizing manner.

⁵² Baviera Aileen S.P. (1999), *China's Relations With Southeast Asia: Political, Security and Economic Interests*, Philippine APEC Study Center Network, PASCN Discussion Paper No.99-17, <http://hilo.hawaii.edu/uhh/faculty/tamvu/documents/baviera.pdf>, date of accession: 18th of October 2013, accession time: 18:00 p.m.

⁵³ There are intersections, but not sheer and sodding ones.

⁵⁴ Enriching the theoretical field of *ideational causality*, by the detailed recounting of *SYMLOG patterns of behavior*, is innovative only if for the attempt in itself; No theoretical racounter has managed to interrelate *patterns of behavior*, in the demarcating relevance and framework of *bilateral relations*; Our exposure does not solicit such a pipe dream; We would like to indicate that a start for enriching can be made and suggest this theoretical nerve track.

ABSTRACT

In this article, the author attempts to play depictions of China-Cambodia relations, from the theoretical perspective of Constructivism and by contriving the methodological interlineation of the New Field Theory in Social Sciences, as it was border-lined by the works of Robert Freed Bales. The embarking sections will be focused on factual accounts regarding the bilateral relation between China and Cambodia. The last assessments will be focalized on a theoretical engrossment from Constructivism and from the power of acute observation from New Field Theory in Social Sciences.

Keywords: China-Cambodia Relations, Closeness, Constructivism, Ideational Causality, New Field Theory, SYMLOG.

Ioana-Bianca Berna is an Associate Assistant within the National School of Political and Administrative Studies. She has a Phd. in Political Science, International Relation Specialization, with the thesis: Southeast Asian Security Dynamics. The Role of Extra-Regional Actors. She has published studies in national and international journals, encompassing a wide range of publications, such as: *Hiperboreea*, *Monitorul Strategic*, *Universul Strategic*, *Moldavian Review of International Law and International Relations*, *Economie și Administrație Locală*, *Tribuna Economică*, *International Journal for Public Management and Political Development*, *Sfera Politicii*, *Revista de Comerț*, *Analysis and Metaphysics – An International Journal*, *Journal of East European and Asian Studies a.s.o.*
Email: Bianca.berna@yahoo.it

Turcia, după protestele din Piața Taksim. Implicații pentru politica de securitate

Cristina DOBREANU

Ultimii zece ani au făcut ca Turcia să treacă drept unul dintre cei mai importanți actori din regiunea bazinului Mediteranei de Vest și al Mării Negre, cu aliați puternici și un cuvânt greu de spus în regiune. Evenimentele care au avut loc în luna mai 2013 și care au avut în centrul lor nemulțumirea legată de politicile recente ale guvernului condus de Recep Tayyip Erdoğan, pe lângă faptul că au șocat întreaga clasă politică turcă, dat fiind caracterul excepțional al protestelor, a marcat și prima mișcare de tip contestatar pornită din interiorul țării, din rândurile societății civile, la adresa unui partid care a câștigat ultimele trei scrutin-e electorale cu scoruri impresionante. Protestele din Piața Taksim al căror ecou s-a resimțit mai mult pe plan intern, au avut consecințe și în planul regional.

Turcia nu a abandonat, cel puțin la nivelul declarațiilor oficiale, principiile fundamentale moștenite de la fondatorul Republicii Mustafa Kemal Atatürk și de aceea a încercat, în ultimii ani, bazându-se pe *soft power*, să fie o punte de echilibru mai ales între statele din Orientul Mijlociu și Occident. De altfel, Turcia, sub ultimele trei guverne formate de Partidul Justiției și Dezvoltării (AKP), a reușit să aibă o creștere economică importantă și stabilitate la nivel politic, și de aceea a reprezentat un model pentru statele arabe din regiune. Cum au schimbat evenimentele din primăvara acestui an Turcia și modul în care aceasta este percepută în regiune? Care sunt provocările regionale căroră Turcia trebuie să le facă față? Acestea sunt întrebările la care vom încerca să dăm câteva răspunsuri în acest articol.

Lucrarea de față își propune să analizeze în ce măsură politica externă a Turciei s-a schimbat după evenimentele din mai 2013, dacă Ankara mai poate rămâne un mediator în regiunea Orientului Mijlociu, și în ce măsură mai poate fi un model de democrație în lumea islamică mai ales după ce protestele care au pornit din Piața Taksim, din vechea capitală imperială Istanbul, au fost violent reprimare de către autoritățile turce.

Contextul intern. Parcul Gezi și consecințele sale

În primăvara acestui an, ceea ce a pornit ca un protest organizat de câțiva activiști pentru protejarea mediului, ca urmare a deciziei municipalității din Istanbul de a construi un centru comercial în Piața Taksim, a degenerat în proteste antiguvernamentale care au cuprins aproape toate marile orașe din Turcia și care au durat aproape două luni. Acestea au fost cele mai mari proteste din istoria Republicii turce, fondată în 1923. Rapid, atât la nivel național, cât și pentru observatorii internaționali, Parcul Gezi a devenit simbolul opoziției față de stilul tot mai autoritar de conducere al premierului turc Recep Tayyip Erdoğan. Pentru prim-ministrul turc însă, așa cum mărturisea în mijlocul desfășurării evenimentelor, „totul face parte dintr-un complot împotriva guvernului său, plănuț de oameni din interiorul, dar și din exteriorul țării care «nu pot suferi existența unui stat turc puternic»”.¹ Tot pentru prima dată în istoria Turciei, cei care au luat atitudine

față de derapajele guvernului de la Ankara au fost reprezentanții societății civile, și nu cei ai armatei care reprezentau garanții laicității și ai principiilor fondatorului Republicii, Mustafa Kemal Atatürk, concepție care a stat la baza construirii statului turc.

După mai bine de zece ani de când se află în fruntea țării, percepția potrivit căreia AKP, partidul premierului Recep Tayyip Erdoğan, alunecă pe panta islamismului a pus la îndoielă și evoluția și stabilitatea democrației în Turcia. După ani buni în care a reușit să aducă o creștere economică consolidată și o stabilitate politică, domenii în care statul turc a fost deficitar pe perioada anilor '90, în ultimii ani, semnele de autoritarism sunt tot mai evidente, iar creșterile economice care i-au adus Turciei renumele de "miracol economic" au început să nu mai fie atât de spectaculoase. Sub pretextul realizării reformelor necesare aderării la Uniunea Europeană, guvernul AKP a reușit să neutralizeze puterea armatei. Aceasta, de mai bine de 80 de ani, era garantul secularității statului și, din această perspectivă, a intervenit militari de câte ori principiile fundamentale ale statului au fost încălcate – trei lovituri militare au fost realizate începând cu anii 1960 și una a fost aproape de a reuși în 1997. Tot armata a redactat și Constituția în vigoare astăzi, care datează din 1982. Pentru a-și împlini ambițiile pe plan intern și anume pentru a ajunge președintele Republicii, premierul Erdoğan are nevoie de schimbarea Constituției înaintea alegerilor ce vor avea loc în 2014. Premierul ar dori să transforme Turcia dintr-o republică parlamentară în una prezidențială, iar el să fie ales președintele statului. De aceea, a fost dispus să facă și concesiuni și a început un proces de pace cu partidul kurzilor care ar putea primi drepturi în noua Constituție, în schimbul sprijinului pe care aceștia ar urma să i-l acorde lui Recep Tayyip Erdoğan la scrutinul electoral. Și cu toate că reprezentanții PKK au susținut la nivel declarativ protestele tinerilor din stradă, ei nu au luat parte la evenimente, tocmai pentru a nu strica bunul mers al procesului de pace.

Protestele care au pornit din Parcul Gezi pun sub semnul întrebării nu numai consolidarea democrației în Turcia și subliniază tendințele tot mai autoritariste ale guvernului de la Ankara, dar și modul în care acest stat este perceput în regiune în contextul în care

își dorește să fie un stat-model pentru vecinii săi. În plus, modul în care au fost gestionate protestele antiguvernamentale izbucnite din Parcul Gezi care au cuprins marile orașe din Turcia în primăvara acestui an au avut efecte și în plan extern. În cel mai recent raport al Bruxelles-ului care vizează progresul făcut de Turcia în drumul ei spre aderarea la Uniunea Europeană, tratează pe larg această chestiune care a făcut să se vorbească despre o "primăvară" după modelul arab și în Turcia. Și partenerii americani au criticat, la rândul lor, reprimarea violentă a protestelor.

Totuși, această mișcare de contestare este departe de a putea purta eticheta unei "primăveri turcești" pentru că față de evenimentele care au fost catalogate ca atare – cum ar fi evenimentele din Egipt, de pildă – în care populația cerea instaurarea și respectarea democrației, în Turcia situația este ușor diferită. Spre deosebire de mișcările de contestare din țările arabe, Turcia nu are în frunte un regim care să conducă fără să fie ales pe cale democratică. Partidul aflat la guvernare a câștigat trei alegeri consecutive, cu scoruri foarte mari, iar premierul Recep Tayyip Erdoğan este unul dintre cei mai charismatici politicieni de la Atatürk încoace. Poate din acest punct de vedere, așa cum spun și mai mulți cercetători, protestele pot reprezenta dovada maturizării politicii turce și întărirea participării democratice².

Recent, protestele unor studenți din Ankara care s-au opus tăierii unor copaci pentru construirea unei autostrăzi printr-un campus, au fost violent reprimite de către poliția turcă, iar o parte dintre studenți au fost arestați. Astfel, aerul Parcului Gezi pare că revine în Turcia cu puțin timp înaintea alegerilor programate să aibă loc anul viitor. Și pentru a doua oară într-un singur an, mișcarea de contestare a guvernului revine, așa cum protestatarii amenințau la sfârșitul lunilor de protest. Rămâne însă de văzut dacă istoria scrisă în Piața Taksim se va mai repeta pentru a doua oară în decursul aceluiași an.

Politica de securitate a Turciei

Evenimente pot fi privite și în contextul mai larg al politicii de securitate a Turciei, în speci-

al legat de situația din Orientul Mijlociu. Mai întâi însă, trebuie să luăm în calcul cum este definită această noțiune de securitate. Pentru o definiție minimală a securității, studiile de specialitate menționează că aceasta poate "consta în asigurarea integrității bazei fizice a statului (teritoriu, resurse), bunăstarea și dezvoltarea populației care îl locuiește, dar și preservarea valorilor culturale ale națiunii sau ale unui grup de referință, dar acestea într-un sens mai extins"³. De asemenea, potrivit Ministerului de Externe turc, încă de la fondarea Republicii turce, după Războiul de Independență, două au fost coordonatele care au guvernat securitatea noului stat: geografia sa și legăturile îndelungate cu statele din regiune de la Balcani și Asia Centrală la Orientul Mijlociu.

Dacă în perioada Războiului Rece singurele amenințări la adresa securității veneau din partea Uniunii Sovietice, după această perioadă, când lumea bipolară a luat sfârșit, Turcia s-a văzut confruntată cu mai multe probleme, iar provocările majore au venit din partea vecinilor săi din Orientul Mijlociu. Aflată la granița dintre civilizația occidentală și cea orientală, dintre creștinătate și islam, dintre Europa și Asia, Turcia încearcă, de la Căderea Cortinei de Fier, să-și reia rolul de punte între cele două, inclusiv prin strategii geopolitice care să-i redea importanța și aura imperială de la finele secolului al XVI-lea.

Întinzându-se pe două continente, cu vecini ca Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Iran, Irak și Siria, plasată la granița dintre Uniunea Europeană și Orientul islamic, Ankara vrea să demonstreze atât Europei cât și Statelor Unite că joacă, în prezent, cartea «Turciei indispensabile»⁴. Decidenții de la Ankara arată astfel că sunt capabili nu doar să mențină Turcia ca o putere regională ci și că aceasta poate deveni un actor internațional important. Însă viitorul incert al țării legat de primirea în Uniunea Europeană precum și tot mai dese intervenții în Orientul Mijlociu, care pot deveni unilaterale, fac dificil de prezis revenirea Turciei la gloria de odinioară a Imperiului Otoman. Dacă la acestea se adaugă și răcirea relațiilor cu Statele Unite, așa cum s-a mai întâmplat, de pildă în 2003, atunci când guvernul de la Ankara a refuzat să permită Statelor Unite să folosească bazele aeriene din

Turcia pentru a porni de acolo intervenția în Irak, toate aceste elemente ar putea determina Ankara, așa cum scriau mai mulți autori americani, în 2008, "să aleagă calea naționalismului și autoritarismului, care, combinate poate cu un izolaționism, ar determina-o să aibă relații mai strânse cu rivali ai SUA cum ar fi Rusia, Iran, China și Siria"⁵. Deocamdată, protestele care au avut loc în Turcia în primăvara lui 2013 sunt un prim semnal că guvernul de la Ankara a adoptat deja calea autoritarismului, iar deschiderea pe care Turcia a arătat-o în ultimii ani față de statele vecine din Orientul Mijlociu sunt ipoteze care pot confirma parțial ceea ce scriau autorii americani. Cu toate acestea, deschiderea Turciei față de vecinii săi din Orientul Mijlociu nu reprezintă abandonarea Vestului în favoarea Estului.

Strategia de politică externă și implicit modul în care pot fi tratate provocările regionale sunt sumarizate în cartea profesorului Ahmet Davutoğlu, numit, în 2009, la conducerea diplomației Turciei. El scrie, în 2001, cartea „*Stratejik Derinlik. Türkiye'nin Uluslararası Konumu*” (*Profunzimea strategică. Poziția Internațională a Turciei*) în care își exprimă viziunea despre care ar trebui să fie adevărata politică externă a Turciei. Supranumit Henry Kissinger al Turciei, Davutoğlu a vrut să schimbe concepția potrivit căreia Turcia, ca actor internațional, era considerată un stat „care avea mușchi puternici, un stomac slab, probleme de inimă și creier puțin, cu alte cuvinte, avea o armată puternică dar o economie slabă, îi lipsea încrederea de sine și nu avea o gândire strategică bună”⁶. Astfel că, în această viziune, Turcia, după încetarea Războiului Rece nu mai este numai „aripa NATO” în regiune ci un stat care trebuie să profite de poziția sa geostrategică. Potrivit lui Davutoğlu, Turcia „este epicentrul Balcanilor, Orientului Mijlociu și Caucazului, centrul Eurasiei și este în mijlocul *rimlandului* care leagă Mediterana de Pacific”⁷. Astfel, fostele provincii ale Imperiului Otoman, Balcanii, Caucazul, o parte a Africii, dar mai ales Orientul Mijlociu, au devenit componente importante ale politicii turce, fără însă ca aceasta să devieze de la principalele obiective: aderarea la UE și respectarea angajamentele asumate în cadrul NATO.

În 2002, venirea la putere a Partidului Justiției și Dezvoltării (AKP), o formațiune cu ră-

dăcini islamice, a însemnat punerea strategiei profesorului Davutoğlu în practică, de aceea multe state se așteptau la un reviriment al politicii „neo-otomane” expansioniste, bazată pe identitatea religioasă și pe apropierea Turciei de vecinătățile sale musulmane.⁸ AKP a mizat însă pe puterea sa de mediere, care se bazează pe capacitatea de convingere mai degrabă decât pe puterea coercitivă, încercând, să arate că Turcia poate acționa ca *soft power*⁹ la nivel regional și internațional. De asemenea, ideea fundamentală dezvoltată de Davutoğlu și pusă în aplicare de AKP este o politică proactivă a Turciei și reducerea dependenței de orice actor internațional, spre deosebire de rolul jucat de Ankara în timpul Războiului Rece, când a încercat să fie un actor regional, în numele Statelor Unite – de altfel, în acea perioadă, Turcia a fost denumită chiar “mica Americă”, tocmai pentru a sublinia legăturile foarte strânse cu protectorul său de peste Ocean. Davutoğlu susținea că Turcia trebuie să caute în mod activ căi de balansare a relațiilor și alianțelor „astfel încât să mențină independența optimă și să găsească pârgurile la nivel global și regional”¹⁰.

Pornind de la conceptul „zero probleme cu vecinii”, Turcia a adoptat strategia „maximă cooperare și integrare regională”. După cum mărturisea ministrul de externe Ahmet Davutoğlu, într-un articol din revista *Foreign Policy*, „Turcia se confruntă în prezent cu o presiune foarte mare pentru a-și asuma un rol regional important, care în mod evident a creat tensiuni în cadrul alianțelor sale strategice existente și responsabilitățile regionale emergente. Provocarea de a gestiona aceste relații a fost resimțită din plin în cadrul recentelor crize din Caucaz, Balcani și din Orientul Mijlociu. Turcia își menține angajamentul de a aduce armonie între alianțele sale strategice existente și vecinii și regiunile sale învecinate”¹¹. În ciuda acestui deziderat, politica „zero probleme cu vecinii” nu este aplicabilă pentru relațiile cu toți vecinii săi: Armenia, Cipru sau Israel sunt exemple de relații sinuoase unde acest concept nu a funcționat așa cum a prevăzut Davutoğlu.

În același sens, pe lângă nevoia de securizare a granițelor sale, politica externă făcută la Ankara pare a fi „o alternativă la concentrarea exclusiv pe aderarea la UE și efortul de a face din Turcia o mare putere regională care își poa-

te proiecta interesele pe o arie largă, din Balcani până în nordul Africii și Asia Centrală”¹² pentru că, în acest context, „Turcia pare a avea tot ce-i trebuie pentru a juca un rol semnificativ. Și nu e atât neo-otomanism, cât un amestec de pragmatism, egocentrism economic și politic și un simț pentru schimbarea relațiilor de putere ce pare a fi decisiv”¹³. Profesorul Ian O. Lesser susține, pe de altă parte, că „ar fi mai bine dacă am vorbi, în loc de neo-otomanism, de nealiniere; un amestec de naționalism tradițional turc și conștiința suveranității, independență, dinamism economic de tipul BRIC și un scepticism conștient referitor la strategiile «făcute în Occident»”¹⁴.

Relația Turciei cu statele din Orientul Mijlociu

Dacă Turcia este văzută dinspre Europa ca fiind prea religioasă sau prea musulmană, din punctul de vedere al statelor arabe este considerată ca fiind podul perfect între „valorile democrației occidentale și dinamismul economic al Asiei”¹⁵. Iar Orientul Mijlociu a reprezentat una dintre preocupările politicii externe turce cel puțin în ultimii zece ani când s-au înregistrate rezultate notabile în relațiile cu statele din această zonă. Politica Turciei față de fostele provincii ale Imperiului Otoman și prin urmare, ale vecinilor săi, a fost una clar stabilită de fondatorul Republicii după războiul de Independență, când Turcia a tăiat legăturile atât cu provinciile sale arabe cât și cu cele europene. Interdicția de a avea o politică pan-turcă, impusă de Mustafa Kemal Turciei moderne, care excludea astfel orice relație cu elementele turce care nu se aflau în interiorul granițelor țării, a fost respectată, cu mici excepții, în perioada Războiului Rece, însă imediat după 1990, elitele politice de la Ankara încep să își redescopere vecinătățile estice și Balcanii.

În opinia lui Ahmet Davutoğlu, politica Turciei din Orientul Mijlociu se bazează pe patru principii: securitate pentru toată lumea, prioritate pentru dialog ca metodă de a rezolva crizele; interdependența economică fiindcă ordinea în Orientul Mijlociu nu se poa-

te obține cu ajutorul unor economii izolate și coexistența culturală și pluralitatea¹⁶. Fiindcă zona a fost una extrem de dinamică în ultimii 20 de ani, deciziile pe care le-a luat Turcia, de-a lungul vremii, în ceea ce privește Orientul Mijlociu, au evoluat de la atașamentul față de hotărârile luate de organizațiile sau statele occidentale la nevoia de a-și securiza granițele din sud și est.

Prima intervenție a Turciei în această regiune a fost în timpul războiului din Golf, din 1990-1991, când Turcia s-a raliat campaniei militare a Statelor Unite. Motivația guvernului de la Ankara era una cât se poate de pragmatică și viza consolidarea poziției Turciei în NATO – organizație din care face parte din 1952 – precum și dorința de a fi primită mai repede în sânul comunității europene – fiindcă în 1987 se semnase Acordul de Asociere, un semnal că aderarea la comunitatea europeană poate nu era atât de îndepărtată. Zece ani mai târziu, poziția Turciei se schimbă radical. În 2003, guvernul AKP care venise la putere de mai puțin de un an, a avut de la început rezerve cu privire la invadarea Irakului. Potrivit lui Stephen Larrabee, liderii turci "nu aveau niciun fel de simpatie față de Saddam Hussein, însă el oferea o stabilitate la granița de sud a Turciei – și de aceea se temeau că înlăturarea lui de la putere ar putea fragmenta Irakul și ar întări naționalismul kurd, punând astfel în pericol securitatea Turciei"¹⁷. Recent, relațiile cu Irakul au cunoscut un ușor reviriment, președintele Republicii turce, Abdullah Gül, mărturisind că susține integritatea teritorială și unitatea la nivel politic din Irak, iar un conflict între cele două state este, în opinia șefului statului turc, exclus.

Complicațiile care ar putea apărea din cauza problemei minorității kurde – întinsă atât în Turcia, cât și în Irak, Siria și Iran – au determinat liderii politici de la Ankara să treacă prin acest filtru relațiile cu statele vecine din Orientul Mijlociu. De altfel, raporturile cu Iran și cu Siria erau încă din anii 1980 la un nivel foarte scăzut mai ales pentru că cele două state au susținut partidul separatist kurd, PKK, în încercările sale de a destabiliza Turcia. Mai mult, se pare că liderul PKK, Abdullah Öcalan ar fi fost găzduit de regimul de la Damasc pentru o perioadă de timp până în 1998,

când Siria a semnat un acord cu Turcia¹⁸. Pe lângă problema PKK, în relațiile Turciei cu Siria mai există încă două chestiuni care, chiar dacă nu au fost rezolvate, cel puțin s-a ajuns la o soluție care să mulțumească ambele părți: problema distribuției apei la frontiera comună și cea a provinciei Hatay pentru care guvernul de la Ankara nu a reușit să obțină din partea regimului de la Damasc o recunoaștere oficială a faptului că este un teritoriu turc. Așa cum menționează Michael Bishku, "este evident că, o dată cu construirea «barajului prieteniei», Turcia și Siria sunt mulțumite de distribuția resurselor de apă. Cât despre provincia Hatay, este evident faptul că Siria nu va revendica acest teritoriu; însă, atât timp cât relațiile turco-siriene sunt productive din punct de vedere economic, problema pare să fie minimizată"¹⁹.

Parteneriatul model pe care cele două state îl aveau în Orientul Mijlociu a fost însă dat uitării în momentul în care regimul sirian a început să fie supus unui val de contestări din partea poporului fără precedent până atunci. După anul 2011, atunci când în Siria au izbucnit protestele anti-Assad, Turcia a avut o politică activă încercând să convingă regimul de la Damasc să oprească represiunea violentă a cetățenilor sirieni prezenți la proteste și să pună în aplicare măcar o parte din reformele cerute de cei aflați în stradă. Dar, fiindcă Siria nu a luat în seamă recomandările Turciei, țară pe care o percepe acum ca fiind purtătorul de cuvânt al Statelor Unite în regiune, guvernul de la Ankara a decis să îi sprijine pe rebeli și pe opozanții regimului. O dovadă în plus, în logica autorilor realiști ai Relațiilor Internaționale, a faptului că alianțele sunt fluide și se bazează pe interese naționale care, în momentul în care se schimbă, determină o schimbare și a acestora²⁰.

Dintre statele din regiune, nici relațiile cu Iranul sau cu Israelul nu au cunoscut momente foarte ușoare. În ultimii zece ani, relațiile cu Iranul s-au îmbunătățit mai ales datorită cooperării în domeniul securității. Iranul a recunoscut, în 2004, când a și semnat un tratat de cooperare în domeniul securității cu Turcia, că PKK este o organizație teroristă, ceea ce a întărit cooperarea la frontiera între cele două state. În afară de legăturile economice, datorate nevoii de petrol pe care o are Turcia și a resurselor mari pe care le deține Iranul, în multe

chestiuni din Orientul Mijlociu, cele două state se află pe partea opusă a baricadei. De pildă, după izbucnirea războiului civil în Siria, Turcia îi susține pe opozanții regimului, în timp ce Iranul susține guvernul Assad, singurul prieten adevărat pe care îl are în regiune. Chiar și programul nuclear pe care l-a dezvoltat Iranul este unul din punctele care le separă pe cele două state, căci guvernul de la Ankara se teme că în Orientul Mijlociu ar putea începe o cursă a înarmării nucleare ale cărei consecințe sunt greu de imaginat.

În ceea ce privește relațiile Turciei cu Israelul, acestea au început să cunoscă o pantă descendentă mai ales după războiul din 2008-2009. Singurul prieten musulman al Israelului, Turcia a criticat aspru intervenția de atunci, iar mai apoi, în 2010, relațiile au cunoscut o nouă perioadă de tensionare după încercarea de a forța blocada navală impusă Fâșiei Gaza de către Israel, incident în care și-au pierdut viața mai mulți cetățeni turci. După acest episod, ambasadorul israelian la Ankara a fost expulzat un an mai târziu pentru că autoritățile de la Tel Aviv au refuzat să își ceară scuze pentru acest incident. Triunghiul de securitate pe care îl formau Turcia și Israelul, alături de Statele Unite în regiune, este astfel descompus, ceea ce pune decidenții politici de la Washington într-o postură destul de delicată. Sub patronajul Statelor Unite, cei doi foști aliați au reînceput tratativele pentru o reapropiere, Israelul și-a cerut oficial scuze pentru evenimentele din 2010, însă protestele care au cuprins Turcia în acest început de an au pus între paranteze evoluția ulterioară a discuțiilor. Un diplomat israelian comenta, sub protecția anonimatului, situația recentă a relațiilor dintre Turcia și Israel: "Credem că sunt atât de multe interese strategice care leagă Israelul și Turcia, cum ar fi Siria și Iran precum și alte probleme regionale și ar trebui să punem deoparte toate acestea. Dar turcii nu au aceeași părere"²¹. Însă răcirea relațiilor cu Israelul trebuie privită și în contextul în care Turcia și-a declarat afinitatea față de Frăția Musulmană, o perioadă la putere în Egipt, ceea ce nu a fost nici pe placul israelienilor.

Redescoperirea regiunilor învecinate și interesul sporit pentru această zonă are o strânsă legătură și cu raporturile față de Uniunea Eu-

ropeană. Fără a abandona vreodată ideea de aderare la clubul statelor europene, Turcia s-a văzut de mai multe ori, pe parcursul ultimilor 20 de ani, dată la o parte. După 1990, politica membrilor comunității europene s-a îndreptat mai mult către statele recent ieșite de sub tutela Moscovei, apoi Turcia a trebuit să asiste la primirea Ciprului în UE și, în cele din urmă, a reușit să deschidă, în 2005, negocierile pentru aderare, după ce primise statutul de stat candidat în 1999, însă numărul capitolelor încheiate este foarte mic. În acest context, guvernării de la Ankara au căutat soluții alternative și crearea de parteneriate comerciale cu statele învecinate. Cu toate acestea, nu înseamnă nici că Turcia este pierdută pentru Occident, așa cum s-a mai afirmat, nici că a abandonat valorile Vestice pentru cele Estice.

Concluzii

Așa cum afirma și fostul secretar de stat american Henry Kissinger²², în urmă cu doi ani, Turcia are vocația de a juca un rol important în regiune într-un spațiu care este în permanentă schimbare, mai ales după retragerea prevăzută a trupelor americane din Irak și Afganistan și stabilizarea Libiei. Iar dacă Turcia poate prelua locul lăsat liber în regiune de Statele Unite, trebuie să fie atentă să nu treacă peste interesele americane în regiune, mai avertiza fostul secretar de stat american.

Modul în care Turcia, moștenitoarea vasului Imperiu Otoman, își arată evoluția în ultimii zece ani – stat laic, majoritar musulman, ancorat în valorile occidentale și cu un model politic bazat pe principii democratice și cu o creștere economică sustenabilă – arată faptul că modernitatea și Islamul se pot îmbina aproape perfect. Cu toate acestea, de la promovarea politicii "zero probleme cu vecinii" este mai mult decât evident pentru toți observatorii că acest principiu nu a putut fi aplicat cu țările din vecinătatea sud-estică, ci a funcționat parțial numai cu statele din Balcani. Iar dacă în ultimii ani, Turcia a fost considerată ca fiind unul dintre cei mai importanți actori din regiunea Orientului Mijlociu, modul în care au fost gestionate protestele antiguvernamentale din Piața Taksim a dovedit faptul că

premierul Recep Tayyip Erdoğan nu mai este unul dintre liderii de necontestat, așa cum părea până de curând. În plus, în ciuda îndemnurilor pe care le adresa guvernului de la Damasc de a pleca urechea la vocea străzii, atunci când mișcarea de contestare a avut loc în interiorul granițelor Turciei, represiunea violentă a fost răspunsul cel mai potrivit pe care guvernul de la Ankara a considerat că îl poate da. Astfel, modelul pe care ar dori Turcia să îl reprezinte pentru statele arabe din regiune își mai pierde din strălucirea de odinioară. În plus, cu toate că nu se poate spune încă despre Turcia că este un actor regional căruia încep să i se vadă vulnerabilitățile, criza din Siria și cea din Iran ar putea demonstra că Ankara a pierdut startul în a-și juca rolul de mediator în regiune. Pariul pus pe opoziția regimului sirian ar putea fi pierdut dacă, în urma recentelor înțelegeri dintre Rusia și Statele Unite, regimul Assad s-ar putea salva cu prețul distrugerii arsenalului chimic²³. Iar problemele, încă nerezolvate, legate de statutul minorității kurde, pun și mai mult sub tensiune raporturile pe care le are Turcia cu o parte din statele vecine: Irak, Iran și Siria, care au și ele importante minorități kurde.

Am arătat aici o mică parte a problemelor de securitate pe care Turcia trebuie să le aibă în vedere dacă vrea să își mențină statutul de putere regională care să aibă cu adevărat un cuvânt de spus în rezolvarea unor chestiuni în această zonă. Iar menținerea acestui statut, ar însemna pentru Turcia neabandonarea principiilor democratice și a valorilor occidentale și menținerea unei linii de demarcație clare între islam și politică.

Bibliografie

Joshua S. GOLDSTEIN și John C. PEVEHOUSE, *Relații Internaționale*, trad. de Andreea-Ioana Cozianu, Elena Farca și Adriana Štraub, ed. Polirom, Iași, 2008.

Philip H. GORDON, Ömer TAŞPINAR, Soli OZEL, *Winning Turkey: how America, Europe, and Turkey can revive a fading partnership*, Brookings Institution Press, Washington, 2008.

William HALE, *Turkish foreign policy. 1774-2000*, ed. Frank Cass, Londra, 2000.

Iulia MOTOC și Șerban Filip CIOCULESCU (coord.), *Manual de analiză a politicii externe*, ed. Polirom, Iași, 2010.

Joshua W. WALKER, *Architect of Power*, recenzie la Ahmet DAVUTOĞLU, *Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu*, Istanbul, Kure Yayinlari, 2001.

Foreign Policy

German Marshall Fund

Middle East Policy

New Perspectives Quarterly

Project Syndicate

Revista 22

Note

¹ "Turcia, întoarcerea la orientalism", *Revista 22*, 18 iunie 2013, site Internet <http://www.revista22.ro/turcia-intoarcerea-la-orientalism-27742.html>, consultat pe data de 15 octombrie 2013.

² Graham E. FULLER, "Tear gas in Taksim square", *New Perspectives Quarterly*, vol. 30, issue 3, July 2013, pp. 46-48.

³ Teodor MELEȘCANU și Șerban Filip CIOCULESCU, "Securitatea națională și analiza politicii externe", in Iulia MOTOC și Șerban Filip CIOCULESCU (coord.), *Manual de analiză a politicii externe*, ed. Polirom, Iași, 2010, p. 175.

⁴ Özgün ÖZÇER, „Repères sur la Turquie no 2: La diplomatie turque : une émancipation internationale sous quelles conditions ?”, *Institut Français de Relations Internationales*, 19 decembrie 2008, sursă internet http://www.ifri.org/frontDispatcher/ifri/publications/actuelles_de_l_ifri_1197584475485/publi_P_actuelles_repturquie_1229710462320?view=popupActuelle, consultată pe data de 5 septembrie 2009.

⁵ Philip H. GORDON, Ömer TAŞPINAR, Soli OZEL, *Winning Turkey: how America, Europe, and Turkey can revive a fading partnership*, Brookings Institution Press, Washington, 2008, p. 6.

⁶ „Henry Kissinger of Turkey”, sursă internet <http://www.mideastviews.com/articleview.php?art=456>, consultată pe 20 martie 2011.

⁷ Joshua W. WALKER, *Architect of Power*, recenzie la Ahmet DAVUTOĞLU, *Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu*, Istanbul, Kure Yayinlari, 2001, 584 pp., in *The Journal of International Security Affairs*, nr. 18, Spring 2010, sursă internet <http://www.securityaffairs.org/issues/2010/18/walker.php>, consultată pe data de 15 aprilie 2011.

⁸ Özgün ÖZÇER, *op. cit.*

⁹ Joseph S. Nye Jr a definit termenii de *soft power/hard power* la începutul anilor 1990, în principal pentru a putea explica cum și-ar putea menține Statele Unite statutul de superputere într-o lume fără principalul rival, Uniunea Sovietică.

¹⁰ Joshua W. WALKER, *art. cit.*

¹¹ Ahmet DAVUTOĞLU, „Turkey's zero-problems Foreign Policy”, *Foreign Policy*, mai 2010, sursă internet http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/05/20/turkeys_zero_problems_foreign_policy?page=0,2, consultată pe data de 12 noiembrie 2010.

¹² Kerem ÖKTEM, „Lumea Turciei”, *Foreign Policy România*, nr. 21, martie-aprilie 2011, pp. 60-61.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ Ian O. LESSER, „Strategy toward Europe's neighborhood and the turkish role: an american per-

spective", *German Marshall Fund*, 5 aprilie 2011, sursă internet http://www.gmfus.org/cs/publications/publication_view?publication.id=1641, consultată pe data de 10 aprilie 2011.

¹⁵ Dominique MOISI, „Turkey's lost illusions”, *Project Syndicate*, 24 Octombrie 2013, site Internet <http://www.project-syndicate.org/commentary/on-the-marginalization-of-the-middle-east-s-key-player-by-dominique-moisi>, consultat pe data de 25 Octombrie 2013.

¹⁶ Cengiz DINÇ, „Turkey as a New Security Actor in the Middle East”, *Perceptions*, Summer 2011, Vol. XVI, No 2, pp. 61-80.

¹⁷ F. Stephen LARRABEE, „Turkey rediscovers Middle East”, *Foreign Affairs*, vol 86, no. 4 (jul-aug 2007), pp. 103-114.

¹⁸ William HALE, *Turkish foreign policy. 1774-2000*, ed. Frank Cass, Londra, 2000, p. 305.

¹⁹ Michael B. BISHKU, „Turkish-Syrian relations: a checkered history”, *Middle East Policy*, vol XIX, n. 3, Fall 2012, pp. 36-53.

²⁰ Joshua S. GOLDSTEIN și John C. PEVEHOUSE, *Relații Internaționale*, trad. de Andreea-Ioana Cozianu, Elena Farca și Adriana Ștraub, ed. Polirom, Iași, 2008, p. 131.

²¹ „Report That Turkey Exposed Spies Strains Its Relations With Israel”, *New York Times*, 17 octombrie 2013, site internet http://www.nytimes.com/2013/10/18/world/middleeast/israel-turkey-ties-strained-by-report-of-spy-exposure.html?_r=0, consultat pe data de 17 octombrie 2013.

²² *Today's Zaman*, 12 octombrie 2011, site internet <http://www.todayszaman.com/news-259720-kissinger-says-turkey-can-play-significant-role-in-region.html>, consultat pe data de 15 octombrie 2013.

²³ Dominique MOISI, *Turkey's lost illusions*, Project Syndicate, 24 octombrie 2013, site internet <http://www.project-syndicate.org/commentary/on-the-marginalization-of-the-middle-east-s-key-player-by-dominique-moisi>, consultat pe data de 27 octombrie 2013.

ABSTRACT

In May 2013, Turkey saw for the first time in many years a massive wave of anti-government protest. The rapid expansion in major cities of the protests and especially the violent repression of the protesters that were unsatisfied with the decisions taken lately by the Ankara Government concerning their private liberties puts under a question mark not only how Turkish democracy is evolving but also the role model Turkey wants to play for the countries in the Middle East region.

Keywords: Gezi Park protests, Turkey, foreign policy, Turkey's security policy, Middle East, Syria, Iran, Iraq

Cristina Dobreanu is a journalist and a Ph.D. candidate at the Political Science Faculty, University of Bucharest. She has a MA in International Relations from the Faculty of Political Science, University of Bucharest with an Erasmus in Université Libre de Bruxelles, Belgium, and a BA in Political Science, French section, at the same Faculty in Romania

PUNCTE DE VEDERE

Influența relațiilor internaționale în democratizare

Dr. Dragoș COSMESCU

Preocuparea principală a politologiei contemporane este cercetarea și descrierea regimului democratic, a valorilor, regulilor, instituțiilor și mecanismelor politice care asigură guvernarea celor mai avansate state contemporane, precum și a diferențelor dintre acesta și alte regimuri politice. Democrația este studiată atât pentru a-i stabili caracteristicile definitorii esențiale, de urmărit din perspectiva transformării regimurilor nedemocratice, cât și pentru a găsi modalități de consolidare și îmbunătățire a calităților ei fundamentale.

La rândul ei, tranziția către un sistem politic democratic este actuală și prezintă un foarte mare interes științific și practic. La nivel academic, democratizarea este cel mai important și actual concept, alături de consolidarea democrației. Modalitățile de realizare a unei tranziții de succes la democrație și fundamentarea acesteia au stârnit interesul științific, atât în urma prăbușirii comunismului în Europa, cât și pe fondul acțiunilor intensificate de promovare a democrației, din ultimul deceniu.

În prezent, democrația e foarte importantă și în relațiile internaționale, pentru valorile pe care le difuzează la nivel mondial. Preocuparea majoră a SUA și a Uniunii Europene de promovare a democrației în zone autoritare, dovedește importanța acestui sistem politic atât pentru viața cotidiană cât și pentru politologie. Mai ales în urma evenimentelor din 11 septembrie 2001, marile puteri liberale au urmărit politici active de introducere a conducerii democratice în multe state autoritare de pe mapamond, atât pentru a oferi condiții

de viață și libertate politică populațiilor locale, cât și pentru a împiedica asocierea respectivelor regimuri dictatoriale cu fenomenul terorist internațional.

Dincolo de actorii politici determinați de piața internă, există, fără îndoială, actori internaționali a căror activitate și influență se pot face simțite atât în momentul declanșării schimbării unui regim, cât și în cel al tranziției și consolidării noului regim politic. De asemenea, actorii interni sunt racordați la sistemul internațional (politic, financiar), astfel încât contextul extern influențează comportamentul, așteptările și opțiunile agenților politici domestici.

În ceea ce privește influențele internaționale asupra unei tranziții, ne vom concentra asupra democratizării, care oferă perspective mai complexe; în contrapartidă, influența internațională asupra tranziției la autoritarism se manifestă printr-o gamă mai redusă de forme: invazie militară (Europa Centrală și de Est 1945), suport pentru lovitura de stat (Persia 1953, Guatemala 1954, Afganistan 1979).

Abordarea politologică unanim acceptată, până spre finalul anilor '80, era că rolul principal în tranziția democratică îl au factorii interni, în timp ce actorii internaționali ar avea o contribuție secundară, chiar minimă. Laurence Whitehead este primul care contrazice această viziune în *International Aspects Of Democratization* (1986)¹, alături de Geoffrey Pridham în *Encouraging Democracy: The International Context Of Regime Transition in Southern Europe* (1991) și Samuel Huntin-

gton (*Al treilea val*, 1991), care au pus problema dimensiunii implicării externe, sub diferite forme, stabilind, de exemplu, importanța vecinătății, ca model de urmat în declanșarea tranziției, sau a asistenței democratice, în consolidarea regimului. Influența externă, în sine, nu este suficientă pentru succesul democratizării, dar, în unele cazuri, este aproape la fel de importantă. Ca factorii interni, atât în declanșarea tranziției, cât și în procesul și consolidare democratică.

Contextul internațional este important atât din punct de vedere al dimensiunii sale ideologice (care poate încuraja sau descuraja propagarea democrației, efectul „bulgărelui de zăpadă”), cât și al acțiunii actorilor internaționali (guverne, organisme internaționale, ONG).

Acești diferiți actori internaționali militează pentru promovarea democrației prin acțiuni politice și asistență democratică. Rolurile actorilor internaționali pot fi sintetizate în funcție de tipul de actor; astfel, organizațiile non-guvernamentale furnizează programe de asistență democratică, în timp ce statele și organizațiile internaționale au la dispoziție numeroase mijloace de acțiune, precum susținerea regimului democratic, stimularea democratizării, aplicarea sancțiunilor politice și economice, dar și intervenția militară.

Asistența democratică este un proces materializat în diverse programe, desfășurate de către organizații precum *Agency for International Development* (USAID), *International Foundation for Electoral Systems*, *Național Endowment for Democracy* (NED). Multe organizații internaționale sunt finanțate de guvernele unor țări promotoare ale democrației, la nivel mondial, (Statele Unite ale Americii, spre exemplu). Obiectivul acestei asistențe democratice este de a exercita o influență asupra instituțiilor, asupra structurilor, prin intermediul membrilor acestora. Se încearcă astfel să se ofere posibilitatea învățării modalităților de funcționare a instituțiilor într-un regim democratic și de insuflare a valorilor democratice: “Una dintre cele mai distincte trăsături ale celui de-al treilea val este contribuția considerabilă pe care actorii internaționali au exercitat-o asupra dezvoltării democratice, furnizând resurse, abilități, tehnici, idei, relații și legitimitate

te organizațiilor societății civile, eforturilor în vederea educației civice, mass mediei, legislațivelor, guvernelor locale, sistemelor judiciare, partidelor politice și comisiilor electorale în țările postcomuniste și în dezvoltare”²

De asemenea, este esențial, în tranziția și consolidarea democratică, ca individul să adere la idealurile democratice ale regimului (Celelalte regimuri - autoritare – încearcă să îndepărteze individul de putere, în timp ce democrația se bazează pe cetățean și are nevoie să îl implice în partajarea puterii). Aceasta participare a cetățeanului la jocul democratic al regimului este vizibil importantă chiar și în cazul unor sisteme consolidate. O problema actuală a vechilor democrații (Europa de Nord, SUA) este tocmai participarea scăzută la guvernarea democratică la nivel național. Chiar în cadrul UE se observă o participare scăzută la exercițiul democratic al alegerilor, ceea ce provoacă un deficit democratic la nivel comunitar. În democrațiile reprezentative, prin intermediul alegerilor, cetățenii participă activ la guvernare, ceea ce conferă legitimitate regimului.

De la căderea comunismului în Europa Centrală în 1989 s-a înregistrat o tendință constantă către promovarea democrației ca practică acceptată în sistemul internațional. În ultimele două decade s-a manifestat o proliferare a programelor de promovare a democrației, finanțate de către guverne democratice, organisme internaționale (ONU, UE, FMI) sau ONG-uri internaționale. Asemenea programe oferă asistență materială și know-how pentru guverne care încearcă să facă tranziția sau să consolideze democrația, cât și pentru ONG-uri care monitorizează procesele și instituțiile publice ale noului regim democratic, promovează drepturile omului și organizează campanii de informare a publicului larg asupra valorilor și drepturilor democratice.

Asistența democratică intenționează să stimuleze cultura și practicile democratice. În unele regimuri autoritare – de exemplu, în democrațiile formale - deși este permisă existența și activitatea unor ONG-uri care promovează democrația, se încearcă limitarea efectelor acestora, tocmai pentru a nu risca să fie nevoiți să răspundă, prin consecință, unor cereri politice de deschidere a regimului. Carl Gershman sintetizează cele mai întâlnite modalități de

impiedicare a asistenței democratice: legislație, restricții privind finanțarea internă și internațională, privind dreptul de asociere, șicanări din partea autorităților.³

Acțiunile politice ale organizațiilor internaționale (ONU și organizațiile aferente, UE) sau statelor, ca actori recunoscuți în politica internațională, vizează susținerea unui regim democratic, stimularea democratizării sale, sancționarea sau schimbarea unui autoritar, *în extremis*, chiar prin intervenția militară.

În Europa, cea mai importantă susținere pentru un regim democratic, ca și cel mai mare stimulent pentru democratizare și consolidare democratică, este integrarea în structurile politico-economice ale UE. Potrivit unuia dintre specialiștii aspectelor democratice ale extinderii politice europene, Heather Grabbe, Comunitatea Europeană a jucat un rol esențial pentru succesul tranziției și consolidarea democrației în sudul, cât și în centrul și estul Europei⁴. După 1974-1975, când încep tranzițiile la democrație în Grecia, Spania și Portugalia, adoptarea democrației a fost înțeleasă ca necesară și obligatorie pentru primirea în CE, doriță mai ales prin prisma beneficiilor economice provenite din calitatea de membru al CE; de asemenea, apartenența la Comunitate a fost o garanție a stabilității democrației, ceea ce a dus în timp la consolidarea democratică. În 1981, Grecia a devenit membru plin al Comunității, iar Spania și Portugalia în 1986.

Se observă că factorii exogeni sunt foarte importanți, mai ales integrările în diferite structuri euro-atlantice: „procesul de extindere al UE se desfășoară în aceleași coordonate ca și cel al NATO. Sunt, deci, două procese paralele și complementare, având drept scop extinderea securității, stabilității și prosperității către alte state democratice din Europa”⁵. Acestea au limitat drastic opțiunile de regim ce poate rezulta din tranziție, doar la soluția regimului democratic. Mai devreme sau mai târziu, pentru că toate forțele politice importante doresc integrarea, regimul se îndreaptă hotărât spre democrație (și apoi consolidare). Opțiunea însăși pentru democrație conduce inevitabil la consolidarea regimului, pentru că integrarea este posibilă doar după îndeplinirea condițiilor democratice: „Procesul de adeziune la o organizație internațională, cum este Uniunea

Europeană, se bazează pe un anumit număr de reguli pozitive substanțiale și procedurale”⁶

Rolul integrării europene, ca stimulent al tranziției și garant al consolidării democrației, a fost vizibil atât în cazul Greciei, Spaniei și Portugaliei, în tranzițiile lor, de la finalul anilor '70, cât și în cazul statelor din ECE.

Cel mai important factor exogen este perspectiva integrării în structuri economice, politice și de apărare, în cazul nostru fiind vorba de structurile euro-atlantice (Uniunea Europeană, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord). Aceste organizații impun reguli stricte politice care presupun adoptarea și consolidarea regimului democratic în statele care aspiră la integrare.

Întotdeauna, prezența în structuri integrate sau încercarea de aderare la structuri de integrare definesc politica externă a unui stat. De exemplu, în cazul României era vorba de calitatea de membru în CAER și Pactul de la Varșovia, urmate – numai după ieșirea din aceste organizații – de cereri de aderare la Uniunea Europeană și NATO.

Oricare ar fi variabilele interne și efectele lor asupra tranziției, faptul că există o procedură de aderare, face ca rezultatul clar și previzibil al schimbării de regim să fie instaurarea și consolidarea unui regim democratic. Din cauza cerințelor politice *sine qua non* de aderare, care presupun o democrație stabilă, rezultatul schimbării regimului, din prisma variabilelor internaționale este întotdeauna unic (democrația).

În 1993, Consiliul European de la Copenhaga a stabilit trei criterii de aderare: 1) instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, drepturile omului, respectarea și protecția minorităților; 2) o economie de piață funcțională, precum și posibilitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din cadrul Uniunii; 3) capacitatea de a-și asuma obligațiile de stat membru și, în special, adeziunea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare. Acestea au fost ulterior clarificate în Consiliul de la Madrid (1995).

„Relațiile politice ale Uniunii Europene cu TECE (Țările Europei Centrale și de Est) arată trecerea de la reticența politică la politica certitudinii. Nu este un hazard că primele relații cu TECE sunt esențialmente unilaterale. En-

tuziasmul politic în raport cu căderea Zidului Berlinului a fost însoțit de prudența juridică. Având în vedere evoluția politică încă problematică a acestor state, era mai bine ca europenii să se poată retrage în orice moment. Primele instrumente unilaterale prevăd principiul condiționalității politice.”⁷

Îndeplinirea Criteriilor de la Copenhaga este echivalentul unei democrații consolidate. Aderarea la UE este o recunoaștere a consolidării democrației, nu este un pas înainte. Dacă se îndeplinesc criteriile de la Copenhaga înseamnă că democrația este consolidată și deci țara poate intra în clubul celorlalte țări democratice. Suma criteriilor, odată îndeplinite, duce la aderare. Nu este vorba de o etapă ulterioară, este etapă însăși.

Astfel, tranziția românească era cu siguranță încheiată în momentul aderării la UE. Uniunea nu ar primi în rândurile ei un stat în tranziție (care, prin natura însăși, are finalitate incertă). Integrarea europeană este dovada încheierii cu succes a tranziției României la democrație.

Cel mai important actor internațional a căruia politică externă este, în prezent, legată de interesul pentru instaurarea democrației în cât mai multe zone ale globului sunt Statele Unite ale Americii. Totuși, nu a fost mereu așa.

În perioada Războiului Rece, SUA a susținut, uneori chiar deschis, lovituri de stat împotriva unor regimuri instalate democratic (Brazilia 1964, Chile 1973) și, destul de rar, a fost chiar instigatorul acestora (Persia 1953, Guatemala 1954), dar a manifestat un redus suport pentru democrație. Acesta a fost subordonat intereselor naționale și geopolitice. Așa cum spunea Roosevelt despre Somoza: “*he may be a son of a bitch, but he's our son of a bitch*”⁸. De exemplu, SUA nu a avut un program democratic coerent pentru Vietnamul de Sud (1963-1975), ci doar de evitare a ocupației comuniste, în principal din considerente geopolitice. Mai mult, a susținut și a fost nevoită să susțină regimul de dictatură militară din Sud.

Atitudinea a început să se schimbe în timpul administrației democratice a președintelui Carter (1976-1980), care a criticat încălcarea drepturilor omului în dictaturi prietene ale SUA (Argentina, Brazilia, Chile și Uruguay) și a susținut activ tranziția la democrație în Re-

publica Dominicană, Ecuador și Peru. Putem spune că schimbarea politicii externe a SUA, în privința sprijinului democrației, care a survenit în timpul administrației Carter, a urmat schimbările intervenite la începutul anilor '70 în cadrul teoriei politice. Pe măsură ce politologii au stabilit că un regim poate fi considerat democratic dacă el îndeplinește și condițiile liberale (în afara exercițiului electoral), SUA și-a adăugat pe lista valorilor pe care le promovează și le așteaptă de la aliații săi (dacă aceștia doresc continuarea colaborării) și respectarea și protecția drepturilor indivizilor. Sub Carter a intervenit o modificare semnificativă a perspectivei SUA asupra respectării drepturilor omului, impunând acest respect potențialilor aliați din lumea a treia ca o condiție *sine qua non* a colaborării. Anterior, politica inițiată sub Eisenhower, sub impactul războiului rece, considerase democrații acele regimuri care respectau standardul minim al organizării alegerilor. De altfel, printre cele mai pregnante diferențe ideologice, în cadrul sistemului de partide american, sunt vizibile în prioritățile și metodele politicii externe.

În mandatele republicane (1980-1992), s-a revenit la poziția dictată de interesele războiului rece (subordonarea oricărui alt considerent în fața înfrângerii URSS). Doctrina Kirkpatrick, denumită după reprezentanta SUA la ONU, este un exemplu de abordare politică a unui concept politologic. Doctrina considera că regimurile comuniste sunt regimuri totalitare, în timp ce un regim autoritar este preferabil unuia comunist, pentru că este mai ușor de înlăturat. Astfel, se susținea că ar fi normal, pentru interesele SUA (și chiar pentru promovarea democrației), să se susțină regimuri autoritare, în primul rând pentru că nu sunt comuniste (multe fiind chiar anti-comuniste), în al doilea rând pentru că o eventuală schimbare de regim ar fi mai ușor de efectuat în aceste state.

Administrația Clinton a fost aceea care a pus promovarea democrației pe primul plan al agendei politicii internaționale americane. De precizat aici că, deși în mandatul lui George Bush, SUA a asistat și susținut la prabușirea Cortinei de Fier și tranziția la democrație în Europa Centrală și de Est, aceasta a fost mai degrabă o consecință a luptei sale împotriva

URSS în Războiul Rece, deci un scop democratic în sine al politicii externe.

Printre cele mai complicate relații dintre efortul de democratizare și SUA, ca primă promotoare ale democrației, este cea din Orientul Mijlociu. Pe de o parte, SUA are o credibilitate redusă ca promotor al democrației, părând că urmărește mai mult interese geopolitice, fiind dispusă chiar să susțină regimuri prietene nedemocratice. În mod tradițional, politica SUA în Orientul Mijlociu a susținut regimuri prietenoase, indiferent de natura lor, și propriile scopuri geopolitice, indiferent de moralitatea lor (indispensabila în cazul recursului la democrație). Regimul autoritar creează frustrare politică în țară, ceea ce stimulează creșterea violențelor politice (terorism), pentru că opoziția democratică este slabă, în timp ce opoziția reală este fundamentalist-islamică. Nu asistăm la o agitație pro-democratică locală susținută în Orientul Mijlociu, singurul motor este asigurat de ajutorul strain, factorii exogeni.

Recentele mișcări prodemocratice din Africa de Nord, ianuarie-martie 2011, par să infirmе aceasta analiză. Totuși, trebuie să fim foarte precauți asupra viitorului democratic al fostelor state autoritare din zona (Tunisia, Egipt, Libia). Este posibil ca însuși jocul democratic, odată implementat, să fie deturnat, prin posibile succese electorale, de forțe nedemocratice (tot așa cum Hamas este prezent în conducerea Palestinei, iar Hezbollah în parlamentul libanez).

Un alt mijloc de acțiune internațională sunt sancțiunile, acțiuni întreprinse de comunitatea internațională care încearcă să limiteze libertatea economică sau politica a unei țări, sau prezența ei în organisme și organizații internaționale (Societatea Națiunilor 1919–1946, ONU 1945-).

Sancțiunile au fost aplicate prima dată în timpul crizei abisiniene (1936), împotriva Italiei, fiind adoptate de Liga Națiunilor (deși nu toate statele le-au respectat). Pot fi de asemenea și sancțiuni unilaterale, ca de exemplu embargoul SUA împotriva Cubei, în vigoare de peste 50 de ani.

Cu toate acestea, odată aceasta măsura luată, este eliminată și orice șansă de a oferi sprijin opoziției, dată fiind izolarea la care este supusă țara în cauză.⁹ În plus, astfel sunt di-

minuate perspectivele unei dezvoltări economice, în lipsa căreia este amenințată existența unei clase mijlocii, educația stagnează la un nivel scăzut, iar repartitia resurselor rămâne nesatisfăcătoare (așa cum am văzut anterior, acestea stimulează apariția cererilor de democratizare). Izolarea politică a unei țări face de asemenea dificilă orice comunicare directă cu aceasta (Libia, Coreea de Nord).

Se presupune că sancțiunile vor lipsi regimul autoritar de resurse externe, pe care altfel le-ar folosi pentru a-și întări controlul asupra populației. Pe de altă parte, sancțiunile economice au consecințe la nivelul populației, care nu va mai fi satisfăcută de performanțele economice ale regimului autoritar și ar putea astfel cere schimbarea de regim.

Ca o formă de presiune internațională, sancțiunile sunt folosite pentru a schimba politicile altor state. Totuși, se observă că această metoda nu a funcționat în țări precum Cuba sau Coreea de Nord. Răspunsul ține de natura regimului. Aceste state sunt regimuri de dictatură personală. Există o relație diferită între dezvoltarea economică și regimurile personale. Acestea nu au nevoie să satisfacă nevoile economice ale cetățenilor, pentru că nu pe ei se susține regimul. Dictatorul trebuie doar să-și satisfacă susținătorii, și are la dispoziție toată averea statului, care îi revine lui în întregime, ca unic membru al corpului politic.

Toate regimurile trebuie să obțină rezultate economice foarte bune destinate redistribuirii către susținători ca recompensă și ca "acconto" pentru sprijinul viitor. Într-un regim autoritar, susținătorii acestuia sunt cei mai interesați să mențină regimul în funcțiune, tocmai pentru că beneficiază de redistribuirea resurselor.

În cazul dictaturii personale, țințele redistribuirii averii naționale sunt foarte puține, ceea ce încurajează înavuțirea excesivă, care la rândul ei creează uriașe diferențe economice. Întrucât nu sunt fondate pe suportul popular și nu depind de populație pentru perpetuarea regimului, dictaturile (în special cele personale) nu se simt responsabile în fața cetățenilor și deci nu se preocupă de satisfacerea nevoilor lor economice. Astfel, efectele sancțiunilor economice asupra populației nu vor fi atenuate de către dictator - pentru că el se preocupa doar de bunăstarea sa și a cercului de apropiați

– indiferent de gravitatea lor. La rândul ei, populația este obișnuită să nu fie în centrul atenției guvernului și nu resimte ca pe o problemă importantă, ce trebuie imediat remediată, lipsa de implicare a acestuia în satisfacerea lor economică.

La limită, democrația poate fi impusă direct din exterior, prin intervenție militară, așa cum s-a întâmplat în Germania, Italia și Japonia după al doilea război mondial.

Intervenția militară este o metodă controversată, atât moral, cât și în dreptul internațional; în plus, având rezultate diferite în zone și perioade diferite (Germania, Japonia, Haiti, Afganistan, Irak). Succesul sau insuccesul ei depind de cultura politică locală și de natura regimului autoritar sau a regimului anterior celui autoritar. De exemplu, Germania pre-nazistă avea un sistem democratic, cu rădăcini chiar în structura electorală a Imperiului, iar în 1946-49 au revenit în prim plan mulți politicieni activi în perioada interbelică (Konrad Adenauer fusese primar al marelui oraș Köln), din partidele fidele sistemului democratic (SPD, Zentrum, DDP). La cealaltă extremă, Haiti a fost întotdeauna, aproape chiar de la fondarea sa, un stat eșuat. Nici ocupațiile militare ale SUA (1915-1934, 1994-1995), nu au reușit să construiască măcar un stat viabil (fără de care, așa cum am văzut, nu putem vorbi de posibilitatea democratizării).

Discutând perspectivele succesului acestor inițiative americane în Irak și Afganistan – o temă foarte prolifică în ultimii ani în mediul academic - Eva Bellin susține că, într-adevăr, cazurile Germaniei și Japoniei nu sunt exemple de succes pentru intervenția militară (ca o garanție pentru instaurarea democrației), pentru că acele state aveau societăți ale căror caracteristici le făceau predispuse la tranziția democratică (dezvoltare economică, capital social, nivel educațional, etc.). Mult mai aproape de experiența irakiană sunt cazurile Haiti și Bosnia-Herțegovina.¹⁰

Deși războiul a devastat cea mai mare parte din capitală în ambele țări, Japonia și Germania și-au menținut capitalul uman (muncitorii calificați, managerii competenți și rețelele sociale), care reprezintă elementul central al dezvoltării economice. Condițiile Irakului și Afganistanului, cruciale pentru rezultatele de-

mocratice (de exemplu nivelul de dezvoltare, omogenitatea etnică, forța instituțională, etc.) sugerează mai degrabă motive reduse de optimism pentru viitor. Rezultatul recentelor intervenții militare americane în favoarea instaurării democrației este ambiguu: în sondajul din 2006¹¹ privind libertatea în întreaga lume, Freedom House a considerat Irak că “nu este liber”, cu un rating de 6 pe o scară 1-7, 1 fiind cea mai liberă și 7 fiind puțin liberă. Afganistan este cotate “parțial liber”, cu un rating 5. Există și o altă diferență importantă între aceste seturi de cazuri: în Germania și Japonia controlul aliaților asupra dezvoltării politice a fost total, respectivele teritorii pierzându-și *de facto* (și *de jure*, în cazul Germaniei) suveranitatea, fapt ce a făcut ca efortul american să fie mult mai ușor de coordonat.

În contrast evident cu Irak, cele mai multe eforturi americane de promovare a democrației sunt sintetizate de Valerie Bunce în patru modele¹²: 1) utilizarea forței pentru a elimina dezordinea politică și pentru a restaura politica democratică (cum ar fi în Liberia și Haiti); 2) intervenția în asocieri cu organizații internaționale pentru a sfârși războaie interne și pentru a construi regimuri politice democratice (ca în Bosnia-Herțegovina); 3) construirea democrației după războaie majore prin ocupație îndelungată a statelor agresoare (Japonia și Germania), sau 4) investiția pe termen mai lung în elemente structurale ale democrației, precum domnia legii, societatea civilă și alegerile libere și corecte în regimuri politice percepute fie drept noi democrații, fie drept regimuri autoritare aparent pe punctul de democratizare.

O examinare contextuală a tuturor cazurilor de intervenție armată se regăsește în studiul lui Pei și Kasper¹³, care urmărește 17 cazuri de ocupație militară întreprinse de Statele Unite în secolul XX: numai patru dintre aceste cazuri (Japonia, Germania, Grenada și Panama) au produs democrații stabile.

Pe lângă acțiunile voluntare ale actorilor internaționali, politologii (începând cu Huntington) au remarcat, empiric, existența unui efect de vecinătate în difuzarea democrației: cu cât mai mare este proporția statelor democratice într-o regiune, cu atât mai mare probabilitatea consolidării democrației într-un stat anume.

“Bulgărele de zăpadă” evocă imaginea unei mingi de zăpadă, care, rostogolindu-se la vale, devine din ce în ce mai mare și mai implacabilă. Este un efect de vecinătate: o tranziție democratică începe într-un stat, și, datorită succesului local, aceasta se răspândește și în țările vecine. Impactul pe care îl are efectul “bulgărelui de zăpadă” asupra democratizării a fost foarte evident în contextul celui de-al treilea val.

Efectul este mult mai puternic atunci când o democratizare s-a produs, recent, într-un stat din regiune. (Portugalia → Spania, Tunisia → Egipt → Libia).

Influența și importanța vecinătății a fost studiată și cuantificată de numeroși politologi contemporani. De exemplu, Kristian Gleditsch, împreună cu Choung și Michael Ward¹⁴, arată cum variază probabilitatea tranziției la democrației, față de proporția de state vecine democratice. Astfel ei calculează că vecinătatea democrațiilor este direct proporțională cu șansele ca statul respectiv să ajungă o democrație, mai ales de la nivelul la care 60%-100% dintre țările învecinate sunt regimuri democratice. Firește, pe același interval, predispoziția ca regimul respectiv să devină autoritar scade vertiginos, până aproape de zero.

În sens invers, relația de vecinătate există, dar este mult mai atenuată, aceasta și pentru că, în relațiile internaționale, cooperările între regimuri autoritare sunt mai puțin extinse și integrate, și, mai ales, pentru că un succes autoritar nu este o inspirație și încurajare pentru actorii politici din state vecine, puțini fiind aceia motivați de principii anti-democratice.

Cele mai importante efecte de vecinătate democratică au fost cele din Europa de Sud: Grecia (1974) Portugalia (1974) → Spania (1975); America Latină: Uruguay (1980) → Argentina (1982) → Bolivia (1982) → Brazilia (1985) → Chile (1989); Asia de Est: Filipine (1986) → Taiwan (1988) → Coreea de Sud (1988); Europa Centrală și de Est: Polonia → Ungaria → Cehoslovacia → Bulgaria → RDG → România (1989); iar, în contemporaneitate, Tunisia-Egipt-Libia-Yemen (2011).

Din 2011, un nou “bulgăre de zăpadă” se rostogolește asupra dictaturilor din nordul Africii (Tunisia, Egipt, Libia) și pare să ajungă și la alte state din regiune (Bahrain, Yemen, Siria). Este poate cea mai vizibilă modalitate a funcționării

acestui efect de vecinătate: inspirați și încurajați de succesul prabușirii unui regim autoritar vecin și informați prompt și coerent asupra situației respective (datorită mijloacelor de comunicare actuale, în principal rețele mobile și internet), cetățenii altor state se mobilizează pentru a-și răsturna propriile autocrații. Viteza acestui bulgăre a fost, evident, proporțională cu cea a informației de masă; dacă în anii '70 și '80 efectul dura până își făcea simțită prezența, ca și schimbarea propriu-zisă de regim, în 2011 totul a durat câteva săptămâni.

Importanța comunicațiilor mobile (telefonie, internet) a fost esențială pentru propagarea efectului vecinătății, dar și pentru succesul răsturnării regimurilor. Sesizând aceasta, regimul egiptean a încercat întreruperea accesului la rețeaua mondială World Wide Web, pentru a împiedica mobilizarea protestarilor prin rețele de socializare accesate prin telefonul mobil (“revoluția Twitter”).

Dacă, până acum, mijloacele tradiționale de comunicare între indivizi puteau fi controlate de către un regim autoritar, acest lucru devine aproape imposibil în epoca wireless. (Se cunosc eforturile oficiale ale Chinei de a restricționa unele cuvânte cheie din căutările pe motoare specializate.) Libertatea de comunicare a individului îi va facilita schimbul de idei, mobilizarea pro-democratică și coordonarea eficientă a luptei pentru drepturi politice și democratizare.

De altfel, realitățile imediate ne duc spre discuția privind universalitatea democrației, ideea că valorile acesteia sunt împărtășite universal, de către toți indivizii, din orice societate, și spre pacea democratică.

În studiul său *Democrația ca valoare universală*, Amartya Sen prezintă o teleologie clasică a democrației, pornind din Grecia clasică, trecând prin Magna Charta și mișcările socio-politice din Anglia și Franța: “Rebelii care au restrâns puterea regelui Angliei... au simțit democrația ca pe o nevoie locală”¹⁵. Magna Charta este de fapt subminarea puterii regelui în favoarea nobilimii locale și a bisericii, o luptă pentru suzeranitate, normală din prisma moștenirii regalităților germanice. Se pune problema descentralizării taxării, a obligațiilor aristocrației latifundiare-militare față de puterea centrală, în nici un caz “democratizare”. Ca

să nu mai vorbim de rebelii americani, potențați locali fără acces la funcțiile de conducere, la aceea redistribuire a resurselor – funcția pentru care statul a fost creat. Adevărata revoluție americană este revoluția jacksoniană, aceea este America pe care ajunge să o cunoască Tocqueville.

Abordarea științifică a lui Sen nu presupune demonstrarea validității regimului democratic, ci demonstrarea lipsei negației pertinente a universalității sale. În special creșterea economică este discutabilă: controlul unui stat autoritar îi permite acestuia să-și atingă mai ușor obiectivele de creștere, neafectat de slăbiciunile pieței libere. De altfel, scopul statului este contrabalansarea pieței prin redistribuirea resurselor. De aici, creșterea puterii statului în economie presupune reducerea influenței forțelor pieței libere. Se obține o coordonare mai bună a intereselor statului, în detrimentul interesului indivizilor sau entităților. Forțele pieței libere sunt totuși concurențiale, deci antagonice.

Totuși, argumentul privind foametea în democrație și în autoritarism este pertinent: este mai bine să existe opoziție care să atragă atenția asupra erorilor, ca și o mai mare responsabilizare a guvernului, prin alegeri. De altfel, afirmația “când o democrație existentă este răsturnată, au loc proteste pe scara largă” este poate cea mai nedemonstrată și nesusținută afirmație a lui Sen.

Autorul oferă însă o mulțime de exemple, precum Confucius, Asoka, Marii Moguli, Saladin, care însă nu sunt relevante statistic: faptul ca unii monarhi din zona au împărtășit valori universale contemporane, reprezintă totuși un număr infim față de totalul șefilor de stat în aceea perioadă istorică, și, mai mult, nu spune de fapt nimic despre cultura politică a societăților respective.

Pe de altă parte, ideea păcii democratice se axează pe un aspect remarcabil: țările democratice nu pornesc la război una împotriva celeilalte. Aceasta demonstrație empirică, este susținută și la nivelul conceptual, prin cultura politică democratică, pentru că aceste state împărtășesc anumite valori care exclud utilizarea violenței și a acțiunii militare. Fragilitatea unui regim democratic care tocmai a inițiat procesul de tranziție poate fi evitată prin pacea democratică, prin includerea în comunitatea

statelor democratice, astfel încât să fie evitată revenirea la un regim autoritar și să fie ajutată orientarea către consolidarea democratică.

Cel care a introdus ideea păcii democratice este Zbigniew Brzezinski, care se preocupa de calitatea democrației (drepturi civile, drepturile omului), nu numai de procesul instituțional al alegerilor libere.

Există totuși războaie între democrații, de exemplu Războiul din 1812-1814, dintre SUA și Marea Britanie, declanșat de vechiul obiectiv american al cuceririi Canadei; dar, evident, aceste exemple sunt doar excepții foarte rare.

Dar, într-adevăr, așa cum arăta și Kelsen, putem considera că “tipul democratic este înclinat în mod categoric către valorizarea idealului pacifist, în timp ce tipul autoritar prezintă simptome neechivoce de imperialism. Bineînțeles că și democrațiile au desfășurat războaie de cucerire. Dar disponibilitatea pentru acest tip de acțiuni este mult mai mică în acest caz, iar obstacolele interne mult mai dificil de înlăturat decât în autocrații. În mod logic, există o tendință evidentă de a justifica politica externă printr-o ideologie raționalistă, pacifistă.”¹⁶

Dincolo de aceste considerații filosofice, rămân acțiunile internaționale care influențează regimul politic al unui stat, de la asistența democratică până la intervenția militară, și care fac obiectul unei intense dezbateri în acest moment, prin prisma opțiunilor politice pentru pacificare unor zone instabile, precum Orientul Mijlociu.

Bibliografie

ACEMOGLU, Daron, “Oligarchic Versus Democratic Societies”, *Journal of the European Economic Association*, 6(1), March 2008, pp. 1-44.

BELLIN, Eva, “The Iraqi Intervention And Democracy in Comparative Historical Perspective”, *Political Science Quarterly*, Vol. 119, Nr. 4, 2004-05, pp 595-608.

BROWNLEE, Jason, *Authoritarianism in an Age of Democratization*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

BUNCE Valerie, Sharon WOLCHIK, “Bringing Down Dictators: American Democracy Promotion and Electoral Revolutions in Postcommunist Eurasia”, in Mitchell A. Orenstein, Stephen L. Bloom, and Nicole Lindstrom, eds., *Transnational Actors in Central and East European Transitions*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 2008.

DIAMOND Larry, *Developing Democracy: Toward Consolidation*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1999.

DIAMOND, Larry, "Is the Third Wave Over?", *Journal of Democracy*, Vol. 7, Nr. 3, Iul. 1996, pp. 20-37.

DUNBAR-ORTIZ Roxanne, *Blood on the Border. A Memoir of the Contra War*, South End Press, NY, 2005.

FISH, Steven, "Islam and Authoritarianism," *World Politics*, 55, October 2002, pp. 4-37.

GERSHMAN Carl, Michael ALLEN, "The Assault On Democracy Assistance", *Journal of Democracy*, Vol. 17, Nr. 2, April 2006.

GLEDITSCH Kristian Skrede, Michael WARD, "Diffusion and the International Context of Democratization", *International Organization*, nr. 60, Fall 2006, pp. 911-933

GRABBE Heather, *The EU's Transformative Power. Europeanization Through Conditionality in ECE*, 2006.

HUNTINGTON, Samuel, *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*, University of Oklahoma Press, Norman, Oklahoma, 1991.

JACKMAN, Robert W., "The Predictability of Coups d'état: A Model with African Data", *The American Political Science Review*, Vol. 72, Nr. 4, Dec. 1978, pp. 1262-1275.

KELSEN, Hans, "Foundations of Democracy", *Ethics* 66 (1), 1955, pp 1-101.

KURZMAN, Charles, "Waves of Democratization", *Studies in Comparative International Development*, vol. 33, nr 1, 1998, pp 42-64.

LUST-OKAR, Ellen, *Structuring Conflict in the Arab World*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

MELESCANU, Teodor, *Renasterea diplomatiei românești, 1994-1996*, Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

MOTOC Iulia, *Uniunea Europeană și politica extinderii la Est*, Paideia, 2001.

PADDINGTON, Arch ed. *Freedom in the World 2007: Annual Global Survey of Political Rights and Civil Liberties*, Freedom House, Washington, D.C., 2007.

PEI Minxin, Sara KASPER, "Lessons from the Past: The American Record on Nation Building," *Carnegie Endowment for International Peace*, Policy Brief 24, April 2003.

SEN Amartya, "Democrația ca valoare universală", *Revista Română de Științe Politice*, anul I, nr. 1, 2002, volumul 2, pp. 76-90.

WHITEHEAD Laurence, "International aspects of democratization", in Guillermo O'DONNELL, Philippe C. SCHMITTER, Laurence WHITEHEAD, eds., *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1986

ZAKARIA Fareed, "How to Change Ugly Regimes", *Newsweek*, June 27, 2005

Note

¹ Laurence WHITEHEAD, "International aspects of democratization", in Guillermo O'DONNELL, Philippe C. SCHMITTER, Laurence WHITEHEAD, eds., *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1986.

² Larry DIAMOND, *Developing Democracy: Toward Consolidation*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1999, p. 272.

³ Carl GERSHMAN, Michael ALLEN, "The Assault On Democracy Assistance", *Journal of Democracy*, Vol. 17, Nr 2, April 2006, pp. 39-40.

⁴ Heather GRABBE, *The EU's Transformative Power. Europeanization Through Conditionality in ECE*, 2006.

⁵ MELEȘCANU, Teodor, *Renasterea diplomatiei românești, 1994-1996*, Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p 106.

⁶ Iulia MOTOC, *Uniunea Europeană și politica extinderii la Est*, Paideia, 2001, pp. 45.

⁷ MOTOC, *op. cit.*, p. 64.

⁸ Roxanne DUNBAR-ORTIZ, *Blood on the Border. A Memoir of the Contra War*, South End Press, NY, 2005, pg 5

⁹ Fareed ZAKARIA, "How to Change Ugly Regimes", *Newsweek*, June 27, 2005.

¹⁰ Eva BELLIN, "The Iraqi Intervention And Democracy in Comparative Historical Perspective", *Political Science Quarterly*, Vol 119, Nr. 4 2004-05, pg. 604-605.

¹¹ Arch PADDINGTON, ed. *Freedom in the World 2007: Annual Global Survey of Political Rights and Civil Liberties*, Freedom House, Washington, D.C., 2007, p. 382

¹² Valerie BUNCE, Sharon WOLCHIK, "Bringing Down Dictators: American Democracy Promotion and Electoral Revolutions in Postcommunist Eurasia", in Mitchell A. Orenstein, Stephen L. Bloom, and Nicole Lindstrom, eds., *Transnational Actors in Central and East European Transitions*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 2008.

¹³ Minxin PEI, Sara KASPER, "Lessons from the Past: The American Record on Nation Building," *Carnegie Endowment for International Peace*, Policy Brief 24, April 2003.

¹⁴ Kristian Skrede GLEDITSCH, Michael WARD, "Diffusion and the International Context of Democratization", *International Organization*, nr. 60, Fall 2006, pg. 917.

¹⁵ Amartya SEN, "Democrația ca valoare universală", *Revista Română de Științe Politice*, anul I, nr. 1, 2002, volumul 2, pp. 76-90.

¹⁶ KELSEN, Hans, "Foundations of Democracy", *Ethics* 66 (1), 1955, pp 1-101, pg. 32.

ABSTRACT

In this paper, the author presents the way the international community influences the democratization process. Along side the internal factors, transition can be significantly influenced by the international arena, where activate states, international organizations or non-governmental organizations. The available political actions range from support for democracy and democratic assistance, to sanctions and even armed intervention. The paper offers an overview of these significant actions, as well as contemporary trends and approaches in the international relations applied to the worldwide promotion of democracy and democratization.

Keywords: democratizare, regimuri, relații internaționale, organizații internaționale

Dragos Cosmescu holds a PhD in Political Sciences, from the University of Bucharest, after a Master in Political Sciences at the Faculty of Political Sciences, following majors in political sciences, as well as International Economic Relations (at the Academy of Economic Studies, Bucharest). The PhD Thesis, coordinated by prof. univ. dr. Teodor Melescanu, is entitled "Endogenous and exogenous factors in the political transition. Towards a new theory of regime change". Previously, he has taught classes on comparative politics, at the Faculty of Political Sciences, namely "Comparative Democratization" and "Typology of non-democratic regimes".

Ascensiunea Al-Qaeda în Maghrebul Islamic

Lt. Alexandru Cristian¹

Introducere: terorismul, cea mai mare amenințare a secolului al XXI-lea

Ce este mai exact terorismul? Este modul de a „însălmănta” un grup de oameni cu scopul de a le slăbi voința. Un vechi dicton despre terorism spune „omoară puțini înfricoșează cât mai mulți”. După cum se știe, terorismul este de mai multe feluri, în funcție de motivația agentului: politic, religios, etnic etc.

De-a lungul istoriei, undeori cele mai agresive pulsuni ale oamenilor au fost mascate sub stindardul afirmării libertății religioase. Religia naște pasiune, adorație și ură în același timp. Teroriștii care au un scop preponderent religios par a fi cei mai violenți și mai ireconciliabili. Terorismul religios este expresia unui conflict cultural, parafrazându-l pe Huntington.

De ce consider că terorismul este cea mai mare amenințare a lumii și nu armele nucleare? Terorismul este un inamic al omenirii nevăzut și neștiut, o amenințare difuză și extrem de greu de anticipat. Lumea se teme de necunoscut pentru că ființa umană este orientată către cunoaștere și dorește predictibilitate în acțiuni.

Lupta împotriva terorismului pare a fi uneori zadarnică. Nu te poți lupta cu ce nu cunoști, cu ceea ce nu știi. Cum pot învinge un adversar dacă nu știu nici măcar cum arată? A evalua un potențial inamic presupune cunoaștere. Trebuie să cunoști un lucru ca să-l poți cataloga într-un anumit fel și spre a nu cădea pradă falselor percepții.

O definiție general acceptată a terorismului ar putea fi că acesta constituie o amenințare asupra lumii actuale prin faptul că nu știm de ce se întâmplă și cum se întâmplă. Desigur există un început în orice dar ca să știm ce este terorismul trebuie să recunoaștem că lumea în care trăim mai are multe etape de parcurs până în momentul în care vom ști să distingem în mod real binele de rău. Michel Foucault spunea că în lume nu totul este rău ci totul este periculos. În această logică, am putea spune oare că terorismul nu este în primul rând rău ci mai ales periculos?

1. Maghrebul – între multiculturalitate și unicitate

O zonă geografică este spațiul de dezvoltare al unei culturi. Cultura maghrebiană s-a dezvoltat într-un ansamblu omogen între Atlantic și Mediterană.² În vechime acest spațiu a fost locuit de multe populații getuli, libieni, numidieni. Ecletismul acestui spațiu este extraordinar. În acest pământ arid s-au născut mari teologi ai creștinătății precum Sfântul Augustin și Tertulian.³

Stăpânirea feniciană a fost un factor de dezvoltare al culturii. Imperiul mărilor, Cartagina, a fost puterea singulară timp de cinci secole, sec. VIII-III î.Hr. După căderea Cartaginei în secolul II î.Hr, romanii au romanizat în mod relativ acest spațiu. Civilizația romană este prezentă prin construcțiile sale și prin influența lingvistică.

De-a lungul timpului, zona maghrebiană a fost ocupată de fenicieni, romani, bizantini,

vandali, vizigoți, berberi, mauri, arabi. Un amestec cultural din care a ieșit un spațiu puțin omogen. Multiculturalitatea Maghrebului este punctul de plecare în analiza noastră. De ce o zonă cu o intensă activitate culturală a devenit o zonă violentă și săracă?

După Reconquista spaniolă evreii și maurii au fost alungați din Spania. Ajunși în Maghreb aceștia au dezvoltat comerțul și manufactura.⁴ Aceste două populații au pus baza unei burgezii locale și exotice din care se va naște în viitor elita acestei zone. În secolul al XVI-lea semiluna otomană se ridică deasupra acestei zone. Islamizarea se face treptat fără violență, cultura revine la matca ei inițială, califul omeiad. Deși califul abbasid este *epoca de aur* a islamului, cel omeiad este epoca în care întregul Maghreb este ocupat de arabi.

La jumătatea secolului al XIX-lea Imperiul Francez ocupă nordul Africii, înființând colonia care va deveni viitoarea Algerie. Revoluționarii din secolului al XIX-lea sunt strămoșii viitorilor *pieds-noirs* din Maghrebul francfon.⁵ Administrațiile generale din coloniile franceze sunt administrații de orientare socialistă, după modelul republicii franceze. Juridic vorbind Tunisia și Maroc nu sunt colonii sunt protectorate.⁶ Tunisia reprezintă o particularitate, unii autori spun că este colonie de facto nu de jure alții spun că a fost un protectorat militar. Aristocrația tunisiană este un amestec între vechii aristocrați otomani și noii burgezi tunisieni. Habib Bourgiba primul președinte al Tunisiei este un fost student la Sciences Po, un francofil convins la început ulterior devenind un aprig dușman al Franței. Guvernarea franceză este unul dintre cauzele eșecului coloniilor franceze în a deveni state moderne și dezvoltate. Excepția este făcută de Generalul Louis Hubert Lyautey un om care a iubit Franța dar și Marocul. Guvernator general mai exact Rezident General al Marocului acesta a fondat portul Casablanca, a construit drumuri, căi ferate, a modernizat instituțiile.⁷

Istoricii francezi acuză autoritățile franceze din acele timpuri că nu au fost interesate de dezvoltarea coloniilor. În urma stăpânirii franceze a rămas o zonă culturală bogată dar săracă din punct de vedere material. Subdezvoltarea și neputința economiei au efecte până în zilele noastre. Însă ca să ai o economie puternică

trebuie să ai și factori geografici favorizanți. În Maghreb deșertul este predominant. Cu câteva oaze nu poți realiza nici măcar o agricultură de suzistență.

Maghrebul este unic prin multiculturalitatea sa. Zeci de populații și de culturi s-au împletit în acest spațiu, un spațiu cultural activ care nu se oprește din evoluție. Fără o înțelegere exactă a acestei zone, francofobe dar francofone, nu putem înțelege mecanismul care a declanșat apariția acestor organizații teroriste în acest spațiu. Lipsa de autoritate este un prim răspuns. Al doilea este mozaicul etnic, cultural și religios. Nici un astfel de răspuns nu ar trebui să ne mulțumească pentru că terorismul nu trebuie să existe nici măcar ca și concept. Trebuie să avem în minte că există mai multe Maghreburi islamice, francofone, sahariene, africane.

2. Istoria Al-Qaeda: mitul terorismului

Al-Qaeda a intrat în conștiința oamenilor ca cea mai puternică organizație teroristă din istorie. Al-Qaeda a reprezentat probabil un vârf al organizațiilor teroriste. Momentul 11 septembrie 2001 este confirmarea profețiilor lui Huntington, spuneau analiștii. Conflictul civilizațiilor începea. Războiului împotriva terorismului a fost oare o „cruciadă” necesară calmării opiniei publice? Analizând la rece o mână de câteva sute de oameni nu pot ingenunchea unica superputere a lumii deși pe moment au surprins-o. Însă orice organizație teroristă are o istorie și o legendă.

În anul 1979 statul sovietic invadează Afganistanul, un război de invazie care a fost comparat cu Vietnamul sovieticilor. În 1989 războiul se încheie fără un rezultat concludent. În subteranele bătăliilor din Afganistan un disident saudit Osama bin Laden fondează „Baza”, cunoscută sub numele arab de Al-Qaeda. Anul exact al înființării acestei rețele teroriste este discutabil. Unii o plasează în anul 1988. Un lucru este cert: organizația nu a fost implicată în activități teroriste semnificative înainte de sfârșitul Războiului Rece.⁸ Anul 1998, odată cu atentatele asupra ambasadelor americane de la Nairobi și Dar es Salaam, este începutul

conflictului dintre Al-Qaeda și Statele Unite ale Americii.

După 11 septembrie organizația a devenit un model pentru toți militanții islamici din toată lumea, un factor de inspirație ideologică.⁹ Renumele Al-Qaeda a crescut odată cu atentele teroriste sinucigașe. Atentatele sinucigașe nu sunt îndreptate împotriva unei singure ținte. Organizația are o rază de acțiune globală, spune Paul Robinson.

Scopurile Al-Qaeda se împart în două. Un scop religios și unul politic. Scopul religios este instaurarea unui califat islamic unic, cel politic este schimbarea regimurilor politice din lumea islamică cu unele convenabile organizației. În anul 1998 Osama bin Laden a identificat trei mari abuzuri ale statului american; ocuparea teritoriilor sfinte din peninsula Arabia, sancțiunile economice și campania aeriană împotriva Irakului dar și supunerea palestinienilor la opresiuni.¹⁰

După 11 septembrie Al-Qaeda a devenit un mit al terorismului. Imaginea sa este romanțată dar și exacerbată. Resurecția terorismului a fost posibilă datorită succesului Al-Qaeda.¹¹ Legenda Al-Qaeda ne spune despre organizație teroristă ce poate lovi în orice loc al lumii. Puterea de proiecție a forței este asemănătoare cu cea a Statelor Unite ale Americii. Numai că Al-Qaeda lovește în alt mod. Opinia publică este terifiată cu gândul că există Al-Qaeda.

Cum acționează Al-Qaeda? Nimeni nu știe cu exactitate. Se presupune că este o rețea teroristă organizată celular. Un centru de comandă organizează și coordonează activitățile unor celule teroriste implantate în diverse spații geografice. Paul Robinson afirmă că dimensiunea actuală și modul de operare al Al-Qaeda nu este foarte clar în prezent. Centrul de comandă este un centru ideologic care dă niște direcții mari de activitate iar celulele execută. Multe organizații teroriste s-au declarat afiliate Al-Qaeda pentru a-și mări prestigiul.

Al-Qaeda și-a format o legendă pentru a înspăimânta lumea, în esență este o organizație insuficient de puternică pentru a schimba lumea sau paradigma lumii în care trăim. Un califat islamic universal este un mit deoarece și acum după un mileniu și jumătate facțiuni din lume arabă se luptă pentru moștenirea Profetului Mahomed. Numai o lume islamică unită

ră va putea întreprinde ceva în privința acestui lucru, fără acest fapt lumea islamică nu poate fi văzută ca o civilizație unitară ce poate avea pretenții universale.

Cultura islamică este fascinantă, marele dezavantaj este că nu este unitară. Lipsa aceastei de unitate produce minunate opere culturale dar niciodată nu poate produce idei ce se pot transpune în acțiune politică coerentă. Lumea musulmană nu poate recunoaște un calif unic, deoarece șiiți și sunniți au propria lor concepție despre acest rang suprem.

Al-Qaeda a devenit un mit al terorismului, un mit al terorii. Imaginea înfricosătoare a acestei organizații planează asupra unui Occident în plin declin. Mitul și legenda Al-Qaeda nu se potrivesc cu realitatea. Forța acesteia rămâne semnificativă dar în opinia noastră puterea acesteia este una simbolică. Afilieră la Al-Qaeda a devenit o practică obișnuită în lumea terorismului mondial. Al-Qaeda este ca un palmier mare la umbra căruia cresc o gramadă de palmieri mici. Simbolismul acesta mare a fost demonstrat când în urma unor noi atentate teroriste organizații mici teroriste se declară afiliate la Al-Qaeda. După moartea lui Osama bin Laden Al-Qaeda continuă să fie un mit al terorismului care inspiră multe organizații teroriste.

3. Al-Qaeda în Maghrebul Islamic – spre un nou conflict civilizațional?

Teoria conflictului civilizațional dezvoltată de Huntington este binecunoscută specialiștilor din lumea întreagă. În opinia sa în lume se va dezvolta un conflict cultural – religios între civilizațiile lumii. Pentru mulți specialişti este o teorie învechită lumea nu se va mai confrunta la nivel civilizațional. Istoria însă confirmă că marile conflicte inter-civilizaționale au avut la baze motive cultural-religioase.

În anul 1954 începe războiul de independență al Algeriei unul dintre cele mai sângeroase conflicte după ceea ce a doua conflagrație mondială. În anul 1962 Algeria își proclamă independența față de Franța. De atunci și până astăzi între cele două state există o animozitate continuă. La treizeci de ani de la obținerea independenței în anul 1992 pentru prima dată în Algeria există pericolul ca un partid islamic

să preia conducerea țării. Guvernul algerian scoate acest partid în afara legii. Ca reacție se formează Grupul Islamic Armat (*Groupe Islamique Armé*) o gherilă islamică ce dorește instaurarea unui stat islamic în Algeria. Datorită deselor atacuri împotriva civililor grupul se desființează și se formează Grupul Salafist pentru Rugăciune și Luptă (*Groupe Salafiste pour la prédication et le combat*).¹² Grupul ia ființă în anul 1996 și a fost înființat de Hassan Hattab. Acest grup este un grup închis care refuză orice ajutor extern. Bazele sale de pregătire și de combată sunt Kabylia în Estul Algeriiei și zona sahariană din sudul țării.¹³

Grupul terorist are o serie de acțiuni îndreptate împotriva oficialităților algeriene. În anul 2006 grupul salafist își anunță în mod oficial afilierea cu Al-Qaeda, devenind astfel Al-Qaeda în Maghrebul Islamic, prescurtat AQIM. Conform datelor departamentului de stat grupul colaborează cu o serie de organizații teroriste locale, Boko Haram din Nigeria, Al-Shabaab din Somalia și AQAP din Yemen.¹⁴ După unele opinii atacul asupra consulatului american din Benghazi(Libia) a fost inițiat de AQIM.

Liderii AQIM sunt oameni care au luptat în Afganistan în anii 1980 și sunt așa numiții voluntari islamici nord-africani din Afganistan. Organizația este împărțită în Katibas, brigăzi de lupte independente care ascultă de un centru.¹⁵ Observăm că organizația a preluat modelul Al-Qaeda. Șeful suprem este emirul Abdelmalek Droukdel din anul 2004 un algerian veteran din Afganistan. Este considerat și unul dintre fondatorii Grupul Islamic Armat. Cunoscut ca un lider calm și echilibrat Droukdel se opune viziunii violente a celor din subordinea sa. Abdelhamid Abou Zeid este un șef de rețea violent și radical, șeful rețelei din Mali este implicat în multe atentate violente. Deși Droukdel este cunoscut ca liderul suprem liderul de facto a fost văzut Abou Zeid.¹⁶ Un alt lider important este Mokhtar Belmokhtar, cunoscut ca Mister Malboro datorită coordonării a mai multor rețele de trafic de țigări. Belmokhtar s-a desprins din AQIM și a fondat Batalionul Sângelui cel care a realizat atentatul terorist de la Amenas, din ianuarie anul curent.¹⁷

În prezent AQIM are în jur de 300 de membri, un șef suprem și mai mulți comandanți locali.¹⁸ Acționează în Mali, Mauritania, Algeria, Niger și după unii chiar și în Ciad. Organizația este finanțată de membrii organizației și de simpatizanți din Occident dar și de Iran și Sudan, ultimele state sunt acuzate de guvernul algerian pentru acest fapt. Tacticile folosite de acest grup sunt cele ale terorismului clasic. Gherile urbane, raiduri armate, asasinat, mașini capcană, atacuri sinucigașe, bombe murdare. O noutate este reprezentată de răpirea pentru răscumpărare.¹⁹ Cele mai multe persoane sunt răpite și apoi este cerută o sumă mare de bani. Aceste răpiri sunt un mijloc de finanțare al organizației. Reuters consideră AQIM drept cea mai bogată filială Al-Qaeda din lume.²⁰

Criminalitatea economică este bine reprezentată în zona Maghrebului, AQIM se ocupă de trafic de arme, narcotice, de carne vie, de furturi, de răpiri.

AQIM este o organizație terorist-criminală. Întrebarea care se pune care este scopul acestei organizații. Un scop primordial declarat este înlăturarea tuturor guvernelor apostate din Alegeria, Libia, Mali, Mauritania, Maroc și Tunisia și instaurarea unor regimuri fundamentaliste bazate pe Sharia, legea supremă islamică.²¹ Scopul acestei organizații seamănă izbitior de mult cu scopul suprem al Al-Qaeda. Această organizație este afiliată ideologică dar și ca mod de organizare organizației mamă. Un conflict civilizațional declanșat de această organizație este posibil? În anul 2010 AQIM a declarat război Franței. Replica Franței a fost o declarație unilaterală de război. Se poate numi război? Cel mult un conflict asimetric. Un alt inamic declarat al organizației este Spania dar și Statele Unite ale Americii. În mintea conducătorilor acestei organizații zone maghrebiana și cea mediterană trebuie să fie islamică după modelul califatului omeiad spun unii specialiști în terorism. Alții sunt mai pragmatici și afirmă că au doar scopuri economice și apoi politice.

Un conflict civilizațional este o afirmare exagerată. Între lumea islamică și cea occidentală este mai degrabă un dezacord cultural care capătă forme violente. Al-Qaeda în Maghrebul Islamic nu este o amenințare asupra culturii

occidentale, ci este un dezacord de idei concretizate în diferite acțiuni. Această organizație reprezintă într-adevăr o amenințare regională la adresa securității?

4. Al-Qaeda în Maghrebul Islamic – un factor destabilizator al securității regionale?

Pentru a fi o amenințare trebuie să fie perceput ca o amenințare. Pentru lumea occidentală terorismul este văzut ca pe amenințare iar Al-Qaeda ca o manifestare a acestei amenințări. Secretarul de stat Hillary Clinton a declarat că insecuritatea din Mali este asemănătoare cu cea din Afganistan.²² Secretarul de stat a comparat topografia din Mali cu cea din Afganistan, peșteri și deșert. Locurile unde se pot ascunde teroriștii. AQIM este ultima incarcație a islamismului algerian de tip radical.²³ AQIM este o amenințare locală nu regională susțin anumiți specialiști contrazicând teama americanilor. În opinia noastră AQIM este o organizație periculoasă dar rolul și importanța ei este mărit în mod incoștient datorită asocierii cu legenda Al-Qaeda.

Zona în care această grupare s-a dezvoltat este zona Sahelului. Sahelul este un spațiu geografic arid, muntos. Statele Sahelului Mali, Mauritania, Niger și Ciad sunt state slabe, fără un control guvernamental strict al teritoriului, sunt state cu granițe permeabile. Deșertul, stâncile, peșterile și lipsa de fonduri sunt neputința autorităților de a controla teritoriului propriului stat nu mai amintim de controlul frontierelor.²⁴

Slăbiciunile AQIM sunt multiple și diverse. Bazele acestei organizații sunt depărtate, Kabilia și sudul saharina al Algeriei. Există o lipsă certă de infrastructură. Deși AQIM și-a mutat centru și comanda în nordul Mali, comanda rămâne tot algeriană ceea ce provoacă fisuri în interiorul organizației. Organizațiile teroriste din zona Sahelului sunt multiple, Abdelmalek Droukdel nu le poate controla în totalitate.²⁵ O caracteristică a *sahelizării* AQIM este fragmentarea. Numai în nordul Mali există trei organizații teroriste AQIM, *Ansar Ed-Dine* și *Mișcarea Unității și a Jihadului în Africa de Vest*.²⁶

Instabilitatea zonei Sahelului a dat naștere la o serie de actori non-statali. AQIM a împărțit Africa de Nord în regiuni militare, iar Sahelul este o nouă regiune. În Sahel activitățile AQIM sunt ale unei rețele slab structurată de teroriști islamici și criminali locali.²⁷ Acest melanj duce la răpiri, trafic și alte acțiuni criminale. Răpirea ostaticilor din Amenas nu putem afirma că a fost un atac terorist bine orchestrat. A fost o încercare de a obține câteva fonduri și de a înspăimânta guvernul algerian. AQIM după părerea unor specialiști nu este decât un grup criminal care se autointitulează după numele mării organizații teroriste. Facțiunile diverse din AQIM spun că această organizație este fragmentată și divizată după diverse interese. Această organizație nu poate fi o amenințare serioasă asupra Algeriei sau a zonei maghrebene, spun Dario Cristiani și Riccardo Fabiani. Suntem de acord că divizarea sau fragmentarea nu pot produce acțiuni comune cu un anumit impact însă este o problemă care trebuie semnalată. După moartea lui Abdelhamid Abou Zeid și posibila moarte a lui Mokhtar Belmokhtar un nou lider Djamel Okacha a preluat conducerea.²⁸ Despre acest nou conducător nu se știe prea multe, decât că din 2004 s-a alăturat AQIM în Mali și că a participat la mai multe atacuri teroriste în Mauritania. Orice nou lider după ce preia puterea stă o perioadă în expectativă apoi acționează. Deși este caracterizată de fragmentare, AQIM s-ar putea să fie o rețea complexă de organizații teroriste care se grupează sub acest acronim. Se aproximează numărul și modul de acțiune dar niciodată nu se poate ști cu certitudine. AQIM are aproximativ 300 de membri.

O amenințare serioasă la adresa securității trebuie să fie în permanență deoarece terorismul este necunoscut iar forma pe care o ia acest fenomen niciodată nu este știută cu exactitate. Deși Cristiani și Fabiani afirmă că AQIM nu este o amenințare politică mare pentru Algeria iar Sahelul nu are de ce să tremure în fața unui adversar slab și fragmentat, încă odată afirmăm că nu avem de unde să știm cu exactitate cu cine ne confruntăm.

Geopolitica Maghrebului este caracterizată printr-un nivel scăzut de cooperare regională, o lipsă a angajamentelor multilaterale, o retorică mitică a unității regionale, diverse in-

terese naționale și relații bilaterale încurcate.²⁹ Această caracterizare lucidă se poate aplica și organizațiilor teroriste locale. Cooperarea dintre ele greu de evaluat obiectiv, un mit numit Al-Qaeda, un scop comun și relații greu de creionat și de cunoscut.

Împotriva instabilității regionale se poate lupta doar unitar. *Inițiativa Pan-Sahel* (PSI) s-a dezvoltat din voința de a fortifica siguranța frontieră și de a lupta împotriva terorismului. Oficiul de Luptă Împotriva Terorismului din cadrul departamentului de stat a fondat această inițiativă pentru a ajuta Mali, Mauritania, Niger și Ciad în securizarea frontierelor dar și în fortificarea luptei împotriva organizațiilor teroriste locale.

O inițiativă regională împotriva acestor amenințări este *Planul Tamanrasset* din anul 2010. Algeria, Mali, Mauritania și Niger au înființat împreună un centru militar comun pentru a combate terorismul, a lupta împotriva criminalității transfrontaliere, a traficului de orice tip.³⁰

Pentru a combate amenințările la adresa securității regionale trebuie acționat ca un întreg. Aceste inițiative sunt cele mai importante pe lângă o serie de inițiative care se duc în lupta împotriva terorismului. AQIM poate fi un factor destabilizator dacă este lasată să se dezvolte și să acționeze nestingherit.

5. Încheiere: terorismul islamic spre o nouă dimensiune

După momentul 11 septembrie 2001 terorismul religios a fost văzut ca principala amenințare la adresa păcii și a stabilității în lume. Războiul global nu a fost numai o retorică belicoasă, a fost și un șir de acțiuni concertate pentru a învinge un inamic în aparență comun dar total neștiut, Al Qaeda. Legenda acestei organizații a făcut ca lumea să tremure în fața acestei organizații.

Terorismul islamic este o dimensiune a terorismului. Este denumit islamic după cei care sunt adepții acestei religii în formele sale extreme. Orice acțiune teroristă este de fapt o revoltă, o revoltă împotriva a ceva, a unui concept, a unei idei sau a unui popor.

Noua dimensiune nu mai este cea strict religioasă. Terorismul, pentru a fi în continu-

are o amenințare de prim plan, are nevoie de fonduri. Noua dimensiune a terorismului islamic este cea economică, mai exact efortul de a obține fonduri. Toate acțiunile costă bani, de aceea trebuie mai întâi obținută sursa de finanțare. În prezent criza economico-financiară la nivel mondial a afectat orice activitate economică de la banalul comerț stradat la traficul de arme. Economia neagră suferă și ea împreună cu economia albă.

Trebuie să ne așteptăm în viitor la mai multe acțiuni infracționale de tip economic decât cele de tip terorist. Terorismul economic și cel informațional vor forma noua dimensiune a terorismului islamic. Într-o lume în care economia hotărăște aproape tot, imboldul religios este insuficient. Noul terorism islamic va fi unul de tip *economico-informațional* la bază, cu acțiuni sporadice violente având ca substrat o idee religioasă.

Nici o idee sau nici măcar un gând nu pot justifica o astfel de acțiune monstruoasă. Lumea trebuie să fie pașnică și orientată spre dezvoltare nu spre autodistrugere.

Note

¹ Alexandru Cristian lucrează la Colegiul Național de Apărare, în cadrul biroului management proiecte și cercetare.

² François - Georges Dreyfus, *Introduction à l'histoire du Maghreb*, Revue Géostratégiques numero 32. Paris, 2011, p. 11.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem* p. 13.

⁵ *Ibidem*, p. 14.

⁶ *Ibidem*, p. 15.

⁷ http://www.lyautey.mosaiqueinformatique.fr/content/blogsection/16/43/pentru_mai_multe_informatii_despre_activitatea_acestui_important_militar_si_om_politic_francez.

⁸ Paul Robinson, *Dicționar de securitate internațională*, Editura CA Publishing Cluj- Napoca, 2010 pp. 16-17.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 17.

¹¹ <https://www.mi5.gov.uk/home/the-threats/terrorism/international-terrorism/al-qaidas-history.html>, baza de date accesate la data de 19 mai, ora 12.34.

¹² Jonathan Masters, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, online <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p8>, baza de data accesate la data de 19 mai ora 13.45, 2013.

¹³ Dario Cristiani, Riccardo Fabiani, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Implications for Algeria's Regional and International Relations*, online pdf <http://www.iai.it/pdf/>

DocIAI/iaiwpl1107.pdf, p.3, baza de date accesata la data de 19 mai ora 13.55, 2013.

¹⁴ Jonathan Masters, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, online <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p8>, baza de data accesate la data de 19 mai ora 14.05, 2013.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Recent acesta a fost ucis de trupele speciale franceze in Mali.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ http://www.start.umd.edu/start/data_collections/tops/terrorist_organization_profile.asp?id=3777, online baza de date accesata la data de 19 mai ora 14.25. 2013.

¹⁹ Jonathan Masters, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, online <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p8>, baza de data accesate la data de 19 mai ora. 14.35. 2013.

²⁰ <http://www.reuters.com/article/2012/07/26/us/mali-usa-africom-idUSBRE86P11C20120726> online baza de date accesate la ora 14.40, 2013.

²¹ Jonathan Masters, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, online <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p8>, baza de data accesate la data de 19 mai, ora 14.55, 2013.

²² Jonathan Masters, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, online <http://www.cfr.org/north-africa/al-qaeda-islamic-maghreb-aqim/p12717#p8>, baza de data accesate la data de 19 mai ora. 15.10.2013.

²³ Dario Cristiani, Riccardo Fabiani, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Implications for Algeria's Regional and International Relations*, online pdf <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiwpl1107.pdf>, p.1, baza de date accesata la data de 19 mai ora 15.13. 2013.

²⁴ *Ibidem*, p. 2.

²⁵ *Ibidem*, p. 4.

²⁶ Michel Chossudovsky, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Who's Who? Who is behind the terrorist?*, online <http://www.globalresearch.ca/al-qaeda-in-the-islamic-maghreb-whos-whos-who-is-behind-the-terrorists/5319754>, accesat baza de data la ora 15.20, 2013.

²⁷ Dario Cristiani, Riccardo Fabiani, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Implications for Algeria's Regional and International Relations*, online pdf <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiwpl1107.pdf>, p.1, baza de date accesata la data de 19 mai ora 15.30. 2013.

²⁸ <http://www.reuters.com/article/2013/03/24/us-algeria-qaeda-okacha-idUSBRE92N0C020130324> online baza de date accesată la data de 19 mai, ora 15.42, 2013.

²⁹ Dario Cristiani, Riccardo Fabiani, *Al Qaeda in the Islamic Maghreb: Implications for Algeria's Regional and International Relations*, online pdf <http://www.iai.it/pdf/DocIAI/iaiwpl1107.pdf>, p.1, baza de date accesata la data de 19 mai ora 15.30. 2013.

³⁰ John Rollins, online <http://fpc.state.gov/documents/organization/156542.pdf>, 25 ianuarie 2011, accesat la data de 19 mai ora 15.42, 2013.

ABSTRACT

Terrorism is widely seen as one of the biggest threats of the 21st century. Its aggents are difficult to identify, to deter and to link to a specific state or nation. The Islamic Maghreb is an eclectic and cosmopolitan space, whose diversity could produce also transnational threats, able to spill over and affect regional, but also international security. The "mythology" of Al Qaeda is already a source of inspiration for a dozens of terrorist groups. Knowing the pattern of Al Qaeda-like organizations is vital for the international community in order to be safe. The world economic crisis seems to have enhanced this tendency towards religious extremism.

Security against terrorism first must be based on access to information.

Keywords: terrorism, violence, ethnic, religious, Al-Qaeda, Islam, Maghreb

Lt. drd. Alexandru Cristian lucrează în cadrul Colegiului Național de Apărare, biroul Management proiecte și cercetare. Este specializat în securitate internațională.

Lecții învățate din participarea la capacități comune NATO

Dragoș Gabriel GHERCIOIU

„NATO is a unique force multiplier. And it helps Allies' to get an even better return on their defence investment. As part of the NATO team, 28 Allies get more security than they could ever achieve on their own.” Anders Fogh Rasmussen

Un mediu internațional stabil și bine reglementat este de o importanță capitală pentru orice țară europeană membră a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord. Securitatea noastră depinde de voința altor țări de a lucra împreună și de a respecta interesele comune sau individuale. Suntem dependenți de bunul mers al economiei mondiale, de buna funcționare a organizațiilor internaționale, de aplicarea corectă și promptă a principiilor de drept internațional. Pentru orice țară europeană, sunt de interes vital: securitatea teritorială, stabilitatea socială și politică, siguranța individului, securitatea ecologică și buna funcționare a economiei. Astfel, împreună cu partenerii noștri, avem o datorie comună de îndeplinit, cu privire la: întărirea și respectul legii, drepturile și libertățile individuale; întărirea cooperării; buna guvernare; creșterea nivelului de confort economic al individului; suport social și dezvoltare individuală; o preocupare tot mai ridicată pentru mediu și felul în care viața cotidiană afectează natura și mediul înconjurător și nu în ultimul rând, profilul cultural și identitatea educațională a fiecărui român. Progresul tehnic și avansul tehnologic au redus distanțele geografice, globalizarea a cuprins toate domeniile vieții cotidiene, iar procesul este ireversibil.

Mediul de securitate actual se caracterizează prin lipsă de predictibilitate și grad mare de incertitudine, cu amenințări neconvenționale, dinamice, de regulă aleatorii, fără constrângeri sau reguli. Apare astfel o provocare permanentă care are în vedere găsirea unui echilibru optim

între ambițiile politice ale fiecărei națiuni, pe de o parte și resursele de care aceasta dispune, pe de altă parte. Este astfel reflectată responsabilitatea și maturitatea leadershipului național, chemat să privească cu realism și înțelepciune către viitorul fiecărei națiuni, într-o lume complexă, dependentă de provocări și situații conjuncturale. Cât privește domeniul apărării, dat fiind faptul că avem o creștere constantă, determinantă pentru construcția de capacități moderne, impusă de exigențele teatrelor de operații tot mai variate și tot mai îndepărtate, precum și a costurilor operaționale, va fi tot mai dificilă susținerea unui nivel de ambiție rezonabil, fără cooperare la nivel bilateral, regional sau euro-atlantic.

Vorbind despre viitorul comun, trebuie să avem în vedere câteva elemente care vor defini anii care vin și care vor avea, inevitabil, o influență globală: dezvoltările din cadrul NATO; disponibilitatea partenerilor europeni ai Alianței de a-și asuma riscuri sau costuri în creștere; limitările Uniunii Europene în calitate de actor politic și militar global; modul în care Organizația Națiunilor Unite se va reforma și va fi capabilă să acționeze mai eficient într-o lume tot mai complexă; schimbarea raporturilor de forță prin apariția noilor jucători globali; reducerea accelerată a rezervelor de materii prime, apă sau hrană; efectele tot mai vizibile datorate fenomenului de încălzire globală; poluarea transfrontalieră; dispariția unor specii de animale și plante ca urmare a activității tot mai agresive a omului; modificările climatice; deschiderea unor noi canale navigabile la Po-

lul Nord ca sursă de noi tensiuni geopolitice; polarizarea socială; prelungirea efectelor crizei economice și fragilitatea sistemelor economice actuale; îndatorarea excesivă; incapacitatea guvernelor de a reforma sistemele politice, sociale și economice în baza cărora să se poată oferi o creștere economică sănătoasă, care să evite apariția și propagarea turbulențelor cu potențial conflictual ridicat.

În acest context, România trebuie să își croiască un drum sigur, bazat pe propriile capacități de evoluție și reziliență, pornind de la un pachet de alianțe și parteneriate existent, în baza statutului de țară membră NATO și UE.

Există în prezent o tendință cvasi – generalizată de reducere a bugetelor pentru apărare în țările europene, fapt ce impune guvernelor găsirea de soluții pragmatice, verificate în timp, care să crească eficiența utilizării resurselor. Cooperarea în domeniul apărării se bazează pe înțelegerea nevoilor fiecărui stat participant și oferă cadrul necesar de negociere prin aranjamente de securitate bilaterale sau multilaterale. Se impune însă o analiză sistemică pe care fiecare țară europeană să o efectueze cu privire la capacitățile de apărare pe care le deține, pe care este capabilă să le păstreze sau pe care trebuie să le cedeze altor țări membre pentru a se putea folosi de resursele pe care le are la dispoziție în mod optim. În ultimii 3 ani, țările europene membre NATO au procedat la reduceri de bugete de apărare în valoare de peste 45 miliarde de euro. Au fost afectate majoritatea planurilor de înzestrare, de întreținere și mentenanță, de proiectare și construcție de noi capacități. În acest context, ponderea cheltuielilor pentru apărare din cadrul NATO reprezentând procentul total deținut de Statele Unite ale Americii a crescut de la 63% la 77%.

În viitor, Europa va trebui să facă mai mult pentru asigurarea apărării proprii, mai ales în contextul mutării efortului Statelor Unite către zona Asia – Pacific și noilor dezvoltări de securitate care apar în această regiune. În plus, Europa trebuie să gestioneze o criză economică ce pare să dureze mai mult decât se anticipase, nevoile de reglementare și de unificare a politicilor țărilor membre UE (și ale zonei euro, în special) fiind mai necesare decât oricând. Este tot mai clar pentru toată lumea că peri-

oada abordărilor unilateraliste s-a încheiat, politicile de securitate devin total și ireversibil dependente de aspectele financiare, ale căror limitări severe, impun abordări pragmatice și extrem de realiste. Noile provocări cum ar fi terorismul internațional sau cooperarea globală impun soluții practice, capacitățile moderne fiind bazate pe o structură militară mult mai flexibilă, ușor de transportat și desfășurat în teatre de operații îndepărtate, care să poată fi susținută logistic și care să poată desfășura acțiuni de luptă împreună cu forțe partenere ale căror dotări, proceduri sau reguli de angajare sunt de regulă mult diferite.

Din perspectiva construcției de noi capacități, există o serie de limitări care impun dezbateră fiecărui subiect în parte în format bilateral sau multilateral. Există, evident, opțiunea construcției de capacități la nivelul NATO sau al UE, situație în care costurile se reduc considerabil. Rămâne deschisă și opțiunea pentru construcția de capacități în format bilateral, trilateral sau multilateral, ținând cont de specificitatea acestora, tradiția istorică sau nevoile operaționale imediate. Nu există, bineînțeles o soluție universal valabilă, care să poată aplicată de fiecare stat nevoilor sale, există însă o linie comună de conduită, un deziderat comun de atins, instrumente de lucru comune, expertiză și povești de succes, există numeroase exemple la nivel european când limitările bugetare sau costurile de utilizare în comun justifică o astfel de abordare. Iar lista este consistentă și deschisă unor noi inițiative: modelul Belgia – Olanda de construcție în comun a unor capacități maritime; Tratatul franco – britanic în domeniul apărării și securității, semnat la Londra în noiembrie 2011; Brigada franco – germană, înființată în 1987 (având structuri militare franceze staționate în Germania și structuri militare germane staționate în Franța); Nordic Defence Cooperation (NORDEFCO) semnat la Helsinki în noiembrie 2009 de Suedia, Norvegia, Finlanda, Islanda și Danemarca, care asigură cadrul de cooperare în domeniul construcției de capacități, suport operațional, educație, pregătire în comun (deschide posibilitatea de cooperare atât în plan bilateral cât și multilateral, fiecare țară păstrându-și libertatea de opțiune în acest sens); organizarea în comun a transportului

aerian strategic european sub coordonarea EATC (European Air Transport Command), Colegiul Baltic de Aparare (Estonia, Letonia și Lituania); pregătirea în comun a echipajelor olandeze de tancuri în Germania; cooperarea Danemarca – Finlanda de pregătire în comun a observatorilor și polițiștilor militari.

Deși există numeroase povești de succes în construcția de capabilități în comun, aceasta nu este o decizie simplă, la nivel național fiind încă o practică a clasei politice (din rațiuni, în primul rând electorale, dar nu numai) implicarea structurilor naționale în toate domeniile posibile (deși ele nu pot fi susținute financiar!). Mai mult, aceste decizii, nefondate economic, riscă să afecteze nu numai capacitatea de reacție a propriilor structuri militare, ci și ale partenerilor de Alianță, în al căror sprijin trebuie intervenit, în baza Tratatului Organizației Atlanticului de Nord (se uită prea des că, pe lângă beneficiile aduse de apărarea colectivă, există și o diviziune echitabilă – sau care ar trebui să fie echitabilă – a rolurilor, riscurilor și responsabilităților fiecărui stat membru). Evident, progresele uriașe înregistrate în domeniul tehnologiilor, al conducerii și controlului, al procedeele de utilizare în luptă, a sprijinului logistic adaptat, impun dezbateri sincere și obiective, care să poată fi apoi transpuse într-o politică de cooperare și sprijin în vederea construcției, menținerii și folosirii de capabilități în comun. Este tot mai clar că alianța politico – militară denumită „NATO” a intrat deja într-o fază superioară de integrare și funcționare (de exemplu, recente operațiuni din Libia și Mali au dovedit cât de importante sunt relațiile de sprijin sau parteneriat pentru țări membre, cu vechime, precum Franța și Marea Britanie).

Summit-ul de la Chicago al șefilor de state și de guverne NATO din mai 2012, a aprobat „NATO Forces 2020”, document ce prevede calibrarea unor forțe interoperabile, dotate cu echipamente moderne, care să poată opera în comun, sub comandă multinațională. Deși realizarea de capabilități moderne este o dorință firească a tuturor țărilor membre NATO, acestea sunt extrem de costisitoare iar limitările datorate crizei economice cu care ne confruntăm în prezent pun pe lista de așteptare o bună parte din planurile de viitor referitoare la

construcția de capabilități. Poate și din acest motiv, se impune elaborarea unor noi forme de cooperare, capabile să răspundă provocărilor prezente și viitoare la adresa Alianței Nord – Atlantice.

Secretarul General NATO, dl. Anders Fogh Rasmussen a prezentat pentru prima oară inițiativa „NATO Smart Defence” cu ocazia „Conferinței pentru securitate” de la Munchen din ianuarie 2011. Deși nu este o idee nouă în spațiul euro – atlantic, domnul Rasmussen a precizat că implicarea în această inițiativă nu înseamnă că individual putem cheltui mai puțin, ci va trebui să o facem mai eficient („if we cannot spend more, we have to explore how to spend better”).

Smart Defence este principalul mod în care putem raționaliza și eficientiza cheltuielile pentru apărare („the main way of rationalizing the defence capability area”) și reprezintă un nou mod de gândire când vine vorba despre generarea de noi capabilități, care să răspundă nevoilor de apărare dincolo de anul 2020 („a new way of thinking about generating defence capabilities for the year 2020 and beyond”).

Inițiativa *Smart Defence* are o componentă duală: un fundament conceptual și proiectele propriu – zise. Baza conceptuală cuprinde trei elemente interdependente: prioritizarea, cooperarea și specializarea.

- Prioritizarea face referire la ce alege fiecare țară membră să păstreze și domeniul de unde urmează să facă reducerile necesare;
- Cooperarea face referire în principal la acele capabilități costisitoare, fără de care nu pot fi desfășurate operațiuni în condiții de eficiență și siguranță, dar care nu pot fi realizate de fiecare membru al Alianței în parte;
- specializarea trebuie să valueze ceea ce fiecare aliat face foarte bine și este, în același timp, o contribuție cu valoare adăugată la nevoile Alianței, conforme cu „nivelul de ambiție” stabilit de comun acord.

„Nivelul de ambiție” al NATO este stabilit prin acordul țărilor membre și face referire la numărul, anvergura și natura operațiunilor pe care Alianța poate fi capabilă să le desfășoare simultan (în prezent el menționează că pot fi desfășurate 2 operațiuni *joint* majore și 6 operațiuni *joint* de mică anvergură). Astfel, *Smart Defence* va însemna de acum încolo, o

noua cultură de cooperare, o interdependență tot mai ridicată între statele membre (care necesită timp) și o conducere tot mai înțeleaptă.

Apar provocări noi, cărora vor trebuie să le răspundă, în primul rând experții NATO, dar în egală măsură vor trebui implicați și cei ai țărilor membre. Este o etapă nouă, care presupune lucrul în echipă, coordonat și elaborat, în baza experienței dobândite deja în teatrele de operații în care forțele NATO acționează în prezent. Se ridică o serie de întrebări al căror răspuns trebuie căutat împreună, dat fiind că azi aproape nici o țară membră NATO (cu un guvern responsabil și care angajează cheltuieli de apărare realiste), nu îl poate afla separat. Ar trebui menționate aici câteva astfel de discuții ce pot fi abordate în comun de experții sau de factorii de decizie ai țărilor membre:

- cum se vor face achizițiile pentru capacitățile multinaționale?
- cum vor fi operate capacitățile deținute în comun în zonele de dislocare/ operații?
- care vor fi regulile după care vor lucra planificatorii structurilor de forțe sau cei operaționali?

Există deasemenea o problemă foarte importantă, care a fost relevată de operațiunile desfășurate de Alianță în ultimii ani și care nu poate fi uitată, mai ales în baza experienței dobândite și a modului extrem de eficient în care s-a derulat: este cazul partenerilor NATO care în ultimii zece ani au avut o contribuție importantă (militar, financiar, uman) la operațiile Alianței: Australia, Finlanda, Suedia, Japonia, Arabia Saudită, Georgia, Republica Coreea, Noua Zeelandă. Cum pot fi păstrați acești parteneri (care vor dori să coopereze cu Alianța și în viitor); cum vom putea integra acest aport capacităților noastre viitoare?

Misiunea NATO din Afganistan, desfășurată sub egida ISAF (*International Security Assistance Force*), dincolo de obiectivele de securitate și de prezența militară propriu-zisă, înseamnă un uriaș efort internațional, imposibil de realizat altfel decât în formate de parteneriat. Prezența NATO și a PRT –urilor (*Provincial Reconstruction Teams*) au adus enorm în viața afganilor, au creat condiții pentru o viață normală, așa cum în această regiune nu s-a mai întâmplat de mai bine de 30 de ani. Reconstrucția Afganistanului înseamnă și

educație (numărul copiilor care au putut merge la școală a crescut de opt ori din 2001, în special numărul fetelor; numărul profesorilor a crescut din 2002 cu câteva zeci de mii), sănătate (mortalitatea infantilă la naștere s-a înjumătățit comparativ cu 2003; speranța de viață a femeilor afgane a crescut cu 20 de ani!!!), informație (în 2011 existau 75 de stații de televiziune în Afganistan și un milion de utilizatori de internet!). Tot acest efort internațional a schimbat radical modul de viață în regiune, a creat premise pentru dezvoltare economică și a oferit țărilor participante posibilitatea de a lucra împreună, de a-și simplifica procedurile de operare tactice și strategice, de cooperare și sprijin, de operare în comun de capacități. Anul viitor va aduce cu siguranță un bilanț cuprinzător al eforturilor NATO în Afganistan, sfârșitul lui 2014 fiind prevăzut în documentele de planificare militară pentru transfer complet al responsabilității de securitate către forțele naționale afgane.

Există apoi, cel puțin la nivel declarativ, intenția de a evita duplicarea capacităților la nivel NATO și UE, în special pentru țările europene, membre ale celor două structuri. Dincolo de retorica liderilor politici și militari, este imperios necesar un raport limpede și realist, care să poată fi urmărit periodic (semestrial sau anual) și care să țină cont de modul în care sunt utilizați banii alocați de la bugetele naționale pentru menținerea, întreținerea sau construirea de noi capacități cu adevărat necesare. La nivel Alianței sunt în derulare mai mult de 100 de proiecte multinaționale încadrate în categoria *Smart Defence*. Cele care au un grad de maturitate complet sunt denumite „*Proiecte Tier One*” și sunt conduse de o națiune – leader, au un scop bine definit și au fost evaluate cu atenție eventualele redundanțe ce pot apărea cu proiecte de tip „*Pooling & Sharing*” derulate la nivelul Uniunii Europene. Europeanii au și câteva contribuții importante în ultimii ani, deși ele sunt vizibile numai în contextul general, al operațiunilor dirijate de Alianță în plan comun. Între acestea: participarea la efortul Operațiunii *Unified Protector* din Libia, *Counter – Piracy Operations*, preocuparea pentru dezvoltarea de capacități pentru alimentare în aer (*air-to-air refuel*), transportul aerian strategic, bazat pe viitorul avion *Airbus*

A400M, forța de răspuns NATO, *Helicopter Initiatives*, C – IED, sprijin medical.

Deși a mai fost pomenită, această problemă are o importanță crucială și este una din cele mai serioase „lecții învățate” la nivelul Alianței, în ultimii 3 ani: modul în care fiecare stat membru NATO face reducerile/diminuările de capacități interne (de multe ori chiar fără consultarea partenerilor de alianță), pe considerente economice subiective, fără a anticipa riscul de a afecta nevoile comune de apărare, cu serioase implicații la nivel tactic, operațional sau strategic. *Nivelul de ambiție* al NATO, capacitatea de susținere în operații, planificarea și sprijinul, sunt criterii extrem de importante, care trebuie avute în vedere atunci când se iau decizii la nivel național cu efecte directe asupra bugetelor apărării din fiecare stat membru.

Pe plan global apar noi poli de putere și influență, noi actori internaționali (China, Brazilia, India) ale căror bugete reale de apărare cunosc o creștere constantă în ultimii ani. Spre exemplu, deja cheltuielile pentru apărare în Asia au depășit nivelul celor din Europa, iar China singură alocă deja bugete pentru apărare reprezentând mai mult de 10% din PIB de mai bine de 10 ani. SIPRI (*Stockholm International Peace Research Institute*), un institut suedez independent de cercetare în domeniul apărării, afirmă că în China acestea au crescut de la peste 30 de miliarde de dolari în 2000 la aproape 120 miliarde dolari în 2010 (SIPRI ține cont la aceste calcule și de faptul că o serie de cheltuieli foarte importante cum ar fi cele referitoare la cercetare și dezvoltare sunt de regulă scoase din bugetul anunțat oficial pentru apărare!). Dacă până de curând, majoritatea echipamentelor pentru apărare produse în Europa găseau piețe de desfacere în Asia și Orientul Mijlociu, în prezent tendința s-a inversat, cheltuielile pentru cercetare – dezvoltare fiind net superioare în țările emergente din afara spațiului european, în special în zonele de boom economic, neafectate de criza globală care s-a instalat în ultimii ani.

În același timp, nivelul de amenințări de securitate a rămas relativ constant, pe lângă actorii statali, apărând și o serie de actori non-statali care sunt foarte activi în domenii ca cyber – terorismul sau proliferarea de arme de distrugere în masă.

Cooperarea internațională nu funcționează automat, fiind adesea nevoie de o a treia structură care să acționeze ca un catalizator atunci când se pune problema cooperării între două sau mai multe națiuni. Este astfel cazul diverselor comitete sau structuri NATO, a căror experiență poate fi utilă fiecărei țări membre, mai ales în contextul ultimilor ani, în care la nivelul Alianței, au fost făcuți pași înainte în direcția proiectării și construcției de noi capacități, a sprijinului în teatrele de operații, relația cu alte organizații (în special Uniunea Europeană), reforma agențiilor, parteneriatele pentru pace.

Deși majoritatea aliaților au cerințe tehnice și operaționale similare, foarte des se întâmplă ca acestea să fie motivate pe criterii strict naționale, inducând astfel costuri suplimentare, echipamente adesea incompatibile, cu influență asupra interoperabilității și costurilor pe ciclul de viață. Politizarea excesivă și interesele regionale legate de rațiuni strict electorale când e vorba de preservarea industriilor de apărare (de obicei neperformante, ineficiente și supraîncărcate cu personal) au consecințe nefaste legate de costuri pe termen imediat și de investiții inutile, depășite moral și fizic pe termen mediu și lung.

Nevoile moderne ale desfășurărilor de operații în zone îndepărtate, presupun o creștere a specializării și profesionalizării personalului militar. Recrutarea pe baza de conscripție este un sistem depășit, la care tot mai multe țări renunță, din rațiuni tactice, profesionale și economice. Există și dezavantaje iar acestea trebuie explicate și gestionate, pentru a putea elimina ideile preconcepute sau speculațiile inutile. În vremea armatei obligatorii, exista o conexiune solidă între public și structurile militare, care trebuie astăzi suplinită printr-o bună comunicare, tocmai pentru a pre – întâmpina discuțiile tot mai dese despre nevoile ridicate de fonduri și nivelul bugetelor de apărare.

„*It's not easy for the public to see what we might lose if we don't invest in defence*” afirmă Secretarul General NATO, domnul Anders Fogh Rasmussen. Iată câteva exemple:

- atacurile teroriste din Statele Unite din 11 septembrie 2001 au adus pierderi pe bursele internaționale de 17 000 miliarde dolari;

pierderi industriale și economice de 300 miliarde dolari; o creștere a costurilor de securitate pentru companii (care se regăsește în prețurile de la consumator) de 234 miliarde dolari;

- pierderile anuale datorate atacurilor informatice sunt estimate la 1 000 miliarde dolari;

- impactul anual al activităților de piraterie din Cornul Africii asupra fluxului comerțului internațional înseamnă 18 miliarde de dolari;

Să nu uităm pierderile de vieți omenești, valurile de refugiați (în iunie 2013, numărul total al refugiaților pe glob era estimat de *United Nations High Commissioner for Refugees* la peste 45 de milioane) datorate conflictelor, crizelor sau catastrofelor care au loc periodic.

„...while there is a cost to be paid for defence, the cost of no defence is much higher.

In today's unpredictable world, defence is an essential insurance policy. We have to spend money to save money. And to save lives.”

Este o datorie a fiecărei națiuni să își apere cetățenii și principiile: libertatea, democrația, drepturile omului și triumful legii. Toate națiunile NATO împărtășesc aceste valori fundamentale, vitale pentru asigurarea păcii și prosperității fiecăruia dintre noi, dar *„they are not a given. We must all be prepared to stand up for these values. And – if necessary – we must be prepared to fight to protect them”*.

Referințe

www.mapn.ro, accesat la 20.10.2013;

www.nato.int, accesat la 20.10.2013;

www.eda.europa.eu, accesat la 20.10.2013;

Rasmussen, Anders, Fogh, „*Defence Matters*”, *Speech at the 2013 Annual Session of the NATO Parliamentary Assembly, Dubrovnik, Croatia*

Rasmussen, Anders, Fogh, „*Building Security In An Age of Austerity*”, *Keynote Speech at the 2011 Munich Security Conference, 04 Feb 2011*

***, *Summit Meetings of Heads of State and Government, Chicago, USA, 20 – 21 May 2012*

***, *Summit Declaration on Defence Capabilities: Toward NATO Forces 2020, Chicago, USA, 20 May 2012*

***, *Active Engagement, Modern Defence, Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of North Atlantic Treaty Organization, NATO Summit in Lisbon, 19 – 20 Nov 2010*

NATO, „*Handbook*”, NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2006

***, „*Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*”, Lisbon, 19 – 20 Nov 2010

The Economist Magazine, „*The Dragon's New Teeth*”, 07 Apr 2012

***, „*NATO and Afghanistan*”, Brussels 2012

Manfred B. Steger, „*Globalization*”, New York 2010

ABSTRACT

Military capabilities are more and more influenced by the perspective of the future global challenges and multilateral efforts are a good start for building such modern capabilities. Allocated resources are extremely important, the way they are spent and invested making the crucial difference in between now and future military cooperation. Each country's ability to support and participate to the collective effort for defending freedom, democracy, human rights and the rule of law as fundamental principles agreed as a NATO Ally, leads to more value for money invested in defence.

Keywords: NATO, EU, Smart Defence, operatii, costuri, reducerea bugetelor

Dragos Gabriel GHERCIOIU graduated for Economic Studies Academy and Military Technical Academy in Bucharest.

Between 2009/2010 he has been the European Co – Chair of NATO's Defence Group on Proliferation and 2008/2012 acted as Central Point of Contact for the European Defence Agency in Romania.

Presently he is working for the Institute for Political Studies of Defence and Military History in Bucharest, Romania.

RECENZII

Viitorul nu ia prizonieri – cum ne putem gestiona geografia și anxietățile colective?

de Șerban Filip Cioculescu, Editura Rao,
București, 2013

♦ **Viitorul nu ia prizonieri, dar lectura o poate face!** Ce altceva decât un dulce și consimțit prizonierat poate fi lectura captivantă a unui subiect interesant, ajutat de o scriere cursivă și bine încheată? Mai ales că autorul reușește un autentic dialog cu cititorul, în care pot coexista deopotrivă punți de acord și dezacord. Și totuși, atât subiectul, cât și abordarea sunt departe de a fi unele consensuale, felul în care ne putem gestiona geografia și anxietățile colective fiind foarte ofertant în mize și controverse. Autorul face o trecere în revistă, lucidă și relativ detașată, a celor mai importante aspecte legate de temerile și fobiile acestui popor, cu accent pe riscurile externe – toate fiind, pentru români, părți mai mult sau mai puțin importante ale grilei de lectură a lumii de afară. Rând pe rând, este evaluată consistența reală a acestora și probabilitatea de a se îndeplini.

♦ Admir demult publicistica lui Șerban F. Cioculescu iar **titlul acestui volum** mi s-a părut, franc vorbind, irezistibil. Este grav și amenințător, cu un parfum tolstoian, dar cu o rază de speranță ce răzbate din investigarea posibilităților de „gestionare” a geografiei și propriilor anxietăți colective.

Autorul recurge la un *newspeak* extrem de aluziv, pentru că să nu iei prizonieri înseamnă, de fapt, să nu lași în viață, să nu cruți pe nimeni. Probabil că sintagma s-a născut pe câmpul de

luptă, ca ordin nemilos și care nu mai pare acceptabil în vremurile moderne: a ucide inamici răniți sau după ce au renunțat la luptă și s-au predat, reprezintă autentice crime război. Astăzi, însă, și-a făcut loc și în cultura pop, astfel că o putem asculta pe vocea lui Francie Conway ca *Love takes no prisoners (...love shows no mercy)* de pe al său *Green Album*.

Dar ce mai poate însemna că viitorul nu ia prizonieri? De ce nu ar face-o? Să fie pentru că reprezintă doar un construct ideatic de ordin temporal și, ca atare, nu dispune de „facilitățile” prozaice ale prizonieratului? Sau pentru că suntem, oricum, prizonierii prezentului, iar unii dintre noi, mai pasești din fire, chiar și ai trecutului? Poate că nu ne ia prizonieri pentru că, într-o perspectivă deterministă, relația cu viitorul este unilaterală; adică deși nouă ne-ar păsa, la o adică, de viitor, reciproca nu ar fi neapărat valabilă, viitorul (deja determinat) permițându-și să fie total imun la temerile și ambițiile noastre?

Sunt întrebări care se nasc spontan la primul contact cu cartea, iar unele își vor găsi răspunsul, altele vor fi abandonate de cititor pe parcurs. Fără a strica plăcerea lecturii, mărturisesc că eu am găsit că firul roșu al cărții mizează mai mult pe ideea responsabilității ori a liberului arbitru. Astfel citit, viitorul nu ia prizonieri pentru că nu se luptă cu nimeni. El doar face loc (tăcut și implacabil) celor care re-

ușesc să nu fie victimele propriilor dificultăți, lupte sau anxietăți. Sau, în cuvintele lui Șerban Cioculescu, „totul este alegere și calcul din partea elitelor care dețin puterea, negociere cu societatea și compromis”.

Îndrăznesc să cred că odată cu importul în limba română și în logica și uzul la care recurge autorul, sintagma și-a mai pierdut din caracterul marțial în favoarea unui spațiu de libertate și responsabilitate lăsat la nivelul indivizilor, grupurilor (cercetători, lideri...) și societăților. Condiția ar fi una singură, cea a lucidității. Și ca să fiu sigur că nu este doar grila proprie de lectură, recitesc declarația de intenție, cvasiterapeutică, a autorului: „a cunoaște sursa fri-cii este primul pas spre depășirea acesteia”.

• Mai departe, am acordat mai puțină atenție introducerilor de pe coperta a patra și cred că am făcut bine, pentru că titlul volumului mi s-a părut, în cele din urmă, o introducere mai potrivită pentru tonul și conținutul cărții decât considerațiile despre nivelul de adresabilitate sau zonele de utilitate. Nu cred, de altfel, că „decidenții politicii externe” se vor intersecta mai mult decât pasager/tangențial cu acest volum, deși întâlnirea ar fi foarte oportună, nu am nicio îndoială. Aș fi perfect mulțumit dacă ar trece prin această intersecție măcar diplomații la nivel de execuție și din structurile de planificare strategică, cei care se ocupă de comunicarea partidelor pe subiecte de politică externă, editorii rubricii „externe” din jurnale, ziare, site-uri etc.

• **Cartea problematizează cele mai importante fobii și temeri ale românilor** cu privire la securitatea națională, pe care le abordează mai ales sub formă interogativă. **Firul metodic împletește trei dimensiuni:** subiect-percepție-realitate, anume românul colectiv, temerile lui și securitatea efectivă. Iar punctul de plecare al întrebărilor e mereu situat la intersecția dintre curiozitatea iscoditoare a cercetătorului și soluția sau răspunsul pe care le dorește obiectiv-prescriptive. Rămâne, desigur, și o doză inerentă de subiectivitate dată de imersarea autorului în mediul analizat, ca român cu temeri și *parti-pris*-uri proprii.

Începe cu securitatea ca *succes story* și locul comun că am beneficia de cel mai înalt nivel

de securitate din ultimul secol. Nu pentru a le confirma ca atare, ci pentru a le chestiona inclusiv din perspectiva unor viziuni revizioniste și a posibilelor alternative la integrarea vestică. Autorul punctează „ce ni se spune” și „ce nu...” despre securitatea națională.

Urmează, NATO și UE de care noi ne simțim „garantați”, dar despre care George Friedman ne spune că nu crede că au grijă de noi (“nu cred că v-ar proteja dacă s-ar întâmpla ceva”). Șerban Cioculescu trece, însă, de planul facil al întrebării retorice de tip „ce ne iese?” și tratează problema statutului, rolului și puterii efective a României în UE și NATO, de la percepție la realitate.

Rusia - o vedem ca pe „bătăușul vesel de la răsărit” la al cărei cherm am fi și în legătură cu care nu ne simțim nicidecum relaxați, din motive multiple, istorice, mai mult sau mai puțin întemeiate. Găsim o descriere extinsă a cauzelor, precum și a vinovățiilor reciproce în crearea acestei stări de fapt, dar mai ales ideea că România nu trebuie să se cantoneze într-o postură conflictuală, nici din inerție, nici din spirit revanșard.

Ucraina - „mica Rusie care ne stă în coastă” are și ea un consistent bagaj de percepție negativă. Și acesta nu se leagă doar de mai vechile răni sufletești produse de pierderile teritoriale sau de lășitatea „cedării fără luptă”, ci și de actuala situație a românilor din statul vecin, canalul Bâstroe, disputa privind platoul continental (doar recent tranșată de Curtea Internațională de Justiție) etc. Reciproc, ucrainenii par a ne percepe în termeni similari și, foarte interesant, se tem de o eventuală „Romanova”, adică România unită cu Moldova.

Turcia - „turcofilie sau turcofobie”? Această este o întrebare la care românii nu au un răspuns foarte clar. Istoria a fost sinuoasă, iar lectura ei intens vulgarizată: foști dușmani ai otomanilor, pavăză a creștinătății, parteneri *ad hoc* în 1912 contra Bulgariei, inamici în primul război mondial, parteneri în Antanta balcanică, inamici formali în războiul rece, aliați în NATO, parteneri strategici din 2011... Autorul evidențiază foarte documentat relația paradoxală și încă puțin explicată a României cu Turcia.

China ne fascinează și pe noi, ca și pe alții, prin măreția istorică și puterea demografică și

economică. Șerban Cioculescu face, însă, unele nuanțări binevenite: aflăm, de exemplu că, printre statele membre NATO, românii sunt cei care au cea mai bună părere despre chinezi (cf *Transatlantic Trends 2011*), în timp ce temerile legate de o „colonizare” chineză sunt limitate mai ales la nivelul elitelor societății. Această cheie de lectură explică și de ce oficialii români ezită să atribuie mai multe contracte firmelor chineze, în pofida faptului că marile proiecte de infrastructură domină agenda bilaterală. Autorul indică și două repere pentru o corectă relaționare cu Beijingul: înțelegerea raporturilor reale dintre China și SUA, precum și a caracterului RPC în sistemul mondial, dublate de cunoașterea marilor trenduri de securitate și a interesului național în context.

America a reprezentat o atracție majoră pentru români de toate condițiile, pusă oarecum între paranteze în anii '60 și '80, devenită în prezent o relație de securitate profundă și de încredere, susținută de o majoritate americanofilă clară. Cu toate acestea, este pusă în perspectivă o anumită polarizare a raportării la marele aliat: pe de o parte se îngroașă rândurile celor care se arată agasați de „lecțiile” date de americani, pe de alta se conturează teama de a nu fi părăsiți ca urmare a reorientării către zona Asia-Pacific. Experiența comunismului face ca această teamă să fie una și mai acută, chiar dacă este împărțită, în diverse grade, și de alte țări din NATO și UE.

Iranul ne este descris ca având una dintre cele mai negative percepții (ca stat „dement”, gata să declanșeze un atac împotriva Europei), iar fundamentele acesteia sunt atent balansate: rolul mass media, relația islamului cu societatea, propaganda oficială a Teheranului, nuclearul între calcul și teamă, precum și probabilitatea și consecințele unui conflict, fie el și indirect, pe cale de alianțe.

Ungaria le apare românilor revizionistă și revanșardă, ca stat ce ar încuraja separatismul etnic și teritorial sub masca aparent inofensivă a autonomiei. Nu mai detaliez, discursul tipic pe acest subiect este bine cunoscut și foarte previzibil. Notez remarca autorului că „se poate ieși din mit și delir geopolitic” cu condiția conștientizării responsabilității cu privire la propriul destin și, corelat, evitarea exagerării inutile a „puterii” Budapestei.

Dincolo de state, Cioculescu face loc și unor schițe de portret ale personajelor vehiculate de această grilă de lectură, anume străinul „exploatare”, oligarhul „nesătul”, musulmanul „malefic”, ungurul „etern” și țiganul așijderea.

În final cititorul rămâne cu o perspectivă mai nuanțată asupra felului în care se plasează românii „față în față” cu alteritatea, divizați încă între tradiționalismul conservator și moduri mai moderne sau mai laice de a trata anumite probleme.

Toate secțiunile cărții arată diversitatea modurilor în care te poți angaja geopolitic. Fiecare reprezintă, după caz, explorări amare, ilare sau chiar șocante ale temerilor ce ne macină, deseori cu accent pe contrastul dintre „răul mic” al suferinței casnice de ordin intern și cel „geostrategic” al frustrării în raport cu întregi comunități, state sau regiuni. Pentru că, spre exemplu, investitorul străin, chiar și onest, este privit cu mai multă suspiciune față de un jupân local care, chiar dacă fură, strică, pierde - măcar „este de-al nostru”...

• Trebuie spus că ***Viitorul nu ia prizonieri este o analiză brutală pe alocuri***, pentru că abordează fără exces de menajamente unele „apucături” sau percepții de-a dreptul grotești: complicități rasiste și xenofobe, asumarea unor mesaje extremiste, complacerea în neajutorare, trecerea rapidă de la defetismul lui „suntem prea mici” la recuperarea vocală a unor valori identitare de care Garda de Fier interbelică nu s-ar rușina prea tare etc. Să citești despre anxietăți rușinoase despre care se presupune că pot fi și ale tale, să le accepți sau să le contesti, se poate dovedi destul de dificil în plan personal pentru cei care se iau prea în serios sau care cred că tema trebuie abordată doar în cheia unei solemnități de sorginte patriotardă. Semnalul de alarmă – asumat explicit de autor – este că „mai degrabă trebuie să ne fie frică de propria neputință de a ne moderniza și de a fi eficienți în stil occidental, de propriile sectarisme și tribalisme, de mentalitatea clientelară și bizantină”.

Din fericire, abordarea autorului are și numeroase accente ludice care fac mai ușoară citirea lucrurilor „urâte” și evită deopotrivă dramatizarea sau minimalizarea. Astfel, pare să reușească să mai risipească ceva din morga formalismului

ce înconjoară studiile de securitate sau relații internaționale.

Autorul realizează o subordonare interesantă a tehnicilor de analiză a politicii externe în slujba unei satirizării subtile și neostentative a percepției românești a alterității. Cartea poate fi citită și ca documentar introspectiv al diplomatului care zace uneori speriat, alteori înfumurat în fiecare român și are multe de oferit cititorilor interesați de subiectul dincolo de poșghita subțire a acestuia. Aceștia pot să se bucure că, iată, mai scapă pe piață și abordări de specialitate situate în afara noianului de compilații formale cu care ne-a obișnuit deja peisajul publicistic intern pe dimensiunea studiilor de relații internaționale sau de securitate.

Lectura cărții îți dă impresia unui parcurs terapeutic al obiectivării asumate: prin spunerea răului pe nume se parcurg pașii necesari către vindecarea sau, cel puțin, acomodarea conștientă cu propriile fobii. Este ceea ce autorul numește „exercițiu de sănătate spirituală pentru membrii unei națiuni care vrea să supraviețuiască și să prospere”.

Văzând reacțiile foarte vehemente la adresa cărții lui Lucian Boia, *De ce e România altfel?*, sunt curios cum va fi primită și înțeleasă cartea lui Șerban Cioculescu. Ideea că românii ar avea o listă așa de lungă de anxietăți legate de un domeniu atât de restrâns din perspectiva vieții lor cotidiene; că suntem prea stresați de geografia care ba ne plasează „la margine”, ba ne pune „pavază”, ba ne lasă „prinși între cei mari”; că înlocuim strategia cu gustul pentru provizorat; că „merge mintea la rece” se pretează mai mult unui reclame la bere decât culturii strategice a individului – ideea numai, s-ar putea să fie de neînțeles pentru prea mulți dintre noi. Iar cei care deja au înțeles aceste lucruri nu prea mai au nevoie de a fi convinși.

• O parte importantă a cărții, poate cea mai interesantă, vizează **strategia de acțiune**. Acel „**cum ne putem gestiona geografia și anxietățile colective?**” ce formează subtitlul volumului. Autorul are o incontestabilă lejeritate în abordarea aspectelor de strategie: fără a face paradă de instrumentarul specific domeniului, cu naturalețea unui *briefer* de intelligence, prezintă ceea ce jargonul numește *worse* sau *best case scenarios*, *plausibles tomorrows*, ipoteze

alternative, opțiuni, consecințe, cultură strategică, rolul decidenților etc.

În România însă, foarte mulți sunt cei care, urmare a lecturării superficiale a unor scrieri manageriale de mână a doua, au impresia că strategia ar fi un fel o poză inspirațională: „am vrea să fim *cumva* și să facem *cutare lucru* foarte bine”, spre exemplu, România să fie puternică /respectată și să fie un furnizor activ de securitate – după care se cufundă visător în spătarul ergonomic al scaunului directorial cu încrederea că o viziune atât de genială nu are cum să se împotmolească în meandrele prozaice ale implementării. Și pentru că o astfel de abordare nu include acțiuni concrete, se cascadează un hău între strategie și implementare care înghite orice șansă de succes. Alții, dimpotrivă, se concentrează pe acțiuni punctuale, pe fixare de obiective lipsite de orizont și, mai ales, fără a stabili mai întâi diagnosticul.

Influențați de trendul speakerilor motivaționali, ce ne sfătuiesc vocal să nu lăsăm gândirea negativă să ne aducă nori negri în viață, unii lideri evită să privească realitatea în față. Preferă să spere că dacă nu se gândesc la ea, nenorocirea va trece *cumva* pe lângă ei. Se eschivează de la alegeri, preferând să urmeze niste aspirații vagi, care să mulțumească pe toată lumea. Sau recurg la „strategii cadru”, ca să nu le spunem pastişe ori servile, adică se limitează la umplerea spațiilor goale din dreptul unor repere ca viziune, misiune, valori... Rezultă – poate – o poveste frumoasă, dar incompletă, care nu se poate substitui strategiei ce pune lucrurile în mișcare.

Și unii și alții pot găsi în volumul lui Șerban Cioculescu exemplele potrivite pentru rafinarea abordărilor strategice și abandonarea unor locuri comune sau capcane precum cele descrise mai sus.

• **Dacă ar trebui neapărat criticat ceva** este că uneori temele abordate par că se încheie, fără efort, acolo unde scriitorul nu a mai avut interes pentru aprofundarea subiectului – așa cum este cazul percepției față de UE. Dincolo de criza solidarității sau polii de putere, ar fi fost interesant de abordat euro-scepticismul la români și acele motive ce duc la îngroșarea lentă, dar sigură, a adepților acestui curent. Conceptul, folosit până recent mai ales

în legătură cu extremismii xenofobi, își găsește noi adepți și în România și duce la conexarea integrării europene cu percepția latentă a unor amenințări culturale (să ne amintim doar de mediatizatele „tăierea porcului” sau „interzicerea micilor”) ori a unor pierderi concrete (costuri, standarde, proceduri cronofage etc.).

Atât cât este, scepticismul la adresa Uniunii Europene – a principiilor, a instituțiilor, a politicilor sau chiar a reprezentanților acesteia – face parte din umorile românilor la adresa unei alterități apropiate și foarte importante. Am putea spune că este atât de apropiată încât ar putea sau ar trebui să reprezinte chiar o parte a identității noastre. Iar firul acestei discuții este consistent și oferă o întindere și o sinuozitate foarte interesante.

Dincolo de această impresie punctuală, dată poate de o grilă personalizată de lectură, avem de a face cu o carte tonică și nonconformistă și, mai ales, bine scrisă, bogată în trimiteri și referințe bibliografice ce fac o foarte bună sinteză a publicisticii relevante pentru tema în discuție. Cred că dacă Șerban Cioculescu ar fi scris mai mult în engleză, la ora aceasta ar fi fost invitat să cuvânte despre putere, strategie și viitor alături de Robert Kagan sau George Friedman. Partea bună e că nu îi ajunge din urmă pe aceștia în privința aplecării spre vulgarizare și simplificare – recomand deci cartea și celor cărora le place, măcar ca idee, genul de analiză practicat de *Foreign Policy*, dar nu au mereu dispoziția necesară pentru tabloidizare.

• **Cu ce voi rămâne după această lectură** este oglindirea clară a reflexului românesc de „a nu fi orbi” în fața pericolelor, dublată de îndemnul personal al autorului de „a nu ne plânge de milă” și pledoaria constantă pentru mai multă luciditate și detașare ca indispensabile pentru dificila depășire a propriilor fobii, fatalisme sau idiosincrazii.

Riscuri există oricum, important este cum le tratăm. Cu ochelarii de cal cu care ne-am obișnuit deja și despre care credem că ne vin foarte bine, sau cu noi lentile ale unui statut reconsiderat – cert mai incomode, mai obositoare, dar mai adecvate locului și posibilităților noastre în lume?

Ambele variante sunt posibile în raport cu liberul nostru arbitru, iar autorul are delica-

tețea de a tranșa opțiunea mai puțin în cheia moralizatoare a legitimității, cât mai ales în cea a eficienței, arătând că „viitorul nu va lua prizonieri, dar îi va selecta pe actorii cei mai capabili”. Adică – dacă ținem neapărat – nimic nu ne împiedică să ne lamentăm că „nu avem ce face” și că „așa ne e scris”, doar că opțiunea mioritică implică unele costuri.

Există multă forță (furie, frustrare, speranță?) în tonul acestei concluzii.

Recomand această lectură celor care nu caută doar o nouă carte pe teme de relații internaționale sau de securitate. Este mai mult de-atât. O carte care te inspiră și îți prezintă o lume privită din două perspective, a anxietății, mai evidentă, și a speranței, ceva mai firavă.

Iuliu Diculescu

(expert în politici de securitate și relații internaționale, absolvent al Facultății de Științe Politice, Universitatea București)

* O versiune mai scurtă a acestei recenzii a fost publicată de revista „22” în numărul 41 din 15-21 octombrie 2013.

Calibrating Power – A Carefully Achieved Portage or Entertaining A Thrilling Delusion?

Review – Stoll Richard J., Ward Michael D. (edt.)
(1989), *Power in World Politics*, Lynne Rienner
Publications, Boulder CO

Power in World Politics is carefully filling with solicitude the attempts of the two editors to gather the personal approaches of the different contributors to this volume as mementoes of their exploration work. The prevalence and the ubiquity of the *power-related* discourse in world politics is provided continuing service with the likes of the endeavors to measure and encapsulate a thorough syndication of *the concept of power*.

No temporal staring out of countenance of the main pillars that erected the substance of the concept is allowed in the attempts made and no limb of hiatus can be detected between the different contributions. The narratives of the book discuss the measuring angles of the concept not only through the lens of the already appraised and approximated indicators and indexes of measuring *power*. Contributors place a personal view of the goods and chatels surrounding the concept of *power* until 1989 and, at the same time, some use aspects of confined knowledge regarding the concept of *power*, so that new indicators of gauging valuations can turn out¹.

In the opening chapter, Richard Stoll and Michael Ward circumvex around the fact that despite the omnipresence of the *concept of power* in world politics, there is so much contrariety about the standing of its definition.

A review of the different stress-marks in the theoretical accounts in given by Stoll and Ward in the initial chapter of the book, with the considerations that the enlarged bounds of theorizing have brought the difficulty for

the conspectus of its measuring instruments: „While many world politics scholars can agree that *power* is an important concept, there is less unity as to the definition of the term. Disagreements about its meaning have undoubtedly contributed to the difficulty of achieving a generally recognized measurement; what satisfied one researcher as a gauge of *power* is considered inadequate by another”.

Richard Merrit and Dina Zines excavate the aggregate data of indexes to *power*, in order to detach sufficient elements for new ones, based on aggregate data that is cognizant of the pretentiousness of wrapping a suitable enumeration of elements for the concept of *power*. They acknowledge the difficulty of puncturing the most trustworthy set of elements for the concept of *power*.

The question of choosing between *single-dimensional indexes* and *multi-variate indexes* does not make the job of commensurating much easier². In fact, the title of selection is welcome with a less emphatic drenching as drawbacks can easily be turned aside while wielding the measuring details: „Single-variable indicators have the advantage of simplicity and widespread availability. Those who favor them usually argue that multivariate data sets are unnecessary and complex mathematical manipulations are not needed. This advantage nevertheless extracts a price. Critics have had a field day attacking single-variable indicators for their lack of “realism.” A high national income (or national income per capita) can imply a country’s long-term ability to influence others,

but not if it means that the population is less willing and even less able than others to engage in activities such as wars that might jeopardize its high standard of living”.

Merrit and Zines discuss some discernible approaches to measuring *power*, bringing into debate cutting edges of their hammering. Klaus Knorr's *war of potential nations* is discussed as a *multi-variate approach* to measuring *power*, pointing to: *military power in the making* or to the different circuits that *potential military power* can take, based on: *economic capacity, administrative competence, motivation for war*.

The channeling of regression analyses is also evaluated in the works of Alcock and Newcombe regarding *the perceptions to national power*. This is another *multivariate indicator of national power*, comprising popular credence towards the amount of *power* acquiesced by a certain state. *Gross National Product Per Capita, Population* and *Population Density* are tackled in by Alcock and Newcombe.

David Singer's *COW index* is hired in analytical utilization, as well, *COW* representing the acronym of *Correlates of War*. Singer was interested in measuring the amount of implication of national assets and capabilities in the outcome of wars and the availability of a certain state when a decision of levying war against another actor is taken. The capabilities evaluated by Singer were: *the demographic ones, total population, urban population, industrial capabilities, energy consumption, iron and steel production, size of the armed forces, excluding reserves*³.

Cline's feeler of mixing *syntality* and *summational indexes* to *power*, into what he calls: *the world power trends* indicator is also described⁴. There some hindrances in the way of such a feeler: „The most serious reliability questions, however, emerge from the two syntality variables: *national strategy* and *national will*. Small changes in either of them can mean substantial differences in a nation-state's final score and hence its *power* ranking. Cline defines strategy at the national level as “the part of the political decision-making process that conceptualizes and establishes goals and objectives designed to protect and enhance national interests in the international environment [...] *National*

will, Cline states, “is the degree of resolve that can be mobilized among the citizens of a nation in support of governmental decisions about defense and foreign policy”.

The sorts of *non-linear, summational variables to measurements of power* are offered by both Wilhem Fucks and Clifford German. There are some objectionable features that impede total identification between the works of the two.

Wilhem Fucks considers a multi-variation of six attributes to *power*: *population size, energy production, and steel production*. Using the different ways of juxtaposition of these variables, Fucks finds *nine projected formulas for national power*.

Non-linearity in measuring is used in a distinctive mode of operation by Clifford German. *The summational and syntality variables* are enriched with judgemental factors. The following units of measurement of *power* are utilized by Clifford German: *land, population, industrial base, and military size*. In the evaluations of military size, German introduces also *nuclear capabilities*.

The coveralls conclusion utilised by Merrit and Zines is that: „The most complex indexes are those proposed by Singer, Fucks, Cline, and German as well as the two regression equations of Alcock and Newcombe. They span an intriguing variety of dimensions”. As the two authors admit, it is very backbreaking to come ashore to a conclusion, when measuring *power*, given the inscrutable nesting of the different state that world politics finds itself in: „Thus, we return to full circle: What do we wish to say (and hence measure) about the *power* of a nation-state? [...] A general answer to this question underpins much of the research cited in this chapter. It envisions a universal scale, a more or less complex but nevertheless standardized index that measures each nation-state's *power* relative to that of all other nation-states. *Power* in this view is akin to a currency of politics”.

Charles Taber contends that *power* indexes create an unmanageable situation for the less developed countries and do not attach a verification for them. Taber checks out the engine of examination for *power measurement* in less developed countries.

He corroborates the findings of Clifford German and Wilhem Fucks, in order to delineate two important dimensions that influence *power-measurement: context-situation* and *attributes of power – capabilities*. These two distinctions can be applied, in Taber's view, to generalize a differentiation of *potential power* and *applied power*. Applied *power* is dependent on capabilities and on the intensity of preferences that policy-makers feature out for the state in question. Taber draws attention to the absence of a theoretical cornerstone for indexes⁵.

Jacek Kluger is interested in the empirical stem of *power* indexes and in the issue of discerning the most suitable for empirical use. He dwelves on the attempts initiated by Gregory King, Organski, David Singer and Klaus Knorr regarding the weighing of indexes to *national power*. The main specificity for differentiation for multiple purposes of use is thought to be, in Kluger's approach, *potential power*: „We believe that *potential power* is the appropriate concept for empirical measurement because it captures the structural constraints of decisionmaking.

Potential power remains relatively constant in the short run. It is not possible to infer from *potential power* how much of this resource will be applied in a given situation. Thus, variations in the outcomes of confrontations are due in part to *potential power* and in part to measurable variations in perceptions or commitments that cannot be anticipated without direct reference and knowledge of a particular confrontation”.

The demarcation of the process of evolution of implementation gives *potential power* higher measurability – the resources mobilized, the ways available for their mobilization, the objectives can virtually be implemented – show the fact that *potential power*, as Kluger urges in flags of indication, is a more dependent informant.

Paul Pudaite strives to abstract from the relation between *the production of conflict* and *national capabilities* the application of an *indicator-building in Social Sciences*. He utilizes the methodological garment of Abraham Kaplan, Michael Carley and Steven Seitz. Their methodological inquiries are used as a form of steady accumulation, engaged in uniting the regular structure of an *interpretative model for*

formal theory: „Typically, a formal model may have several interpretations which are consistent with its assumptions. These interpretations have also been called models. Kaplan calls this kind of model an interpretive model, “providing an interpretation for a formal theory.” In our previous example, both the linear model and the exponential model represent interpretive models for the formal model which specifies only that the probability of winning a war increases with a nation's capability”.

James Caporaso takes into dissertation how *power* is connected, integrated and oriented in transformations in the international system, from the viewpoints of *International Political Economy*. The likeliness for *power-searching* and *power-exercising* was reduced by the growing facets of interdependence, through a dynamic network of trade. On the other hand, stimuli for *power-projection* are taken into relief by dependency theorists, that see the inevitable assymetries in trade relations as natural and argumentative for confabulation for *powerrelationships*, when the gains contrived from trading are overweening one side, on the expense of the other.

Michael Ward exchanges reasons for a *behavioral power* in world politics. *Behavioral power* is *relational*. Within a large mass of production and interaction, it becomes *net power*. Apart from nations, trans-, sub-, and supra-national actors exercise *net power*. An availability of analysis is rendered, in the case of *behavioral power* and of *net power*, by *superpowers*: „In general, larger *superpowers* will have dominant amounts of total *net power*, owing to the large volume of their interactions with other nations”.

Richard Stoll deliberates about how indexing *power* is not enough of a proof to decide whether a state is a *superpower*, or not. Nonetheless, it seems to be a very good starting point. The ranking and weigh-attributing of capabilities is very important in *power-indexing*, according to Richard Stoll.

Within *the oligarchy of the international system* – the might and craze of only a restricted handful of *powers*, in this case – of the *superpowers* – the use of non-conventional weaponry is whim. Moreover, no just account of such capacities can virtually transpire. This

is why the indexing of conventional weaponry is the road to take when expatiating conclaves about *power-measuring*.

William Domke finds appealing the connection that *the political capacity of a state* has with *security* in the global system. In the operationalizations of *power-exercising*, according to Domke, *balance of power* is not all-conclusive: „*Balance of power* is unambiguous in defining hegemony as leading to conflict. Contrasting theories, like Organski's *power transition* and Modelski's long cycle, identify a cooperative or leadership role for dominance, before degenerating into conflict to resolve the contested role of system leadership”.

Domke underlines the fact that a set of attributes does not make a state a *great power*. *Great power* is about *action* and *how this action is verbalized* in relation to other actors: „It should become apparent that the status of *great power* does not rest on attributes, which most theories presume. Instead, it is important to note that *great power* is a behavior. To be a *great power* is to act like a *great power*. Nations with more resources have not been *great powers* and nations with fewer resources have demonstrated considerable talent in *great powering*”.

Bruce Bueno de Mesquita formulates a centralization of *power* as related to *expectations* and *war-producing*. He is focused on analysing how the perspectives of alliances are long or short-lived and if, in this axis of the pendulum, other weighing can rest in between.

De Mesquita lengthens such a discussion on the circumference of structures, molded by the international system, that constrain or encourage some sort of behavior: „*Systemic or dyadic structures* may constrain national behavior, but that behavior seems more firmly controlled by the states that engage in it than by the environmental circumstances within which nations exist. This observation should encourage caution among those who would formulate foreign policy on the basis of changes in the so-called *balance of power*”.

Clifton Morgan tows and traces an interesting evaluation of *the impact of nuclear weapons on crisis bargaining*. He uses the empirical results to sketch out the fact that this impact is not forward, nor clear. He acquires use of *the spatial model of crisis bargaining*.” The mo-

del suggests that nuclear weapons should have some inhibiting effect on war, so the proportion of cases escalating to war should decline as we move from left to right in the table; but since the inhibition is not total, there should be some crises involving nuclear *powers* that escalate to war.” The important and disengaged prerequisite from these assumptions is the fact that *when interests are core*, then the likelihood of war increases, no matter the costs: „States remain willing to use war as an instrument of policy and remain prepared to risk devastation to protect perceived vital interests. The fact that the potential costs of war have increased dramatically does not seem to have altered this aspect of state behavior, although it does seem to have reduced somewhat the number of issues that are sufficiently “valuable” for which to fight”.

Thomas Cusack examines by disputation *the management of power in a waring state-system*. He evaluates three different styles of *power-management*: *laissez-faire*, *collective security* and *balancing*⁶. He implies the use of a *computer simulation model of a stylized multistate system* in his tests. *Collective security* is given a long-lasting outlook, and a definite ground of expectation. Even when the design implied by the participation of states accepts the situation of a minor participation in *collective security*, it is more likely that the system will preserve its pluralistic character and, thus, making state survival a contingency of verisimilitude.

On a last balanced investigation, the book offers a thorough inspection into the neglecting details of theories regarding *power-exercising* and the use of *power*, with the calculations of purposes of finding just *indexes of power*. The seek of bearing of the different contributions, layed out in the book, has the enticing quality of bringing into a drift of tendency more than patterns that can be suppressed, by empirical standardized procedures. They show the touchstone of new characteristics brought out from oblivion, or into avowal, either by questioning old approaches, with the purpose of badging new ones, or by simply trying to innovate, but not at any cost!

Dr. Ioana-Bianca BERNA

Note

¹ Some indicators inspired reject or adherence to; Others inspired the leaning inclination towards filling in the gaps to old indicators; For such operations to emerge successful a sum of readiness and aptitude were needed, encompassing a work that received strong alimentation, on the scope of different centuries.

² The indexes that rely of the casing into individual patterns of aggregate data are called *summational*; When these individual patterns are achieved by the resolve of specificity assesment accounts, they are called syntality variables, as Richard Merrit and Dina Zines recount: „This second category of aggregate data consists of what Raymond B. Cattell and his associates call *syntality variables*, that is, “characteristics of the group when acting as a group, e.g., its aggressiveness, its support of artistic productions”.

³ David Singer developed his model on the process of forming opinions and judgements by reckoning summations of the different capabilites to *national power*; The

resulting index, like in all the processes of crystallisation of multivariation, is formed by the pattern of accumulations of the outcomes obtained for *every capability*.

⁴ Cline`s work is based on a proposed design of combining the two variables in order to underline – *the commitment* and *the capabilities of a state* – as elements of its *power*; *Capabilities* are measured summationally; *The overtures of commitment* are measured through the instrumentality of syntality variables.

⁵ His work does not, although, provide a solution for this kind of problem; For Taber, such an absence becomes problematic and tantalizing given the universality that is portryaed in the studies he utilized as basis for his further assertions; The empirical world cannot found proceeds of the same installation for less developed countries and for developed countries, within the same pitch of application; Theory building would treat these sensitivities, on the account of flattened figures of inorganic adaptation.

⁶ A division made regarding the devices available to states for decision-making.

SUMMARY

THE WIDER BLACK SEA AREA / 3

Dr. Mihail E. Ionescu – “The Eastern Partnership” at Vilnius: what next?(I) / 5

Dr. Simona Țuțuianu, Carmen Rîjnoveanu – Security Evolutions in the Wider Black Sea Area and the role of scientific cooperation: the scientific benefit of reactivating the Working Group on Stability in the WBSA / 21

Stella Utica – NATO-Russia cooperation on missile defence within NATO-Russia Council / 29

Mihai-Bogdan Popescu – The economic cooperation between Armenia and Georgia in the context of the Eastern Partnership / 46

Andreea Marin – The importance of the Azeri inheritance for the Caucasus and the difficulty to solve the „frozen” conflict from Nagorno-Karabakh / 153

SECURITY IN ASIA AND THE MIDDLE EAST / 61

Dr. Șerban Filip Cioculescu – The evolving civil war in Syria: domestic and external factors. The role of Iran and Turkey / 63

Cristina Denisa Roșu – Rogue States, Nuclear Programs, Imminent Threats: the case of Iran / 90
Anamaria Elena Gheorghe, Silviu Petre – Sovereignty and human security: India and the issue of small weapons / 114

Carmen Ardelean – Israel-Turkey: Diplomatic Action for a Return to Normality / 131

Bianca Berna – China-Cambodia Relations – Acumens of Ideational Causality and New Field Theory / 140

Cristina Dobreanu – Turkey, after the Taksim Square protests. Implications for the security policy / 156

OPINIONS / 165

Dragoș Cosmescu – The influence of International Relations in the democratization process / 167

Alexandru Cristian – The rise of Al - Qaeda in the Islamic Maghreb / 177

Dragoș Ghercioiu – Lessons learned after taking part to the NATO's common capabilities / 184

BOOK REVIEWS / 191

– Șerban Filip Cioculescu, *Viitorul nu ia prizonieri – cum ne putem gestiona geografia și anxietățile colective?* (The Future does not take prisoners – how can we manage our geography and collective anxieties), Rao Publishing House, Bucharest, 2013 – **Iuliu Dicușescu** / 193

– Stoll Richard J., Ward Michael D. (ed.), *Power in World Politics*, Lynne Rienner Publications, Boulder Co, 1989 – **Bianca Berna** / 198

